

Ο ρόλος της αστικής πλατείας στην Ευρώπη

Συνθετικές παράμετροι
Διαπιστώσεις & Προτάσεις

Ιταλία
Γαλλία
Ισπανία
Ελλάδα
Πορτογαλία
Βέλγιο
Γερμανία
Ολλανδία
Αγγλία

Δεκέμβριος 2014

Τριποδάκη Ιόλη - Ειρήνη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια
Χατζησάββα Δήμητρα

“Βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια τεράστια κρίση στην οποία οι πολιτικοί δε θα
μπορέσουν ποτέ να βάλουν τέλος. Ούτε οι επιστήμονες μπορούν να κατανοήσουν ή να
σταματήσουν αυτή την κρίση ούτε και ο επιχειρηματικός κόσμος, ο κόσμος του χρήματος.
Το σταμάτημα αυτής της κατάστασης δεν βρίσκεται στην πολιτική ούτε την εκκλησία
ή στον κόσμο της επιστήμης, αυτή η αλλαγή βρίσκεται στη συνείδησή μας.”

- Jiddu Krishnamurti -

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου κα Δ. Χατζησάββα για την πολύτιμη βοήθεια και στήριξη της, καθώς επίσης τον πατέρα μου και καθηγητή Α. Δ. Τριποδάκη, του οποίου οι παρατηρήσεις μου υπέδειξαν έναν κριτικό τρόπο σκέψης, ανασύροντας την προσωπική μου ματιά πάνω στο θέμα.

A' ΕΝΟΤΗΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ 08-10

B' ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ (ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ)

ΙΤΑΛΙΑ

1. PIAZZA DI SAN MARCO – VENEZIA 15-23
2. PIAZZA DELLA SIGNORIA – FIRENZE 25-31
3. PIAZZA DEL CAMPO – SIENA 33-39
4. PIAZZA DEL CAMPIDOGLIO – ROMA 41-47
5. PIAZZA DEL POPOLO – ROMA 49-55
6. PIAZZA DI SPAGNA – ROMA 57-63
7. PIAZZA NAVONA – ROMA 65-71
8. PIAZZA DEL PLEBISCITO – NAPOLI 73-79

ΓΑΛΛΙΑ

9. PLACE VENDOME – PARIS 81-87
10. PLACE DES VOSGES – PARIS 89-95
11. PLACE STANISLAS – NANCY 97-103

ΙΣΠΑΝΙΑ

12. PLAZA MAYOR – MADRID 105-111
13. PLACA REIAL – BARCELONA 113-119
14. PLAZA DE PILAR – ZARAGOZA 121-127

ΕΛΛΑΔΑ

15. ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ – ΝΑΥΠΛΙΟ 129-135
16. ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 137-143
17. ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΠΙΑΝΑΔΑ – ΚΕΡΚΥΡΑ 145-151

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

18. PRACA DO COMERCIO – LISBOA 153-159

ΒΕΛΓΙΟ

19. GRAND PLACE – BRUSSELS 161-167

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

20. AUGUST BEBELPLATZ – BERLIN 169-175

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ (20ος ΑΙΩΝΑΣ)

ΓΑΛΛΙΑ

21. PLACE BEAUBOURG – PARIS 179-185
22. PLACE DE LA MAISON CARREE – NIM 187-193

ΙΣΠΑΝΙΑ

23. PLACA DELS ANGELS – BARCELONA 195-201
24. RAMPLA DEL RAVAL – BARCELONA 203-209

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

25. SCHOUWBURGPLEIN – ROTTERDAM 211-217

ΑΓΓΛΙΑ

26. PATERNOSTER SQUARE – LONDON 219-225

Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 228-235

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ 237

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 239-243

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πότε άλλοτε στη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας δεν είχε αναδειχθεί μία κρίση τόσο σύνθετη και τέτοιου μεγέθους όπως αυτή που βιώνουμε καθημερινά ως αποδέκτες αλλά και ως συμμετέχοντες. Οι επιπτώσεις της είναι πλέον ορατές και αναπόφευκτες σε κάθε τομέα της ζωής μας και σηματοδοτούνται, εκτός των άλλων, με τη διάβρωση των αξιών, τη διάλυση των σχέσεων, των ιδεολογιών και την αλόγιστη εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου.

Ο αργός θάνατος του συλλογικού κοινωνείν διαφαίνεται, μεταξύ άλλων, με την ολοένα αυξανόμενη τάση του ανθρώπου να περιορίζει τη δράση του στο βασίλειο του ιδιωτικού και στην υποκατάσταση της ουσιαστικής ανθρώπινης επικοινωνίας με την αλόγιστη χρήση των ψηφιακών μέσων (διαδίκτυο, κινητή τηλεφωνία κλπ.). Ως εκ τούτου, στην εποχή μας απειλείται η συλλογική ζωή και η κοινωνική συνύπαρξη που βρίσκουν εύφορο έδαφος στο δημόσιο χώρο, καθώς δεν είναι δυνατό να αναπτυχθούν στη σφαίρα του ατομικού – ιδιωτικού χώρου.

Στα χρόνια που μεσολάβησαν ο δημόσιος χώρος, δηλαδή το σημαντικό κενό των δρόμων και των πλατειών ανάμεσα στα κτίρια, έχει αναδειχθεί ως το πρωταρχικό πεδίο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, η οποία αποτελεί τη βάση για τη δημιουργία κοινωνιών και κατ' επέκταση για την παραγωγή πολιτισμού. Στη σύγχρονη εποχή με τη γρήγορη εξάπλωση της τεχνολογικής προόδου ο δημόσιος χώρος και ιδιαίτερα η αστική πλατεία, που αποτελεί την κορωνίδα του, υποβαθμίστηκε σημαντικά.

Ειδικότερα, το φαινόμενο των μεγάλων εμπορικών κέντρων (malls) οδήγησε μέσα από την ιδιωτικοποίηση και την εμπορευματοποίηση στη συρρίκνωσή της ενώ σε καμία περίπτωση ο περιορισμένος, ελεγχόμενος χώρος τους που απευθύνεται σε συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα δε μπόρεσε να την υποκαταστήσει. Οι πολυάριθμες αποτυχημένες προσπάθειες εκσυγχρονισμού του χαρακτήρα της, αδιαφορώντας για το παρελθόν της, γέννησαν μια σειρά από αφιλόξενους για τον άνθρωπο χώρους (plazas) οι οποίοι απέδειξαν με την

πάροδο των χρόνων την αδυναμία τους να λειτουργήσουν ως υποδοχείς της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Συνεπώς είναι κρίσιμο η πλατεία να παίξει ξανά το ρόλο της σαν πεδίο όσμωσης του κοινωνικού συνόλου, τόνωσης των σχέσεων συνύπαρξης, συναναστροφής και αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της εσωστρέφειας, του ατομικισμού και της απομόνωσης που χαρακτηρίζουν ολοένα και περισσότερο τις σύγχρονες κοινωνίες και πόλεις.

Σκοπός λοιπόν της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τη σημασία της πλατείας για την πόλη και την κοινωνία αλλά και να καταλήξει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα – προτάσεις, που προκύπτουν μέσα από μια αναλυτική εξέταση 26 επιλεγμένων πλατειών, που κρίνονται εμβληματικές για την αστική τους λειτουργία και ρόλο.

Η επιλογή των εν λόγω πλατειών έγινε με χρονολογική (Μεσαίωνας – 20^{ος} αιώνας/20^{ος} αιώνας - σήμερα) και γεωγραφική διασπορά (Ευρωπαϊκές πόλεις) ενώ βασίστηκε στα παρακάτω κριτήρια:

1. Διαχρονική αξία και ικανότητα αναπροσαρμογής.
2. Κοινωνικός ρόλος στην ιστορία του τόπου.
3. Τοποθεσία και σχέση με τον αστικό ιστό.
4. Μοναδικότητα της διάρθρωσης του χώρου.
5. Λειτουργικότητα και χρηστική προσαρμοστικότητα.
6. Οικολογικός χαρακτήρας.
7. Συμβολικός ρόλος.
8. Διαθέσιμη βιβλιογραφία και πρόσβαση σε απαραίτητο για την μελέτη ψηφιακό υλικό (δορυφορικοί χάρτες, εικονική πλοήγηση κλπ.)

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα εργασία δομείται σε τρεις βασικές ενότητες πέραν των εισαγωγικών στοιχείων. Η πρώτη ενότητα (Β΄ ΕΝΟΤΗΤΑ) περιλαμβάνει 20 ιστορικές πλατείες διαφορετικών χρονικών περιόδων και τόπων, που αναλύονται η κάθε μία ξεχωριστά με βάση συγκεκριμένες παραμέτρους. Οι συγκεκριμένες παράμετροι ακολουθούνται ομοιότροπα σε όλες τις επί μέρους αναλύσεις των πλατειών ώστε να υπάρχει συγκρισιμότητα στο ερευνητικό υλικό. Η εν λόγω ενότητα αποσκοπεί σε μία πρώτη ανάδειξη – καταγραφή των αρχών, ενίοτε κοινών, που διέπουν τις συγκεκριμένες πλατείες στους οποίους βασίζεται η αστική τους παραδειγματική ποιότητα.

Η δεύτερη ενότητα (Γ΄ΕΝΟΤΗΤΑ) συμπληρώνει τη χρονολογική απόσταση που αφήνει η προηγούμενη προσθέτοντας νέες αρχές που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής. Με παρόμοια λογική και με κοινές παραμέτρους αναλύεται ένας μικρότερος αριθμός σύγχρονων πλατειών.

Τα ευρήματα των παραπάνω ενοτήτων προκύπτουν από:

-Έρευνα πεδίου (αποτυπώσεις, φωτογραφίες, βίντεο κλπ.)

-Αρχαιακή έρευνα

-Βιβλιογραφική έρευνα

-Έρευνα στο διαδίκτυο

Στην τελευταία ενότητα συγκεντρώνονται οι διαπιστώσεις από την προηγηθείσα αναλυτική περιγραφή των πλατειών οι οποίες κατηγοριοποιούνται στις ανάλογες παραμέτρους ανάλυσης. Τα συμπεράσματα βασίζονται τόσο στην προσωπική παρατήρηση που προέκυψε μέσα από την έρευνα όσο και σε βιβλιογραφικές πηγές.

ITALIA

ITALIA
BENETIA

1. Piazza San Marco - Venezia

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η διαμόρφωση της πλατείας του Αγ. Μάρκου της Βενετίας είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας περίπου 1500 ετών. Βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Βενετίας κοντά στην είσοδο του Canal Grande και αποτελεί το συνδετικό κρίκο της Βενετίας με τη θάλασσα.

Ο χώρος της έχει αποτελέσει το κέντρο σημαντικών πολιτικών, θρησκευτικών τελετουργιών και παρελάσεων καθ' όλη την ιστορία της πόλης και το όνομά της οφείλεται στη βασιλική του Αγ. Μάρκου που δεσπόζει σε αυτήν. Παρά τις διαφορετικές χρονολογικές φάσεις της, η τωρινή της μορφή χαρακτηρίζεται από την αρμονική σχέση των μερών της και την ιδιαιτερότητα του συνόλου της, που αντιτίθεται στο γενικότερο ύφος της Βενετίας λόγω της κλίμακας και του προσανατολισμού της.

Β. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η πλατεία του Αγ. Μάρκου βρίσκεται νοτιοανατολικά της Βενετίας, στην είσοδο του Canal Grande σε άμεση επαφή με τη λιμνοθάλασσα. Ως εκ τούτου, λειτουργεί σαν όριο αλλά και σαν μεταβατικός χώρος από και προς την πόλη. Ολόκληρη η νότια πλευρά εφάπτεται με το στοιχείο του νερού ενώ ένα σημαντικό τμήμα της ανοίγεται προς τη λιμνοθάλασσα από όπου γίνεται η βασική

είσοδος στο χώρο.

Τόσο η βόρεια όσο και η δυτική και η ανατολική πλευρά της πλασιώνονται από τον ιστό της πόλης. Μεταξύ αυτού και της πλατείας παρεμβάλλονται δύο κανάλια, Rio Palazzo de Canonica και Rio delle Procuratie, ενώ η σύνδεση των δύο γίνεται μέσα από γέφυρες ως στοές που τέμνουν εγκάρσια σε διάφορα σημεία τα κτίρια που την πλασιώνουν. Η πρόσβαση από το δυτικό μέτωπο γίνεται μέσα από στενά δρομάκια και στοές. Βορειοανατολικά της πλατείας αξίζει να σημειωθεί ότι το στενό πέρασμα της Calle Canonica καταλήγει σε έναν χώρο υποδοχής, Piazzetta dei Leoncini διαφοροποιώντας την από τις υπόλοιπες προσβάσεις.

Σε γενικές γραμμές, ο δαιδαλώδης ιστός της πόλης φαίνεται να διακόπτεται απότομα στον τεράστιο κενό χώρο της πλατείας και σε καμία περίπτωση δεν είναι ξεκάθαρες οι συνδέσεις των δύο. Οι ζωοδότες της πλατείας περιλαμβάνονται στον ίδιο το χώρο της, με επίκεντρο τη βασιλική του Αγ. Μάρκου και τον πύργο Campanile ο οποίος παίζει το ρόλο ισχυρού τοπόσημου, σηματοδοτώντας λόγω ύψους, την ύπαρξή της από διαφορετικές μεριές στην πόλη.

Παρ' όλα αυτά ακριβώς απέναντι από το νότιο τμήμα της διακρίνεται ξεκάθαρα η φυσική νησίδα San Giorgio Maggiore, στην οποία αναπτύσσεται ένα μοναστήρι και μια εκκλησία. Το καμπαναίο που ξεπροβάλλει έχει άμεση σχέση με τον πύργο της πλατείας και ο συνδυασμός των δύο δημιουργούν μία νοητή πύλη για το Μεγάλο Κανάλι της πόλης.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η ιδιαιτερότητα της Βενετίας δεν επιτρέπει ποικιλία στα μέσα προσέγγισης της πλατείας. Ως εκ τούτου, η σύνδεση με την υπόλοιπη πόλη γίνεται κυρίως με πλοiάρια ή γόνδολες από το νότιο τμήμα της, για μεγαλύτερη ευκολία, καθώς επίσης με τα πόδια. Όπως προαναφέρθηκε, η πρόσβαση από τις υπόλοιπες μεριές (Β – Α - Δ) γίνεται μόνο ως πεζός μέσα από τα δαιδαλώδη δρομάκια - γέφυρες της πόλης τα οποία συνεχίζουν στο χώρο ως στοές διατρέχοντας την περίμετρό της.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Το δίκτυο των φιδωτών δρόμων και των καναλιών της Βενετίας θυμίζει έναν λαβύρινθο που έρχεται σε έντονη αντίθεση με την τάξη και την σαφήνεια της πλατείας. Η προσέγγιση της πλατείας από τη μεριά της πόλης, εντείνει την έκπληξη και την απότομη διαδοχή του κλειστού και του ανοικτού χώρου. Η είσοδος στην πλατεία από την μεριά της πόλης, μέσα από τους στενούς δρόμους, τονίζει την αίσθηση της συμπίεσης και του σχετικού σκοταδιού που αντιτίθεται στην αίσθηση της διαστολής και του φωτός που έχει κανείς κατά την είσοδό του στον κεντρικό χώρο της.

Από τη βορειοανατολική γωνία ο μικρότερος χώρος, Piazzetta dei Leoncini, υποδέχεται και προϊδεάζει τον επισκέπτη χωρίς όμως να αποκαλύπτει το συνολικό χώρο της πλατείας. Αντίθετη είναι η αίσθηση κατά την προσέγγιση του χώρου από τη λιμνοθάλασ-

σα. Η είσοδος γίνεται σταδιακά, σχεδόν τελετουργικά από την θάλασσα στην Piazzetta και από εκεί στον κεντρικό χώρο της Piazza, με έναν τρόπο που θυμίζει την είσοδο σε ένα κτίριο από τον προαύλιο χώρο του.

Σε κάθε περίπτωση, παρά τα διαφορετικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τα σημεία πρόσβασης, ο συνολικός χώρος της πλατείας δεν αποκαλύπτεται απλόχερα στον επισκέπτη παρά προϊδεάζει την ματιά του και τον παροτρύνει να περιπλανηθεί στο χώρο προκειμένου να την ανακαλύψει.⁰¹

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ⁰²

Η πλατεία του Αγ. Μάρκου είναι αποτέλεσμα πολυάριθμων προσθηκών και μετατροπών μερικές από τις σημαντικότερες συνέβησαν μεταξύ των ετών 1536 και του 1640 καθώς επίσης και το 1810μ.Χ. Ο ναός του Αγ. Μάρκου ολοκληρώθηκε το 830 και γύρω στο 1000μ.Χ. η πλατεία λειτουργούσε σαν χώρος υπαίθριων αγορών και σαν αυλή του ναού.

Το κωδωνοστάσιο ανεγέρθηκε το 888μ.Χ. και αρχικά χρησίμευε σαν σημείο προσανατολισμού για τους ναυτικούς. Η αρχικά ξύλινη κατασκευή του αντικαταστάθηκε το 1329 από τούβλα. Μετά την καταστροφή του το 1902 το κωδωνοστάσιο ανακατασκευάστηκε στην αρχική του μορφή. Ο χώρος διευρύνθηκε το 12ο αιώνα υπό τον δόγη Sebastiano Ziani, με την επιχωμάτωση ενός καναλιού στη δυτική μεριά, καταλαμβάνοντας το χώρο που μέχρι τότε βρισκόταν ένας οπωρώνας.

Ολόκληρο το σύνολο εξελίχθηκε σε στάδια ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του 15ου και του 16ου αιώνα όπου ο άξονας Β – Ν διαπλατύνθηκε με την αφαίρεση ενός κτιρίου. Ο πύργος του ρολογιού με το πέρασμα σαν είσοδο στον κεντρικό δρόμο Merceria της Βενετίας, κατασκευάστηκε το 1499 από τον Caducci. Περίπου την ίδια περίοδο κατασκευάστηκε από τους Pietro Lombardi και Bartolommeo Buoni στη βόρεια πλευρά το κτίριο Procuratie Vecchie (1480 – 1517), που στέγαζε γραφεία διοίκησης.

Η ισοπέδωση προϋπαρχόντων κτιρίων απέναντι του Procuratie Vecchie, έσπρωξε προς τα πίσω την κτιριακή οριογραμμή και στη θέση

1. Camillo Sitte, Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές, Αθήνα: ΕΜΠ Τμήμα Αρχιτεκτόνων – Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, 1992

2. Zucker, P., Town and Square: From the Agora to the Village Green, Cambridge: The MIT Press 1970, σελ. 113 - 114

τους κατασκευάστηκε μία βιβλιοθήκη από τον Jacopo Sansonino που ολοκληρώθηκε από τον Scamozzi το 1584. Μ' αυτή την μετατροπή το κωδωνοστάσιο απομονώθηκε από τις διπλανές κατασκευές και έκτοτε παίζει το ρόλο του συνδέσμου των δύο χώρων, Piazza - Piazzetta. Συνεχίζοντας τη βόρεια όψη της βιβλιοθήκης ο Scamozzi ξεκίνησε την κατασκευή του κτιρίου Procuratie Nuove (τα νέα διοικητικά γραφεία) το 1584 που ολοκληρώθηκε το 1640. Η τέταρτη πλευρά της πλατείας, απέναντι από τη βασιλική του Αγ. Μάρκου, έκλεισε το 1810 με την ανέγερση του κτιρίου Fabricca Nuova. Το παλάτι των Δόγηδων, Palazzo Ducale, παράλληλο της πρόσοψης του Αγ. Μάρκου, ολοκληρώθηκε το 1424.

Επί μέρους στοιχεία όπως τα κοντάρια μπροστά από το ναό και το δάπεδο προστέθηκαν το 1505 και το 1722-35 αντίστοιχα ενώ οι κολώνες από γρανίτη στο νότιο άνοιγμα της Piazzetta τοποθετήθηκαν το 1189 και το 1329.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ο χώρος της κεντρικής πλατείας, Piazza, έχει μήκος 173μ. από το δυτικό της μέτωπο μέχρι την όψη του Αγ. Μάρκου και στενεύει σε πλάτος από 82μ.σε 56,6μ.στη δυτική μεριά. Το μήκος από τη βορειοανατολική γωνία μέχρι και το νότιο όριο της Piazzetta είναι περίπου 190μ. ενώ το μέσο πλάτος της μικρότερης πλατείας φτάνει στα 50μ. κατά προσέγγιση.. Εν ολίγοις το μέγιστο μήκος της πλατείας είναι γύρω στα 190μ. και το μέγιστο πλάτος της φτάνει τα 82μ. Η συνολική ακάλυπτη επιφάνεια της πλατείας με τις προεκτάσεις της έχει συνολικό εμβαδό 17.846 τμ

Τα ύψη των κτιρίων που την οριοθετούν κυμαίνονται στα 20μ (4 όροφοι) χωρίς μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, αναδεικνύοντας τη βασιλική του Αγ. Μάρκου η οποία προεξέχει του παλατιού στο ανατολικό μέτωπο (Palazzo Ducalle) της Piazzetta. Ο τρούλος της βασιλικής φτάνει τα 43 μέτρα³. Το καμπαναριό με το κυρίαρχο ύψος των 98,6 μέτρων διαρθρώνει τους δύο χώρους, και είναι καθοριστικό στοιχείο για την αντίληψη του χώρου ως μια ενότητα.⁴

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Εξετάζοντας αρχικά την κτιριακή περίμετρο της μεγαλύτερης πλατείας μια πρώτη παρατήρηση θα ήταν η συνέχεια και η συγγένεια των όψεων των κτιρίων, στην οποία οφείλεται η εσωστρέφεια που την χαρακτηρίζει.

Τα κύρια στοιχεία διαμόρφωσης των όψεων είναι οι περιμετρικές ισόγειες στοές και οι

απλές επίπεδες επιφάνειες των ορόφων που αντιτίθενται στα περίτεχνα σκαλιστά γείσα. Ακολουθώντας κανόνες αναλογιών και υποδιαίρέσεων των αρχιτεκτονικών κλιμάκων επιτυγχάνεται η ενότητα των διαφορετικών κτιριακών μετώπων, που σε συνδυασμό με τα υλικά επίστρωσης έχει σαν αποτέλεσμα την αντίληψη του χώρου ως ενός θαυμαστού συνόλου.

Η αυστηρή κτιριακή περίμετρος διακόπτεται στην ανατολική πλευρά από ένα μικρό πλάτωμα - προθάλαμο ενώ ο ναός του Αγ. Μάρκου που προεξέχει του δεύτερου σε σημασία γειτονικού του κτιρίου (Palazzo Ducale) καθίσταται το αναντίρρητο επίκεντρο της πλατείας.

Με φόντο τη θάλασσα, το νότιο όριο της Piazzetta είναι το μοναδικό σημείο που διακόπτεται η περίμετρος προς έκπληξη του διερχομένου. Ο χώρος ανοίγεται σαν μπαλκόνι και τα μόνα στοιχεία που τον οριοθετούν πλευρικά είναι τα κτίρια του παλατιού, Palazzo Ducale, και της βιβλιοθήκης, ενώ δύο πέτρινοι στύλοι εμποδίζουν το χώρο από το να «υπερχειλίσει» στη θάλασσα.

Η όψη του κτιρίου της βιβλιοθήκης είναι εφάμιλλη με τα υπόλοιπα κτίρια της περιμέτρου, ενώ η όψη του παλατιού ξεχωρίζει από τα προαναφερθέντα καθώς οι τοίχοι του είναι σχεδόν ενιαίοι, με ανατολίτικα διακοσμητικά στοιχεία, στο πάνω μέρος του και τελείως διάτρητοι στη βάση του.

Με φόντο τη βασιλική του Αγ. Μάρκου ο εν λόγω χώρος γίνεται χώρος υποδοχής, προΐδεάζοντας τον περαστικό, τόσο με την προεξοχή του ναού όσο και με το καμπαναριό που δεσπόζει στο κομβικό γωνιακό σημείο του χώρου, για τον κεντρικό χώρο της Piazza.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Οι διαμήκεις πλευρές της κεντρικής πλατείας σε βορρά και νότο αποτελούνται από 2 κτίρια διοικητικών χρήσεων, συγκεκριμένα δικαστηρίων (Procuratie Nuove – Procuratie Vecchie) και συνδέονται μεταξύ τους, με ένα ίδιας χρήσης μεταγενέστερο κτίριο (Napoleonic Wing). Η βασιλική του Αγ. Μάρκου είναι το επίκεντρο της πλατείας τροφοδοτώντας την με κόσμο κατά τη διάρκεια θρησκευτικών τελετουργιών.

Στη μικρότερη πλατεία βρίσκεται ανατολικά το παλάτι που αποτελούσε την κατοικία των ηγετών της Βενετίας ή Δόγηδων και περιείχε τα γραφεία ενός αριθμού διοικητικών ιδρυμάτων, διαρρυθμισμένα γύρω από μία κεντρική αυλή και τη βιβλιοθήκη στα δυτικά που λειτουργεί μέχρι σήμερα ως τέτοια.⁵

Στον κεντρικό χώρο της πλατείας λάμβαναν χώρα ταυρομαχίες, θεάματα, εκτελέσεις, υπαίθριες αγορές καθώς επίσης και εκδηλώσεις με βάρκες για τις οποίες πλημμύριζε η πλατεία με νερό. Στις μέρες μας, η πλατεία είναι κέντρο τουριστικού ενδιαφέροντος με εστιατόρια,

3. «St Mark's Basilica», Οκτώβριος 2014: http://en.wikipedia.org/wiki/St_Mark's_Basilica

4. «St Mark's Campanile», Σεπτέμβριος 2014: http://en.wikipedia.org/wiki/St_Mark's_Campanile

5. «Piazza San Marco», Ιούλιος 2014: http://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_San_Marco

καφετέριες και μαγαζιά να κυριαρχούν τις χρήσεις της περιμέτρου της αλλά και με πολιτιστικές χρήσεις όπως μουσεία και εκθεσιακούς χώρους.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Η πλατεία διαμορφώνεται από τη συνένωση δύο επί μέρους χώρων, την πλατεία του Αγ. Μάρκου και την Piazzetta. Η πρώτη στενεύει στα δυτικά και η δεύτερη στα νότια ενώ και οι δύο πλαταίνουν προς τη βασιλική του Αγ. Μάρκου. Μια τρίτη πλατεία εφάπτεται της βόρειας πλευράς του Αγ. Μάρκου, η Piazzetta dei Leoncini. Στη γωνία που σχηματίζει η σύνδεση των δύο χώρων, Piazza και Piazzetta, υψώνεται το επιβλητικό κωδωνοστάσιο σε απόσταση από τα διπλανά κτίρια εντείνοντας τη σημασία του κατακόρυφου στοιχείου του στη διαμόρφωση του χώρου.

Η βατή επιφάνεια είναι συνεχής και το μόνο στοιχείο που είναι το καμπαναριό. Τα περιμετρικά κτίρια βρίσκονται σε μια υπερυψωμένη επιφάνεια, ύψους 3 σκαλοπατιών, ως προς τον κεντρικό χώρο. Οι στοές στα ισόγειά τους λειτουργούν σαν συνδετήρες της πλατείας με το δίκτυο της πόλης καθώς στο βόρειο τμήμα φιλτράρουν τον ανοιχτό χώρο οδηγώντας τον σταδιακά, πρώτα στις εισόδους των κτιρίων και εν συνεχεία με την πόλη, δημιουργώντας παράλληλα σκιερούς χώρους στάσης μικρής διάρκειας σε αντίθεση με το νότιο άνοιγμα προς τη λιμνοθάλασσα.

Το μοτίβο της δαπεδόστρωσης αποτελείται

από δύο παράλληλες, στα κτίρια, λωρίδες από γεωμετρικά σχήματα που κατευθύνουν το χώρο λοξά προς τη βασιλική του Αγ. Μάρκου. Το μεγάλο μήκος του άξονα τονίζει τη σημασία του ναού και η κλίμακα του χώρου υποδιαιρείται με τα επί μέρους σχήματα του σχεδίου του πλακόστρωτου, υπακούοντας στην ανθρώπινη κλίμακα. Τα τετράγωνα και τα τρίγωνα σχήματα του σχεδίου χρησιμοποιούνταν αρχικά για την οριοθέτηση των υπαίθριων εμπορικών πάγκων.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η κεντρική πλατεία έχει χαρακτηριστικά ενός μεγάλου δωματίου – εσωτερικού χώρου με τις αντίστοιχες νοπτικές προεκτάσεις. Η έντονη αίσθηση εσωτερικότητας οφείλεται στο συνδυασμό των δομημένων (στα συνεχή μέτωπα, στις εσωτερικές στοές, η μορφή και η ποιότητα του δαπέδου) αλλά και των μαλακών στοιχείων (κουρτίνες στις αψίδες των στοών των κτιρίων).

Ο τρόπος που έχουν αντιμετωπιστεί οι όψεις των κτιρίων της περιμέτρου είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την συνολική αίσθηση της περίφραξης. Το γοτθικό βενετσιάνικο ύφος τους επικεντρώνεται στις επιφάνειες και τη διαχείριση του φωτός, αναδεικνύοντας το δισδιάστατο χαρακτήρα τους περισσότερο από τον όγκο τους.⁶

Η λοξή και η ευθεία γραμμή που σχηματίζουν οι άξονες του βόρειου και του νότιου μετώπου αντίστοιχα μεγεθύνουν οπτικά το πραγματικό μήκος της πλατείας ενώ η μικρή απόσταση των εκατοντάδων κολώνων στις στοές ενισχύουν την παραπάνω οφθαλμαπάτη.⁷ Επιπλέον, σε συνδυασμό με τον τρίτο χώρο πλευρικά του ναού απομονώνουν την πρόσοψη της εκκλησίας και την αναδεικνύουν ως το κυρίαρχο στοιχείο του χώρου.⁸

Ο πύργος Campanile, που είναι τοποθετημένος στην άρθρωση των δύο χώρων, λειτουργεί σαν κοινός παρονομαστής των δύο και ως σημείο αναφοράς. Με την παρεμβολή του καμπαναριού στη γωνία που σχηματίζουν οι δύο πλατείες επιτυγχάνεται η οπτική συνοχή του χώρου διαμορφώνοντας μια ενότητα που σε αντίθετη περίπτωση δε θα ήταν εφικτή. Επιπρόσθετα, παραπέμπει νοπτικά σε στύλο νοπτής τέντας, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση της Σιένα, υποδεικνύοντας την κορυφή και το όριο της οροφής. Οι πέτρινοι στύλοι νότια της Piazzetta καθράρουν τη θέα προς το νησί San Giorgio Maggiore και ταυτόχρονα εμποδίζουν τη “διάρροή” του χώρου στη λιμνοθάλασσα.⁹

Αμέτρητες είναι οι διαφορετικές εικόνες που μπορεί να έχει κανείς κατά την περιπλάνησή του στο εσωτερικό της πλατείας κι επομένως και η εντύπωση του χώρου. Η παραπάνω αίσθηση οφείλεται τόσο στην μεγαλοπρέπεια και την ποικιλία των επί μέρων στοιχείων της όσο και στην άρτια τοποθέτησή τους στο χώρο.¹⁰

6. Rasmussen S. E., Experiencing Architecture, Cambridge: The MIT Press, 1959

7. Baker G., Design Strategies in Architecture. London: Von Nostrand Reinhold (International) Co. Ltd., 1989

8. Zucker P., όπ.αυ. σελ 115

9. Στο ίδιο σελ. 114

10. Camillo Sitte, όπ.αυ. σελ. 68 – 69

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι ισόγειες περιμετρικές στοές προστατεύουν από τη βροχή και τον ήλιο ενώ οι σκιές των κτηρίων καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της πλατείας.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

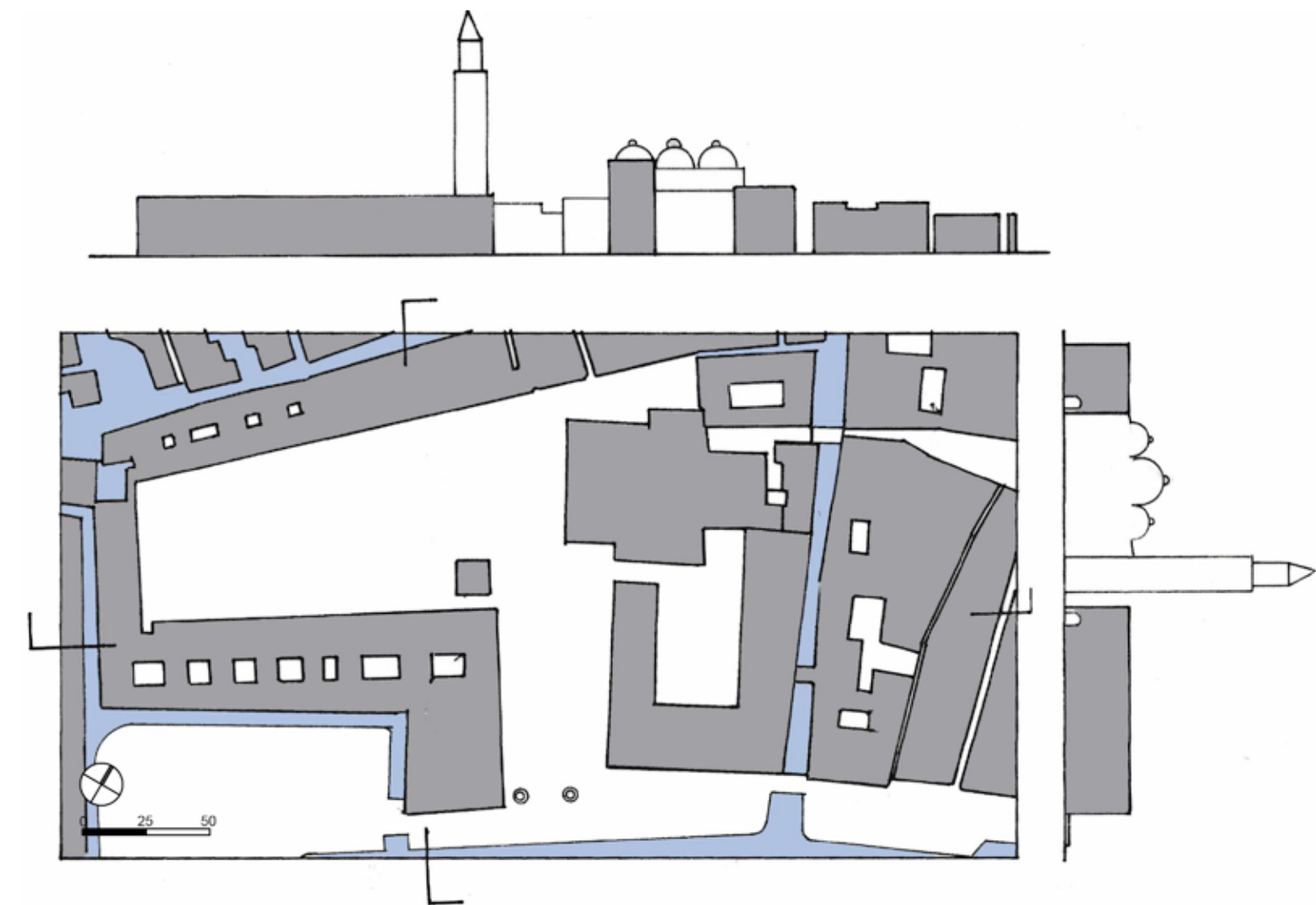
Η αρχική επίστρωση της πλατείας τον 13ο αιώνα ήταν από πλίνθους σε διάταξη ψαροκόκαλου που διακόπτονταν από παράλληλες προς τον μεγάλο άξονα γραμμές από ανοιχτή πέτρα. Το υλικό αντικαταστάθηκε το 1723 με ένα πιο στιβαρό συνδυασμό από πυριγενή πέτρα και ένα είδος λευκού ασβεστόλιθου εφάμιλλο του τραβερτίνη. Το σχέδιο της πλακόστρωσης αντικαταστάθηκε ξανά με πανομοιότυπο σχέδιο το 1890.¹¹

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η πλατεία του Αγ. Μάρκου αποτελεί το όριο ή τον μεταβατικό χώρο μεταξύ του πυκνού λαβυρίνθου της πόλης και της ανοιχτής έκτασης της θάλασσας. Όντας περισσότερο σημείο άφιξης παρά αναχώρησης όπως στο παρελθόν, η πλατεία αντιπροσωπεύει την πύλη προς την ανατολή και περιέχει στοιχεία τόσο από την Ιταλία όσο και από την Άπω Ανατολή.

Προσφέρει την εμπειρία του μεταιχμίου, όπως συμβαίνει με το πέρασμα από ένα όριο ή ένα κατώφλι που προκύπτει φυσικά ή αλληγορικά. Η εφαρμογή αυτής της κεντρικής ιδέας στις διαφορετικές κλίμακες είναι εμφανής, καθώς η Piazzetta παίζει το ρόλο του μεταβατικού χώρου προς την Piazza, αντίστοιχα από την Piazza στην πόλη και από την πόλη στην ήπειρο. Η κανονικότητα και το ύψος της πλατείας, που θυμίζουν δωμάτιο, προσφέρεται για μια πιο συγκεκριμένη διατύπωση της Piazzetta ως προθάλαμος για το "σαλόνι" της Piazza, με την πλακόστρωση να θυμίζει ένα τεράστιο χαλί.

11. Puppi L., The Stones of Venice, New York: The Vendome Press, 2002

2. Piazza della Signoria - Firenze

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η μεσαιωνικής καταγωγής Piazza della Signoria υπήρξε το πολιτικό κέντρο της Φλωρεντίας για πάνω από 6 αιώνες.¹ Η ιστορία της χρονολογείται από τον 13^ο αιώνα, που η περιοχή ανήκε στην οικογένεια Ghibeline του Uberti. Το 1266 η οικογένεια ηττήθηκε από τους Guelphs καίγοντας τις ιδιοκτησίες τους και ο χώρος παρέμεινε κενός διαμορφώνοντας τη σημερινή πλατεία.

Το όνομά της προέκυψε από το Palazzo della Signoria, σημερινό Palazzo Vecchio, που δεσπόζει στο κέντρο της. Η κομβική θέση της μεταξύ της Piazza del Duomo, του Ponte Vecchio και της πύλης που οδηγεί στην πινακοθήκη Uffizi την καθιστά ελκυστική για τις συναντήσεις των ντόπιων αλλά και των πολυάριθμων τουριστών.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο κέντρο της Φλωρεντίας στη βόρεια όχθη του ποταμού Arno, και παρεμβάλλεται του τεθλασμένου άξονα Β – Ν που συνδέει την Piazza del Duomo με το Palazzo Pitti, μέσω της γέφυρας Ponte Vecchio.

Η πλατεία συνδέεται με τον ιστό της πόλης και τον ποταμό κυρίως μέσω 4 αξόνων που καταλήγουν στις 4 από τις 5 γωνίες της, και μέσω στενότερων δρόμων δευτερεύουσας σημασίας που διαπερνούν την περίμετρό

της. Οι 4 βασικοί άξονες είναι οι εξής:

• Ο κάθετος άξονας σε Β – Ν της Via C. Canou, που συνδέει την Piazza della Signoria με την Piazza del Duomo.

• Η Via dei Gondi στα ανατολικά χωρίζεται σε δύο κάθετους μεταξύ τους δρόμους. Ανατολικά συνεχίζει ως Borgo dei Greci συνδέοντας αρχικά την πλατεία με την Piazza di San Firenze και καταλήγει στο προαύλιο της Basilica di Santa Croce. Βόρεια ως ο κεντρικός δρόμος Via del Proconsolo οδηγεί στην Piazza del Duomo.

• Νοτιοανατολικά μέσω της Via della Ninna η πλατεία συνδέεται με τη βιβλιοθήκη της πόλης η οποία βρίσκεται 600μ. μακριά στην ίδια περιοχή με την Basilica di Santa Croce.

• Νότια μέσω της Galleria Uffizi ο χώρος της πλατείας συνδέεται με τον ποταμό Arno ενώ νοτιοδυτικά η Via per Santa Maria συνεχίζει πάνω από τον ποταμό, μέσω της γέφυρας Ponte Vecchio, για να καταλήξει στο Palazzo Pitti.

Σε ακτίνα 200μ. βορειοδυτικά της Piazza della Signoria βρίσκεται η Piazza della Repubblica χωρίς όμως να υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ των δύο.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Οι συνδετικοί δρόμοι της πόλης με την Piazza della Signoria εισέρχονται σε αυτήν από τις 4 γωνίες της και δεν την διασχίζουν διαμπερώς, ενισχύοντας το ρόλο της

πλατείας ως τόπο προορισμού και όχι ενδιάμεσης στάσης. Η πρόσβαση στον κυρίως χώρο της πλατείας είναι δυνατή για τους πεζούς, τα ποδήλατα και τις άμαξες ενώ είναι δυνατή και η εξυπηρέτηση οχημάτων φωτοεκφόρτωσης και εκτάκτων αναγκών. Η εξυπηρέτηση της πλατείας από λεωφορεία αντιμετωπίζονται από τους δρόμους που περιβάλλουν εξωτερικά την κτιριακή περίμετρό της.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η Piazza della Signoria θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μέρος μιας σχεδιασμένης (χορογραφημένης) πορείας μέσα στην πόλη. Το σημείο εκκίνησης αυτής της πορείας είναι το κέντρο της Φλωρεντίας, και συγκεκριμένα η Piazza del Duomo. Συνεχίζοντας στον χώρο της πλατείας, που μελετάμε, οδηγείται μέσω δύο διαφορετικών δρόμων στον ποταμό Arno, κορυφώνεται στη γέφυρα του Ponte Vecchio και ολοκληρώνεται στην αυλή του Palazzo Pitti. Τα ενορχηστρωμένα βήματα αποκαλύπτονται σταδιακά καθώς το κάθε στοιχείο του μονοπατιού προαναγγέλει το επόμενο στάδιο και προσανατολίζει ανάλογα τον περιπατητή.

Όλες οι εισοδοί στην πλατεία, βρίσκονται στις γωνίες της με αποτέλεσμα οι πρώτες εντυπώσεις του χώρου να διαμορφώνονται από μία διαγώνια θέση. Επιπλέον, η σημαντική κεντρική πορεία κατά μήκος της Via Canou από το Duomo προς την Piazza

della Signoria επιτρέπει μόνο φευγαλέες ματιές του χώρου.

Με την προεξοχή του Palazzo Vecchio η πλατεία χωρίζεται σε 2 μέρη σχηματίζοντας ένα συμπιεσμένο Γ, καθιστώντας αδύνατη τη συνολική οπτική του χώρου από οποιοδήποτε σημείο.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ²

Την περίοδο μεταξύ των ετών 1288 – 1322 κατασκευάστηκε το κτίριο του δημαρχείου το οποίο πριν τη σημερινή ονομασία του Palazzo Vecchio ονομαζόταν Palazzo Popolo. Η στοά Loggia dei Lanzi σχεδιάστηκε από τον Orcagna και κατασκευάστηκε το 1376. Το άγαλμα του Δαυίδ από τον Μιχαήλ Άγγελο ολοκληρώθηκε και τοποθετήθηκε μπροστά από το Palazzo Vecchio το 1504 για να αντικατασταθεί από ένα αντίγραφο του το 1873. Τριάντα χρόνια μετά προστέθηκε το άγαλμα του Ηρακλή

από τον Baccio Bandinelli.

Το 1560 – 1574 έγινε η ανέγερση της Galleria Uffizi απ’ τον Giorgio Vasari και την ίδια εποχή σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε το σιντριβάνι του Ποσειδώνα από τον Bartolomeo Ammanati καθώς επίσης και η κατασκευή του Palazzo Uffizi για το οποίο η οροφή της Loggia dei Lanzi μετατράπηκε σε βεράντα το 1583 για τη σύνδεση των δύο. Τέλος, σχεδόν τρεις αιώνες μετά, το 1812, προστέθηκε στο σύνολο το έφιππο άγαλμα Cosimo I de Medici.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ 1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η σχέση του μεγέθους της πλατείας με τα ύψη των κτιρίων που την περιβάλλουν εξυπηρετούν με επιτυχία το στόχο τόσο της ανάδειξης της ως αρμονικού συνόλου αλλά και του Palazzo Vecchio σαν κεντρικού της τοπόσημου με απόλυτο σεβασμό της ανθρώπινης κλίμακας.

Η πλατεία είναι παράγωνη με μέγιστο πλάτος 88μ. και με μέγιστο μήκος να κυμαίνεται μεταξύ 114 – 119μ. λόγω της στραβής, σε επίπεδο κάτοψης, όψης του ανατολικού κτιρίου – ορίου.

Η απόσταση από την όψη του Palazzo Vecchio και του δυτικού ορίου είναι στα 68μ. (με διακυμάνσεις) ενώ από το Palazzo στο βόρειο μέτωπο κυμαίνεται στα 50μ. Η Galleria Uffizi που προσαρτάται νότια του Palazzo Vecchio και της πλατείας έχει μήκος 160μ. και πλάτος κενού χώρου σχεδόν 14μ. Σε αντίθεση με την πλατεία ο συγκεκριμένος χώρος είναι καθαρά χώρος κίνησης.

Τα περιμετρικά κτίρια είναι 4 – 6 ορόφων, το ύψος του πύργου του καμπαναριού είναι σχεδόν διπλάσιο του ύψους του παλατιού και ορθώνεται σε ύψος 94μ. Τα ύψη των αγαλμάτων είναι από 4 – 6 μέτρα και επιτρέπουν την αρμονική τους ένταξη στους συγκεκριμένους χώρους.

1. Zucker P., όπ.αν. σελ. 115

2. Zucker P., όπ.αν. σελ. 115 - 116

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η πλατεία περικλείεται από κτίρια που δεν ξεπερνούν τους 6 ορόφους σχηματίζοντας έναν κλειστό χώρο που **θυμίζει δωμάτιο** και οι μικρές εναλλαγές στα μεγέθη τους επιτυγχάνουν ένα ξεκάθαρο κτιριακό όριο. Η αίσθηση του περικλειστού χώρου δεν διαταράσσεται από τους δρόμους που εισέρχονται σε αυτήν λόγω του μικρού πλάτους των δρόμων σε σχέση με τα ύψη των κτιρίων.

Οι όψεις των κτιρίων – ορίων υπακούουν σχεδιαστικά στην ανθρώπινη κλίμακα. Τα πολυάριθμα ανοίγματά τους, παράθυρα και μπαλκόνια στους ορόφους αλλά και οι βιτρίνες των μαγαζιών στο ισόγειο, διευκολύνουν την επικοινωνία, οπτική και μη, με τον κεντρικό χώρο της και την τροφοδοτούν με ζωή. Η στοά Loggia dei Lanzi, που οριοθετεί το νότιο τμήμα παίζει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση της περιμέτρου. Η διάτρητη όψη της αποτελείται από 3 μεγάλες συνεχείς τοξωτές αψίδες που στηρίζουν ένα τεράστιο μπαλκόνι και τα μεγάλα της ανοίγματα προϊδεάζουν για το νέο πνεύμα της αναγέννησης ως προς τη μορφή και τις αναλογίες. Η τοποθέτηση του αγάλματος του Δαυίδ αριστερά από την είσοδο του παλατιού ήταν η αφετηρία για την τοποθέτηση περισσότερων γλυπτικών μνημείων, τα οποία στο σύνολό τους δημιουργούσαν έναν 4ο οπτικό τοίχο και για τους 2 υπό εξέλιξη χώρους.³ Η σειρά – όριο ενισχύθηκε σταδιακά με την προσθήκη, δεξιά της πύλης του παλατιού, του αγάλματος του Ηρακλή, συνεχίστηκε στα αριστερά με το μπρούτζινο άγαλμα της Ιουδίθ και ενισχύθηκε περαιτέρω με το συντριβάνι του Ποσειδώνα που τοποθετήθηκε σε γωνία 45 μοιρών μπροστά από τη γωνία του παλατιού.⁴ Τέλος το έφιππο άγαλμα τοποθετήθηκε στη μέση της νοτιής οριογραμμής των δύο πλατειών.

Το Palazzo Vecchio δεσπόζει στην πλατεία και η προεχόμενη του από το ανατολικό μέτωπο, σε συνδυασμό με την οριογραμμή που σχηματίζουν τα σε σειρά αγάλματα,

ξεκαθαρίζουν τους δύο χώρους. Η όψη του αποτελείται από 5 οριζόντιες ζώνες διαφορετικού πλάτους με ανοίγματα σε όλο το μήκος τους, ενώ οι 2 τελευταίες βρίσκονται σε προεχόμενη αντικαθιστώντας τα παράθυρα με πολεμίστρες. Μια 6^η κάθετη ζώνη ξεχωρίζει ως προς τις οριζόντιες με τη διαφοροποίηση των ανοιγμάτων, τονίζοντας τον άξονα του καμπαναριού, ο οποίος έχει τοποθετηθεί ελαφρώς λοξά από τη μέση της όψης.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στις μέρες μας τα κτίρια της περιμέτρου φιλοξενούν κατοικίες, μουσεία (Palazzo Vecchio), ξενοδοχεία, εκθεσιακούς χώρους, καφέ – εστιατόρια και εμπορικά καταστήματα.

Ο κυρίως χώρος θα μπορούσε να παρομοιαστεί με μια υπαίθρια γλυπτοθήκη ενώ αποτελεί ταυτόχρονα και χώρο συνάθροισης με τουριστικό ενδιαφέρον. Επιπλέον είναι ένα πέρασμα προς το Νότο, που φιλοξενεί εποχιακές εορτές, καρναβάλια και παρελάσεις.

Η Πινακοθήκη Uffizi / Piazzetta Uffizi είναι επί της ουσίας ένας δρόμος που παλαιώνεται από δύο πλευρικές στοές και λειτουργεί σαν πέρασμα καθδάροντας τον ποταμό Αρνο. Παλαιότερα στεγάζονταν στους ορόφους της γραφεία διοίκησης και το αρχείο του κράτους. Με τα χρόνια εξελίχθηκε σε εκθεσιακό χώρο, διατηρώντας αυτή την ιδιότητα μέχρι σήμερα και αποτελεί έναν από τους

διασημότερους τουριστικούς προορισμούς της Φλωρεντίας ιδιαίτερα την περίοδο του Ιουλίου.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Η κάτοψη της Piazza della Signoria έχει σχήμα Γ που προκύπτει από την προεχόμενη του Palazzo Vecchio, στον κατά τ' άλλα τραπέζιου σχήματος χώρο της. Στη γωνιώδη μορφή του χώρου, που προκύπτει από τις λοξές πλευρές του, εισέρχονται δρόμοι από τις γωνίες του και τις πλευρές του σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Η ανισορροπία και η πολυμορφία της κάτοψης μετατρέπεται σε δύο ξεχωριστές ορθογώνιες χωρικές μονάδες με τη βοήθεια της γλυπτικής επίπλωσης του 16^{ου} αιώνα.

Μια 3^η χωρική ενότητα προστέθηκε στο χώρο με την ανέγερση της πινακοθήκης Uffizi, η οποία ανοίγει προς την πλατεία. Ωστόσο δεν αποτελεί μέρος της Piazza della Signoria αλλά λειτουργεί σαν διόδος προς το ποτάμι.⁵ Η Loggia dei Lanzi λειτουργεί σαν προθάλαμος για την πινακοθήκη Uffizi και ενισχύει τη σύνδεση της με την πλατεία με μια σειρά αγαλμάτων που στεγάζει στο χώρο της, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, συνεχίζει κάθετα σε αυτήν μπροστά από το παλάτι μέχρι και τη βόρεια πλευρά της Piazza della Signoria.

Η εν λόγω σειρά από αγάλματα δημιουργεί μια 2η περίμετρο και εντείνει τον διαχωρισμό της πλατείας σε 2 επί μέρους χωρικές ενότητες. Το γεγονός ότι η τοποθέτηση των αγαλμάτων δεν έχει γίνει κεντρικά της πλα-

τείας επιτρέπει την αυθόρμητη κυκλοφορία και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στο κέντρο της.

Η γραμμή της διάταξης των αγαλμάτων που βρίσκονται στο χώρο, συμπεριλαμβανομένων και αυτών στη στοά, εκτός από την οριοθέτηση των 2 χώρων που επιτυγχάνουν σχηματίζουν ένα ανεστραμμένο Γ, συμπληρωματικό του σχήματος της πλατείας. Η παραπάνω ένωση κορυφώνεται με το συντριβάνι του Ποσειδώνα στη μέση της πλατείας και η γωνία στην οποία έχει τοποθετηθεί αποκτά ιδιαίτερη σημασία στη συνολική διαμόρφωση και δυναμική του χώρου.⁶

Το κατακόρυφο στοιχείο του καμπαναριού επισημαίνει την 3^η διάσταση στο χώρο υποδεικνύοντας το τέλος της νοτιής οροφής, όπως συμβαίνει και στις περιπτώσεις της Σιένα με την Piazza del Campo και της Βενετίας με την πλατεία του Αγ. Μάρκου.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Ο χώρος της πλατείας με την ξεκάθαρη οριοθέτηση του περιγράμματος του θυμίζει ένα δωμάτιο με ορισμένο οπτικό πεδίο ενώ από οποιοδήποτε σημείο της οι οπτικές φυγές στο εσωτερικό της δεν διακόπτουν το περίβλημα στο σύνολό του.

Το κέντρο της πλατείας παραμένει ανοιχτό και τα επί μέρους στοιχεία της, μνημεία – αγάλματα, βρίσκονται παραπλεύρως αφήνοντας ανεμπόδιση την θέα του κατευθυνόμενου σε αυτήν, ενώ η θέαση των κτιρίων

3. Zucker P., όπ.αν. σελ. 116

4. Στο ίδιο, σελ. 116

5. Zucker P., όπ.αν. σελ. 116

6. Kostof Spiro, The City Assembled: The Elements of Urban Form Through History, London,Thames & Hudson Ltd, 1992, σελ. 150

δεν επισκιάζεται από τα αγάλματα. Το ιδιαίτερο σχήμα του χώρου εντείνει τη φυσικότητά του και προκαλεί το ενδιαφέρον του επισκέπτη παρέχοντας μια συνεχώς μεταβαλλόμενη θέα κατά την κίνησή του σε αυτόν. Οι δρόμοι που εισέρχονται στην πλατεία από τις γωνίες της δημιουργούν μια οπτική διαδοχή και εναλλαγή στους άξονες περπατήματος καθώς και ένα συνεχές παιχνίδι κρυφτού των αρχιτεκτονικών στοιχείων της που αποκαλύπτονται απροειδοποίητα προς έκπληξη του πεζού.⁷ Η γωνία που σχηματίζουν οι 2 χώροι που συνθέτουν την πλατεία γίνεται ένα κρίσιμο σημείο για την οπτική συνοχή του χώρου, η οποία σταθεροποιείται με το συντριβάνι του Ποσειδώνα αλλά και το έφιππο άγαλμα. Το σχήμα της πλατείας σε συνδυασμό με τους εισερχόμενους δρόμους θυμίζει τουρμπίνα - ρουφήχτρα⁸ η οποία παραλαμβάνει τις περιμετρικές κινήσεις και τις κατευθύνει, με τη βοήθεια και της στοάς Loggia dei Lanzi, στο στενό χώρο της Galleria dell'Uffizi. Εκεί αποκαλύπτεται στον επισκέπτη για πρώτη φορά ο, καθραρισμένος από την όψη του παλατιού, ποταμός Arno επιτυγχάνοντας ένα άψογο τελείωμα για την θέα και την κορύφωση της συνολικής εμπειρίας.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η σκιά του παλατιού καλύπτει ένα μεγάλο μέρος της πλατείας κατά τη διάρκεια της μέρας. Οι στοές παρέχουν προστασία από την βροχή τον άνεμο και τον ήλιο και το συντριβάνι παίζει σημαντικό ρόλο στο δροσισμό του χώρου. Τα πολλαπλά ανοίγματα της περιμέτρου επιτρέπουν την κυκλοφορία και την ανανέωση

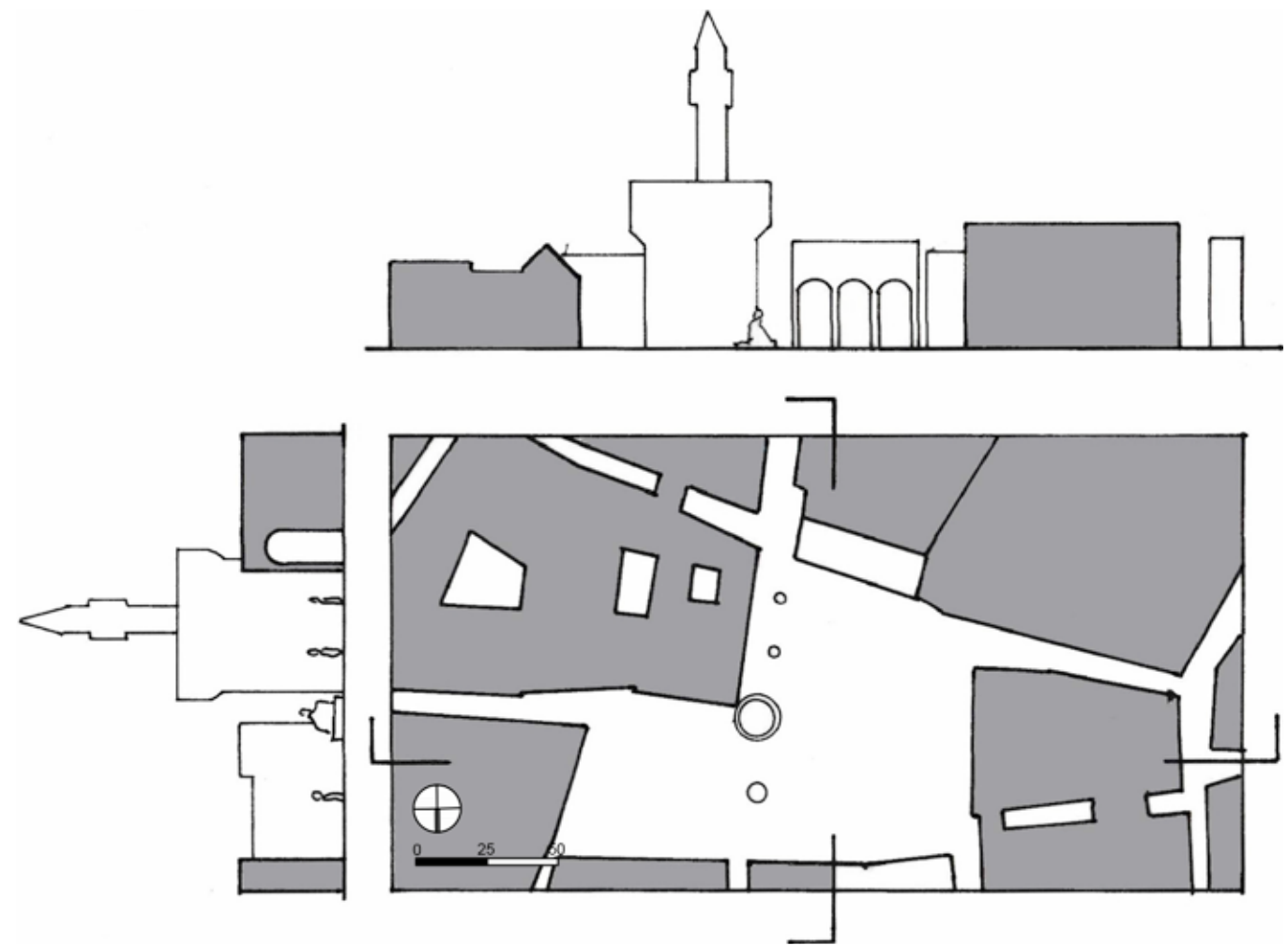
του αέρα και το δάπεδο έχει διαμορφωθεί από τοπικά, φυσικά υλικά.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ⁹

Χρησιμοποιήθηκαν κατά κύριο λόγο δύο ειδών ψαμμίτες: Pietra forte σαν οικοδομικό υλικό και Pietra Serena για τα αρχιτεκτονικά στοιχεία τα οποία είναι και τα δύο χαρακτηριστικά υλικά της Φλωρεντίας. Επιπλέον έχει γίνει χρήση άλλων υλικών όπως μάρμαρα, διακοσμημένοι σοβάδες, κεραμικά τα οποία εμφανίζονται κυρίως στα διακοσμητικά στοιχεία των όψεων των κτιρίων. Το έδαφος της πλατείας έχει καλυφτεί από διαφορετικά υλικά και χρώματα ανά τους αιώνες. Αρχικά το χωμάτινο έδαφος επιστρώθηκε με πλινθοδομή η οποία αντικαταστάθηκε με πλάκες από ψαμμίτες Pietra forte και Pietra Serena το 18^ο αιώνα όπου ένα μεγάλο μέρος τους αντικαταστάθηκε πρόσφατα (δεκαετία του 80') με Pietra Fienzuola.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Τα επί μέρους στοιχεία της πλατείας αναδεικνύουν τόσο τη διοικητική εξουσία της εποχής όσο και τον πολιτισμό της πόλης. Συγκεκριμένα το κυρίαρχο Palazzo Vecchio και το έφιππο άγαλμα αναπαριστούν τον πολιτικό χαρακτήρα της πλατείας, ενώ η συλλογή των γλυπτών αναδεικνύουν την κουλτούρα της Φλωρεντίας ενώ εκφράζουν στοχευόμενα τόσο την ιστορία όσο και τη διοικητική και στρατιωτική εξουσία της πόλης (Το συντριβάνι του Ποσειδώνα συμβολίζει τη ναυτική δύναμη της πόλης).¹⁰

7. Camillo Sitte ό.ν. σελ 42 / 8. Στο ίδιο / 9. Piergiorgio Malesani, Elena Pecchioni, Emma Cantisani, Fabio Fratini, «Geolithology and provenance of materials of some historical buildings and monuments in the centre of Florence (Italy)» σελ. 250 - 251
10. The museums of Florence, Palazzo Vecchio and Piazza Signoria, http://www.museumsinflorence.com/musei/Palazzo_vecchio.html

3. Piazza Del Campo - Siena

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Piazza del Campo είναι ο κύριος δημόσιος χώρος του ιστορικού κέντρου της Σιένα της Ιταλίας και συγκαταλέγεται στις μεγαλύτερες μεσαιωνικές πλατείες της Ευρώπης.

Έχει περιγραφεί ως έναν από τους πλέον πετυχημένους αστικούς χώρους στον κόσμο και είναι γνωστή για την ομορφιά της και την αρχιτεκτονικής της αρτιότητα. Ο χώρος που χρονολογείται από το 1280 ήταν αρχικά ένα χωράφι (campo) που χρησιμοποιούνταν για υπαίθριες αγορές των Ρωμαίων.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο κέντρο της μεσαιωνικής πόλης στο κενό που σχηματίζουν οι κορυφογραμμές των τριών λόφων και στις οποίες αναπτύσσεται η Σιένα. Ο πυκνοδομημένος αστικός ιστός οχυρώνει το χώρο της πλατείας και συνδέεται με αυτόν μέσα από 11 στενά σοκάκια που τέμνουν σε διάσπαρτα σημεία την περίμετρο.

Τέσσερις δρόμοι με κατεύθυνση προς τα νοτιοανατολικά συνδέουν το χώρο με το νότιο

κομμάτι της πόλης και την Piazza Mercato, στην οποία καταλήγουν οι άξονας που συνδέουν τη Σιένα με άλλες περιοχές. Κατά μήκος του βορείου μετώπου και στις δύο γωνίες του χώρου, νοτιοδυτικά και νοτιοανατολικά, μικρότερα δρομάκια φιλτράρουν την κυκλοφορία από τον δρόμο που πλαισιώνει εξωτερικά την περίμετρο, την οδό Banchi di Sotto – Via di Citta.

Σε ιδιαίτερα κοντινή απόσταση από την πλατεία χωρίς όμως να συνδέονται αξονικά με το χώρο βρίσκεται ο καθεδρικός ναός της Σιένα, στα δυτικά, το πανεπιστήμιο της πόλης στα ανατολικά και η Piazza Mercato νότια.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Όλοι οι δρόμοι, εντός και εκτός της πλατείας, είναι πεζοδρομημένοι και οι διαστάσεις τους δεν ευνοούν την κυκλοφορία των οχημάτων. Παρ' όλα αυτά η όποια κίνησή τους γίνεται εξωτερικά του χώρου στην οδό Banchi di Sotto – Via di Citta όπου εξυπηρετούνται και γραμμές λεωφορείων με στάσεις λίγα μέτρα μακριά από το κέντρο της πλατείας.

Εντός της πλατείας κυριαρχούν οι πεζοί ενώ

σε ιδιαίτερες περιπτώσεις εφικτή είναι και η είσοδος των οχημάτων ακολουθώντας κατά βάση μία περιμετρική κίνηση. Η στάθμευση των οχημάτων συγκεντρώνεται σε ειδικά διαμορφωμένους υπαίθριους χώρους στα όρια της πόλης, μεταξύ άλλων και στην Piazza Mercato μαζί με στάσεις λεωφορείων.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Εξαιτίας της μεγάλης εσωστρέφειας που χαρακτηρίζει το el Campo, ένα πολύ μικρό μέρος του χώρου είναι οπτικά αντιληπτό μέχρι και την πρόσβασή σε αυτό.

Όπως προαναφέραμε υπάρχουν 11 εισοδοί στην πλατεία. Οι 7 από αυτές τέμνουν το βόρειο καμπύλο κτιριακό μέτωπο καθάροντας οπτικά τμήματα από το δημαρχείο (Palazzo Pubblico) που ορίζει το νότιο μέτωπο. Από τις 7 εισόδους οι 5 περνάνε μέσα από στοές και σήραγγες, αυξάνοντας την αντίθεση του σκοτεινού και του φωτεινού αλλά και την αίσθηση της απελευθέρωσης κατά την είσοδο στο χώρο. Καθώς η πλατεία είναι υπερυψωμένη και με κλίση προς το νότο οι περισσότερες βόρειες προσβάσεις γίνονται είτε με ράμπες είτε με πλατύ

σκαλα από έναν δρόμο που ακολουθεί την κορυφογραμμή.

Παρόμοια είναι η αίσθηση και κατά την προσέγγιση του χώρου από το νότο. Τα στενά περάσματα δεν επιτρέπουν μια συνολική οπτική παρά μόνο διαφορετικά τμήματα του βορείου κτιριακού ορίου.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Ο χώρος της πλατείας ήταν αρχικά ένα οικόπεδο που πιθανόν να εξυπηρετούσε εμπορικές συναλλαγές των Ρωμαίων κατοίκων της Σιένα.¹ Μεταγενέστερα, εξελίχθηκε σε έναν κοινόχρηστο χώρο των πόλεων που καταλάμβαναν τις 3 κορυφογραμμές νοτιοδυτικά της πλατείας και φιλοξενούσε δραστηριότητες όπως μάχες, αγώνες, υπαίθριες αγορές κ.α.²

Την διακυβέρνηση της κοινότητας είχε αναλάβει το λεγόμενο «Συμβούλιο των Εννέα», ένα κοσμικό καθεστώς που εξουσίαζε για 70 χρόνια από το 1287.³ Κατά τη διάρκεια της εν λόγω άρχουσας δύναμης σχεδιαστικοί κανόνες θεσπίστηκαν και επιβλήθηκαν, οι οποίοι συνέβαλλαν στο ιδιαίτερο ύψος της πόλης και πιο συγκεκριμένα της πλατείας.⁴

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Οι διαστάσεις της πλατείας είναι περίπου

80X100 μέτρα, τεράστια για τα μεσαιωνικά πρότυπα, με στόχο να φιλοξενεί ολόκληρο τον τότε πληθυσμό της Σιένα, (1348 μ.Χ.) περίπου 50.000 άτομα.⁵ Το δάπεδο είναι μέτρων από βορρά σε νότο.⁶

Τα ύψη των περιμετρικών κτιρίων κυμαίνονται από 4 - 6 ορόφους και το ύψος του Mangia) είναι στα 88 μέτρα⁷ ενώ το ίδιο το δημαρχείο (Palazzo Pubblico) είναι διακριτικά πιο ψηλό από τα υπόλοιπα κτίρια.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Τα κτίρια που πλαισιώνουν την πλατεία έχουν πολύ μικρή διαφορά ύψους μεταξύ τους, και σε συνδυασμό με τις ελάχιστες εμφανείς διακοπές ανάμεσά τους δημιουργούν ένα ενιαίο αυστηρό κτιριακό μέτωπο που οριοθετεί ξεκάθαρα το χώρο.

Το κυρίαρχο στοιχείο της περιμέτρου είναι το Palazzo Pubblico με τον πανύψηλο πύργο του το οποίο στέκει στη μέση της νότιας πλευράς ενώ εκατέρωθεν αυτού μικρότερου ύψους κτίρια περνάνε απαρατήρητα. Η πρόσοψη του δημαρχείου καμπυλώνεται ελαφρώς προς τα μέσα (κοίλη) αντανakλώντας την προς τα έξω καμπύλη (κυρτή) της Piazza del Campo.

Το βόρειο μέτωπο αγκαλιάζει το χώρο το οποίο, αν και αποτελείται από κτίρια με μικρές διαφορές στις προσόψεις τους, το σχεδόν ενιαίο ύψος, τα ζεστά χρώματα και τα πολυάριθμα μικρά ανοίγματα δημιουργούν ένα αρμονικό σύνολο που κορυφώνεται στο κτίριο του δημαρχείου.

1. Webb, M., The City Square. London: Thames & Hudson, 1990

2. Rowe P., Civic Realism, Cambridge: The MIT Press, 1997

3. Bowsky W. M., A Medieval Italian Commune: Siena under the Nine, 1287 – 1355, Berkeley: University of California Press, 1981

4. Zucker P., Town and square: from the agora to the village green, Cambridge: The MIT press

5. Bowsky W. M., όπ.αυ.

6. Broadbend G., Emerging Concepts in Urban Space Design, New York: Von Nostrand Reinhold, 1990

7. http://en.wikipedia.org/wiki/Torre_del_Mangia/ Torre del Mangia

8. Rowe P., όπ.αν.
9. Jahn Gehl, Η ζωή ανάμεσα στα κτίρια: χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2013
10. Hedman R. & Jaszewski A., Fundamentals of Urban Design. Washington D.C.: Planners Press, 1984
11. Thiis – Evensen T., Archetypes in architecture, New York: Oxford University Press, 1989

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στην περίμετρο της πλατείας φιλοξενούνται μουσεία, κτίρια διοίκησης και ξενοδοχεία. Στα ισόγεια των κτιρίων, κατά μήκος του καμπύλου τοίχου, αναπτύσσεται μία δραστήρια εμπορική ζώνη με καταστήματα, εστιατόρια και καφέ ενώ οι όροφοι είναι μέρος της οικιστικής ζώνης.

Η κίνηση μέσα στην πλατεία είναι επηρεασμένη από το συνδυασμό της καθοδικής κλίσης του κεντρικού χώρου και από το επίπεδο ενός περιμετρικού δαχτυλιδιού το οποίο είναι κομμάτι της εμπορικής δραστηριότητας. Αυτός ο διαχωρισμός των κινήσεων, εξυπηρετεί και τους διάσπρους παραδοσιακούς αγώνες με άλογα, el Palio, που λαμβάνουν χώρα 2 φορές το χρόνο, με τον κεντρικό χώρο να γεμίζει από θεατές και το περιμετρικό δαχτυλίδι να καλύπτεται από χώμα για τις ανάγκες του αγώνα.⁸

Διαχωριστικά κολωνάκια ορίζουν τις δύο ζώνες και χρησιμοποιούνται για να στηριχθείς, να σταθείς και να τοποθετήσεις πράγματα δίπλα τους παρέχοντας επίσης καλή εποπτεία του χώρου. Η κλίση της πλατείας ενθαρρύνει το να καθίσεις ή να ξαπλώσεις στον πεζόδρομο, πάντα κοιτάζοντας προς την κατωφέρεια, όπως σε ένα πράσινο χωράφι.⁹

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος είναι ενιαίος με ξεκάθαρα όρια και το σχήμα του θυμίζει βεντάλια. Το έδαφος είναι κεκλιμένο προς το νότο και ένα

ορθογώνιο σιντριβάνι τονίζει το ψηλότερο σημείο της πλατείας. Αντιδιαμετρικά του παλατιού, το σιντριβάνι είναι αρκετά διακριτικό ενώ το χαμηλό του ύψος δεν καταστρέφει τη συνέχεια του χώρου. Μπροστά από αυτό ένα μικρό πλάτωμα με πέτρινα στοιχεία εκατέρωθεν ανοίγει προς το δημαρχείο και λειτουργεί σαν χώρος στάσης.

Διαφορετικά υλικά στην πλακόστρωση του χώρου δημιουργούν επί μέρους ενότητες. Σε μία πρώτη ανάγνωση, ορίζουν έναν περιμετρικό διάδρομο κίνησης που εφάπτεται των κτιρίων και πλαισιώνει τον κεντρικό πεζόδρομο. Πέτρινα κολωνάκια κατά μήκος της οριογραμμής σηματοδοτούν τα σύνορα των δύο χώρων. Σε δεύτερο επίπεδο ο πλίνθινος κεντρικός πεζόδρομος διαχωρίζεται με γκρι γραμμές σε 9 άνισα τρίγωνα – σφήνες που συγκλίνουν στο πέτρινο στοιχείο αποστράγγισης μπροστά από το δημαρχείο. Οι διαχωριστικές γραμμές μειώνονται σε πάχος προς το κέντρο του χώρου, από 1 μέτρο στις άκρες της πλατείας σε λιγότερο από 30εκ. Οι γραμμές αυτές ενισχύουν την κοίλα κλίση του εδάφους και συνδέουν την πλατεία με την τοπιογραφία της Σιένα. Η μικρή εσοχή που δημιουργούν δικαιολογεί την παρομοίωση της πλατείας με κέλυφος κοχυλίου.

Προσθέτοντας έναν δυνατό κατακόρυφο άξονα στην όλη σύνθεση, ο πύργος του δημαρχείου λειτουργεί σαν πάσσαλος σκηνής, που άρει το ανώτατο αντιληπτό σημείο της οροφής, μειώνοντας αποτελεσματικά τη σχέση πλάτους – ύψους και καθορίζοντας τον όγκο στο σύνολο.¹⁰ Επιπρόσθετα, ανα-

δεικνύει το δημαρχείο που σε αντίθετη περίπτωση θα φαινόταν σαν να βυθίζεται στην κάτω πλευρά της πλατείας.¹¹

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Έντονη είναι η αίσθηση του περικλειστού χώρου που σε καμία περίπτωση δεν υποβιβάζεται από τα ανοίγματα των δρόμων που είναι εμφανή στις γωνίες. Οι προσβάσεις

που γίνονται από κεντρικά σημεία επίσης δεν διακόπτουν τη συνέχεια του κτιριακού ορίου καθώς δεν γίνονται αντιληπτές εκ των έσω. Αποτελώντας μέρη των προσόψεων καμουφλάρονται και εντείνουν την αντίθεση του εσωτερικού με τον εξωτερικό χώρο.

Το δάπεδο που είναι κυρτό και επικλινές ενισχύει με τη σειρά του την αίσθηση της περιφραξης, που προσφέρει η αρχιτεκτονική των ορίων – κτιρίων, ενώ προσθέτει μια άλλη διάσταση κατά την διάσχιση της πλατείας, «καθώς η προς τα κάτω κλίση του δαπέδου ασκεί μια επιπρόσθετη ελκτική δύναμη στην δύναμη που ασκεί η βαρύτητα στις φυσικές κινήσεις μας».¹²

Το κτίριο του δημαρχείου και του πύργου του κυριαρχούν στο χώρο ενώ τα γύρω κτίρια, σε συνδυασμό με την κλίση του εδάφους, φαίνονται να υποχωρούν και να συγκλίνουν προς αυτό αναδεικνύοντάς το. Το ανακλώμενο φως του ήλιου παγιδεύεται στον καμπύλο τοίχο και χρωματίζεται από τους θερμούς τόνους των κτιρίων και το πλίνθινο πλακόστρωτο διαφορετικά την κάθε στιγμή της ημέρας ενώ η πορεία του ήλιου διαγράφεται με τη μεταβαλλόμενη σκιά του καμπαναριού.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η καμπυλότητα των γειτονικών δρόμων και του κυρτού σχήματος της πλατείας είναι φυσικά αποτελέσματα της τοπιογραφίας της Σιένα, με βιοκλιματικά χαρακτηριστικά και οφέλη στο μικροκλίμα. Τα δαιδαλώδη δρομάκια προστατεύονται από τον κρύο αέρα του χειμώνα και τον καλοκαιρινό ήλιο.

Η Σιένα, όπως οι περισσότερες μεσαιωνικές πόλεις σε υψόμετρο, είχε πρόβλημα στον ανεφοδιασμό νερού. Η εκσκαφή του πεζόδρομου της πλατείας ήταν από μόνη της ένας συλλέκτης όμβριων υδάτων και υπήρχαν δεξαμενές ένα επίπεδο κάτω από αυτόν.¹³ Είναι χαρακτηριστικό ότι το χαμηλότερο σημείο της πλατείας, και το επίκεντρο της διαμορφωμένης επιφάνειας, δεν είναι η κεντρική είσοδος του δημαρχείου αλλά μια διαρροή υδάτων διαμορφωμένη από πέτρα.

Τα φυσικά τοπικά υλικά που χρησιμοποιούνται κατά κόρον στο χώρο εκτός από την αισθητική ομορφιά τους είναι ανθεκτικά στις τοπικές καιρικές συνθήκες με αντοχή στην υγρασία και θερμομονωτικές ιδιότητες.

12. Στο ίδιο, σελ. 75
13. Rowe P., όπ.αν.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο κεντρικός χώρος είναι πλακοστρωμένος από πλίνθους ενώ ο περιμετρικός διάδρομος από πέτρινες πλάκες. Ανάμεσά τους παρεμβάλλεται μία γραμμή από μαρμάρινες πλάκες. Οι 9 σφήνες διαχωρίζονται με γραμμές που πλακοστρώνονται από κυβόλιθους από τραβερτίνη οι οποίες βρίσκονται ελάχιστα πιο χαμηλά από τους πλίνθους, λειτουργώντας και σαν αυλάκια αποστράγγισης που συγκλίνουν στο κεντρικό φρεάτιο. Παράλληλα στις διαχωριστικές γραμμές μια σειρά από τούβλα ορίζουν τις εννέα σφήνες που καλύπτονται από τούβλα σε διάταξη ψαροκόκαλου.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Συνοψίζοντας, η επιτυχία της Piazza del Campo, που την καθιστούν ένα από τα καλύτερα παραδείγματα της Ευρωπαϊκής Ιστορίας, φαίνεται στη διαχρονικότητα των σχεδιαστικών επιλογών που καταφέρνουν μέχρι σήμερα να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της πόλης.

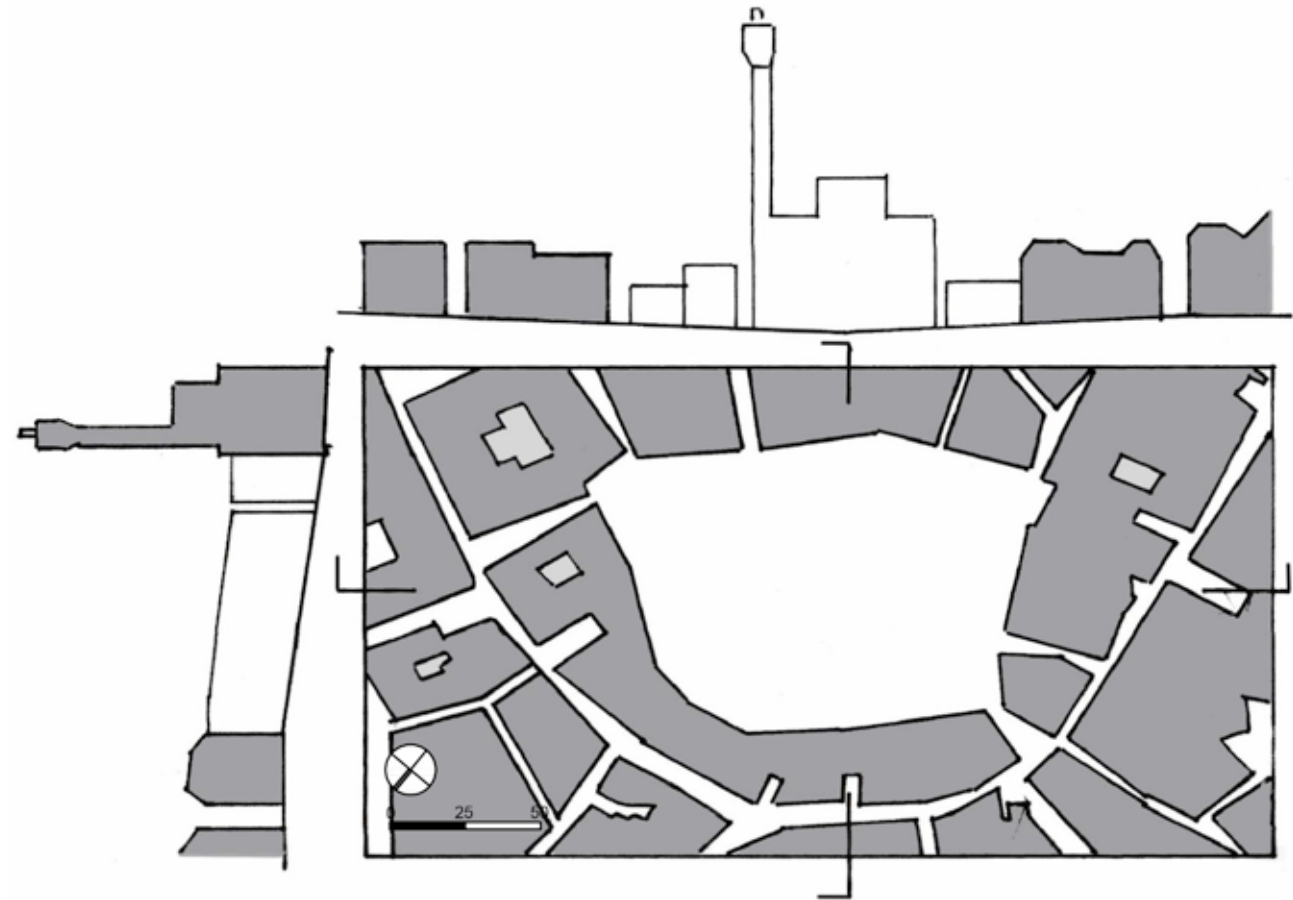
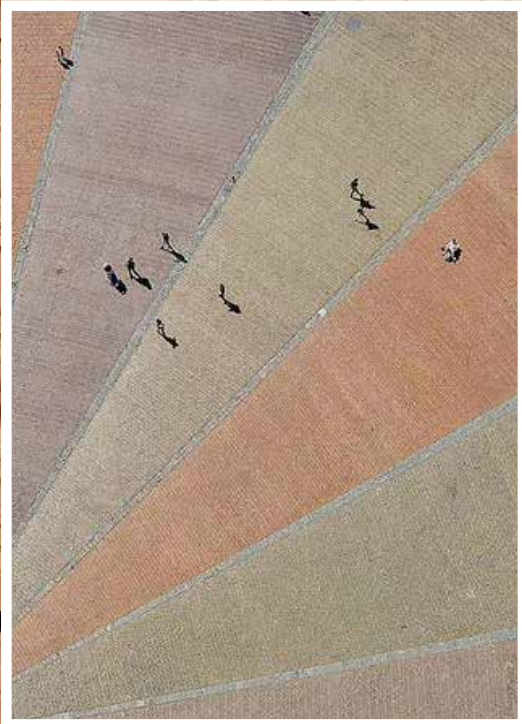
Οι πρακτικές της λειτουργίες, σαν συλλέκτης ανθρώπων, ήλιου και βρόχινου νερού, αποκαλύπτονται στις σχεδιαστικές επιλογές κάθε κλίμακα σε ολόκληρο το χώρο. Το ενιαίο και ταυτόχρονα αφηρημένο πλακόστρωτο ενισχύει την ευελιξία στη χρήση του χώρου χωρίς λειτουργικούς περιορισμούς, αντανakλά και ορίζει τις κινήσεις στο χώρο και ταυτόχρονα τονίζει τον

όγκο που δημιουργείται από το δάπεδο, τους τοίχους και την αντιληπτή στέγη.

Πέρα όμως από τα σχεδιαστικά συστατικά της η πλατεία αντιπροσωπεύει και τα κοινωνικά ιδεώδη της πόλης. Δεν είναι λίγες οι λογοτεχνικές αναφορές σχετικά με τον διαχωρισμό της πλατείας σε 9 άνισα τμήματα και την συσχέτιση αυτού με την κοινωνικοπολιτική ιδέα ενός μοντέλου ενότητας κατασκευασμένο από πολυμορφικά στοιχεία. Παρόμοιοι κοινωνικοπολιτικοί συμβολισμοί κρύβονται και στην επιλογή του ψαροκόκαλου μοτίβου του πλακόστρωτου.

Το ιδιαίτερο ύψος του πύργου του δημαρχείου, πρωτοφανές για την εποχή του, ξεπερνά και τον γειτονικό καθεδρικό ναό συμβολίζοντας την πάλι ανάμεσα στη διοικητική και την θρησκευτική δύναμη της πόλης.¹⁴ Ακόμα η σκιά του πύργου του δημαρχείου λειτουργεί, σε συνδυασμό με τις γραμμές του πλακόστρωτου, σαν ηλιακό ρολόι υπενθυμίζοντας το πέρασμα του χρόνου.

Η συνεχής έκφραση αυτών των ιδεών μέσα από την αρχιτεκτονική της πλατείας σε κάθε στοιχείο της ξεχωριστά και στη σύνθεση αυτών καθιστούν το el Campo έναν αξιομνημόνευτο, γεμάτο ζωή χώρο που αντέχει στους αιώνες.

14. Webb, M., όπ.αυ.

4. Piazza Del Campidoglio - Roma

1. Bacon E. N. , Design of cities, New York: Penguin Books, 1967, σελ. 115
2. Norberg – Schulz C., Intentions in architecture, Cambridge: The MIT Press, 1965, σελ. 131

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Piazza del Campidoglio βρίσκεται στο νότιο άκρο του ιστορικού κέντρου της Ρώμης σε έναν από τους επτά λόφους της, συγκεκριμένα στο λόφο του Καπιτωλίου (Capitoline hill) από όπου προέρχεται και το όνομά της.

Ο σχεδιασμός του χώρου ανατέθηκε στον Μιχαήλ Άγγελο το 1540 από τον Πάπα Παύλο ΙΙΙ προκειμένου ο χώρος να συμβολίζει όχι μόνο “την καρδιά της Ρώμης”¹ αλλά και την ανάδειξη της πόλης ως πρωτεύουσα του κόσμου, “caput mundi”².

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η κορυφή του λόφου του Καπιτωλίου συνδέεται επί της ουσίας με τον ιστό της πόλης στη βορειοδυτική και τη βορειοανατολική μεριά.

Η κύρια πρόσβαση των οχημάτων βρίσκεται στις παρυφές του λόφου στα βορειοανατολικά και στα νοτιοδυτικά και η κίνησή τους ακολουθεί μία κατεύθυνση.

Από τη Via dei Fori Imperiali ο ανηφορικός δρόμος Via di S. Pietro in Carcere μέσω μιας ανοδικής ακανόνιστης πορείας καταλήγει

στο χώρο της πλατείας . Από τα νοτιοδυτικά η Via Monte Tarpeo διακλαδίζεται σε δύο κατευθύνσεις η μία οδηγεί στη νοτιοδυτική γωνία της πλατείας και η άλλη συνεχίζει ως Via delle Tre Pile που καταλήγει στη βορειοδυτική μεριά του λόφου στον κεντρικό δρόμο Via del Teatro di Marcello. Στα βορειοδυτικά η χαρακτηριστική αξονική σκάλα Cordonata διασταυρώνεται με τον κεντρικό αυτοκινητόδρομο Via del Teatro di Marcello και σηματοδοτεί την κύρια πρόσβαση στο χώρο της πλατείας για τους πεζούς.Ο χώρος της πλατείας λόγω του κομβικού της σημείου επικοινωνεί άμεσα και έμμεσα με πολύ σημαντικά τοπόσημα της πόλης. Στη βορειοανατολική είσοδο του λόφου ένα μεγάλο τμήμα καλύπτεται με τα ερείπια της αρχαίας Ρωμαϊκής αγοράς και της αγοράς του Τραιανού, ενώ ο άξονας Via dei Fori Imperiali οδηγεί αξονικά στο Κολοσσαίο.

Στα δυτικά βρίσκεται η νήσος του Τίβερη, Isola Tiberina ενώ η Piazza del Campidoglio γεινιάζει με την εκκλησία Santa Maria Aracoeli και το πελώριο μνημείο Vittorio Emanuele.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Οι κεντρικοί άξονες που περιβάλλουν το

λόφο Via del Teatro di Marcello και Via dei Fori Imperiali εξυπηρετούν την έντονη κυκλοφορία των οχημάτων καθώς επίσης και γραμμές λεωφορείων με στάσεις λίγα μέτρα μακριά από την αρχή της Cordonata. Ειδικά διαμορφωμένοι χώροι εξυπηρετούν την παρόδια στάθμευση των τουριστικών λεωφορείων και των ΙΧ.

Η κίνηση εσωτερικά του λόφου είναι μονής κατεύθυνσης και ήπιας κυκλοφορίας ενώ είναι δυνατή και η στάθμευση κατά μήκος αυτού. Ακόμα κι αν η κίνηση των οχημάτων φτάνει μέχρι και την περίμετρό της στον κεντρικό χώρο της πλατείας η πρόσβαση είναι αυστηρά για τους πεζούς.Σε αρκετά κοντινή απόσταση υπάρχουν και στάσεις τραμ ενώ αρκετά μακριά στάσεις μετρό.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Από τον κεντρικό δρόμο, Via del Teatro di Marcello, φαίνεται ξεκάθαρα το μέγεθος και η διαμόρφωση της Cordonata όπου δύο έφιππα αγάλματα εκατέρωθεν του άξονά της αποκαλύπτουν την είσοδο στην πλατεία.

Στο βάθος διακρίνονται τα τρία κτίρια που την πλαισιώνουν από τα οποία ξεχωρίζει το

μεσαίο με τον πύργο του. Παρ’ όλες τις πληροφορίες που υπονοούν και προιδεάζουν τον επισκέπτη η συνολική οπτική της διαμόρφωσης του χώρου δεν είναι εφικτή.

Η πρόσβαση από τις δύο γωνίες της νότιας πλευράς αποκαλύπτουν τη συνολική διαμόρφωση του χώρου με ιδιαίτερη έμφαση στο αντίστοιχο πλευρικό κτίριο, με φόντο την πόλη. Η εντύπωση που διαμορφώνεται ανεξάρτητα από το σημείο που στέκεται κανείς είναι κοινή λόγω της απόλυτης συμμετρίας και ομοιομορφίας των κτιρίων ενώ το μόνο που διαφέρει είναι η θέα προς την πόλη.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Από την αρχαιότητα ο λόφος του Καπιτωλίου έχει αποτελέσει το χώρο για ποικίλες εκδηλώσεις, θρησκευτικές τελετές και θριαμβευτικές επιστροφές ενώ συμβόλιζε το κέντρο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Στα τέλη του 16ου αιώνα ένα νέο πολεοδομικό σχέδιο της πόλης αποσκοπούσε στην

ανάδειξη και τη σύνδεση των σημαντικότερων τοποσήμων της πόλης.³ Μέρος αυτού του εγχειρήματος ήταν και η ιδέα για την Piazza del Campidoglio. Πριν από αυτό το νέο πρόγραμμα στην κορυφή του λόφου βρίσκονταν μεσαιωνικά ερείπια τοποθετημένα χωρίς συγκεκριμένη οργάνωση στο χώρο, ενώ το έδαφος είχε τη φυσική του μορφή.⁴

Η ανάθεση του έργου έγινε από τον Πάπα Παύλο ΙΙΙ και το έργο ανέλαβε να σχεδιάσει το 1536 ο Μιχαήλ Άγγελος . Η καθοριστική αλλαγή στο χώρο έγινε με την τοποθέτηση ενός 4^{ου} κτιρίου μπροστά από την πρόσοψη ενός εκ των προϋπαρχόντων κτιρίων, με αποτέλεσμα ο αρχικά τριγωνικός χώρος να αποκτήσει τραπέζιο σχήμα.

Η κατασκευή ξεκίνησε το 1546 αλλά ολοκληρώθηκε πολύ μετά το θάνατο του Μιχαήλ Αγγέλου, το 17^ο αιώνα, με ορισμένες αλλαγές στο αρχικό σχέδιο. Οι πέντε είσοδοι στο χώρο δεν ήταν στα αρχικά σχέδια του αρχιτέκτονα ο οποίος είχε μελετήσει μόνο τις δύο από αυτές.⁵

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το μήκος του χώρου φτάνει τα 70μ. ενώ το μέσο πλάτος του τα 50 μέτρα. Τα πλευρικά κτίρια είναι διώροφα με κατά προσέγγιση ύψος ορόφου 3,5 – 4 μέτρα και τοποθετούνται εκατέρωθεν του κεντρικού κτιρίου που αναπτύσσεται σε τρεις ορόφους με συνολικό ύψος γύρω στα 15 μέτρα. Το ύψος των αγαλμάτων στο βορειοδυτικό μέτωπο ανέρχονται περίπου στα 5 μέτρα ύψος και το κεντρικό άγαλμα στα 4,24μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η οριοθέτηση της πλατείας είναι σαφής και ορίζεται από τρία κτίρια που βρίσκονται σε απόσταση το ένα από το άλλο. Το Palazzo dei Conservatori ορίζει το νοτιοδυτικό μέτωπο, απέναντι του βρίσκεται το Palazzo Nuovo ενώ στο κέντρο το Palazzo Senatorio. Η τέταρτη πλευρά παραμένει κενή δημιουργώντας ένα μπαλκόνι προς την πόλη. Τα τρία κτίρια δημιουργούν ένα αρμονικό σύνολο καθώς μοιράζονται κοινά στοιχεία στις προ-

3. Bacon E. N. όπ.αυ.

4. Webb M. όπ.αυ.

5. «Capitoline Hill» Wikipedia the free encyclopedia, Οκτώβριος 2014 : http://en.wikipedia.org/wiki/Capitoline_Hill

6. Zucker P., όπ.αυ., σελ. 147

7. «Capitoline Hill» Wikipedia the free encyclopedia, Οκτώβριος 2014 : http://en.wikipedia.org/wiki/Capitoline_Hill

σώσεις τους με τα δύο πλευρικά να είναι πα- νομοιότυπα.

Οι όψεις των δύο κτιρίων αποτελούνται από ισόγειες στοές από τις οποίες εμφανείς σε σειρά κολώνες συνεχίζουν και στον όροφο. Ανάμεσα από τις κολώνες παρεμβάλλονται παράθυρα και το γείσο της στέγης φέρει αγάλματα τοποθετημένα στην προέκταση των αξόνων που δημιουργούν οι κολώνες. Η όψη του κεντρικού κτιρίου αν και παρόμοιας αρχιτεκτονικής με τα άλλα δύο διαφοροποι- είται κυρίως με την κεντρική διπλή σκάλα και τον πύργο στη μέση του που είναι και το ψη- λότερο στοιχείο στο χώρο.

Ένας «τέταρτος νοτιός τοίχος» στα βορειοδυ- τικά ορίζεται από μια σειρά από αγάλματα που συγκρατούν το χώρο παρά το μεγάλο μαπαλκόνι που δημιουργείται προς την πόλη.⁶

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στο παρελθόν τα κτίρια της περιμέτρου στέ- γαζαν ως επί το πλείστον διοικητικές χρήσεις. Πιο συγκεκριμένα το ισόγειο του Palazzo dei Conservatori, νότιο μέτωπο, στέγαζε τα γραφεία διάφορων συντεχνιών. Σήμερα ο χώρος του λειτουργεί σαν μουσείο.

Το Palazzo Nuovo στεγάζει χώρους εκθέ- σεων που στο χώρο τους φιλοξενούνται έργα της αρχαίας Ρωμαϊκής τέχνης και είναι παράρτημα των μουσείων του Καπιτωλίου (Capitoline museum). Το Palazzo Senatorio (Γερουσία), στο κέντρο, που κάποτε στέγαζε τα αρχεία της αρχαίας Ρώμης σήμερα λει- τουργεί σαν δημαρχείο.⁷ Ο κεντρικός χώρος της πλατείας προσελκύει κατά κύριο λόγο μεγάλο αριθμό τουριστών.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος είναι ενιαίος, σχήματος τραπεζί- ου στη μέση της βορειοδυτικής πλευράς του οποίου προσαρτάται το γραμμικό στοιχείο της σκάλας.

Ανάμεσα στον κεντρικό χώρο και στο τελείω- μα της σκάλας παρεμβάλλεται ένα ελαφρώς υπερυψωμένο, περίπου κατά 30εκ., πλάτω- μα το οποίο συνεχίζει και στην περίμετρο δι- αγράφοντας μία έλλειψη. Τα όρια της συγκε- κριμένης έλλειψης επισημαίνονται και με τα φωτιστικά στοιχεία, ενώ η υπερυψωμένη επι- φάνειά της τέμνεται από τέσσερα διαγώνια πλατώματα σε κάθε γωνία τα οποία βρίσκο- νται στο ίδιο επίπεδο με τον κεντρικό χώρο.

Το ελλειψοειδές σχήμα του κενού χώρου το- νίζεται με μια ελαφριά κοίλα καμπύλη του

εδάφους προς το κέντρο της πλατείας, όπου στην κορυφή του είναι τοποθετημένο το έφιππο άγαλμα του αυτοκράτορα. Το μο- τίβο της πλακόστρωσης συμβάλλει κι αυτό στον τονισμό του κέντρου και στο δυναμι- σμό του χώρου.

Οι ισόγειες στοές των κτιρίων μαζί με την μικρή υψομετρική διαφορά του δαπέδου, διαμορφώνουν επί μέρους χώρους ιδανι- κούς για στάση αλλά και διαδρόμους κί- νησης που καταλήγουν εκατέρωθεν του διπλού κλιμακοστασίου του κεντρικού κτι- ρίου. Στη μέση της διπλής σκάλας τοποθε- τείται ένα σιντριβάνι με το οποίο ολοκλη- ρώνεται ο νοτιός άξονας που δημιουργεί η αλληλουχία Cordonata – κεντρικό άγαλμα.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Στο εσωτερικό της πλατείας εκτός από τη δυνατότητα της συνολικής θεώρησης του χώρου δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην σχέ- ση του χώρου με την πόλη και τον ουρανό. Η πανοραμική εικόνα της Ρώμης αναδεικνύ- εται μέσα από τη συμμετρία της κάτοψης και καθράρεται από τα αγάλματα που στέ- κουν στη στενότερη πλευρά του τραπεζίου κοιτάζοντας προς αυτή.

Οι όψεις των κτιρίων σχετίζονται άμεσα με το μοτίβο του δαπέδου (συμπιεσμένη ρο- ζέτα) το οποίο φαίνεται να προεκτείνεται μέσω των κολώνων των στοών, ενοποιώ- ντας το με τον ουρανό και δημιουργώντας

κατακόρυφους άξονες σύνδεσης. Τα αγάλ- ματα στα γείσα εντείνουν την παραπάνω σχέση παροτρύνοντας τον επισκέπτη να κοιτάξει ψηλά.

Ένας δεύτερος άξονας που δημιουργεί η κεντρική σκάλα, Cordonata, τονίζει και πάλι την συσχέτιση του χώρου με τον ουρανό. Με αρχή την ανοδική πορεία της σκάλας προεκτείνεται στο κεντρικό άγαλμα, συνεχίζει στο σιντριβάνι του κεντρικού κτιρίου και μέσα από το κατακόρυφο στοιχείο του καμπαναριού καταλήγει και πάλι στον ουρανό.

Το κοίλο οβάλ σχήμα του δαπέδου διαφο- ροποιείται από την υπόλοιπη διαμόρφω- ση και λειτουργεί σαν αυτόνομο στοιχείο. Επιπλέον, τονίζει το κεντρικό άγαλμα, «το οποίο φαίνεται αρκετά ψηλότερο από ότι είναι στην πραγματικότητα»,⁸ αλλά και την

περιστροφική κίνηση που δημιουργείται γύρω από αυτό υπονοώντας την ελκτική δύ- ναμη που ασκεί η κεντρομόλος δύναμη.

Η κίνηση στο εσωτερικό της πλατείας επηρε- άζεται τόσο από το ελλειπτικό κοίλο σχήμα του δαπέδου όσο και από την κεντρική θέση του αγάλματος. Παράλληλα το τραπεζοειδές σχήμα μαζί με τις πλευρικές στοές υποδεικνύ- ουν μία κίνηση προς το βάθος του χώρου.⁹

8. Heydenreich L.& Lotz W., Architecture in Italy: 1400 to 1600 (M. Holtfinger, Trans), London: Penguin BooksLtd, 1974 σελ. 252

9. Zucker P., όπ.αυ., σελ. 146

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι ισόγειες στοές παρέχουν σκιερούς χώρους για στάση και προστατεύουν από τη βροχή. Επιπρόσθετα ο προσανατολισμός, οι αναλογίες του χώρου και η ανάλογη τοποθέτηση των κτιρίων δημιουργούν εξίσου ικανοποιητικές σκιές που καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος του χώρου κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Το κοίλο δάπεδο συμβάλλει στην αποστράγγιση των όμβριων υδάτων που σε αντίθετη περίπτωση, λόγω της μικρής υψομετρικής διαφοράς στο δάπεδο, θα λίκνιζαν.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το δάπεδο αποτελείται από πέτρινους κυβόλιθους στους οποίους παρεμβάλλονται πλάκες από τραβερτίνη σχηματίζοντας το κεντρικό σχέδιο του χώρου. Τα εμφανή φέροντα στοιχεία των όψεων των κτιρίων είναι από μάρμαρο και έχουν το ίδιο υλικό με τα αγάλματα της εισόδου, ενώ το κεντρικό έφιππο άγαλμα είναι από μπρούντζο.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Οι γενικότερες σχεδιαστικές επιλογές αντικατοπτρίζουν τη μετάβαση από τη στατική ισορροπία που χαρακτηρίζει την περίοδο της Αναγέννησης στη δυναμική κίνηση στο χώρο που είναι χαρα-

κτηριστικό της περιόδου του Μπαρόκ.¹⁰

Οι συμβολισμοί που κρύβονται πίσω από τη διαμόρφωση του χώρου σχετίζονται κυρίως με την ανάδειξη της διοικητικής εξουσίας και της χριστιανικής πίστης. Η κεντρική ραμπόσκαλα, Cordonata, άρει τελετουργικά τους επισκέπτες προς τον ουρανό εναποθέτοντας τους στο κατώφλι της δημοτικής αρχής.

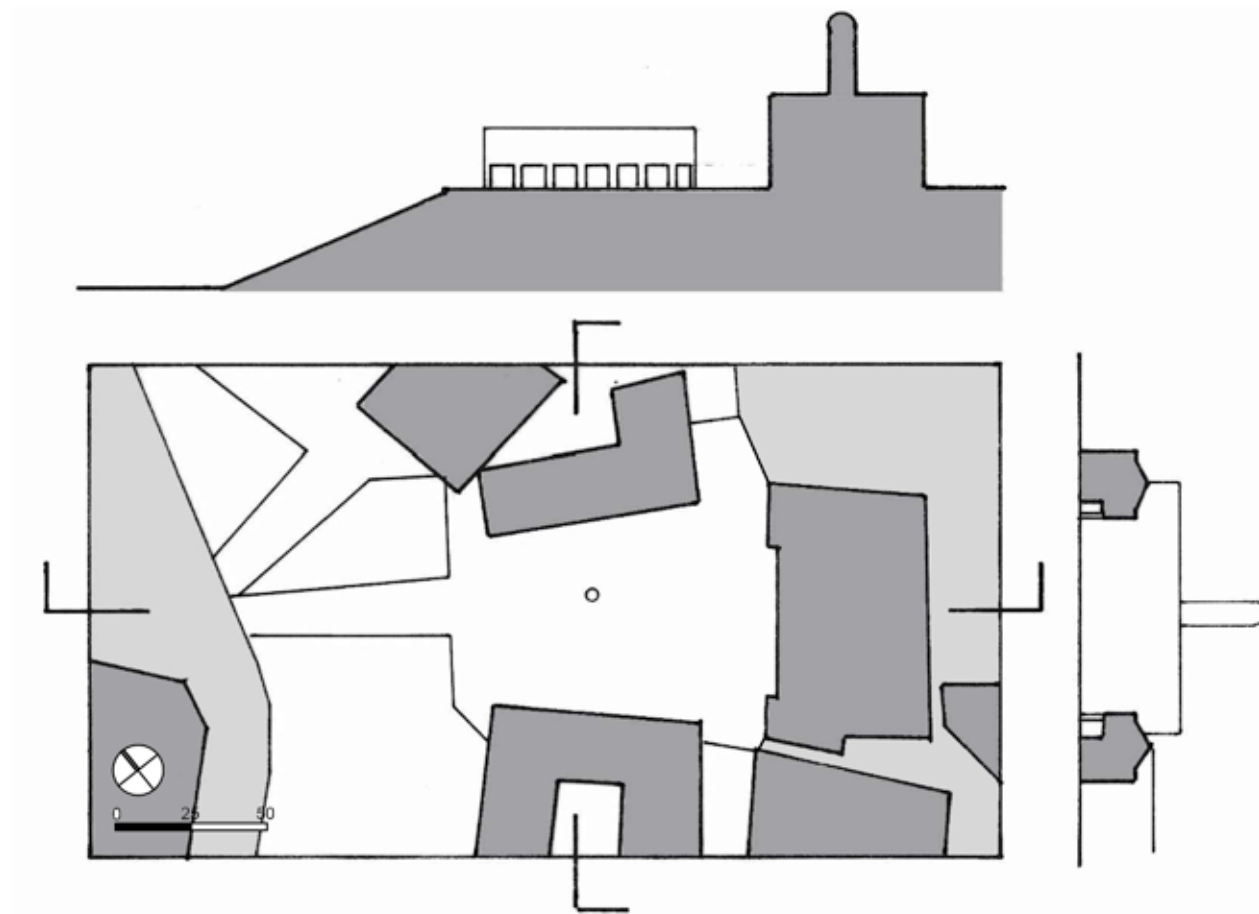
Με την ενίσχυση του αντίστροφου από τον φυσικό προσανατολισμό του λόφου αναφάνεται μία συμβολική αποστροφή της διοικητικής εξουσίας της Ρώμης προς την αρχαία ρωμαϊκή αγορά - αρχαία Ρώμη η οποία αντ' αυτού στρέφεται προς την παπική εξουσία και τη χριστιανική εκκλησία, κοιτάζοντας προς τη βασιλική του Αγ. Πέτρου. Επιπλέον υποδεικνύεται ο χώρος για την ανάπτυξη της νέας πόλης που δεν σχετίζεται με τα ερείπια του παρελθόντος.¹¹

Το προεξέχον κέντρο της έλλειψης συμβολίζει το κέντρο του κόσμου, τον ομφαλό της γης ενώ το αστέρι στο κέντρο συμβολίζει τους αστερισμούς που περιστρέφονται γύρω από τον χώρο που παρομοιάζεται με το κέντρο του κόσμου. Παράλληλα υπονοείται η σύγκρουση του γεωλογικού φυσικού υπόβαθρου με την τεχνητή επιφάνεια του δαπέδου¹², η οποία εκφράζεται με την κάμψη του τελευταίου και τονίζεται με το μοτίβο του δαπέδου που διασπά το δάπεδο σε μικρότερα κομμάτια.

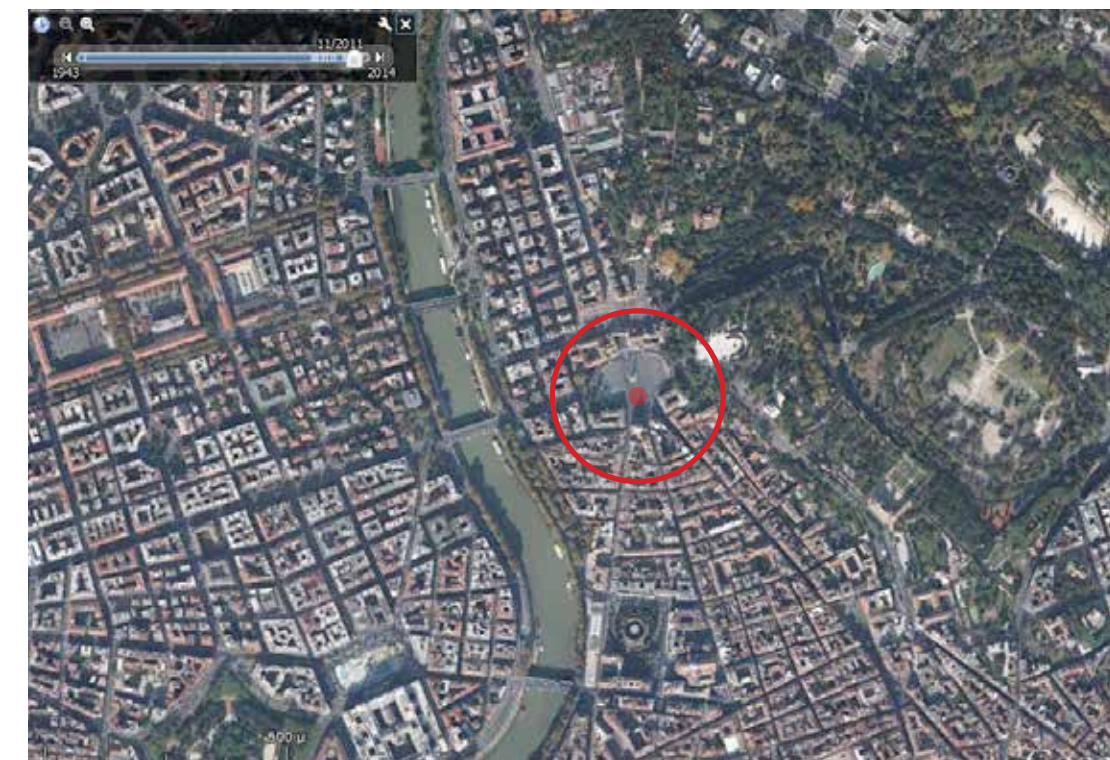
10. Zucker P., όπ.αν., σελ. 147

11. «Capitoline Hill» Wikipedia the free encyclopedia, Οκτώβριος 2014 : http://en.wikipedia.org/wiki/Capitoline_Hill

12. Thiis – Evensen όπ.αν.

5. Piazza del Popolo - Roma

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Piazza del Popolo βρίσκεται στο κέντρο της Ρώμης, στις παρυφές του λόφου Pincio, εντός των Αυρηλιανών τειχών. Το όνομά της στα σύγχρονα ιταλικά σημαίνει κυριολεκτικά «Πλατεία του Λαού» αν και ιστορικά προέρχεται από τις λεύκες (Populus στα λατινικά).¹

Αποτελούσε το σημείο εκκίνησης του ρωμαϊκού δρόμου, Via Flaminia ο οποίος συνέδεε το κέντρο της Ρώμης με την Αδριατική ακτή, και ήταν η πρώτη εικόνα που συναντούσαν κατά την άφιξή τους οι προσκυνητές και οι επισκέπτες της πόλης.

Η σημερινή της μορφή είναι αποτέλεσμα της ευρύτερης μπαρόκ αστικής ανάπλασης που διενεργήθηκε κατά τη διάρκεια της εξουσίας του Πάπα Sixtus V.² Ο σχεδιασμός της μελετήθηκε από τον Ιταλό αρχιτέκτονα Giusepe Valadier και η κατασκευή της χρονολογείται από το 1816 μέχρι και το 1820.³

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η κομβική θέση της πλατείας την καθιστά ενοποιητικό στοιχείο σημαντικών περιοχών. Στα δυτικά δια μέσω του δρόμου Via Ferdinando di Savoia ο χώρος της πλατείας συνδέεται αξονικά με τον Τίβερη και στη συνέχεια με το Βατικανό, ενώ στα δυτικά μέσω ενός ελικοειδούς δρόμου, Viale Gabriele D' Annunzio, συνδέεται με την κορυφή του λόφου Pincio.

Σε άξονα Β – Ν η έντονη κυκλοφορία εξωτερικά των τειχών στο βόρειο τμήμα της πόλης φιλτράρεται από την πύλη, Porta del Popolo, της πλατείας και διαχέεται σε τρεις κατευθύνσεις προς το νότο και κέντρο της πόλης. Ο χώρος της πλατείας λειτουργεί επί της ουσίας σαν χώρος εισόδου για το κέντρο της Ρώμης.⁴ Πιο συγκεκριμένα, οι τρεις άξονες, Via di Ripetta, Via del Corso και Via del Babuino συνδέουν την πλατεία, εκτός των άλλων, με το μαυσωλείο του Αυγούστου, το μνημείο Vittorio Emanuele και την Piazza di Spagna αντίστοιχα. Στα δυτικά η Piazza del Popolo συνδέεται μέσα από τον λόφο με τους κήπους της Villa Borghese και τη Villa de Medici που βρίσκεται στα νοτιοδυτικά.

Επομένως η θέση της πλατείας εκτός από το ότι την αναδεικνύει σε έναν χώρο υποδοχής για την πόλη, παράλληλα βρίσκεται στα σύνορα του φυσικού και του αστικού τοπίου της πόλης.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η είσοδος από την βόρεια μεριά μέσω της κεντρικής πύλης, Porta del Popolo είναι εφικτή μόνο για τους πεζούς ενώ από το νότο η Via del Corso διακόπτει απότομα την κίνηση των οχημάτων αποτρέποντας την είσοδο τους στην πλατεία.

Ο κεντρικός χώρος της πλατείας πλαισιώνεται από ένα περιμετρικό δαχτυλίδι που παραλαμβάνει τις κινήσεις των οχημάτων των γύρω δρόμων. Η κίνηση των οχημάτων είναι μονής κατεύθυνσης και ήπιας κυκλοφορίας

ενώ είναι εφικτή η δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης κατά μήκος αυτού. Επιπλέον εξυπηρετεί την κίνηση των ποδηλάτων καθώς επίσης και γραμμές λεωφορείων με στάσεις επί του χώρου.

Ο παραπάνω οδικός άξονας περιορίζεται και διαφοροποιείται από την πλατεία με πέτρινα σε σειρά κολωνάκια που διαδέχονται καμπύλα πέτρινα τοιχία στο ανατολικό και το δυτικό άκρο της. Εσωτερικά του χώρου ευνοείται η κίνηση των πεζών και των ποδηλάτων ενώ σε ειδικές περιπτώσεις υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης του αυτοκινήτου.

-Εξωτερικά του χώρου σε αρκετά κοντινή απόσταση βρίσκονται και στάσεις τραμ και μετρό.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Από τη βόρεια μεριά η κεντρική πύλη εισόδου κρύβει το χώρο αποκαλύπτοντας και καθάροντας μόνο αποσπασματικά κομμάτια του νοτίου μετώπου. Περνώντας μέσα από την Porta del Popolo, το μέγεθος του χώρου αποκαλύπτεται μεμιάς και η αίσθηση της μετάβασης από την χαοτική πόλη στο χώρο της πλατείας είναι ιδιαίτερα έντονη ενώ υποδεικνύεται η κίνηση προς μία κατεύθυνση.

Κινούμενοι στους τρεις άξονες που συγκλίνουν στην πλατεία από τη νότια μεριά της πόλης φαίνεται ξεκάθαρα ο κεντρικός οβελίσκος που προσανατολίζει τον πεζό ενώ στο βάθος διακρίνεται η αψίδα. Το συνεχές κτιριακό μέτωπο στο βάθος τονίζει την οριακή θέση του χώρου.

Προσεγγίζοντας το χώρο από τα δυτικά το πρώτο χωρικό στοιχείο που αποκαλύπτεται είναι η πίσω πλευρά ενός αγάλματος το οποίο υψώνεται στη μέση ενός σχετικά χαμηλού καμπύλου τοίχου, που κρύβει τον υπόλοιπο χώρο. Στο βάθος ο κεντρικός οβελίσκος με φόντο τον πράσινο λόφο εντείνει την περιέργεια του περαστικού.

Εντελώς διαφορετική είναι η αντίληψη του χώρου κατά την προσέγγισή του από τα ανατολικά. Σε γενικές γραμμές, το ύψος του λόφου επιτρέπει την συνολική θεώρηση της πλατείας και τη σχέση της με την πόλη. Επιπλέον, η σταδιακή ανάβαση/κατάβαση από και προς την πλατεία αποκαλύπτει νέες οπτικές φυγές. Σε πρώτο επίπεδο φαίνεται η συνολική διαμόρφωση του χώρου, στη συνέχεια αποκαλύπτονται οι άξονες σύνδεσης και στην κορυφή του λόφου είναι ξεκάθαρη η σχέση της πλατείας με την πόλη και τα διάφορα τοπόσημα (Αγ. Πέτρος, μνημείο Vittorio Emmanuelle)

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Το βασικό οδικό σύστημα των συγκλινόντων δρόμων της Via di Ripetta, Via del Corso (Αρχικά ονομαζόταν Via Flaminia) και Via del Babuino υπήρχε από την αρχαιότητα σε μία λιγότερο καθορισμένη μορφή και συμπεριλάμβανε ολόκληρο το τετράγωνο που αναπτύσσεται ανάμεσα στον Τίβερη και τον λόφο. Η πύλη, Porta del Popolo, κατασκευάστηκε το 1589 από τον Vignola και το 1589 έγινε η μεταφορά του αιγυπτιακού οβελίσκου από το Circus Maximus στο κέντρο του χώρου της. Ο διάκοσμος της εσωτερικής πλευράς της πύλης, από τον Bernini, και η μετονομασία της σε Porta del Popolo έγινε το 1655.

Την περίοδο μεταξύ του 1679 και 1681 κατασκευάστηκαν οι δύο εκκλησίες Santa Maria dei Miracoli και Santa Maria in Montesanto αντίστοιχα από τον Carlo Rainaldi. Ο χώρος, που αρχικά είχε σχήμα τραπεζιού,⁵ επανασχεδιάστηκε από τον Giuseppe Valadier το 1815 – 1820 ο οποίος προσέθεσε τα περιμετρικά καμπύλα τοιχία και δημιούργησε το οβάλ σχήμα του χώρου προκειμένου να θυμίζει την πλατεία του Αγ. Πέτρου.⁶ Επιπλέον σχεδίασε τις ελικοειδείς ράμπες και τα σκαλιά που συνδέουν την πλατεία με το λόφο, θυμίζοντας τη σκάλα της

1.Wikipedia: Piazza del Popolo, στο http://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_del_Popolo

2. Zucker P., όπ. αν. σελ.148

3. Στο ίδιο, σελ.149

4. Spiro Kostof, The city assembled: The elements of urban form through history, London Thames & Hudson Ltd, 1992

5. Zucker P. όπ. αν. σελ. 162

6. Marian Moffett, Michael, W. Fazio, Lawrence, Wodehouse, A World History of Architecture, London: Laurence King Publishing Ltd, 2003

7. Zucker P., όπ.αυ. σελ.163

8. Kirk Terry, The Architecture of Modern Italy, Princeton Architectural Press, 2004

9. Wikipedia : List of obelisks in Rome, Στο http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_obelisks_in_Rome (ηρόσβαση Αύγουστος 2014)

Piazza di Spagna.

Η χρήση του πρασίνου στη συνολική διαμόρφωση και ο τρόπος που εντάσσεται στο χώρο είναι τυπικό χαρακτηριστικό του 18^{ου} αιώνα. Με τη συγκεκριμένη ένταξη ο Valadier ακολούθησε τις ιδέες των Άγγλων πολεοδόμων ως προς τη σχέση που θα πρέπει να έχει το φυσικό με το αστικό τοπίο.⁷ Τέλος στη συνολική διαμόρφωση τοποθέτησε τα σύνολα των σιντριβανιών με τα αγάλματα.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ο μεγάλος άξονας της έλλειψης, ο νοητός άξονας Α – Δ, έχει μήκος 151μ. και ο μικρός άξονας, άξονας Β – Ν, έχει μήκος 96μ., ενώ

ο χώρος μπροστά που σχηματίζεται ανάμεσα στον κεντρικό χώρο και τις δύο εκκλησίες έχει πλάτος 32μ.

Το ύψος της κορυφής του λόφου Pincio φτάνει τα 30μ.⁸ και ο κεντρικός οβελίσκος τα 24μ. ενώ με τη βάση του φτάνει τα 36,5μ.⁹ Τα ύψη των κτιρίων της περιμέτρου κυμαίνονται στους τέσσερις με έξι ορόφους ενώ οι δύο εκκλησίες και η βόρεια πύλη διαφοροποιούνται από τα γύρω κτίρια με μια μικρή διαφορά στο ύψος τους.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Στη μέση της βόρειας πλευράς βρίσκεται σε εσοχή η κεντρική αψίδα Porta del Popolo, η οποία πλαισιώνεται εκατέρωθεν από την εκκλησία Santa Maria del Popolo, στα ανατολικά και από ένα πανομοιότυπο κτίριο στα δυτικά.

Στη μέση του νοτίου ορίου βρίσκονται οι φαινομενικά δίδυμες εκκλησίες οι οποίες δεν εφάπτονται της περιμέτρου. Εκατέρωθεν των δύο εκκλησιών ψηλά κτίρια με ίδιες όψεις πλαισιώνουν και τονίζουν τους δύο ναούς. Μεταξύ των τεσσάρων κτιρίων παρεμβάλλονται τρεις δρόμοι, οι οποίοι διακόπτουν τη συνέχεια της περιμέτρου τονίζοντας τον κάθε όγκο, με ιδιαίτερη έμφαση στις δύο εκκλησίες.

Σε ανατολή και δύση τα όρια της πλατείας δεν είναι ούτε συμπαγή ούτε αυστηρά όπως συμβαίνει σε βορρά και νότο και δημιουργούνται από το συνδυασμό δύο αντιδιαμετρικών τοιχίων τα οποία πλαισιώνονται από

τους όγκους πρασίνου που αναπτύσσονται πίσω από αυτά. Οι τοίχοι διαγράφουν δύο ημικύκλια στη μέση των οποίων έχουν τοποθετηθεί σιντριβάνια με αγάλματα, ενώ το ύψος τους κυμαίνεται από τα δύο στα πέντε μέτρα με το ψηλότερο σημείο να τονίζει και πάλι τη μέση τους και τον άξονα Α – Δ.

Τα δέντρα στο φόντο οριοθετούν τα πλάγια μέτωπα χωρίς να εμποδίζουν την προοπτική και την αίσθηση του βάθους ενώ ταυτόχρονα αποκαλύπτουν τη γεωμορφολογία και τον αστικό ιστό της πόλης. Σε τρίτο επίπεδο, στα ανατολικά ο λόφος Pincio και ένα σύνολο από πλατώματα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της σύνθεσης, ενώ στα δυτικά διακρίνεται ο αστικός ιστός με τα κτίρια στις γωνίες που δημιουργούνται.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Τα κτίρια της περιμέτρου στεγάζουν ως επί το πλείστον χώρους γραφείων και κατοικιών ενώ στα ισόγειά τους αναπτύσσονται εμπορικά καταστήματα καφέ και εστιατόρια. Οι τρεις εκκλησίες προσελκύουν κυρίως τουρίστες λόγω της ιστορικής τους σημασίας αλλά και λόγω των περίφημων έργων τέχνης που βρίσκονται στο χώρο τους.

Στο παρελθόν η Piazza del Popolo, σηματοδοτούσε την είσοδο στην πόλη και αποτελούσε έναν χώρο υποδοχής για τους ταξιδιώτες και τους προσκυνητές. Στο χώρο της έχουν διαδραματιστεί πολυάριθμες πολιτικές εκδηλώσεις, δημόσιες εκτελέσεις και βασανιστήρια καθώς επίσης και εορτασμοί.

Στις μέρες μας αποτελεί ως επί το πλείστον έναν κεντρικό κόμβο της πόλης με δυνατότητα να προσανατολίσει και να κατευθύνει τον διερχόμενο ενώ παράλληλα είναι ένας χώρος συγκέντρωσης με τουριστικό ενδιαφέρον και δυνατότητα να φιλοξενήσει μεγάλου μεγέθους εκδηλώσεις.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Η συμμετρία του χώρου είναι χαρακτηριστική τόσο σε επίπεδο κάτοψης όσο και σε όψη. Ο κεντρικός χώρος είναι ελλειψοειδούς σχήματος στον οποίο εφάπτονται, στα σημεία τομής του με τον άξονα Β – Ν, δύο πολύ μικρότεροι τραπέζιοι χώροι. Μεταξύ αυτών παρεμβάλλεται ένα περιμετρικό οδικό δαχτυλίδι που διαφοροποιεί τις τρεις ενότητες και ορίζει έναν άξονα περιστροφικής κίνησης. Οι δύο χώροι σε βορρά και νότο λειτουργούν σαν προθάλαμος της πύλης και σαν προαύλιο των δύο εκκλησιών αντίστοιχα ενώ τονίζουν τον άξονα Β – Ν και την κίνηση προς μία κατεύθυνση.

Στο κέντρο έχει τοποθετηθεί ένας πανύψηλος οβελίσκος που τονίζει το σημείο που συγκλίνουν όλοι οι άξονες – δρόμοι της πόλης και παράλληλα χωρίζει το χώρο που σε αντίθετη περίπτωση θα ήταν αχανής, υποβάλλοντας μία δευτερεύουσα κυκλική κίνηση στο εσωτερικό της πλατείας. Επιπλέον, συμβάλλει στην τρισδιάστατη διαμόρφωση του χώρου ορίζοντας τη νοητή οροφή, με τρόπο που έχουμε αναλύσει σε προηγούμενα παραδείγματα (βλ. Piazza el Campo).

Καθώς κοιτάζει κανείς το νότιο τμήμα του χώρου από τη μεριά της πύλης οι δύο εκκλησίες δημιουργούν μία δεύτερη νοητή πύλη υπο-

Οι περιμετρικοί τοίχοι τόσο με το καμπύλο

σχήμα τους όσο και με την υπερύψωση στο μέσο τους οριοθετούν το χώρο, διαφοροποιούν τον άξονα κίνησης από το χώρο της πλατείας και παράλληλα τονίζουν την περιστροφική κίνηση. Τα αγάλματα και τα σιντριβάνια στη μέση τους τονίζουν με τη σειρά τους τον άξονα σε Α – Δ και τη σύνδεση με την πόλη. Η έκφραση της τρίτης διάστασης στο χώρο επιτυγχάνεται επιπλέον με τα δέντρα και το κτίριο που αναπτύσσεται καθ' ύψος του λόφου. Ολοκληρώνοντας, κατά μήκος των πλευρικών τοίχων, γύρω από τα σιντριβάνια και στις εισόδους των εκκλησιών διαμορφώνονται επί μέρους χώροι που ενδείκνυνται για στάση και προσφέρουν μία συνολική εποπτεία του χώρου με διαφορετική θέα κάθε φορά.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Καθώς κοιτάζει κανείς το νότιο τμήμα του χώρου από τη μεριά της πύλης οι δύο εκκλησίες δημιουργούν μία δεύτερη νοητή πύλη υπο-

νοώντας και κατευθύνοντας την κίνηση προς την πόλη. Οι δύο εκκλησίες αν και φαίνονται ίδιες, επί της ουσίας η μία είναι αρκετά μικρότερη της άλλης με διαφορετικό σχήμα στους τρούλους του. Το στοιχείο πρασίνου φαίνεται να εισρέει μέσα από την πλατεία στον αστικό ιστό αναδεικνύοντας την αντίθεση των δύο κόσμων, του αστικού και του φυσικού τοπίου, ενώ παράλληλα αποδεικνύοντας την αρμονική συνύπαρξη των δύο.

Τα παρακείμενα στις εκκλησίες κτίρια κατοικιών φαίνεται να επεκτείνουν το πλάτος της πλατείας και εξισορροπούν το συνολικό κατευθυνόμενο δυναμισμό που χαρακτηρίζει την πλατεία με τις κλασικιστικές τους όψεις.¹⁰

Οι ημικυκλικοί τοίχοι στις δύο πλευρές του χώρου, προέρχονται από την πλατεία του Αγ. Πέτρου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση όμως εκπροσωπούν μία τελείως διαφορετική χωρική έννοια: ο ειδυλλιακός ρομαντισμός αντικαθιστά την άκαμπτη αρχιτεκτονική τρισδιαστατικότητα.¹¹

10. Zucker P., όπ.αυ. σελ.163

11. Στο ίδιο σελ. 163

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η φύτευση που περιβάλλει το χώρο καθώς επίσης και το άνοιγμα προς το λόφο και προς το ποτάμι συμβάλλει εκτός των άλλων στη διατήρηση του μικροκλίματος του χώρου και της ευρύτερης περιοχής με την κυκλοφορία και την ανακύκλωση του αέρα. Τα συντριβάνια παίζουν καθοριστικό ρόλο στο δροσί-σμο και παρέχουν ευχάριστους χώρους στάσης.

Το δάπεδο έχει πλακοστρωθεί από φυσικά υλικά της περιοχής τα οποία αφήνουν μικρούς χώρους για να περνάει το νερό και προσαρμόζονται εύκολα στην ιδιομορφία του εδάφους με μεγάλη αντοχή στις αλλαγές των καιρικών συνθηκών. Τα αρνητικά σημεία του είναι: ότι το έδαφος γίνεται ανώμαλο με την πάροδο του χρόνου ενώ εάν είναι υγρό, μπορεί να γίνει πολύ ολισθηρό. Η χρήση του αποτρέπει τις υψηλές ταχύτητες των οχημάτων με το σχετικά ανώμαλο έδαφος που διαμορφώνει. Έλλειψη παρατηρείται σε στεγασμένους χώρους που προστατεύονται εξ' ολοκλήρου από τη βροχή και τον ήλιο.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το δάπεδο έχει πλακοστρωθεί από πέ-

τρινους κυβόλιθους ονόματι sanpietrino που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του ιστορικού κέντρου της Ρώμης. Το βασικό τους υλικό είναι ο πορφυρίτης ενώ της ουσίας είναι τεμάχια από λάβα.¹²

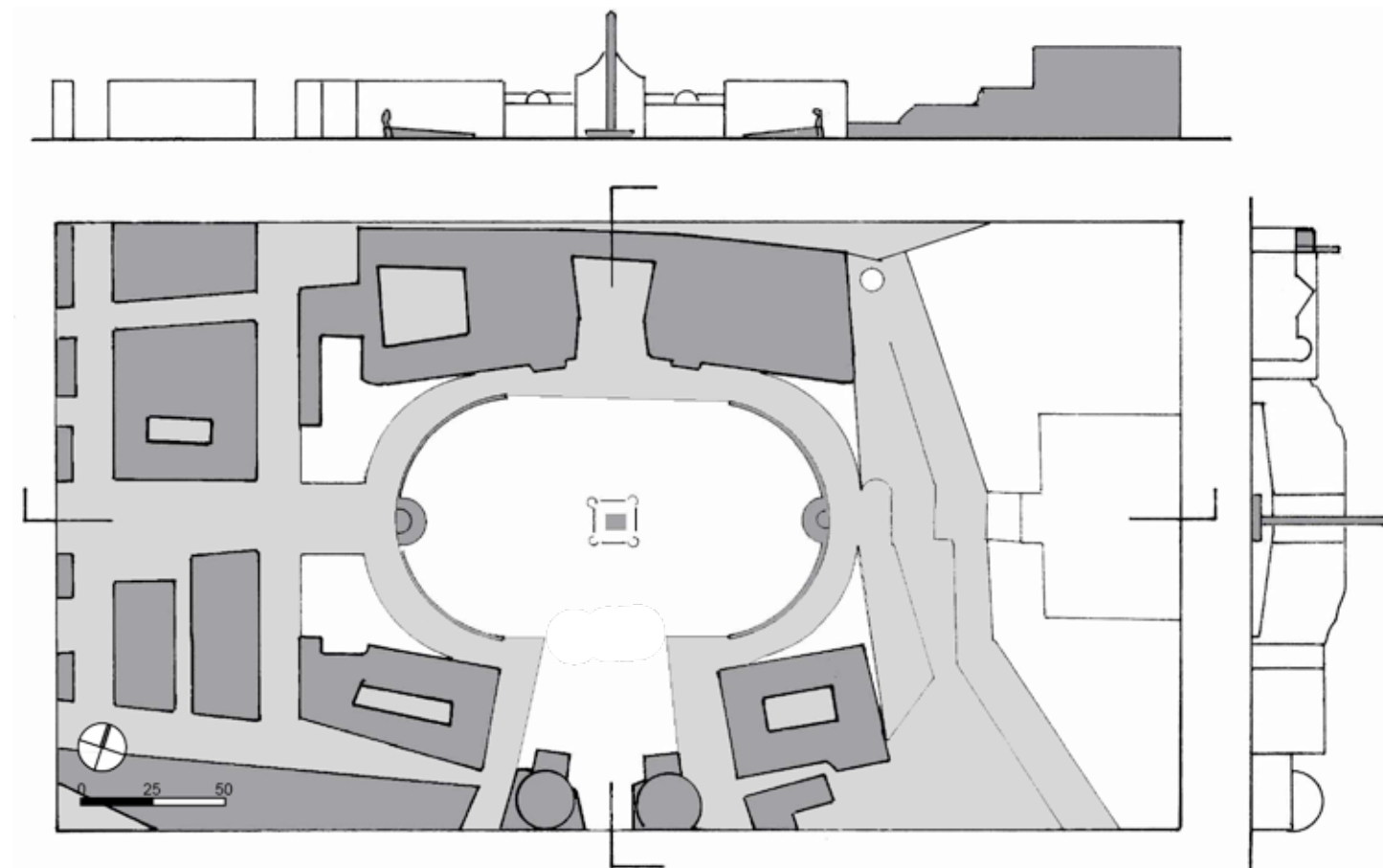
8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Ο χώρος της πλατείας αποτελεί έναν κόμβο όπου συναντώνται και διαχωρίζονται διαφορετικοί κόσμοι και υπονοούνται ευρύτερες συνδέσεις και κινήσεις. Συμβολίζει την είσοδο στην πόλη και ταυτόχρονα την τροφοδοτεί με κίνηση και κόσμο. Λειτουργεί παράλληλα σαν όριο αλλά και σαν συνδετήρας του φυσικού πλούτου και του αστικού ιστού ενώ συνδυάζει και εναρμονίζει περίτεχνα τις ποιότητες και των δύο. Στη Piazza del Popolo η έμφαση που δίνεται στις κατευθυνόμενες κινήσεις που υπονοούνται καθώς επίσης και η χρήση του πρασίνου σαν βασικό στοιχείο σχεδιασμού είναι μερικά από τα στοιχεία που μαρτυρούν την απαρχή μίας νέας αρχιτεκτονικής τάσης, του μπαρόκ.¹³ Τέλος, η σταδιακή μετάβαση από τα Ιταλικά στα γαλλικά πρότυπα σχεδιασμού αντικατοπτρίζουν έμμεσα την εξέλιξη της πολιτικής δύναμης και εξουσίας.¹⁴

12. Γεωδίφης: Sanpietrino, <http://www.geodifhs.com/kappaomegaiotaalpha/sanpietrino>

13. Zucker P. όπ.αυ. σελ. 149

14. Kirk Terry, όπ.αυ.

6. Piazza di Spagna - Roma

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Piazza di Spagna βρίσκεται επίσης στο κέντρο της Ρώμης και εφάπτεται στη νοτιοδυτική μεριά του λόφου Pincio. Χρονολογείται το 1721 – 1725 και σχεδιάστηκε από τον Allesandro Specchi και τον Francesco de Santis και αντιπροσωπεύει την κορύφωση της επίδρασης της σκηνογραφίας στη Ρωμαϊκή πολεοδομία σε μεγαλύτερη κλίμακα.¹ Αρχικά ονομαζόταν Piazza della Trinita ενώ στη συνέχεια πήρε τη σημερινή της ονομασία από την Ισπανική πρεσβεία που βρισκόταν στο χώρο της.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Ο χώρος της αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα: τον κεντρικό χώρο, την περίφημη σκάλα – Scalinata και την μικρότερη πλατεία στο επίπεδο του λόφου.

Το πρώτο επίπεδο βρίσκεται στο επίπεδο της πόλης και συνδέεται άμεσα με τον αστικό ιστό. Ο άξονας Via del Babuino διαπερνά κατά μήκος το χώρο, σε Β – Ν, και συνδέει αξονικά την πλατεία με την Piazza del Popolo και το Palazzo del Quirinale αντίστοιχα. Από το δυτικό όριο του συγκεκριμένου χώρου εισρέουν πέντε δρόμοι με μεγαλύτερης σημασίας τον άξονα της Via dei Condotti που καταλήγει στην όχθη του Τίβερη και συνεχίζει νοτιά μέσω της σκάλας για να καταλήξει στο τελευταίο επίπεδο που είναι το προαύλιο - πλατεία της εκκλησίας Santa Trinita dei Monti.

Το τελευταίο επίπεδο, εκτός από την κεντρική σκάλα, συνδέεται με την πόλη και με τον άξονα που σχηματίζουν οι δρόμοι Viale G. D' Annunzio και Via Sistina, που τη διαπερνά, και βόρεια καταλήγει στην Piazza del Popolo ενώ στο νότο συνδέει την πάνω πλατεία με το Palazzo Barberini. Επιπλέον, η πάνω πλατεία συνδέεται με την κάτω και τον ιστό της πόλης με δύο δευτερεύουσες ραμπόσκαλες που βρίσκονται εκατέρωθεν της κε-

ντρικής σκάλας, Rampa di S. Sebastianello και τη Rampa Mignanelli.

Σε ιδιαίτερα κοντινή απόσταση από το τριμερές της πλατείας βρίσκεται η Villa Medici, το Palazzo Barberini και το Μαουσολείο του Αυγούστου ενώ σε απόσταση περίπου 500μ. βρίσκεται το Palazzo del Quirinale. Η Villa Borghese, η Fontana di Trevi, και η Piazza del Popolo.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Οι δρόμοι που διαπερνούν τις δύο πλατείες είναι ως επί το πλείστον δρόμοι ήπιας κυκλοφορίας ή πεζόδρομοι που εξυπηρετούν κυρίως τους κατοίκους της περιοχής. Στις άκρες του κεντρικού χώρου υπάρχει δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης και στάσεις λεωφορείων, ενώ εντός της πλατείας ευνοείται η κίνηση των πεζών, των ποδηλάτων και σε ορισμένες περιπτώσεις και των οχημάτων. Στο πάνω επίπεδο η κίνηση των αυτοκινήτων γίνεται στο μισό κομμάτι της με ειδικά δια-

μορφωμένες θέσεις στάθμευσης, ενώ σταθμοί μετρό βρίσκονται λίγα μέτρα μακριά.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η προσέγγιση της κεντρικής πλατείας από το Βορρά αποκαλύπτει προοπτικά το συνολικό μέγεθος της πλατείας με το ανατολικό και το δυτικό κτιριακό μέτωπο να συγκλίνουν στο

στενότερο νότιο άκρο της όπου υψώνεται ένας στύλος. Η κεντρική σκάλα και η σχέση των τριών επιπέδων δεν φαίνεται από το συγκεκριμένο σημείο.

Στο νότιο άκρο της πλατείας ο στύλος κυριαρχεί με μια εσοχή των κτιρίων στα ανατολικά προϊδεάζοντας τον πεζό για τον κεντρικό χώρο. Η συνολική διαμόρφωση του χώρου δεν γίνεται αντιληπτή από αυτό το σημείο λόγω του ότι τα κτιριακά όρια σε Α - Δ συγκλίνουν ακριβώς μπροστά από την νότια είσοδο.

Εντελώς αντίθετη είναι η αίσθηση που έχει κανείς κατά την προσέγγιση του χώρου από το επίπεδο του λόφου. Ο κεντρικός οβελίσκος φαίνεται ξεκάθαρα από τη μεριά των δρόμων ενώ κατά την είσοδο στην πάνω πλατεία ο χώρος ανοίγει σαν μπαλκόνι με πανοραμική θέα ολόκληρης της πόλης. Σε δεύτερο επίπεδο αποκαλύπτεται η πελώρια σκάλα και η σχέση της με την πόλη χωρίς όμως να είναι εφικτή η οπτική της κάτω πλατείας.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ²

Την εποχή της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας δύο τεράστιοι κήποι Horti Luculliani/ Horti Salustiani κάλυπταν μία μεγάλη έκταση της πόλης μεταξύ αυτών και του χώρου που σήμερα αναπτύσσεται η Piazza di Spagna.

Τον 16° αιώνα η αρχική μορφή του λόφου τροποποιήθηκε με την κατασκευή ενός μοναστηριού, Trinita dei Monti, υπό την αιγίδα του βασιλιά της Γαλλίας , και την κατασκευή της

Villa Medici και Villa Ricci στην κορυφή του. Η αρχική ονομασία της πλατείας, Piazza de la Trinita οφείλεται στο εν λόγω μοναστήρι. Το 1629 αιώνα σχεδιάστηκε από τον Pietro Bernini το κεντρικό συντριβάνι και η κατασκευή του δημιούργησε την ανάγκη της σύνδεσης του κεντρικού χώρου με το μοναστήρι.

Για την παραπάνω σύνδεση εκπονήθηκαν μια σειρά από διαγωνισμούς , υπό την εξουσία του Πάπα Clemente XI το 1717 και τον Πάπα Innocent XII το 1723, από τους οποίους επιλέχθηκε το σχέδιο των Francesco de Santis και Alessandro Specchi. Η κατασκευή της περίφημης Scalinata ολοκληρώθηκε το 1726. Στις μέρες μας, διενεργήθηκαν το 2006 αναπλάσεις που είχαν σαν στόχο τον περιορισμό της κίνησης του αυτοκινήτου στο χώρο της.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το μήκος της κάτω πλατείας φτάνει τα 210μ. ενώ το πλάτος της κυμαίνεται μεταξύ 20μ και 60 μ. Τα κτίρια της περιμέτρου είναι τεσσάρων, πέντε και έξι ορόφων με μικρές δια-

1. Zucker P. όπ.αν. σελ. 155

2. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, Squares of Europe, Squares for Europe, Jagiellonian University Press, σελ 156

3. Zucker P.
όπ.αν. σελ. 155

κυμάνσεις μεταξύ τους. Το ελάχιστο πλάτος της σκάλας φτάνει τα 20μ. και το μέγιστο τα 40μ. και τα 137 σκαλιά³ της καλύπτουν την υψομετρική διαφορά του πάνω με το κάτω επίπεδο που περίπου στα 28μ. Η άνω πλατεία έχει μήκος 50μ. και πλάτος περίπου 20 μ. ενώ το ύψος του οβελίσκου μαζί με τη βάση του φτάνει τα 30.45μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος του κυρίως χώρου της πλατείας (πρώτο επίπεδο) αποτελείται από κτίρια παρόμοιου ύφους και όψεων χωρίς έντονες διακυμάνσεις των υψών τους και των χρωμάτων τους. Η συνέχεια των κτιρίων διακόπτεται από αρκετούς δρόμους αλλά η σχέση του ύψους τους με το πλάτος των δρόμων εξασφαλίζει την αίσθηση ενός ενιαίου μετώπου. Η ρέουσα σκάλα πλαισιώνεται από μετρίου ύψους κτίρια και από τις 2 μεριές της τα οποία αφήνουν μια μικρή απόσταση, επιτρέ-

ποντας την προσπέλαση σε αυτούς τους ενδιάμεσους στενούς χώρους και τη δημιουργία πιθανών εστιών πρασίνου σε συνδυασμό με δρομάκια ιδιωτικής και περιορισμένης χρήσης. Στην άνω πλατεία κυριαρχεί η όψη της εκκλησίας Trinità dei Monti με το διπλό κωδωνοστάσιο ανατολικά του χώρου, ενώ ανοίγει στα δυτικά με θέα την πόλη.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ο χώρος της πλατείας κατά τον 17^ο αιώνα αποτελούσε έναν χώρο όπου συγκεντρωνόντουσαν ως επί το πλείστον οι ξένοι επισκέπτες της Ρώμης, με σπίτια των ιδίων στην περίμετρό της, ενώ μεγαλύτερα τμήματα του χώρου ήταν ιδιοκτησία ξένων χωρών. Ειδικότερα, ο χώρος που βρίσκεται σήμερα η ισπανική πρεσβεία, νότιο τμήμα κάτω πλατείας, ήταν υπό την ισπανική κυριαρχία ενώ το υπόλοιπο κομμάτι άνηκε στη Γαλλική κυβέρνηση.

Στις μέρες μας η περίμετρος φιλοξενεί κτίρια ανάμεικτων χρήσεων με εμπορικά καταστήματα στα ισόγεια και κατοικίες και γραφεία στους ορόφους. Η περίμετρος αποτελείται επίσης από διοικητικά κτίρια όπως η ισπανική πρεσβεία, κτίρια ξενοδοχείων και μουσεία.

Ο κεντρικός χώρος της προσελκύει έναν μεγάλο αριθμό τουριστών ενώ διοργανώνονται περιοδικές υπαίθριες αγορές καθώς επίσης και μια ετήσια έκθεση λουλουδιών κατά μήκος της σκάλας.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Όπως αναφέρεται και σε προηγούμενες παραγράφους η συνολική διαμόρφωση του χώρου αποτελείται από τρία τμήματα: τον κεντρικό χώρο της, τη σκάλα – Scalinata, και τη μικρότερη πλατεία της εκκλησίας.

Το σχήμα του κεντρικού χώρου θυμίζει κλεψύδρα και οι κορυφές των δύο άνισων τριγών-

ων της συναντώνται μπροστά από την αρχή της σκάλας, στη μέση του χώρου, όπου έχει τοποθετηθεί ένα συντριβάνι, Barcaccia, ενώ το κάτω άκρο της τονίζεται με έναν στύλο.

Ο δεύτερος χώρος που διαμορφώνει η σκάλα, προεκτείνει τον άξονα της Via Condotti και είναι ο συνδετικός κρίκος των δύο πλατειών συναντώντας πλαγίως την πρόσοψη της εκκλησίας.⁴ Επί της ουσίας είναι ο πλέον ελκυστικός χώρος της πλατείας ο οποίος συνδυάζει τόσο την στάση όσο και την κίνηση κατά μήκος της.

Η χορογραφία της σκάλας διαρθρώνεται από πλατώματα που διακόπτουν τα διαδοχικά σκαλιά. Περνώντας από τις τέσσερις ζώνες των καμπύλων σκαλοπατιών, που οριοθετούνται ξεκάθαρα με κιγκλιδώματα, ένα μεγάλο κεφαλόσκαλο προσφέρεται για στάση και εκατέρωθεν αυτού η σκάλα μοιράζεται σε 2 ίσα μέρη. Στη συνέχεια μια μεγαλύτερη πλατφόρμα που επεκτείνεται στο συνολικό πλάτος συγκεντρώνει την κίνηση λίγο πριν τη χωρίσει ξανά σε δύο ράμπες που οδηγούν στο τρίτο επίπεδο όπου κυριαρχεί ο οβελίσκος και η πρόσοψη της εκκλησίας.

Η μικρότερη πλατεία στο τελευταίο επίπεδο θυμίζει έντονα ένα μπαλκόνι προς την πόλη και ο χώρος της χωρίζεται με πέτρινα κολωνάκια σε έναν χώρο για στάση, προς τη μεριά της σκάλας, και στο δρόμο που εξυπηρετεί την κίνηση των οχημάτων.

Το νέο μοτίβο της πλακόστρωσης (2006) συσχετίζει τα σημαντικά κτίρια της πλατείας μεταξύ τους και διαχωρίζει τον πεζόδρομο από

τους διαδρόμους διέλευσης των οχημάτων.⁵

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζει την τοπογραφία του χώρου με τις έντονες υψομετρικές διαφορές επιτυγχάνουν μια ποικιλία οπτικών φυγών συνεχώς μεταβαλλόμενων με εναλλαγές από ψηλότερα σε χαμηλότερα σημεία και αντίστροφα. Οι πολλαπλές θεάσεις στο εσωτερικό του χώρου αλλά και του έμμεσου περιβάλλοντος της πόλης είναι το κύριο θέλγητρό της.

Η πλήρης ενσωμάτωση της σκάλας στην πλατεία καθιστά ασαφή τον διαχωρισμό των δύο ενώ η σκάλα γίνεται η πλατεία και η όλη διαμόρφωση του χώρου θυμίζει θεατρικό σκηνικό – αμφιθέατρο.

Ο τρόπος που έχει οργανωθεί η σκάλα συμβάλλει επίσης στην παραπάνω αίσθηση καθώς έχει αντιμετωπιστεί τρισδιάστατα με τα καμπύλα διαλείμματα των σκαλιών της να διακόπτουν την κίνηση (fermata) και να επαναπροσδιορίζουν την κατεύθυνση και την οπτική του επισκέπτη.⁶

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Ο προσανατολισμός και το μέγεθος του χώρου επιτρέπει την σκίαση ενός μεγάλου μέρους της πλατείας ενώ προς το απόγευμα η πλατεία βρίσκεται ολόκληρη υπό σκιά.

Το συντριβάνι συμβάλλει στο δροσισμό του

4. Στο ίδιο σελ. 156

5. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof σελ. 156

6. Zucker P., όπ.αν. σελ.156

χώρου και η αποστράγγιση των ομβρίων υδάτων έχει μελετηθεί για να εναρμονίζεται με τη διαμόρφωση της σκάλας.

Η επίστρωση του δαπέδου έχει γίνει από κυβόλιθους και αποτελεί μέρος της συνολικής πλακόστρωσης της Ρώμης. (βλ. Piazza del Popolo)

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το υλικό δαπεδόστρωσης είναι οι κυβόλιθοι από πορφυρίτη, *sapietrini*, (βλ. Piazza del Popolo) ενώ μετέπειτα αντικαταστάθηκε από πλάκες βασάλτη και αντίστοιχα οι άκρες των δρόμων από τραβερτίνη με ανάλογα στοιχεία από γρανίτη.⁷

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

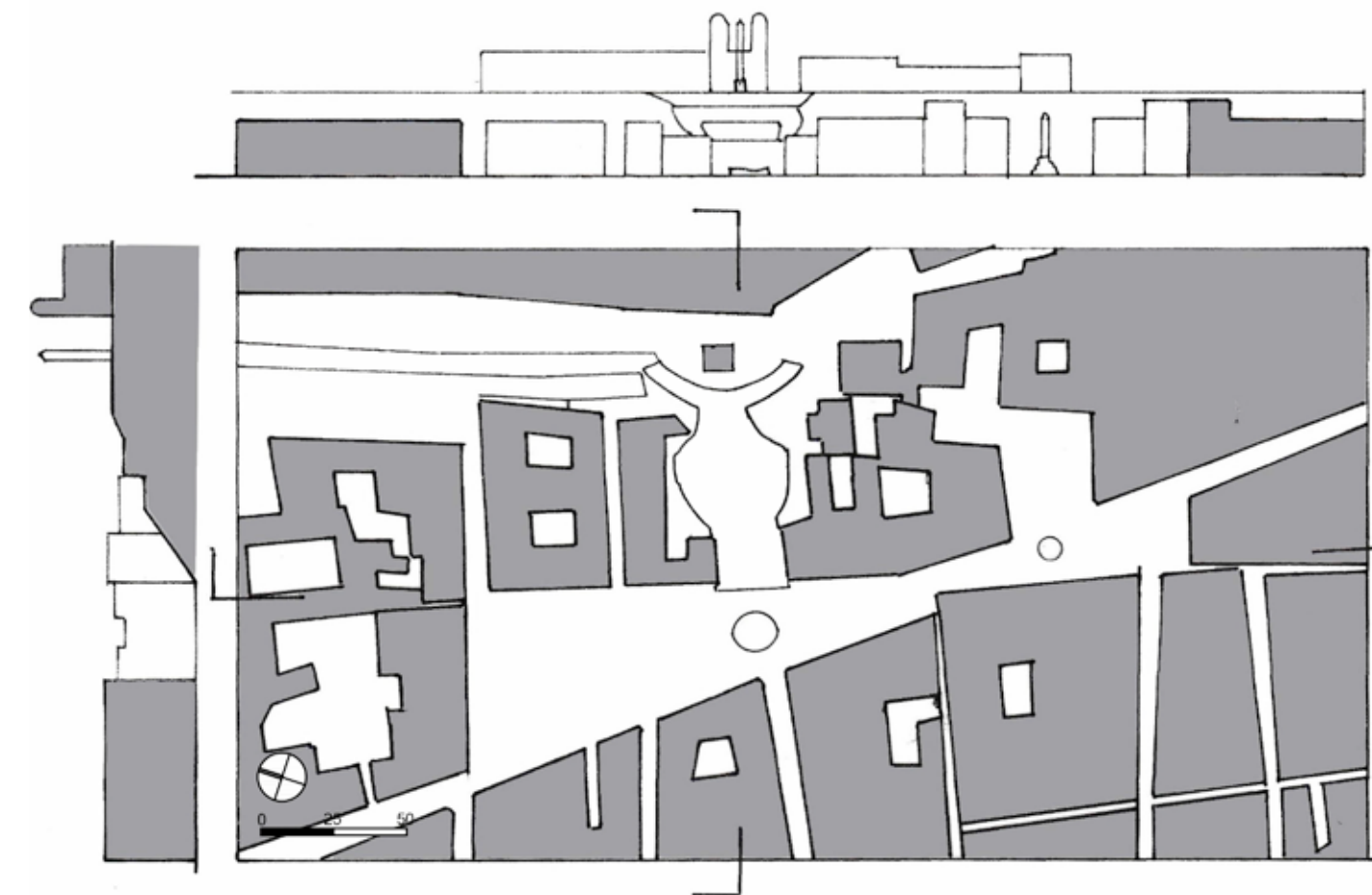
Η διμερής αντίθετη κίνηση που προκύπτει με τη ιδιαίτερη διαμόρφωση της σκάλας είναι ένα από τα χαρακτηριστικά που υποδηλώνει την περίοδο του ύστερου μπαροκ το οποίο αντιτίθεται στη μονομερή μνημειακή κίνηση του 17^{ου} αιώνα.⁸

Το σιντριβάνι, *Barcaccia*, απεικονίζει ένα βυθισμένο πλοίο προς τιμή των 15000 νεκρών που πνίγηκαν στη μεγαλύτερη πλημμύρα της ιστορίας του Τίβερη το 1598. Επίσης, φέρει σύμβολα της οικογένειας του Πάπα Urban VIII υπονοώντας και υπενθυμίζοντας την εξουσία της εποχής.⁹ Η κολώνα στο νότιο άκρο, μπροστά από την ισπανική πρεσβεία συμβολίζει την άμωμο σύλληψη.

7. Στο ίδιο σελ.156

8. Στο ίδιο. σελ. 157

9. Wikipedia, Fontana della Barcaccia http://en.wikipedia.org/wiki/Fontana_della_Barcaccia

7. Piazza Navona - Roma

1.Zucker P. όπ.αν. σελ. 153

2. Wikipedia, Piazza Navona: http://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_Navona

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Piazza Navona έχει υπάρξει ο πιο διάσημος κοσμικός χώρος συνάθροισης της Ρώμης, καθ’ όλη την ιστορία της. Διαμορφωμένη στο σημείο που φιλοξενούσε το αρχαίο στάδιο του βασιλιά Δομτιανού (86 μ. Χ.) και περικυκλωμένη από σπίτια αποτελεί την τέλεια πραγμάτωση των ιδανικών της δουλειάς του Gian Lorenzo Bernini τόσο σαν αρχιτέκτονα - πολεοδόμο όσο και σαν γλύπτη.¹

Στην αρχαιότητα αναφερόταν ως ‘Circus Agonalis’ (αγωνιστικός χώρος) και το όνομά της, Navona, είναι η εξέλιξη της λατινικής έκφρασης ‘in anone’.² Το στοιχείο όμως που την κάνει να ξεχωρίζει είναι η προσαρμοστικότητα της και ο πολυλειτουργικός της χαρακτήρας, καθώς στο χώρο της έχουν φιλοξενηθεί πολλές και διαφορετικές εκδηλώσεις ανά τους αιώνες.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο της Ρώμης στη μέση του νοτιού άξονα που συνδέει το Βατικανό με την Piazza del Campidoglio. Κεντρικές αρτηρίες εφάπτονται εξωτερικά της περιμέτρου της.

Οι Via zanardelli από το βορρά, που συνεχι-

ζει ως Corso del Rinascimento, εφαπτόμενη στην ανατολική της πλευρά, τη συνδέουν με τον Τίβερη, το κτίριο των δικαστηρίων και το Castel Sant’ Angelo. Νότια η Corso Vittorio Emanuele, διευκολύνει τη σύνδεση της πλατείας με το Βατικανό στα δυτικά και με την καρδιά της πόλης στα ανατολικά.

Παρ’ όλο που η ίδια η πλατεία είναι αρκετά εσωστρεφής, η πρόσβαση σε αυτήν γίνεται μέσα από στενά δρομάκια που εισρέουν στο εσωτερικό της από 5 διάσπαρτα σημεία, φιλτράροντας την εξωτερική κυκλοφορία και συνδέοντας διακριτικά τις δύο καταστάσεις. Σε απόσταση περπατήματος, ανατολικά της Piazza Navona, βρίσκεται το Πάνθεον και το Palazzo Montecitorio, νότια είναι ο χώρος των υπαίθριων αγορών Campo dei Fiori και το Palazzo Farnese, ενώ νοτιοδυτικά, σε εξίσου κοντινή απόσταση, συναντάει κανείς τα ερείπια του αρχαιολογικού χώρου largo di torre argentina. Στο βόρειο τμήμα η γειτονιά μονοπωλείται από λιγότερο σημαντικά Palazzi και εκκλησίες.

Σε διπλάσια απόσταση με κατεύθυνση προς το κέντρο της πόλης, βόρεια της πλατείας βρίσκεται το Palazzo Montecitorio και η Fontana di Trevi ενώ αρκετά νοτιότερα το μνημείο Vittorio Emanuele και η Piazza del Campidoglio.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Ο χώρος της πλατείας θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι περικυκλωμένος από μια αδιάκοπη ροή κινήσεων που αντιτίθεται με

τον απομονωμένο χαρακτήρα του εσωτερικού της.

Η προσέγγιση της πλατείας γίνεται με αυτοκίνητο ή λεωφορείο μέχρι και τους δρόμους που εφάπτονται της εξωτερικής πλευράς της περιμέτρου της (Corso del Rinascimento, Via santa maria del’ anima) ενώ η είσοδος στον κυρίως χώρο είναι δυνατή μόνο για τους πεζούς. Κατά μήκος των δρόμων υπάρχει η δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η μεγάλη εσωστρέφεια που χαρακτηρίζει το χώρο επιτρέπει μόνο συγκεκριμένες οπτικές φυγές στο εσωτερικό του μέχρι και την πρόσβαση σ’ αυτόν, ενώ σε καμία περίπτωση δεν υπάρχουν στοιχεία που να προιδεάζουν για τη συνολική εικόνα του.

Ο κόσμος που εισέρχεται στην πλατεία από τους γειτονικούς δρόμους, στο νότιο τμήμα της, δεν οδηγείται άμεσα σε αυτήν. Η κίνη-

ση τους διακόπτεται και εκτρέπεται από την κυμαινόμενη διάταξη των γύρω σπιτιών, για να καταλήξει μπροστά από το σιντριβάνι Fontani di Moor, ξαφνιάζοντας με την απότομη αλλαγή από την λαβυρινθώδη πόλη στην χωρική απελευθέρωση της πλατείας.

Η πλατεία χωρίζεται στη μέση από 2 πλευρικές εισόδους στην ανατολική και τη δυτική της πλευρά οι οποίες καταλήγουν στο κεντρικό σιντριβάνι της με την ανατολική να καδράρει την όψη της μεγαλοπρεπούς εκκλησίας Sant’ Agnese.

Ένα δεύτερο άνοιγμα στη δυτική πλευρά της Piazza Navona και μια μόνο είσοδος από το βόρειο καμπύλο κτιριακό της μέτωπο καταλήγουν στο βόρειο άκρο της πλατείας μπροστά από το σιντριβάνι του Ποσειδώνα υπό διαφορετικές γωνίες.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Το 86μ.Χ. ο χώρος της σημερινής πλατείας

φιλοξενούσε το αρχαίο στάδιο Δομτιανού όπου διαδραματιζόντουσαν ποικίλες εκδηλώσεις και αγώνες. Την περίοδο του Μεσαίωνα ξεκίνησε η σταδιακή κατάρρευση του σταδίου αφήνοντας ελεύθερο το χώρο.

Κατά την πρώιμη Αναγέννηση έγινε η πρώτη προσπάθεια αναδιαμόρφωσης του χώρου με μία πρώτη επίστρωση του δαπέδου. Ο νέος χώρος το 1400 λειτούργησε σαν χώρος υπαίθριων αγορών (λαχαναγορά), φιλοξενούσε εκδηλώσεις, αγώνες ενώ τα Σ/Κ του Αυγούστου πλημμύριζε με νερό.

Το 1500 ο Πάπας Γρηγόριος XIII τοποθέτησε κατά μήκος του χώρου τρία σιντριβάνια. Συγκεκριμένα στο βόρειο τμήμα της το σιντριβάνι Fontana di Nettune τοποθετήθηκε από τον Giacomo della Porta το 1574 και μεταγενέστερα, το 19° αιώνα προστέθηκε σε αυτό ένα άγαλμα. Νότια το Fontana del Moro τοποθετήθηκε από τον ίδιο το 1575 ενώ ο Bernini πρόσθεσε ένα άγαλμα το 1673. Το 1651 ολοκληρώθηκε η κατασκευή του κεντρικού σιντριβανιού, Fontana di Quattro Fiumi, από τον Gian Lorenzo Bernini.³

Μεταξύ των ετών 1644 – 1655 κατά τη διάρκεια της θητείας του Πάπα Innocent X κατασκευάστηκε το Palazzo Pamphili, σε σχέδια του Girolamo Rainaldi. Η κατασκευή της εκκλησίας Sant’ Agnese di Agoni από τους Girolamo και Carlo Ranaldi και τον Francesco Borromini, διήρκεσε 25 χρόνια και ολοκληρώθηκε το 1677.⁴

Με την αντικατάσταση του υλικού επίστρωσης το 1870 η πλατεία απέκτησε νέο κυρτό

3. Wikipedia, Piazza Navona : http://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_Navona (πρόσβαση Μάρτιος 2014)

4. Zucker P., όπ.αν. σελ.153

5. Zucker P. όπ.αυ. σελ.153

6. Gamaro Gus Elizabeth, Piazza Navona, Harvard Square, Piccadilly Circus: A study about morphology and use, M.I.T. June 1985

7. Spiro Kostof, ό.π. σελ 145

8. Στο ίδιο

σχήμα ενώ πλέον ήταν αδύνατη η υπερχειλίση του χώρου αποτρέποντας τις χρήσεις που αναπτύσσονταν σε αυτήν τα προηγούμενα χρόνια.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το μήκος της πλατείας φτάνει τα 276μ. και το πλάτος της τα 54μ. Το ύψος των περιμετρικών κτιρίων κυμαίνεται από 4 – 6 ορόφους ενώ η εκκλησία Sant’ Agnese φτάνει κατά προσέγγιση τα 30μ.Το ύψος του κεντρικού οβελίσκου είναι στα 30,17μ. με τη βάση του.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η κτιριακή περίμετρος αποτελείται κυρίως από κτίρια 4 – 6 ορόφων. Οι μικρές εναλλαγές στα ύψη τους έχουν σαν αποτέλεσμα μια τεθλασμένη και διόλου αυστηρή γραμμή οροφής.

Οι όψεις των κτιρίων έχουν αντιμετωπιστεί με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά, τόσο στα επί μέρους στοιχεία τους όσο και στον χρωματισμό τους, και χωρίς να υποβιβάζεται ο χώρος από αυτήν την ποικιλομορφία η πλατεία θυμίζει έντονα σκηνικό χώρο.

Το ιδιαίτερο ύψος της περιμέτρου διακόπτει η πρόσοψη της εκκλησίας Sant’ Agnese Di Agona που δεσπόζει λόγω μορφής και μεγέθους στο κέντρο της πλατείας. Η μεγαλύτερη πλευρά της επεκτείνεται κατά μήκος του άξονα (Β-Ν) και η είσοδος της γίνεται μέσω

σκαλιών υπερυψώνοντας την κατά 1.5μ. από το επίπεδο της πλατείας. Ο τρούλος της εγείρεται αμέσως πίσω από το κυρτό κομμάτι της πρόσοψης, αποδεικνύοντας την πλήρη επίγνωση των αρχιτεκτόνων σχετικά με το στενό πλάτος της πλατείας. Στη νότια πλευρά της ενώνεται με το Palazzo Pamphili του οποίου η αρχιτεκτονική είναι συγγενής με αυτήν της εκκλησίας⁵ μαρτυρώντας την ταυτότητα του.

Η περίμετρος είναι κατά κύριο λόγο συνεχής με μικρές διακοπές κυρίως στο νότιο τμήμα της που όμως, λόγω αναλογιών του πλάτους των δρόμων με το ύψος των κτιρίων, δεν επηρεάζουν τη συνολική αίσθηση της περιφραξης.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Αν και το σκηνικό της πλατείας είναι φυσικά προστατευμένο οι δραστηριότητες που εκτελούνται σε αυτήν έχουν τροποποιηθεί δραματικά με το πέρας των χρόνων.

Η ανέγερση ιδιωτικών κτιρίων στο περιβάλλον της, στις αρχές της Αναγέννησης, δεν κατέβαλλε τη σχέση της με την πόλη. Ακόμα και η μετατροπή της σε εμπορικό και οικιστικό κέντρο των κληρικών και των αρχόντων δεν εμπόδισε την παρουσία του απλού κόσμου στην περίμετρό της. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μέχρι σήμερα ένας διαχωρισμός των χρήσεων της περιμέτρου της με τα παλάτια και τα κτίρια διοίκησης να βρίσκονται στο νότιο και δυτικό κομμάτι (Palazzo Braschi, Palazzo Pamphili, Sant’ Agnese, S. Giacomo Degli Spragnuoli) , ενώ κτίρια

εμπορικής δραστηριότητας και αναψυχής με τουριστικό ενδιαφέρον να μονοπωλούν τον υπόλοιπο χώρο.⁶ Αυτή η κοινωνική συνύπαρξη εκφράζεται όχι μόνο στην κατανομή των χρήσεων αλλά και στον τρόπο που κάθε κοινωνική ομάδα δημιουργεί και συμμετέχει στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην Piazza Navona.

Θρησκευτικές και πολιτικές εκδηλώσεις, παρελάσεις, αγώνες, καρναβάλια, ναυτικά θεάματα, όπου πλημμύριζε με νερό ο χώρος της πλατείας⁷, ακόμα και πιο απλές και καθημερινές ενέργειες εμπορικής φύσης, είναι μερικές από τις λειτουργίες στις οποίες καλούνταν να εξυπηρετήσει και να προσαρμοστεί ο χώρος της.⁸

Στις μέρες μας διατηρεί ακόμα την παραδοσιακή ζεστασιά και δυναμική της που εκφράζεται μέσα από πιο κατάλληλες για τη σύγχρονη ζωή δραστηριότητες. Τα διάφορα καφέ και εστιατόριά της είναι ιδανικά για απογευματινές κοινωνικές συναθροίσεις ενώ οι πλανόδιοι πωλητές συμβάλλουν στη δημιουργία ενός θεατρικού σκηνικού. Μια φορά το χρόνο με τον εορτασμό της γιορτής των Θεοφανείων ο χώρος πλημμυρίζει από κόσμο και η πλατεία αναβιώνει την παλιά αίγλη της.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Το ορθογώνιο σχήμα της πλατείας καμπυλώνεται στο βόρειο άκρο της και διατηρεί τις διαστάσεις του Δομητιανού σταδίου (54Χ276). Παρ’ όλο που ο μακρόστενος χώρος της είναι ενιαίος και με σαφή όρια η συνολική πλακο-

στρωμένη επιφάνεια είναι σχεδιασμένη με μικρές διαβαθμίσεις που ορίζουν 3 ομόκεντρες μακρόστενες ελλειψοειδείς ζώνες. Η ενδιάμεση ζώνη είναι ελαφρώς υποβαθμισμένη σε σχέση με την κεντρική και την ακριανή, που εφάπτεται της κτιριακής περιμέτρου, και είναι ο βασικός άξονας κίνησης. Στην κεντρική ζώνη αναπτύσσονται εμπορικές δραστηριότητες και σε συνδυασμό με την ακραία ζώνη προσφέρονται για στάση και ξεκούραση.

Στην πραγματικότητα όμως η ουσιαστική διαμόρφωση του χώρου επιτυγχάνεται με την επίπλωση του από τον Bernini και την κάθε άλλο παρά τυχαία τοποθέτηση των 3 σιντριβανιών.

Το κεντρικό σιντριβάνι, Fontana dei Quattro Fiumi (1647-51), το οποίο στέφεται με τον αρχαίο οβελίσκο τοποθετείται στον διαμήκη άξονα της πλατείας με μια μικρή απόκλιση από τον κεντρικό άξονα της Sant’ Agnese προκειμένου να μην επισκιάζει την καμπύλη όψη της.⁹ Τα σιντριβάνια στις δύο άκρες της, Fontana del Moro και Fontana di Nettuno, παρόλο που προϋπήρχαν τονίζουν τις άκρες της πλατείας και οριοθετούν επί μέρους χώρους που υπακούουν στην ανθρώπινη κλίμακα.

Σημαντικό στοιχείο που επηρέασε την οργάνωση του χώρου είναι η πρόσοψη της εκκλησίας Sant’ Agnese, η οποία εκτός του ότι έχει σχεδιαστεί (βλ. §Γ2) με γνώμονα τις ιδιαίτερες αναλογίες του χώρου, παίζει καθοριστικό ρόλο στη γενική διαμόρφωση της πλατείας, η οποία έχει μελετηθεί προκειμένου να την αναδείξει ως το κυρίαρχο στοιχείο της.Πιο συγκεκριμένα, η αντίθεση μεταξύ των δυνα-

μικών γλυπτικών όγκων που διακοσμούν τα τρία σιντριβάνια, η εικόνα του τρεχούμενου νερού, και το σχετικά ήσυχο και ουδέτερο πλαίσιο των γύρω σπιτιών, που δύσκολα διακόπτεται από τους εισερχόμενους δρόμους, παντρεύονται και ενορχηστρώνονται στην πρόσοψη της εκκλησίας τονίζοντας την σχέση αλληλεξάρτησης του χώρου με αυτήν και αντίστροφα.¹⁰

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η Piazza Navona χαρακτηρίζεται από μια έντονη αίσθηση εσωτερικότητας. Το περικλείστο σχήμα της δίνει την αίσθηση ότι βρίσκεται σ’ ένα μεγάλο δωμάτιο ενώ ταυτόχρονα προβάλλει στοιχεία της ιστορίας και του πολιτισμού του τόπου.

Τα 3 σιντριβάνια, εκτός του ότι δεν επισκιάζουν την πρόσοψη της εκκλησίας, κατευθύνουν την κίνηση των περαστικών, εκτρέποντας την από την προφανή ευθεία πορεία

κατά μήκος του άξονα Β – Ν, με τέτοιο τρόπο ώστε η προσοχή και το βλέμμα τους να εστιάζει στην πρόσοψη της εκκλησίας. Ακόμα, το γεγονός ότι η συνολική οπτική του γλυπτικού διακόσμου του κεντρικού σιντριβανιού δεν είναι εφικτή από ένα μόνο σημείο, υποδεικνύει μια επιπλέον περιστροφική κίνηση γύρω από αυτό, που ταιριάζει απόλυτα τόσο με το σχήμα της πλατείας όσο και με τις προαναφερθείσες σχεδιαστικές προθέσεις ανάδειξης της πρόσοψης της εκκλησίας.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ του αστικού και του σκηνικού σχεδιασμού, όπως εμφανίζεται συχνά το 17° -18° αιώνα, είναι εμφανής και στην Piazza Navona. Η δυναμικότητα των γλυπτικών μορφών, το στοιχείο του νερού, τα μεταβλητά στοιχεία στο κέντρο της (εφήμερες κατασκευές πλανόδιων), η ποικιλία των χρωμάτων στις όψεις των περιμετρικών κτιρίων και η επιβλητική πρόσοψη της εκκλησίας συνθέτουν έναν τέλειο σκηνικό χώρο με μεγάλη ικανότητα προσαρμογής στις απαιτήσεις της εποχής.

9. Zucker P. όπ.αυ. σελ.153

10. Στο ίδιο σελ. 153

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Τα τρία σιντριβάνια συμβάλλουν στο δροσί-
σμό του χώρου σε συνδυασμό με τα ρεύμα-
τα αέρα που δημιουργούνται με τα ανοίγμα-
τα σε βορρά και νότο. Ο προσανατολισμός,
το στενό πλάτος της πλατείας και τα ύψη των
κτιρίων επιτυγχάνουν τη σκίαση ενός μεγά-
λου μέρους καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας.

Το φυσικό υλικό των κυβόλιθων, *sapietrini*
(βλ. Piazza del Popolo) έχει μεγάλη διάρ-
κεια ζωής και είναι ανθεκτικό στις απότομες
καιρικές μεταβολές.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τα σιντριβάνια και τα αγάλματα είναι φτιαγ-
μένα από τραβερτίνη και το υλικό των κυβό-
λιθων της πλακόστρωσης είναι ο πορφυρίτης.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ¹¹

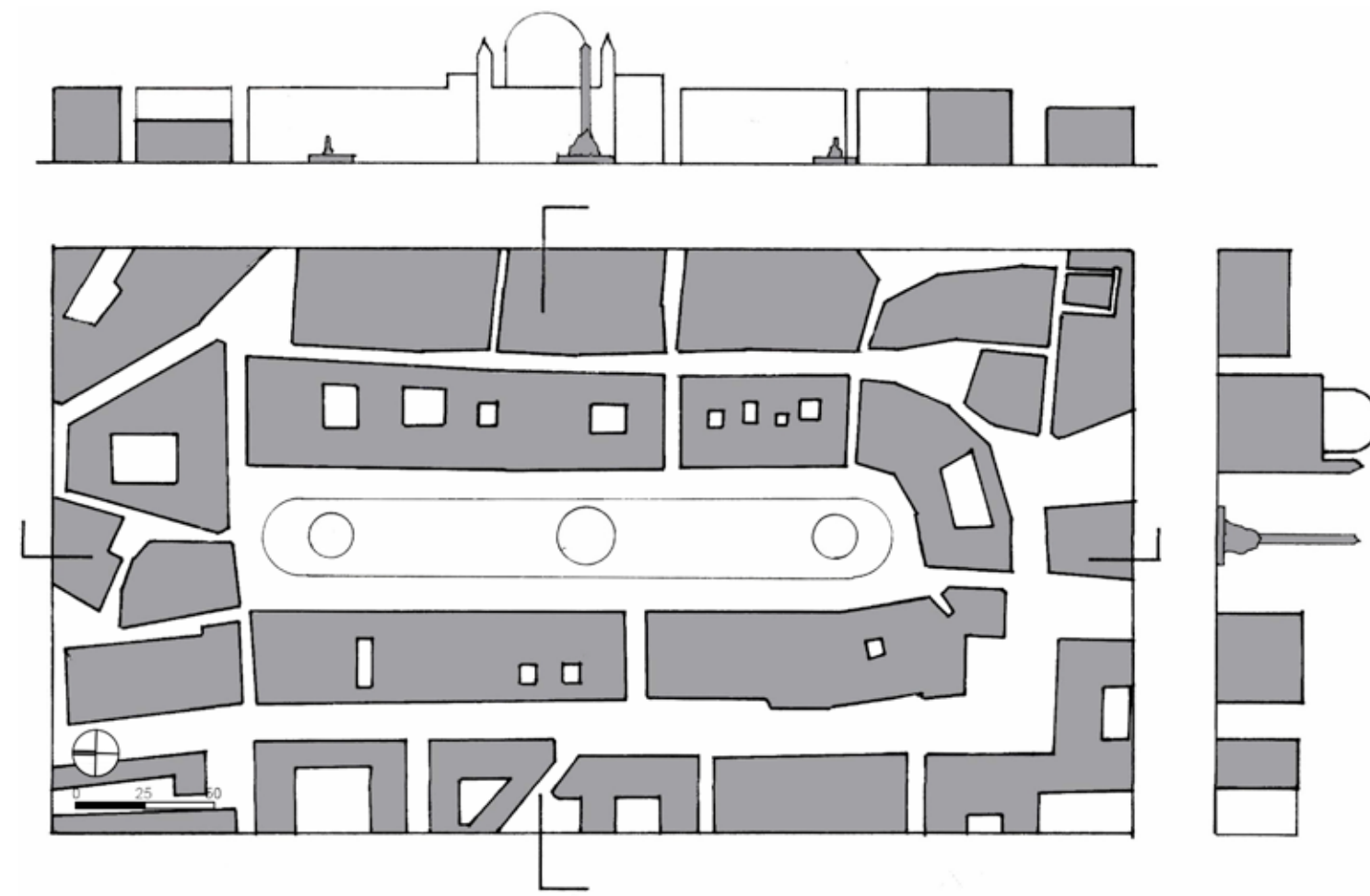
Τα κεντρικό σιντριβάνι, Fontana dei 4 Fiumi,
φέρει πάνω του μορφές που συμβολίζουν 4
θεούς ποταμών που αντιπροσωπεύουν τις 4
ηπείρους όπως ήταν γνωστές το 1600.

Στη βορειοδυτική μεριά του σιντριβανιού
είναι το ποτάμι Rio de la Plata και συμβολίζει
την Αμερική στα αριστερά του είναι ο Θεός
του παταμού Δούναβη εκπροσωπώντας την
Ευρώπη και μεταξύ αυτών παρεμβάλλεται
ένα άλογο, ιθαγενές σε Ευρώπη και Αμερική,
συμβολίζοντας την ένωση των δύο ηπείρων.

Η μορφή του ποταμού Γάγγη, που συμβο-
λίζει την Ασία, παριστάνεται κραδαίνοντας
ένα κουπί υπονοώντας την πλευστότητα του
ποταμού μέχρι την Ινδία. Ο Νείλος ποταμός
συμβολίζει την Αφρική και μεταξύ των δύο
παρεμβάλλεται ένα λιοντάρι, ιθαγενές σε
Ασία και Αφρική.

Συνοψίζοντας, σ' ένα κομμάτι τέχνης οι 4
ήπειροι του κόσμου ενώνονται κάτω από
έναν τεράστιο οβελίσκο που φέρει στην
κορυφή του ένα περιστέρι, το έμβλημα της
οικογένειας του Πάπα Innocent, προπαγαν-
δίζοντας τη δύναμη της οικογένειας και συμ-
βολίζοντας με τη σειρά του το Αγ. Πνεύμα
που εξορκίζει τον παγανιστικό χαρακτήρα
του οβελίσκου.

11. Wikipedia, Fontana dei Quattro Fiumi, http://en.wikipedia.org/wiki/Fontana_dei_Quattro_Fiumi (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

8. Piazza Del Plebiscito - Napoli

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Piazza del Plebiscito είναι η μεγαλύτερη αστική πλατεία της Νάπολης με πλούσια μνημειακή αρχιτεκτονική.¹ Βρίσκεται στη δυτική άκρη του κόλπου του λιμανιού της Νάπολης, στους πρόποδες του λόφου Pizzofalcone.

Αποτέλεσε το εμπορικό και το διοικητικό κέντρο του 19^{ου} αιώνα συνδυάζοντας διασταυρώσεις και αρχιτεκτονικές διαστρωματώσεις από διαφορετικές εποχές. Πήρε το όνομά της από το δημοψήφισμα, plebiscite, που έλαβε χώρα στις 2 Οκτωβρίου το 1863 με το οποίο η Νάπολη έγινε μέρος του ενοποιημένου βασιλείου της Ιταλίας υπό τον οίκο της Σαβοΐας.

Μετά από το έργο ανάπλασης που ολοκληρώθηκε, στον 21^ο αιώνα, με αφορμή της ομάδας G7, η πλατεία ανέκτησε τον παλιό της πολυλειτουργικό χαρακτήρα.²

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο της πόλης, στους πρόποδες του λόφου Pizzofalcone και συγκεκριμένα στο κάτω άκρο μιας νοτιής οριογραμμής που χωρίζει τον πυκνό ιστό της πόλης, που διαμορφώνεται από τα οικιστικά σύνολα στα δυτικά, από την πιο ξεκάθαρη οργάνωση των δημόσιων κτιρίων στα ανατολικά.

Το νοτιοανατολικό της τμήμα ανοίγει προς τη

θάλασσα καθδράροντας το λιμάνι ενώ στο βάθος διακρίνεται ο Βεζούβιος. Βορειοδυτικά της πλατεία φαίνεται στο βάθος ο λόφος San Martino με το Castel Sant' Elmo και το Καρτεσιανό μοναστήρι, Certosa.³

Η πλατεία συνδέεται με τον ιστό της πόλης και το παραλιακό μέτωπο μέσω 4 αξόνων των οποίων η προέκταση διαπερνάει το ανατολικό της όριο, μέχρι και τον πεζόδρομο Largo di Palazzo, ενώ εφάπτεται εξωτερικά των πλευρών της περιμέτρου της στα δυτικά.

Η Via Toledo και η Via San Carlo, στα βορειοανατολικά συναντώνται στον κυκλικό κόμβο, Piazza Trieste E Trento, και συνδέουν την πλατεία με τη βορειοανατολική μεριά της πόλης. Οι 2 παράλληλοι μεταξύ τους άξονες, Via Ammiraglio Ferdinando Acton και Via Cesario Console, στο νοτιοανατολικό άκρο της πλατείας λειτουργούν σαν συνδετήρες της πλατείας με το παραλιακό μέτωπο της πόλης. Πιο συγκεκριμένα, η συνέχεια της Via Ammiraglio Ferdinando Acton προς τα ανατολικά, διατρέχει το κεντρικό λιμάνι της Νάπολης διοχετεύοντας την κίνηση προς το κέντρο της πόλης μέσω μικρότερων κάθετων σε αυτήν δρόμων.

Η Via Cesario Console καταλήγει νότια στη θάλασσα ενώ η προέκτασή της ως Via Nazario Sauro στα δυτικά περνάει από μια μικρή μαρίνα με ιδιωτικά σκάφη, Borgo Marinaro, όπου βρίσκεται και το παλαιότερο κάστρο της πόλης το Castel dell' Ovo.

Σε απόσταση περπατήματος βορειοανατολικά από την πλατεία βρίσκεται η Galleria

Umberto I, το Palazzo S. Giacomo, το Fontana del Nettuno και το Castel Nuovo. Βορειοδυτικά βρίσκεται το πάρκο Villa Cellamare και νοτιοανατολικά, μεταξύ της Piazza del Plebiscito και του λιμανιού, παρεμβάλλεται ο κήπος Giardini del Molosiglio.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η κύρια κυκλοφορία των οχημάτων αναπτύσσεται εξωτερικά του κεντρικού χώρου της Piazza del Plebiscito. Οι μεγάλοι δρόμοι ανατολικά του χώρου φιλτράρονται από την Via de Toledo συνεχίζοντας ως δρομάκια στα δυτικά προς το ιστορικό κέντρο της πόλης, εξυπηρετώντας μια πιο ήπια κυκλοφορία.

Οι συνδετικοί δρόμοι εισέρχονται στην πλατεία από τις γωνίες της στα βορειοανατολικά και στα νοτιοδυτικά, και εφάπτονται των πλευρικών κτιρίων - ορίων της ως μικρότεροι δρόμοι χωρίς να διακόπτουν τη συνέχεια της κτιριακής περιμέτρου. Οι παραπάνω δρόμοι εξυπηρετούν την κίνηση των λεωφορείων με

συχνές στάσεις κοντά στο χώρο της πλατείας ενώ σε απόσταση περίπου 600μ. βρίσκεται και ένας σταθμός μετρό.

Η πρόσβαση στον κεντρικό χώρο της πλατείας είναι δυνατή για τους πεζούς, τα ποδήλατα και τις άμαξες ενώ είναι δυνατή και η εξυπηρέτηση των οχημάτων σε περιπτώσεις φορτοεκφόρτωσης και εκτάκτου ανάγκης. Στην περίμετρο της επιτρέπεται η παρόδια στάθμευση.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Δεδομένου ότι οι κύριες προσβάσεις στο χώρο της πλατείας γίνονται από τις 2 γωνίες, οι πρώτες εντυπώσεις του χώρου διαμορφώνονται από μία διαγώνια θέση. Η είσοδος της πλατείας από το νοτιοανατολικό της άκρο, μέσω της Via Cesario Console, είναι άμεση και αποκαλύπτει κατευθείαν τη συνολική διαμόρφωση της πλατείας η οποία έχει για φόντο τον λόφο Pizzofalcone στον

οποίο δεσπόζει το Castel Sant' Elmo. Από τη βορειοανατολική γωνία της η αίσθηση ως προς την αντίληψη του χώρου είναι παρόμοια, λόγω της συμμετρίας του, ενώ μικρές αλλαγές παρατηρούνται ως προς το σκηνικό που την πλαισιώνει.

Ενδιαφέρον έχει η αντίθεση μεταξύ των δρόμων, που χαρακτηρίζονται από έντονη κυκλοφορία και κίνηση, και της σταθερής – αρμονικής ποιότητας του χώρου. Η μετάβαση από τον έναν χώρο στον άλλον είναι άμεση χωρίς να υπάρχουν προειδοποιητικά στοιχεία στο ενδιαμέσο.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ ⁴

Στις αρχές του 17^{ου} αιώνα ολοκληρώθηκε η κατασκευή Palazzo Reale το οποίο καθόρισε τον πρώτο μεγάλο δημόσιο χώρο μέσα στην πόλη για πάνω από 200 χρόνια, γνωστό και ως Largo di Palazzo.

4. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, Squares of Europe, Squares for Europe, Jagiellonian University Press, σελ 158

1. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, Squares of Europe, Squares for Europe, Jagiellonian University Press, σελ 158

2. Στο ίδιο

3. Στο ίδιο

Ο χώρος απέκτησε τη σημερινή μορφή του προς το τέλος του 18^{ου} αιώνα και τις αρχές του 19^{ου} αιώνα με την κατασκευή των αρχιτεκτονικών έργων που ορίζουν το χώρο. Πιο αναλυτικά, το Palazzo Salerno στο νότιο τμήμα κατασκευάστηκε στο τέλος του 18^{ου}, από τον αρχιτέκτονα Francesco Sicuro, το Palazzo della Foresteria στο βόρειο τμήμα που κατασκευάστηκε το 1815 και τέλος η σκηνική ελλειψοειδής Δωρικού ρυθμού κιονοστοιχία που χτίστηκε το 1809, από τον βασιλιά Joachim Murat για να στεγάσει την αγορά της πόλης.

Μεταξύ του 1817 – 1846 κτίστηκε στο κέντρο της κιονοστοιχίας η εκκλησία San Francesco di Paola από τον Ελβετό αρχιτέκτονα Pietro Banchini. Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό νεοκλασικό κτίριο, που έπεται της κατασκευής του Ρωμαιοκ Πάνθεον, από τον Φερδινάνδο τον 1^ο ως ένδειξη αναγνώρισης της επιστροφής στην Νάπολη της οικογένειας Borbon μετά τη σύντομη ανάπαυλα του Ναπολέοντα. Το όνομα της αποτελεί

φόρο τιμής στο δημοψήφισμα του 1863 κατά το οποίο η Νάπολη έγινε μέρος του εκκολλαπτόμενου Ιταλικού κράτους.

Το 1993 – 1994 η Piazza del Plebiscito αποτέλεσε αποκλειστικά πεζοδρομημένη περιοχή με την νέα επίστρωση του δάπεδο και την αποκατάσταση των όψεων των κτιρίων της περιμέτρου της.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Οι καθαρές διαστάσεις της πλατείας είναι 172μ Χ 151μ. με συνολικό εμβαδό 25.000τμ. ενώ οι πλαϊνοί δρόμοι έχουν πλάτος 7μ. Ο τρούλος της εκκλησίας φτάνει τα 53μ., το ύψος της στοάς είναι κατά προσέγγιση στα 20 μ. και τα περιμετρικά κτίρια είναι 5 ορόφων.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος της πλατείας θα μπορούσαμε να πούμε ότι χωρίζεται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο είναι η άμεση περίμετρος της, η οποία χαρακτηρίζεται από πλήρη συμμετρία και αρμονία, και το δεύτερο επίπεδο αποτελείται από το σύνολο των κτιρίων της γύρω περιοχής που την πλαισιώνουν στα δυτικά θυμίζοντας παρασκηνιακό χώρο.

Ο κυρίως χώρος της πλατείας πλαισιώνεται σε Βορρά και Νότο από δύο πανομοιότυπων όψεων κτίρια, το Palazzo della Prefettura και το Palazzo Salerno αντίστοιχα. Χωρισμένες σε 2 οριζόντιες ζώνες από διαφορετικό υλικό

οι όψεις μονοπωλούνται από παράθυρα και μπαλκόνια με αυστηρή συμμετρική τοποθέτηση ενώ χωρίζονται στην μέση από την κατακόρυφη ζώνη της εισόδου. Η στέγη είναι τετράριχτη από κεραμίδια.

Η εκκλησία San Francesco di Paola με την εντυπωσιακή, εκατέρωθεν της όψης της, ημι-ελλειπτική κιονοστοιχία, από δωρικού ρυθμού κολώνες, υπερυψώνονται κατά 2 μέτρα του κεντρικού χώρου της πλατείας οριοθετώντας το δυτικό άκρο της και αγκαλιάζοντας το χώρο. Η εκκλησία θυμίζει το Ρωμαϊκό Πάνθεον και η πρόσοψή της αποτελείται από έναν νάρθηκα που στηρίζεται από 6 κολώνες και 2 ιωνικούς ημικίονες που στηρίζουν ένα επιστύλιο. Το εσωτερικό της εκκλησίας είναι κυκλικό με 2 πλαϊνά, εκατέρωθεν του τρούλου της, μικρότερου ύψους παρεκκλήσια.

Ακριβώς απέναντι από τη μισή έλλειψη που σχηματίζουν οι 2 στοές βρίσκεται στα ανατολικά του χώρου η αυστηρή ευθεία όψη του βασιλικού παλατιού, Palazzo Reale, που αντιτίθεται στη δυναμική της έλλειψης. Η όψη του αποτελείται από 4 οριζόντιες ζώνες. Η ζώνη του ισογείου είναι στο μεγαλύτερο μέρος της διάτρητη με μια σπιβαρή στοά και προεξέχει εκατέρωθεν της βασικής όψης, ενώ η 2^η και 3^η ζώνη των ορόφων είναι σχεδόν ίδιες με πολλαπλά ανοίγματα και μπαλκόνια που φέρουν την 4^η και τελευταία ζώνη της τετράριχτης στέγης. Τα κτίρια που βρίσκονται πίσω από το σύμπλεγμα στοών – εκκλησίας έρχονται σε πλήρη αντίθεση με το χώρο της πλατείας. Η ποικιλία στα ύψη, στα χρώματα, στα σχήματα

και στα επί μέρους στοιχεία τους προσδίδουν ιδιαίτερο χαρακτήρα στο τελικό περιμετρικό κτιριακό σύμπλεγμα.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Το βασιλικό παλάτι, Palazzo Reale υπήρξε η μία από τις 4 κατοικίες της οικογένειας Borbon. Στο αρχικό προαύλιό του, Largo di Palazzo, λάμβαναν χώρα γιορτές, παρελάσεις, διαδηλώσεις ακόμα και εκτελέσεις.⁵ Το Palazzo della Foresteria ήταν το νομαρχιακό μέγαρο της πόλης, και χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα ως τέτοιο. Το Palazzo Salerno αρχικά ήταν το σπίτι του υπουργού John Acton ενώ στις μέρες μας είναι το κτίριο των γενικών ενόπλων δυνάμεων στη νότιο Ιταλία.

Η εκκλησία San Francesco di Paola κατασκευάστηκε αρχικά από τον βασιλιά της Νάπολης προς τιμή του αυτοκράτορα Ναπολέον Α΄. Με την κυριαρχία των Βουρβώνων ο Φερδινάνδος Α΄ συνεχίζει την κατασκευή αφιερώνοντάς την στον Άγιο Φραγκίσκο της Πάολα.

Στις μέρες μας η Piazza del Plebiscito αποτελεί τον χώρο για κάθε είδους λειτουργίες. Από υπαίθριες συναυλίες, διαδηλώσεις, δημόσιες συγκεντρώσεις ακόμα και εκθέσεις έργων τέχνης που δημιουργούνται ειδικά για τον χώρο της με διάσημους καλλιτέχνες να δημιουργούν ανάλογα με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται το χώρο. (πχ. «salt mountain, Mimmo Paladino) δημιουργώντας εικόνες με δυνατή επιρροή στο κοινό. Επιπλέον η πλατεία ζωντανεύει ιδιαίτερα την περίοδο των

Χριστουγέννων όπου είναι το κέντρο των περισσότερων γεγονότων της συγκεκριμένης περιόδου.⁶

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Σε επίπεδο κάτοψης η πλατεία συντίθεται από έναν τετράγωνο χώρο, που οριοθετείται από τα 3 Palazzi (Palazzo Reale, Palazzo Salerno και Palazzo della Foresteria), και από τον επί της ουσίας προαύλιο χώρο, ημι – ελλειπτικού σχήματος, της εκκλησίας που πλαισιώνουν οι 2 στοές. Οι δύο χώροι διαφοροποιούνται τόσο ως προς το σχήμα τους όσο και στο διαφορετικό μοτίβο της πλακόστρωσης. Οι οριζόντιες γραμμές του τετραγώνου συναντούν 2 κάθετες σε αυτές γραμμές χωρίζοντας τον ελλειπτικό χώρο σε 3 τμήματα. Στο σημείο σύνδεσης των δύο σχημάτων παρεμβάλλονται εκατέρωθεν της όψης της εκκλησίας 2 έφιππα αγάλματα.

Μεταξύ του κεντρικού πλακοστρωμένου χώρου και των κτιρίων των Palazzi παρεμβάλλονται και διαφοροποιούνται, με την τοποθέτηση πέτρινων κολωνακίων, 3 άξονες κίνησης. Ο πιο σημαντικός από τους 3 είναι ο πεζόδρομος μπροστά από το βασιλικό παλάτι, Largo di Palazzo, μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η οπτική επικοινωνία του χώρου από και προς το γύρω περιβάλλον του λειτουργώντας σαν άμεση δίοδος προς το παραλιακό μέτωπο.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η αγκαλιά που σχηματίζουν οι 2 στοές φαί-

νεται να διαπερνούν την κυκλική εκκλησία δίνοντας την αίσθηση ότι αιωρείται. Μ' αυτό τον τρόπο κυριαρχεί στο χώρο, χωρίς να την υποβιβάζουν τα κτίρια που βρίσκονται στο βάθος της. Παρ' όλα αυτά ο τρόπος που έχει αντιμετωπιστεί ο σχεδιασμός των στοών με έμφαση στις κλασικιστικές τάσεις (αναλογίες, κανόνες), αλλοιώνει την πρωτότυπη δυναμική της καμπύλης ως χωρικό όριο και έχει περισσότερα στοιχεία σκηνικού υπόβαθρου.⁷

Τα έφιππα αγάλματα αν και τοποθετημένα σε κεντρικό σημείο φαίνεται να χάνονται στο φόντο των κιονοστοιχιών και της εκκλησίας και δε συμβάλλουν στη διαμόρφωση του χώρου, λόγω του μικρού αναλογικά με το μέγεθος της πλατείας όγκου τους.⁸

Θεάσεις του άμεσου (κτίρια ιστορικού συνόλου προς τη δύση) και του έμμεσου περιβάλλοντος (Βεζούβιος, Λιμάνι, Λόφος) συνδέουν και εντάσσουν το φυσικό τοπίο στη σύνθεση του χώρου και συσχετίζουν την πλατεία με την πόλη.

5. Wikipedia, Royal Palace of Naples en.wikipedia.org/wiki/Royal_Palace_of_Naples (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

6. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π.

7. Zucker P., ό.π. σελ. 163

8. Στο ίδιο

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι στοές παρέχουν προστασία από τον ήλιο και τη βροχή και το μεγάλο άνοιγμα σε Β-Ν δημιουργεί ρεύμα αέρα. Το υλικό του δαπέδου είναι φυσικό με αντοχή στις απότομες αλλαγές του καιρού και την υγρασία.

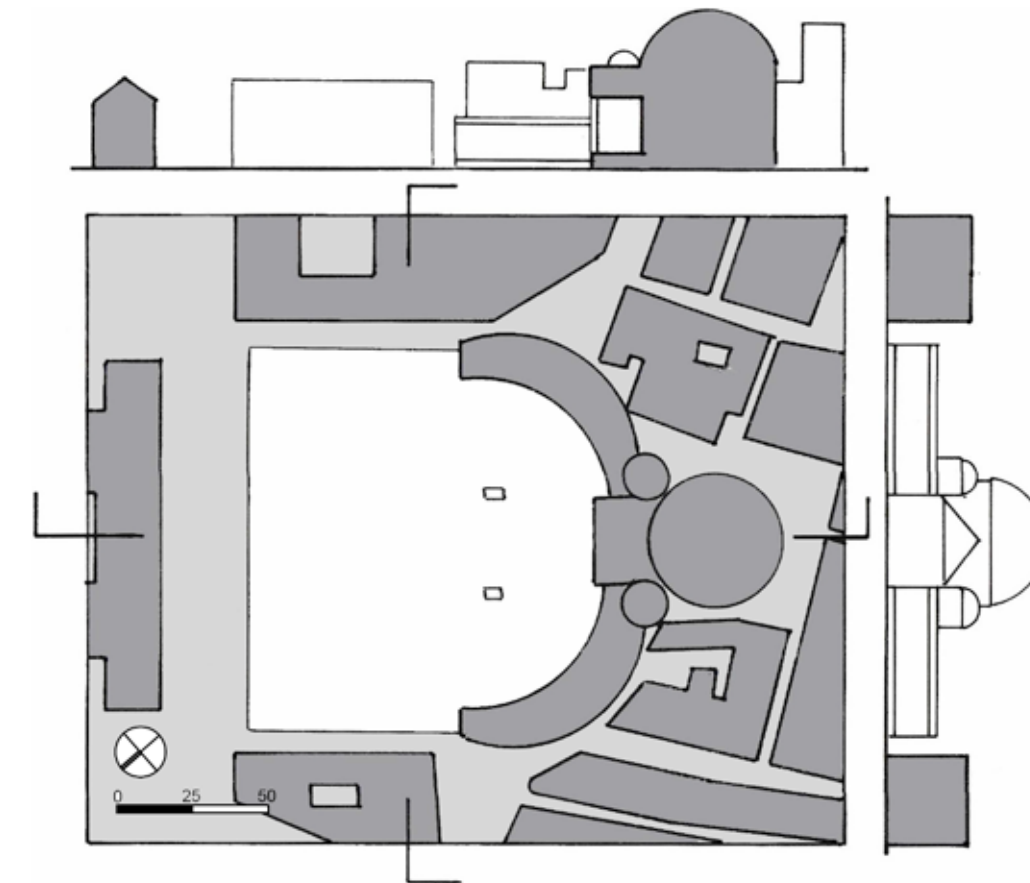
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η πλακόστρωση του χώρου έχει γίνει με κυβόλιθους από πορφυρίτη. (βλ. Piazza del Popolo).

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Από το όνομά της μέχρι και τα κτίρια που την περιβάλλουν ο χώρος της πλατείας αναπαριστά τις ιστορικές- διοικητικές εξελίξεις της πόλης ενώ οι έντονες επιρροές από την Ρώμη (Πάνθεον – Κιονοστοιχία Αγ. Πέτρου) στοχεύουν στο συσχετισμό των δύο πόλεων που εκείνη την περίοδο θα ανήκουν στο ίδιο κράτος.

Στις μέρες μας μέσα από τα έργα τέχνης που αναπτύσσεται στο χώρο της η Piazza del Plebiscito γίνεται ένα θέατρο για την πόλη μεταφέροντας ανάλογα μηνύματα και συμβολισμούς.

ΓΑΛΛΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ
ΠΑΡΙΣΙ

9. Place Vendome - Paris

1. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.114
2. Βικιπαίδεια, Πλατεία Βαντομ, <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CE%92%CE%B1%CE%BD%CF%84%CF%8C%CE%BC> (πρόσβαση Δεκέμβριος 2013)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Place Vendome είναι μία από τις σημαντικότερες βασιλικές πλατείες της Γαλλίας της περιόδου του 17^{ου} – 18^{ου} αιώνα.¹ Ανήκει στο 1ο δημοτικό διαμέρισμα του Παρισιού και βρίσκεται βόρεια του Κήπου του Κεραμεικού και ανατολικά της Εκκλησίας της Μαντιλέν.

Η αρχιτεκτονική της οφείλεται στον Ζυλ Αρντουέν-Μανσάρ που συνέλαβε το 1699 ένα συγκεκριμένο σχέδιο αστικοποίησης με το οποίο έπρεπε να συμμορφωθούν οι ιδιοκτήτες των κτιρίων. Ονομάστηκε πλατεία Βαντόμ κατά τον 17ο αιώνα, από το όνομα της Έπαυλης του Βαντόμ (Hôtel de Vendôme) που βρισκόταν σε αυτή την τοποθεσία.²

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η πλατεία Βαντομ βρίσκεται στο 1^ο δημοτικό διαμέρισμα του Παρισιού, βόρεια του Κήπου του Κεραμεικού και του ποταμού Σηκουάνα. Συνδέεται με τον ιστό της πόλης μέσω δύο εκατέρωθεν του κέντρου της δρόμων, Rue de Castiglione και Rue de la Paix, που την τέμνουν κάθετα στον άξονα Β – Ν.

Η Rue de Castiglione στο νότιο τμήμα, διασταυρώνεται στην αρχή της με την κάθετη σε αυτή οδό Rue Saint Honore και καταλήγει στη Rue de Rivoli που τη συνδέει νοτιοδυτικά με την Place de la Concorde και νοτιοανατολικά με το μουσείο του Λούβρου και το Palais Royale. Η νοτιή προέκτασή της περνάει μέσα από τον Κήπο του Κεραμεικού και διασχίζει τον Σηκουάνα. Δια μέσου της Rue de la Paix η πλατεία συνδέεται βόρεια με την όπερα του Παρισιού και την πλατεία της, ενώ η συμβολή, στην αρχή του άξονα, των οδών Rue des Capucines και Rue Danielle Casanova συνδέει την πλατεία με το βορειοδυτικό και το βορειοανατολικό τμήμα της περιοχής.

Σε απόσταση περπατήματος σχηματίζοντας έναν νοτιό κύκλο ακτίνας περίπου 500μ. απο το κέντρο της Place Vendome βρίσκονται τα εξής τοπία: Δυτικά η εκκλησία της Μαντιλέν, βόρεια η Όπερα του Παρισιού, ανατολικά το Palais Royal με τους κήπους του, νοτιοανατολικά το Μουσείο του Λούβρου, νότια το πάρκο του Κεραμεικού και νοτιοδυτικά η Place de la Concorde. Ενώ σε μεγαλύτερη απόσταση στα νοτιοδυτικά αναπτύσσεται το σύμπλεγμα των μουσείων: Grand Palais des Champs-Élysées, Palais de

la Découverte και το Petit Palais.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η πρόσβαση στο χώρο της πλατείας γίνεται μόνο δια μέσου του συνεχή άξονα που σχηματίζουν οι 2 δρόμοι, Rue de Castiglione και Rue de la Paix.

Η κυκλοφορία των οχημάτων (ΙΧ, λεωφορεία, ταξί) που αναπτύσσεται στους δύο δρόμους συνεχίζει και στο εσωτερικό της πλατείας καταλαμβάνοντας ένα κομμάτι στη μέση της που τη χωρίζει στα δύο. Η κίνηση των οχημάτων είναι διπλής κατεύθυνσης και μεταξύ των δύο νοτιών λωρίδων παρεμβάλλεται ένας κεντρικός στύλος, ενώ ο διαχωρισμός της κυκλοφορίας των οχημάτων από το χώρο των πεζών γίνεται με τη βοήθεια κολωνακίων και φωτιστικών στοιχείων εκατέρωθεν του στύλου.

Μια δευτερεύουσα κίνηση οχημάτων αναπτύσσεται στο εσωτερικό της, κατά μήκος της περιμέτρου της σε μικρή απόσταση από την κτιριακή οριογραμμή. Η κίνηση των οχημάτων σε αυτή την περίπτωση είναι μονής κυκλοφορίας και περιστροφική με κατεύθυνση ανάλογη των δεικτών του ρολογιού.

Στο επίπεδο της πλατείας είναι δυνατή η παρόδια στάθμευση ενώ τα τελευταία χρόνια έχει κατασκευαστεί και χώρος υπόγειας στάθμευσης για την αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού φόρτου. Η πρόσβαση στο υπόγειο γκαραζ γίνεται από 4 εισόδους για τους πεζούς και 4 για τα αυτοκίνητα, που τοποθετούνται συμμετρικά στα τέσσερα κομμάτια της πλατείας.

Σε κοντινή απόσταση από το κέντρο της βρίσκονται στάσεις μετρό διαφορετικών γραμμών που εξυπηρετούν τη σύνδεση της πλατείας με διαφορετικές περιοχές της πόλης.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η αντιληπτική θεώρηση κατά την πρόσβαση στον χώρο με κάποιο όχημα ή ως πεζός φέρει πολύ μικρές διαφορές που οφείλονται στη μικρή μετατόπιση του σημείου πρόσβασης του τελευταίου από τη μέση του άξονα. Και στις δύο περιπτώσεις, ανεξάρτητα από την πορεία που θα ακολουθήσει κανείς, η οπτική του χώρου είναι πανομοιότυπη. Ο κεντρικός στύλος κυριαρχεί στην πλατεία ενώ στο βάθος φαίνεται η συνέχεια του άξονα, που διαπερνά το συνεχές κτιριακό όριο.

Καθώς προσεγγίζει κανείς την Place Vendome με κάποιο όχημα, η αίσθηση που δημιουργείται είναι αυτή του ευχάριστου σύντομου διαλείμματος από την γραμμική μονότονη κυκλοφορία. Στη δεύτερη περίπτωση, κινούμενος ως πεζός, η μόνη διαφορά είναι ότι αρχικά αποκαλύπτεται η μία εκ των δύο πλευρών της περιμέτρου. Παρ' όλα αυτά, ανεξάρτητα από την κατεύθυνση ή τη θέση εισόδου του διερχομένου, λόγω της απόλυτης συμμετρίας και της ομοιομορφίας των κτιρίων, η πρώτη εντύπωση του χώρου είναι πάντα η ίδια.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Το 1677 ανατέθηκε στον Ζυλ Αρντουέν-Μανσάρ ο σχεδιασμός μιας πλατείας γύρω από την οποία θα βρίσκονταν η βασιλική βιβλιοθήκη, οι βασιλικές ακαδημίες, το νομισματοκοπείο και κάποιες πρεσβείες προκειμένου να αυξηθεί η αξία του οικοπέδου που ανήκε στον Δούκα Βεντομ.³ Τον ίδιο χρόνο το άγαλμα του ηγεμόνα Louis XIV από τον Girardon τοποθετήθηκε στο σημείο από όπου θα ξεκίνηγε η κατασκευή της. Το 1702 - 1720 κατασκευάστηκαν μόνο οι όψεις των κτιρίων

της περιμέτρου ενώ μετέπειτα συνέχισε η κατασκευή των εσωτερικών των κτιρίων.⁴

Το κατεστραμμένο από την επανάσταση άγαλμα αντικαταστάθηκε από έναν στύλο το 1810 ο οποίος γκρεμίστηκε 60 χρόνια μετά από την Παρισινή Κορμούνα και επανανοθετήθηκε κατά τη διάρκεια της 3^{ης} Δημοκρατίας.

Τη δεκαετία του 1960 σχεδιάστηκε ένας υπόγειος χώρος στάθμευσης ο οποίος ολοκληρώθηκε το 1969 και επεκτάθηκε το 1990 μαζί με μία γενικότερη ανακαίνιση του χώρου που περιλάμβανε νέα δαπεδόστρωση, φωτισμό, και προσβάσεις στο χώρο του παρκινγκ, τροποποιώντας την υψομετρία της πλατείας.⁵

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ο χώρος είναι σχεδόν τετράγωνος διαστάσεων 124μ. Χ140μ. με συνολικό εμβαδό 20.000τμ.Το μέγιστο πλάτος του κεντρικού άξονα είναι στα 35μ, στο κέντρο, ενώ το ελάχιστο είναι στα 18μ., στις άκρες. Το ύψος του κεντρικού στύλου φτάνει τα 46μ.⁶ και τα κτίρια της περιμέτρου τους 4 ορόφους.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Όλα τα κτίρια της πλατείας έχουν αντιμετωπιστεί με πανομοιότυπο σχεδιασμό. Η πρόσοψη των ισογείων έχουν αντιμετωπιστεί με καμάρες χωρίς όμως να συνθέτουν

3. Zucker P. ό.π. σελ 177

4. Στο ίδιο

5. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.114

6. Στο ίδιο

μια προσβάσιμη στοά. Τα ψηλά ορθογώνια παράθυρα στον 2^ο όροφο τοποθετούνται στην προέκταση του νοτιού κατακόρυφου άξονα που διαμορφώνουν οι καμάρες. Σε παρόμοια διάταξη βρίσκονται τα εμφανώς μικρότερα παράθυρα του 3^{ου} ορόφου που καμπυλώνονται ελαφρά. Η στέγη είναι ενιαία και συνεχής με σχετικά χαμηλό ύψος. Κατά μήκος της τοποθετούνται σε σειρά προεξέχοντες καμπυλωτοί φωταγωγοί.

Προκειμένου να σπάσει τη μονοτονία της μακριάς πρόσοψης ο Μανσαρ τοποθέτησε διακοσμητικούς εξωτερικούς πυλώνες ανάμεσα σε κάθε σειρά παραθύρων οι οποίες συνεχίζουν από τον 2^ο μέχρι και τον 3^ο όροφο.

Επιπρόσθετα, τοποθετεί ένα ελαφρώς προεξέχον αέτωμα, που στηρίζεται σε 4 κίονες, στη μέση των δύο πλευρικών μετώπων αλλά και στις τέσσερις γωνίες τους τέμνοντάς τις εγκάρσια. Μ' αυτό τον τρόπο δημιουργεί 2 νέους νοτίους άξονες οι οποίοι τέμνονται μεταξύ τους αλλά και με τον άξονα στο κέντρο της πλατείας, σχηματίζοντας ένα αστέρι σε κάτοψη. (βλ. Γ5)

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η περίμετρος αποτελείται από πολυτελή εμπορικά καταστήματα όπως: κοσμηματοπωλεία, καταστήματα μεγάλων οίκων μόδας, ξενοδοχεία (Hotel Ritz, Hotel Vendome) με το υπουργείο δικαιοσύνης να κυριαρχεί στη μέση της δυτικής πτέρυγας. Απέναντι στεγάζονται κυρίως γραφεία μεταξύ των οποίων

και η έδρα του Παρισιού της επενδυτικής τράπεζας JP Morgan.

Ο χώρος της είναι συνυφασμένος με την αφρόκρεμα του Παρισιού στον οποίο έχουν διαδραματιστεί θεαματικές εκδηλώσεις όπως ο εορτασμός του γάμου των διαδόχων το 1744, ετήσιοι εορτασμοί όπως η γιορτή του Sant Ovid, άφιξη σημεινόμενων προσώπων τον 18^ο αιώνα καθώς επίσης και έκτακτες συνελεύσεις κατά τον 19^ο αιώνα.⁷ Επιπρόσθετα ένας τεράστιος υπόγειος χώρος στάθμευσης 6 επιπέδων εξυπηρετεί τόσο τα περιμετρικά κτίρια όσο και την ευρύτερη περιοχή.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Το γενικό σχήμα της πλατείας είναι τετράγωνο, οι γωνίες του οποίου έχουν κοπεί σε κλίση 45 μοιρών, δημιουργώντας ένα εν τέλει οκταγωνικό σχήμα, το οποίο είναι συμμετρικό ως προς όλους τους άξονες που περνάνε από το κέντρο του. Το σαφές σχήμα του χώρου διακόπτεται από τον κεντρικό οδικό άξονα που τη διαπερνά, χωρίζοντάς την σε δύο επί μέρους δίδυμους χώρους. Στο κέντρο της υψώνεται ο στύλος, ο οποίος οργανώνει την κυκλοφορία των οχημάτων στο χώρο.⁸

Η Place Vendome περιτριγυρίζεται από 4οροφα σπίτια με πανομοιότυπες προσόψεις και επαναλαμβανόμενα αρχιτεκτονικά στοιχεία όπως φεγγίτες, μαρκίζες και συνεχή στέγη. Τα γωνιακά κτίρια και η μέση των πλευρικών κτιρίων τονίζονται μέσα από μια μικρή προεξοχή της πρόσοψης η οποία δια-

κοσμείται με αετώματα και κίονες.

Η δαπεδόστρωση του κεντρικού χώρου, με την ανάλογη τοποθέτηση χαμηλών χωρισμάτων – κολωνακίων μοιράζει το χώρο σε 4 ζώνες. Η πρώτη ζώνη εφάπτεται της οριογραμμής των κτιρίων και είναι πεζόδρομος στην οποία τοποθετούνται οι ράμπες πρόσβασης του υπόγειου χώρου στάθμευσης. Η δεύτερη ζώνη είναι μια στενή σχετικά λωρίδα που εξυπηρετεί την περιστροφική κίνηση, μονής κατεύθυνσης, των οχημάτων στο εσωτερικό της. Πλησιάζοντας προς το κέντρο, αναπτύσσεται ο βασικός πεζοδρομημένος χώρος της πλατείας, εσωτερικά του οποίου είναι τοποθετημένες οι είσοδοι του υπογείου παρκινγκ για τους πεζούς σχηματίζοντας ένα νοτιό τετράγωνο. Ο παραπάνω χώρος διακόπτεται στη μέση από την τέταρτη ζώνη, το βασικό άξονα κυκλοφορίας, που πλαισιώνει τον κεντρικό στύλο.

Σημαντικά στοιχεία στη διαμόρφωση του εσωτερικού χώρου είναι και τα κάθετα στοιχεία φωτισμού τα οποία τοποθετούνται σε σειρά ενισχύοντας το διαχωρισμό του χώρου σε ζώνες.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Το βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει την πλατεία είναι το περικλειστο σχήμα της και η αίσθηση της περιφραξης. Αν και σε κεντρικό σημείο ο στύλος δεν έχει τη δυναμική να αποτελέσει τον πυρήνα της πλατείας⁹ ενώ με το πολύ μεγάλο ύψος του μειώνει οπτικά το ύψος των περιμετρικών κτιρίων και κατά κάποιο τρόπο καταστρέφει τις αρχικές αναλογίες του χώρου.

Η αυστηρή συμμετρία της πλατείας, η επανάληψη των όψεων και η συνεχής νοτιή αντανάκλαση του μεγαλύτερου μέρους της προσδίδει μια στατικότητα στο χώρο και ένα μονότονο ύψος που δεν προκαλεί τη περιέργεια και την έκπληξη του περαστικού.

Παρ' όλα αυτά, με τη συμβολή του κεντρικού άξονα κίνησης ο χώρος ζωντανεύει και αλλάζει συνεχώς μέσα από την κίνηση των οχημάτων και του κόσμου, χωρίς να υποβιβάζει τον πεζόδρομο λόγω του τεράστιου μεγέθους του. Η πλατεία μεταμορφώνεται σε πύλη – πέρασμα που σε ξεκουράζει από τη χαοτική πόλη του Παρισιού ενώ παράλληλα σε παροτρύνει να συνεχίσεις την πορεία σου προς αυτήν.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Το υπόγειο παρκινγκ αποτρέπει την κυκλοφοριακή συμφόρηση στην ευρύτερη περιοχή. Η διαμπερότητα του χώρου σε Β – Ν επιτρέπει την ανανέωση του αέρα από το καυσαέριο των αυτοκινήτων ενώ σημαντική είναι η έλλειψη στεγασμένων χώρων με αποτέλεσμα να μην είναι

δυνατή η παραμονή στο χώρο σε περίπτωση βροχοπτώσεων.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η πλακόστρωση του χώρου έχει γίνει από κυβόλιθους από Ισπανικό γρανίτη που οργανώνονται σχηματίζοντας μεγαλύτερα τετράγωνα διαστάσεων 6μ. Χ 6μ. Η επίπλωση των δρόμων έγινε από: 34 μικρού ύψους κολωνάκια από γρανίτη, 124 ψηλότερες κολώνες και 677 μικρότερα τσιμεντένια κολωνάκια που καλύπτονται από γυαλιστερό ανοξείδωτο ατσάλι.¹⁰

7. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.ν. σελ.114

8. Zucker P. ό.ν. σελ. 177

9. Zucker P. ό.ν. σελ. 177

10. Franco Mancuso, Krzysztof Kowalski ό.ν. σελ. 114

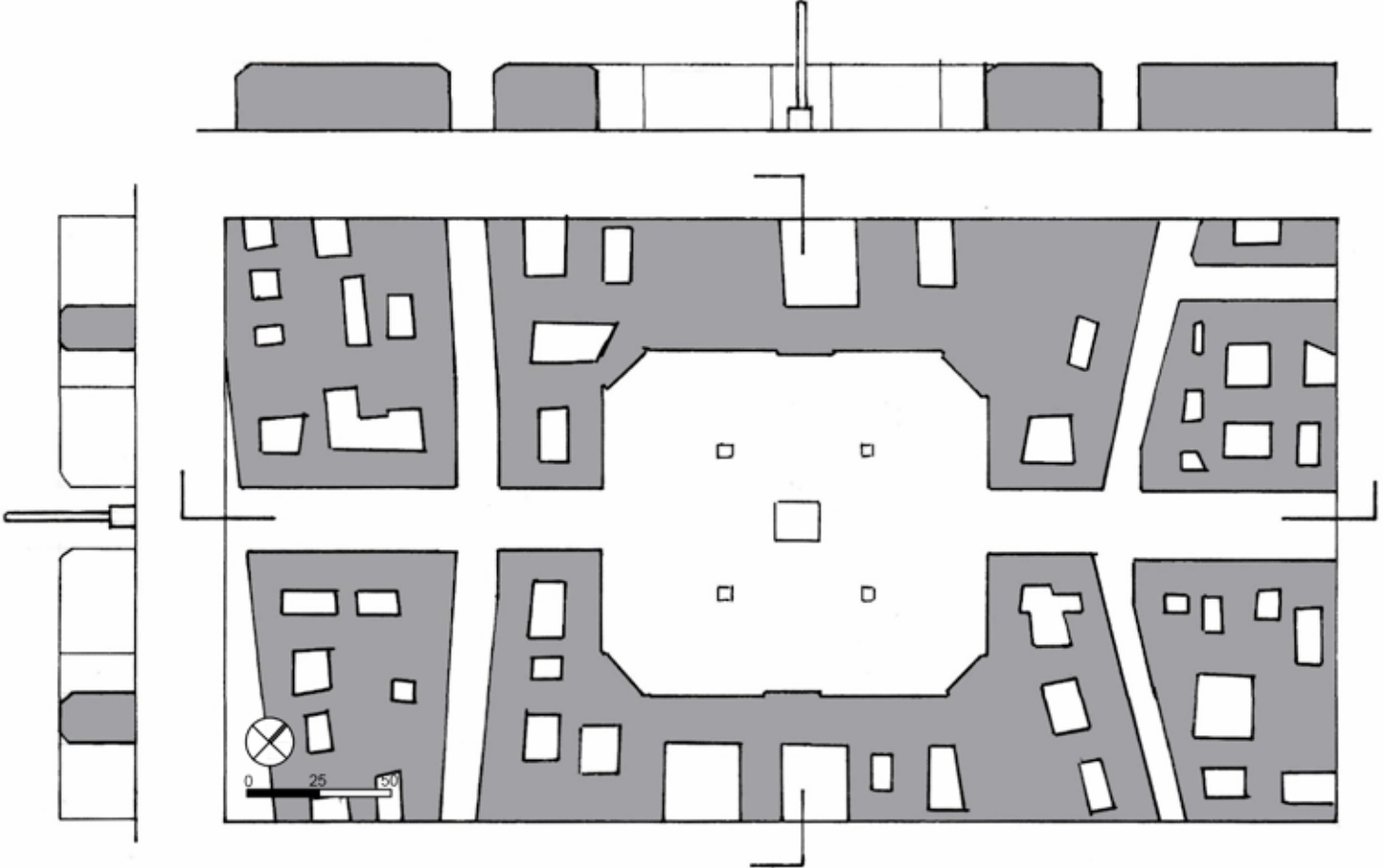

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Αποτελεί την επιτομή του κλειστού τύπου πλατείας αλλά και την πλέον συνειδητή χωρική διαμόρφωση του Γαλλικού κλασικιστικού μπαροκ. Η έλλειψη μνημειακών θεάσεων θεωρήθηκε εικαστική παρανόηση από τους θεωρητικούς της εποχής καθώς δεν είχε το ύψος μιας πλατείας που προοριζόταν για να αντιπροσωπεύσει το μεγαλείο ολόκληρης της πόλης. Αυτή η διαφορά στην αισθητική προσέγγιση είναι χαρακτηριστική της στυλιστικής μετάβασης από τον 17^ο στο 18^ο αιώνα στη Γαλλία.¹¹ Οι μεγαλειώδεις όψεις κτιρίων αντικατοπτρίζουν την αίγλη και το κύρος των ανθρώπων που ζούσαν και συνεχίζουν να δρουν σε αυτά.¹²

11. Zucker P. ό.π. σελ. 177

12. Franco Mancuso, Krzysztof Kowalski ό.π. σελ.114

10. Place des Vosges – Paris

1. Wikipedia, Place des Vosges, http://en.wikipedia.org/wiki/Place_des_Vosges (πρόσβαση Ιούνιος 2014)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Place des Vosges είναι η παλαιότερη πλατεία που έχει σχεδιαστεί και μία από τις ομορφότερες της πόλης του Παρισιού. Βρίσκεται στην ιστορική συνοικία του Παρισιού, Λε Μαραί, ενώ τη διασχίζει η διαχωριστική γραμμή του 3ου και του 4ου διαμερίσματος.¹

Στην πλατεία βρισκόταν η βασιλική κατοικία, Hotel de Tournelles, όπου έζησαν ο Charles VII και ο Louis XIII.

Η αρχική της ονομασία ήταν Place Royale ενώ μετονομάστηκε σε Place des Vosges μετά τη Γαλλική επανάσταση σαν φόρο τιμής της βορειοανατολικής περιοχής Vosges, που συνορεύει με τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο, η οποία ήταν η πρώτη που πλήρωσε τους φόρους της νέας κυβέρνησης.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στην περιοχή Λε Μαραί, στο 4ο δημοτικό διαμέρισμα του Παρισιού και η βόρεια οριογραμμή ταυτίζεται με τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ του 3ου και 4ου διαμερίσματος.

Η πλατεία αν και τοποθετημένη μακριά από την κίνηση της πόλης συνδέεται με τον ιστό της δια μέσου 3 κεντρικών αξόνων. Η Rue des Francs Bourgeois διασχίζει τη βόρεια πλευρά της περιμέτρου της, συνεχίζει ως Rue du Pas de la Mule συναντώντας την

Boulevard Beaumarchais και την Boulevard Richard Lenoir οι οποίες καταλήγουν νότια στην πλατεία της Βαστίλης.

Δύο κεντρικοί εκατέρωθεν της πλατείας άξονες με προσανατολισμό Β – Ν τέμνουν κάθετα τη μέση της περιμέτρου της. Βόρεια μέσω της Rue de Beaubien η πλατεία συνδέεται με το 3ο δημοτικό διαμέρισμα ενώ στο νότο η Rue de Birague συναντά κάθετα τη Rue Saint – Antoine η οποία καταλήγει στην Place de la Bastille. Οι δύο άξονες τέμνουν την κτιριακή περίμετρο χωρίς να την διακόπτουν μέσω 3 τοξωτών υπόστεγων πυλών που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των κτιρίων.

Ένας δευτερεύων πεζόδρομος εισέρχεται στον κεντρικό χώρο της πλατείας από τη νοτιοδυτική γωνία της περιμέτρου, επικοινωνώντας άμεσα με τον προαύλιο χώρο της ιδιωτικής έπαυλης Hotel de Sully.

Σε ιδιαίτερα κοντινή απόσταση από την πλατεία βρίσκονται πολυάριθμοι εκθεσιακοί χώροι, μουσεία, βιβλιοθήκες, εκκλησίες και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι η ιστορική βιβλιοθήκη του Παρισιού, το Carnavalet Museum και το Musee Cognac – Jay που βρίσκονται βορειοδυτικά αλλά και το Centre Des Monuments Nationaux στα νοτιοδυτικά. Ιδιαίτερη σημασία έχει η όπερα της Βαστίλης σε συνδυασμό με την πλατεία της που βρίσκεται 500μ. νοτιοανατολικά της Place des Vosges.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η κύρια κίνηση των αυτοκινήτων από και

προς την πλατεία εξυπηρετείται μέσω της Rue des Francs Bourgeois, με μονή κατεύθυνση από τα δυτικά προς τα ανατολικά και μέσω των κάθετων αξόνων Rue de Beaubien και Rue Beaubreillis με μονή κατεύθυνση από το βορρά προς το νότο.

Ένας δεύτερος οδικός δρόμος περικυκλώνει το χώρο της πλατείας και παραλαμβάνει τους κυκλοφοριακούς συνδετικούς άξονες της πόλης, επιτρέποντας την περιστροφική δεξιόστροφη κίνηση των οχημάτων, εσωτερικά της πλατείας.

Τόσο στους άξονες της πόλης όσο και στον περιμετρικό δρόμο επιτρέπεται η παρόδια στάθμευση των οχημάτων ενώ στην οδό Rue des Francs Bourgeois εξυπηρετούνται και γραμμές λεωφορείων με στάσεις κοντά στην πλατεία. Επιπλέον 3 στάσεις μετρό σε μικρή απόσταση από την πλατεία σχηματίζουν ένα τρίγωνο γύρω από αυτήν, εξυπηρετώντας την προσέγγιση της πλατείας από διαφορετικά σημεία της πόλης.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η είσοδος και η έξοδος των κάθετων δρόμων που οδηγούν στην πλατεία είναι κρυμμένες από ιδιαίτερα υπόστεγα, ενσωματωμένα στη συνεχή σειρά των σπιτιών, που αποτελούν την περίμετρό της πλατείας.²

Από τη μεριά του δρόμου τα κτίρια που έχουν σαν βάση τα υπόστεγα των εισόδων είναι ψηλότερα από τα γύρω κτίρια και οι όψεις τους ξεχωρίζουν από των υπολοίπων. Ως εκ τούτου οι εισοδοί από βορρά και νότο αν και ευδιάκριτες εμποδίζουν τη συνολική θεώρηση του χώρου καθώς καδράρουν με 3 τοξωτά ανοίγματα ένα πολύ μικρό τμήμα του, φιλτράροντας την κίνηση των δρόμων.

Από τις δύο γωνίες, βορειοανατολικά και βορειοδυτικά, μέσω της οδού Rue des Francs Bourgeois, η πρώτη αίσθηση του χώρου διαφέρει σημαντικά από αυτήν που διαμορφώνεται μέσω του κάθετου άξονα. Η ανεμπόδιση υπό γωνία πρόσβαση στην πλατεία

προϊδεάζει τον διερχόμενο για τον ανοιχτό χώρο της πλατείας, ενώ διευκολύνει κάπως την κατανόηση της συνολικής διαμόρφωσης του χώρου με την άμεση οπτική των επί μέρους στοιχείων που τη χαρακτηρίζουν (όψη βορείου μετώπου, σύνδεση δρόμων, στοές ισογείων, πράσινο πλατείας).

Η παραπάνω αίσθηση ισχύει τόσο για τους πεζούς όσο και για τους οδηγούς των οχημάτων με μόνη διαφορά ότι η μετάβαση των δεύτερων από το δίκτυο της πόλης στο χώρο της πλατείας εντείνεται και με τη μείωση της ταχύτητας περιμετρικά και εντός της Place des Vosges.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ³

Το 1604 ο βασιλιάς Ερρίκος IV έχτισε ένα βασιλικό περίπτερο στο νότιο άκρο της πλατείας, σχεδιασμένο από τον Baptiste du Cerceau. Μετά από διαταγή του βασιλιά τα υπόλοιπα 35 κτίρια που συνορεύουν με

2. Zucker P., όπ. av. σελ. 173

3. Wikipedia, Place des Vosges, http://en.wikipedia.org/wiki/Place_des_Vosges (πρόσβαση Ιούνιος 2014)

4. Wikipedia, Place des Vosges, http://en.wikipedia.org/wiki/Place_des_Vosges (πρόσβαση Ιούnius 2014)

αυτό ακολουθούσαν το ίδιο σχέδιο. (πρώιμο παραδείγμα αστικού σχεδιασμού στη Γαλλία). Μια πανομοιότυπη κατασκευή στο βόρειο άκρο καθρέφτιζε το βασιλικό περίπτερο - περίπτερο του βασιλιά η οποία ονομάστηκε το περίπτερο της βασίλισσας.

Αρχικά ήταν γνωστή με το όνομα Place Royale και κατασκευάστηκε από τον Henry IV από το 1605 μέχρι το 1612.⁴ Αποτελέσε το πρότυπο όλων των επερχόμενων οικιστικών πλατειών των Ευρωπαϊκών πόλεων.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου δεν είχε το χαρακτήρα ενός δημόσιου χώρου ενώ αποτελούσε αγαπημένο μέρος για μονομαχίες.

Το 1639 ο Richelieu τοποθέτησε ένα έφιππο άγαλμα του βασιλιά Louis XIII στο κέντρο της πλατείας το οποίο καταστράφηκε κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης για να αντικατασταθεί με ένα νέο άγαλμα το 1825.Ο Ναπολέων άλλαξε το όνομά της σε Place des Vosges σαν φόρο τιμής του πρώτου γεωγραφικού τμήματος που πλήρωσε φόρους στο Παρίσι, την περιοχή Vosges. Ένας σημαντικός αριθμός επιφανών Γάλλων διέμενε στην πλατεία μεταξύ αυτών ο Βίκτωρ Ουγκώ και ο καρδινάλιος Richelieu.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η πλατεία είναι ένα τετράγωνο με διάσταση πλευράς 140μ. Το ύψος των κτιρίων της περιμέτρου είναι 5όροφα ενώ φτάνουν τους 6 ορόφους στη μέση του βόρειου και νότιου μετώπου. Το πλάτος των περιμετρικών δρόμων είναι 10μ. και η φύτευση που παισιώνει το εσωτερικό τετράγωνο φτάνει τα 12μ. ενώ στο κέντρο τα δέντρα φτάνουν περίπου τα 40μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Τα βασικότερα χαρακτηριστικά της περιμέτρου είναι η πλήρης συμμετρία των πλευρών

της, η συνέχεια, η ομοιομορφία και η επανάληψη των όψεων των κτιρίων της καθώς επίσης και ο τονισμός του άξονα Β – Ν. Αναλυτικότερα, η περίμετρος της πλατείας θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελείται από δύο ζώνες μεταξύ των οποίων παρεμβάλλεται ένας περιμετρικός δρόμος. Η πρώτη ζώνη διαμορφώνεται από τα συνεχή πανομοιότυπα κτίρια που την περικυκλώνουν ενώ η δεύτερη από τη μετρίου ύψους φύτευση που παισιώνει τον κεντρικό της χώρο ενώ οριοθετείται περαιτέρω και με ένα περιμετρικό μεταλλικό κιγκλίδωμα.

Η περιμετρική φύτευση διακόπτεται στα 4 σημεία προσανατολισμού ενώ η συνεχής ομοιόμορφη κτιριακή ζώνη διαφοροποιείται στη μέση της βόρειας και της νότιας πλευράς με μία μικρή διαφορά στο ύψος και στην όψη του κτιρίου αλλά και με ένα τριπλό άνοιγμα στο ισόγειο του, που θυμίζει πύλη προς την πόλη, τονίζοντας με αυτόν τον τρόπο τον άξονα Β – Ν.

Σε γενικές γραμμές, οι όψεις των κτιρίων

της περιμέτρου αποτελούνται από ισόγειες τοξωτές στοές από πέτρα στις οποίες τοποθετούνται οι όροφοι των κτιρίων από κόκκινο τούβλο και πέτρα. Τους ορόφους διατρέχουν καθ' ύψος ορθογώνια μακρόστενα παράθυρα τα οποία καταλήγουν σε ποικιλόμορφους φεγγίτες και διαμορφώνουν στο σύνολό τους δύο οριζόντιες ζώνες.

Οι τετράριχτες στέγες από μπλε σχιστόλιθο μαρτυρούν τον αριθμό των κτιρίων που περικυκλώνουν την πλατεία, με την τεθλασμένη κορυφογραμμή τους, ενώ άλλοτε μεταξύ αυτών και άλλοτε στη μέση τους παρεμβάλλονται τα κατακόρυφα πέτρινα στοιχεία των καμινάδων.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στο παρελθόν υπήρξε αγαπημένο μέρος για μονομαχίες.⁵ Αν και ο βασιλιάς έπαιξε μεγάλο ρόλο στη δημιουργία της πλατείας η κατοικία του δεν βρισκόταν σε αυτήν. Η πλατεία λειτουργούσε κυρίως σαν ιδιωτική περιφραγμένη κοινότητα για τη γαλλική αριστοκρατία (Κατοικία του Βίκτωρ Ουγκώ, του καρδινάλιου Richelieu) θέτοντας τις βάσεις για την εξέλιξη της πολεοδομίας του Παρισιού.⁶

Σήμερα η περίμετρος της φιλοξενεί δεκάδες

καφέ, εστιατόρια, μουσεία, ξενοδοχεία, εκθεσιακούς χώρους αλλά και εμπορικά καταστήματα. Ο κεντρικός της χώρος λειτουργεί κυρίως σαν χώρος συνάθροισης, στάσης και περιπάτου. Επιπλέον πολυάριθμες εκδηλώσεις έχουν κατά καιρούς φιλοξενηθεί στο χώρο της. (γαστρονομικές εκδηλώσεις – diner en blanc).

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Η διαμόρφωση του χώρου φαίνεται να ακολουθεί τους κανόνες της αναγέννησης και αποτελεί το αρχέτυπο μιας τυπικής place royale.Σε γενικές γραμμές, ο εσωτερικός χώρος της πλατείας σχηματίζει ένα αυστηρό τετράγωνο σε κάτοψη, που παισιώνεται από μια πλήρη συνέχεια από ομοιόμορφες προσόψεις κτιρίων και ισόγειες στοές, ενώ το κέντρο του τονίζεται με το έφιππο άγαλμα του βασιλιά Louis XIII και την υψηλή φύτευση που το περικυκλώνει.

Οι περιμετρικές στοές με τους σταυροειδείς θόλους εκτός από στεγασμένους περιμετρικούς διαδρόμους, ευνοούν την διαμόρφωση χώρων στάσης και αναψυχής ενώ παράλληλα αποτελούν ένα φίλτρο κινήσεων για την είσοδο στα κτίρια.

Ένα μικρότερο φυτεμένο τετράγωνο βρίσκε-

ται στο ίδιο επίπεδο με τον συνολικό χώρο και διαφοροποιείται τόσο με τη βοήθεια κιγκλιδώματος όσο και με τον δρόμο -πεζοδρόμια που παρεμβάλλονται μεταξύ αυτού και της κτιριακής οριογραμμής.Πιο συγκεκριμένα, τέσσερις κάθετοι χωμάτινοι άξονες κίνησης, με σημείο τομής την κεντρική κυκλική διαμόρφωση όπου βρίσκεται το έφιππο άγαλμα, χωρίζουν το εν λόγω τετράγωνο σε τέσσερα ίσα πανομοιότυπα κομμάτια. Οι άξονες σε Β – Ν προεκτείνονται στην κτιριακή περίμετρο με τα υπόστεγα που στέφονται από μεγαλύτερου ύψους όψεις και σηματοδοτούν την είσοδο και την έξοδο στην πλατεία.

Τα επί μέρους τμήματα αποτελούνται από ένα κυκλικό σιντριβάνι στο κέντρο τους περιτριγυρισμένο από γκαζόν ενώ στις γωνίες που εφάπτονται με τον εξωτερικό δρόμο, υπό τη σκιά μετρίου ύψους δέντρων, τοποθετούνται παγκάκια. Από τα σιντριβάνια προεκτείνονται μικρότεροι διαγώνιοι άξονες κίνησης που συναντώνται στο κέντρο του τετραγώνου, ενώ ένας δευτερεύον περιμετρικός χωμάτινος διάδρομος διαφοροποιεί τα δέντρα των γωνιών από το γκαζόν.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Αν και η τοποθεσία της πλατείας είναι σε κεντρικό σημείο της πόλης, η πρώτη αίσθηση που δημιουργείται είναι αυτή της απομόνωσης και της περίφραξης, γεγονός που οφείλεται τόσο στο περικλειστο σχήμα της όσο και στην επανάληψη των πανομοιότυπων σπιτιών

5. Zucker P., όπ. av. σελ. 173

6. Wikipedia, Place des Vosges, http://en.wikipedia.org/wiki/Place_des_Vosges (πρόσβαση Ιούnius 2014)

που την περιβάλλουν.

Η αυστηρή συμμετρία της πλατείας τόσο στην περίμετρο όσο και στη γενική διαμόρφωση της θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από μονοτονία και στατικότητα. Παρ' όλα αυτά, οι ισόγειες τοξωτές στοές, τα χρώματα των προσόψεων των κτιρίων, η παρεμβολή του περιμετρικού οδικού δρόμου καθώς επίσης και η ως επί το πλείστον φυτεμένη επιφάνεια, με τις εναλλαγές στο είδος της φύτευσης, είναι στοιχεία που προσδίδουν έναν ρομαντισμό κι έναν δυναμισμό στο χώρο δημιουργώντας ένα οικείο περιβάλλον για τους περαστικούς.

Τα δέντρα στο κέντρο της πλατείας, των οποίων το ύψος ξεπερνά τα κτίρια της περιμέτρου, σε συνδυασμό με τα τελευταία συμβάλλουν στην τρισδιάστατη αίσθηση του χώρου ιδιαίτερα όταν στέκεται κανείς στο κέντρο.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι περιμετρικές στοές παρέχουν προστασία από τον ήλιο και τη βροχή. Το άνοιγμα σε Β – Ν δημιουργεί ρεύμα αέρα το οποίο δροσίζεται από την πυκνή φύτευση στο κέντρο του χώρου. Τα δέντρα είναι φυλλοβόλα προσφέροντας ευχάριστη σκιά το καλοκαίρι και αφήνοντας τις ακτίνες του ήλιου να περάσουν το χειμώνα και τα σιντριβάνια συμμετέχουν κι αυτά στο δροσισμό του χώρου.

7. Zucker P., όπ. av. σελ. 172

Οι προσόψεις των κτιρίων είναι από φυσικά υλικά με θερμομονωτικές ιδιότητες (πέτρα, τούβλο) και το μεγαλύτερο μέρος του δαπέδου καλύπτεται από χώμα.

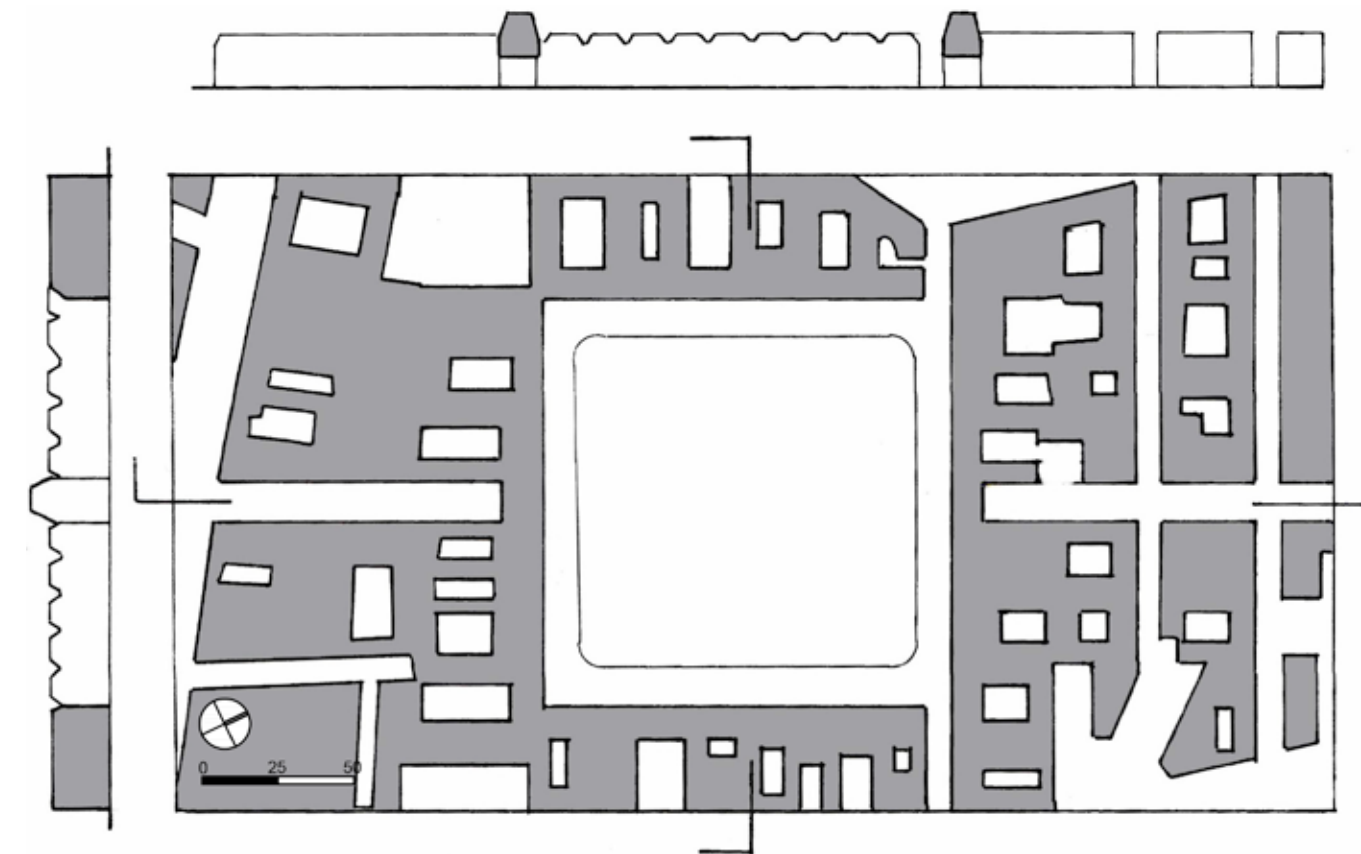
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τα κτίρια έχουν κατασκευαστεί ως επί το πλείστον από τον συνδυασμό πέτρας και τούβλο στις όψεις τους, καθώς επίσης και από μπλε σχιστόλιθο στις οροφές.

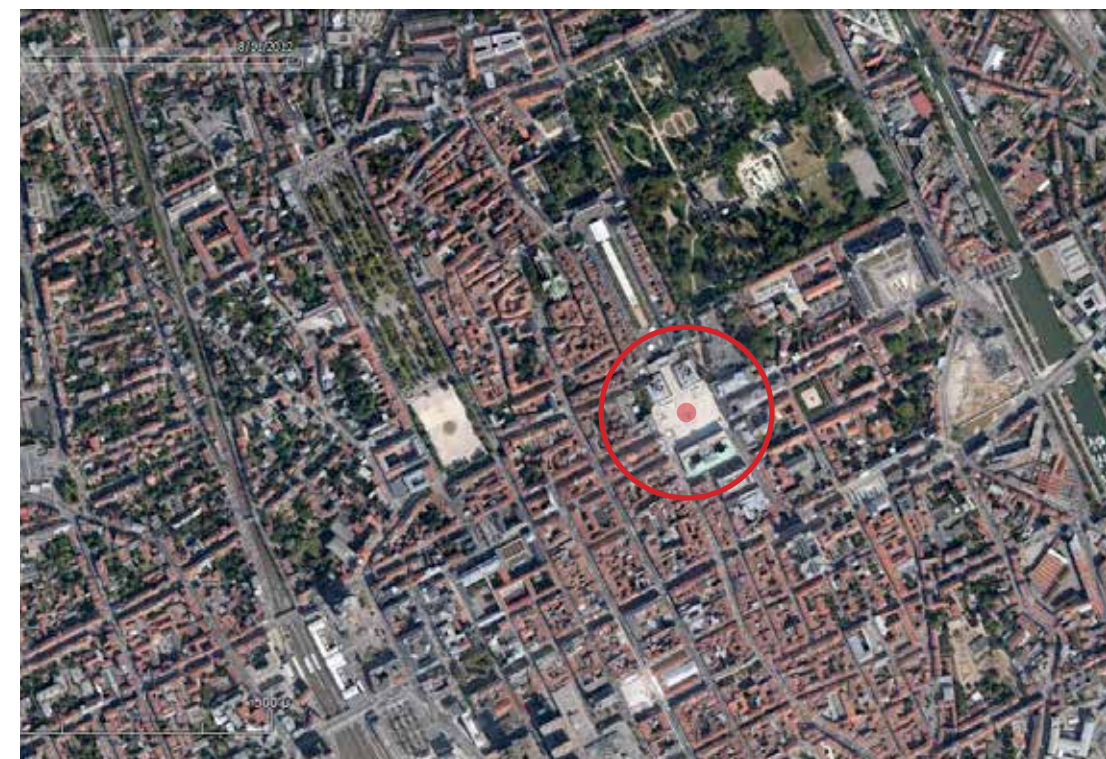
8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Πρόκειται για το αρχέτυπο μιας τυπικής place royale η οποία εμπεριέχει στοιχεία/κανόνες του αναγεννησιακού σχεδιασμού, όπως το αυστηρό σχήμα της κάτοψης, τις συνεχείς όψεις και τον τονισμό του κέντρου με άγαλμα του μονάρχη ενώ παράλληλα εφαρμόζονται νέες ιδέες που δεν βασίζονται στην ιταλική Αναγέννηση όπως την περίφραξη του χώρου με κάγκελα.

Εν ολίγοις, σε αντίθεση με τη Ρώμη όπου μέσα από το δημόσιο χώρο θριαμβεύει η αναδυόμενη παπική εξουσία, στη Γαλλία επικρατεί η ορθολογιστική και κλασσική παράδοση, η δύναμη του απόλυτου μονάρχη που διαμορφώνει χώρους που τεκμηριώνουν την εξουσία του κράτους και των αρχουσών τάξεων.⁷

11. Place Stanislas - Nancy

1. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.118

2. Wikipedia, Place Stanislas, http://en.wikipedia.org/wiki/Place_Stanislas (πρόσβαση Ιούνιος 2014)

3. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.118

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Place Stanislas είναι ένα αρκετά πρόσφατο παράδειγμα ανακαινισμένης βασιλικής πλατείας και η πλέον αποκατεστημένη επιφάνεια του εδάφους της έχει χαρακτηριστεί ιστορικό μνημείο.¹ Βρίσκεται στο κέντρο της ιστορικής πόλης Νανσύ, μεταξύ της μεσαιωνικής και της «νέας πόλης» του 12ου αιώνα.

Η ονομασία της προέρχεται από τον Stanislas Leszczynski, εξόριστο βασιλιά της Πολωνίας και γαμπρός του Louis XV, ο οποίος τον ανέδειξε σε Δούκα της Λωρραίνης. Δημιουργήθηκε το 1755 από τον αρχιτέκτονα Emmanuel Here με στόχο την επέκταση και την ανάδειξη της Νανσύ σε ευρωπαϊκή πρωτεύουσα, η οποία μέχρι τότε ήταν ένας σύμπλεγμα μεσαιωνικής και αναγεννησιακής πόλης.²

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η πλατεία είναι μέρος μίας τριλογίας πλατειών, Place Stanislas (Royale), Place de la

Carriere και Place de l' Alliance, με εξαιρετική αρχιτεκτονική και ιδιαίτερη σημασία για τον αστικό ιστό.³ Οι 3 πλατείες βρίσκονται στο κέντρο της πόλης και σχηματίζοντας ένα ανεστραμμένο Γ εισβάλλουν στον μεσαιωνικό ιστό, με την Place Stanislas να βρίσκεται ακριβώς μπροστά από το ίχνος της τάφρου που διαχωρίζει την «νέα πόλη» από τη μεσαιωνική. Βορειοδυτικά βρίσκεται η μακρόστενη Place de la Carriere, η οποία συνδέεται με την πρώτη μέσω του σύντομου κάθετου άξονα Rue Here, ενώ νοτιοανατολικά μέσω της οδού Rue Lyautey συνδέεται με τη μικρότερη εκ των τριών σε μέγεθος Place de l' Alliance.

Δύο εξίσου σημαντικοί άξονες με κατεύθυνση Α – Δ ξεκινούν από το κεντρικό χώρο της πλατείας ως πεζόδρομοι, τέμνοντας στη μέση το ανατολικό και το δυτικό της όριο, για να συνεχίσουν σαν αυτοκινητόδρομοι στον ιστό της πόλης. Η Rue Stanislas συνδέει την πλατεία με την δυτική πλευρά της πόλης και η Rue Sainte – Catherine με το ανατολικό κομμάτι της, καταλήγοντας στο κανάλι της πόλης.

Στις τέσσερις γωνίες της πλατείας η κτιριακή περίμετρος διακόπεται επιτρέποντας την άμεση, οπτική και κυκλοφοριακή, επικοινωνία με τον εξωτερικό χώρο. Το άνοιγμα της

βορειοδυτικής γωνίας οδηγεί στο προαύλιο του μουσείου Καλών Τεχνών, ενώ στα βορειοανατολικά ένας πεζόδρομος οδηγεί στην είσοδο ενός υπαίθριου χώρου στάθμευσης για να καταλήξει σε μία από τις εισόδους του πάρκου de la Periniere.

Στα δύο εκατέρωθεν ανοίγματα, του νοτίου ορίου της πλατείας, οι δρόμοι Rue Gambetta στα νοτιοδυτικά και Rue Maurice Barres στα νοτιοανατολικά, αλλάζουν κατεύθυνση χωρίς να διακόπτεται η κυκλοφορία σε αυτούς. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η επιπρόσθετη σύνδεση του χώρου της πλατείας τόσο με το ανατολικό και το δυτικό τμήμα της πόλης όσο και με το νότιο κομμάτι της. Επιπλέον δια μέσου της οδού Rue Maurice Barres η Place Stanislas επικοινωνεί άμεσα με τον καθεδρικό ναό της Νανσύ που βρίσκεται νοτιοανατολικά της.

Δυτικά της πλατείας, σε απόσταση περπατήματος, βρίσκεται η βιβλιοθήκη της Νανσύ, το πανεπιστήμιο της Λωρραίνης και ένα δημόσιο λύκειο. Νοτιοδυτικά, βρίσκεται η εκκλησία Sant Sebastian και το εμπορικό κέντρο της πόλης. Βορειοδυτικά, βρίσκεται η βασιλική Saint – Ervne, βόρεια το πάρκο parc de la Periniere ενώ νότια είναι ο καθεδρικός ναός της πόλης και η Εθνική Μου-

σική Ακαδημία. Τέλος ανατολικά βρίσκονται το Κέντρο οικονομικών, το κέντρο εθνικής άμυνας, το ενυδρείο της πόλης και ο κήπος Jardin Dominique

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Οι δρόμοι που συναντούν το χώρο της πλατείας σε ανατολή και δύση συνεχίζουν μέχρι και την άμεση περίμετρό της ως πεζόδρομοι εξυπηρετώντας αποκλειστικά τους πεζούς και τα ποδήλατα ενώ στην προέκτασή τους διευκολύνεται η ήπια κυκλοφορία των οχημάτων σε συνδυασμό με χώρους παρόδιας στάθμευσης.

Στο νότιο κομμάτι της δρόμοι ήπιας κυκλοφορίας επικοινωνούν με έναν κεντρικό δρόμο όπου αναπτύσσεται η κίνηση γραμμών τραμ και λεωφορείων σε απόσταση 200μ. από το χώρο της πλατείας. Δυτικά της πλατείας σε μεγαλύτερη απόσταση, περίπου 700μ., βρίσκεται ο σιδηροδρομικός σταθμός της πόλης που συνδέει το βόρειο με το νότιο τμήμα της πόλης.

Η παρόδια στάθμευση επιτρέπεται στους περισσότερους δρόμους ενώ υπαίθριοι χώροι στάθμευσης βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από την πλατεία.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η βασική είσοδος στην πλατεία γίνεται από την αψίδα – πύλη, Arc Her, που βρίσκεται στο μέσον της βόρειας πλευράς, από όπου ξεκί-

νάει και ο πεζόδρομος Rue Here. Δεξιά και αριστερά του άξονα κίνησης υπερυψώνονται με τη βοήθεια σκαλιών δύο πανομοιότυπα χαμηλού ύψους κτίρια ενώ στο βάθος φαίνεται το κεντρικό άγαλμα με φόντο το κτίριο του δημαρχείου. Με λίγα λόγια η προσέγγιση της πλατείας από το βορρά γίνεται σε στάδια και καθράροντας με τέτοιο τρόπο την οπτική του επισκέπτη τον προϊδεάζει για τον κυρίως χώρο της πλατείας χωρίς όμως να γίνεται αντιληπτή η συνολική της διαμόρφωση.

Λόγω της συμμετρίας της κάτοψης και της ομοιομορφίας των κτιρίων η πρόσβαση από την δύση, μέσω της Rue Stanislas φαίνεται να καθρεφτίζει την είσοδο από την ανατολή, Rue Saint Catherine, και αντίστροφα, προσδίδοντας ακριβώς την ίδια αίσθηση κατά την προσέγγιση της πλατείας. Η μετάβαση από τον πεζόδρομο στον κεντρικό χώρο της πλατείας τονίζεται με την σιδερένια διακοσμητική πύλη η οποία καθράρει το κεντρικό άγαλμα, ενώ στο βάθος φαίνεται το άνοιγμα του αντιδιαμετρικού άξονα που πλαισιώνεται από δίδυμα κτίρια.

Στις τέσσερις γωνίες έχουν τοποθετηθεί παρόμοιες διακοσμητικές πύλες οι οποίες τονίζουν την είσοδο στην πλατεία και αναδεικνύουν τους διαγώνιους άξονες, οι οποίοι

συγκλίνουν κι αυτοί με τη σειρά τους στο κεντρικό σημείο εστίασης που είναι το άγαλμα του βασιλιά. Στην βορειοδυτική και στη βορειοανατολική γωνία παρεμβάλλονται σιντριβάνια τα οποία εμποδίζουν ευχάριστα την συνολική οπτική του χώρου προκαλώντας το ενδιαφέρον του επισκέπτη.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ⁴

Είναι μέρος μιας γενικότερης αστικής παρέμβασης 3 πλατειών που έλαβε χώρα το 1755 με στόχο την ένωση της μεσαιωνικής πόλης με τη «νέα πόλη» του 12ου αιώνα, της οποίας τα τείχη επρόκειτο να κατεδαφιστούν. Το έργο ανέλαβε ο αρχιτέκτονας Emmanuele Here υπό τις διαταγές του Stanislas Leszczynski και η κατασκευή ξεκίνησε το Μάρτιο του 1752 και ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο του 1755.

Οι Barthelemy Guibal Paul – Louis Clyffe κατασκεύασαν ένα μπρούτζινο άγαλμα του βασιλιά Louis XV το οποίο έστεκε στο κέντρο μέχρι και την Γαλλική επανάσταση που αφαιρέθηκε το 1792 για να αντικατασταθεί με μια απλούστερη φτερωτή μορφή.⁵ Η πλατεία μετονομάστηκε σε Place du Peuple και αργότερα σε Place Napoleon.⁶

4. Στο ίδιο

5. Unesco World Heritage Convention: Place Stanislas, Place de la Carriere and Place d'Alliance in Nanc y<http://whc.unesco.org/en/list/229>

6. Wikipedia, Place Stanislas, http://en.wikipedia.org/wiki/Place_Stanislas (πρόσβαση Ιούνιος 2014)

Το 1831 ένα μπρούτζινο άγαλμα του Στανισλάου τοποθετήθηκε στο κέντρο της πλατείας και πήρε το σημερινό όνομά της Place Stanislas.Το 19^ο αιώνα κολωνάκια τοποθετήθηκαν για τον έλεγχο των αυτοκινήτων και των αμαξών, και τα πεζοδρόμια καλύφθηκαν με ασφαλτο ενώ ο κεντρικός ακάλυπτος χώρος διευρύνθηκε. Οκτώ μεγάλα φανάρια τοποθετημένα σε σκαλιστές κολώνες συμπληρώνουν το υφιστάμενο σύστημα φωτισμού. Το 1958 η πλατεία με την ισοπέδωση του εδάφους της υποβιβάστηκε σε δημόσιο χώρο στάθμευσης.

Το 2004 ξεκίνησε ένα έργο ανάπλασης που ανέλαβε να συντονίσει ο Ρ. Υ. Caillault, επικεφαλής αρχιτέκτονας των Ιστορικών Μνημείων, ανακηρύσσοντας ολόκληρη την πλατεία πεζόδρομο. Ολόκληρο το σχέδιο έλαβε υπόψη κάποιες αλλαγές του 19^{ου} αιώνα, με βάση το αρχικό σχέδιο της πλατείας. Το έδαφος επαναφέρθηκε στο επίπεδο του 18^{ου} αιώνα και πλακοστρώθηκε.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το ορθογώνιο σχήμα της έχει μήκος 125μ. και πλάτος 106μ.⁷ Το κυρίαρχο κτίριο του δημαρχείου στο νότιο μέτωπο έχει 98μ. μήκος και ύψος 4 ορόφων (προσεγγιστικά : 4μ./ όροφο) ίδιο ύψος με τα κτίρια σε ανατολή και δύση ενώ χωρίζονται στη μέση από τους πεζόδρομους πλάτους 15μ.Τα κτί-

ρια στο βορρά υψώνονται σε δύο ορόφους και η ενδιάμεση ασίδα φτάνει τα 18μ. με πλάτος 20μ.Το ύψος του κεντρικού αγάλματος με τη βάση του φτάνει περίπου τα 10μ. και το ύψος των γωνιακών πυλών τα 8μ. κατά προσέγγιση.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Σε γενικές γραμμές η περίμετρος αποτελείται από 7 κτίρια παρόμοιων όψεων με διαφορετικά μήκη και ύψη. Μεταξύ αυτών παρεμβάλλονται 7 πύλες, 4 στις γωνίες και 2 κεντρικά της πλατείας, που επιτυγχάνουν τη συνέχεια της περιμέτρου παρά τα αρκετά ανοίγματά της.

Το κυρίαρχο κτίριο της περιμέτρου βρίσκεται στο νότιο όριο της πλατείας και είναι το δημαρχείο. Στη μέση της όψης ένα αέτωμα διακόπτει τις 3 οριζόντιες ζώνες από τοξωτά και τετράγωνα διαφορετικού μεγέθους παράθυρα, ενώ το γείσο είναι διακοσμημένο με πέτρινα κάγκελα και αγάλματα. Τα σε σειρά παράθυρα των ορόφων διακόπτονται από διακοσμητικούς κίονες ενώ η βάση του ισογείου είναι διαμορφωμένη από γραμμικά πέτρινα στοιχεία που καταλήγουν στα μπαλκόνια του ορόφου.

Τα όρια σε ανατολή και δύση αποτελούνται

από 2 ολόidia κτίρια ισοϋψή με το δημαρχείο τα οποία ακολουθούν κοινή λογική ως προς την διαμόρφωση των όψεων τους με αυτό. Μεταξύ των πλευρικών κτιρίων παρεμβάλλονται άξονες που τα χωρίζουν στη μέση ενώ μέσω σιδερένιων πυλών επιτυγχάνεται η σύνδεση μεταξύ τους αλλά και με το δημαρχείο.

Το βόρειο μέτωπο ορίζεται από δύο κτίρια εκατέρωθεν του κεντρικού άξονα, Rue Her, μισού ύψους σε σχέση με τα προηγούμενα αλλά με εξίσου κοινή λογική στη διαμόρφωση των όψεών τους. Η ασίδα που βρίσκεται στην εσοχή που δημιουργεί ο κεντρικός άξονας συνδέει τα δύο κτίρια δημιουργώντας έναν δευτερεύον μακρόστενο χώρο. Επιπλέον μεταλλικές πύλες με επιπρόσθετα σιντριβάνια στη βορειοανατολική και βορειοδυτική γωνία ενώνουν τα κτίρια του βορείου ορίου με τα πλευρικά.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στο νότιο μέτωπο κυριαρχεί το δημαρχείο της πόλης, Hotel de Ville ενώ νοτιοανατολικά βρίσκεται η νομαρχία Meurthe – et – Moselle. Ανατολικά βρίσκεται η Εθνική Όπερα της Λωρραίνης, πρώην παλάτι του επισκόπου και το ξενοδοχείο Grand Hotel, το οποίο

ονομαζόταν αρχικά Hotel de Reine. Δυτικά βρίσκεται το Μουσείο Καλών Τεχνών, Musee des Beaux Arts, η πρώην Ιατρική σχολή και το κτίριο Pavillon Jacquet το οποίο ανήκε ως επί το πλείστον στη μεσαία τάξη ενώ τώρα φιλοξενεί στο χώρο του 2 ζυθοποιίες καθώς επίσης και καφέ.

Τα ισόγεια των κτιρίων στη βόρεια πλευρά μονοπωλούνται από καφέ εστιατόρια και εμπορικά καταστήματα. Στο παρελθόν το χαμηλό ύψος των κτιρίων επέτρεπε την διασταύρωση των πυρών μεταξύ των δύο προμαχώνων εξυπηρετώντας αμυντικούς σκοπούς.

Ο κεντρικός της χώρος αποτελεί την καρδιά της μοντέρνας πόλης και εμβληματικό χώρο της Λωρραίνης.Την περίοδο του καλοκαιριού η πόλη τιμά την αρχιτεκτονική της κληρονομιά με ένα υπερθέαμα που διαδραματίζεται στο χώρο της πλατείας με τίτλο: «Rendez – Vous Place Stanislas». Οι προσόψεις των περιμετρικών κτιρίων ζωντανεύουν με την βιντεοπροβολή κινούμενων χρωματιστών εικόνων, εμπνευσμένες από καλλιτεχνικά έργα της πόλης, υπό ανάλογη μουσική υπόκρουση.

Επιπλέον, η πλατεία από το Σεπτέμβριο μέχρι και τις αρχές Νοεμβρίου μετατρέπεται σε κήπο στο πλαίσιο της εκδήλωσης, Jardin

Ephemere. Σχεδιασμένα με καλλιτεχνική διάθεση και ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο θέμα πολυάριθμα παρτέρια από φυτά, λαχανικά και λουλούδια κατακλύζουν το χώρο της πλατείας αλλάζοντας ριζικά την όψη της.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο βασικός χώρος της πλατείας είναι ενιαίος σχεδόν τετραγωνικού σχήματος. Στη μέση του βορείου ορίου προσαρτάται ένας δευτερεύον ελαφρά κεκλιμένος μακρόστενος χώρος, που δημιουργείται από τον κυρίαρχο άξονα σύνδεσης της Place Stanislas με την Place De La Carriere. Η ασίδα που κλείνει αυτό το κομμάτι τονίζει την κεντρική είσοδο στην πλατεία, αναδεικνύοντας αυτόματα τον φαρδύ αυτό διάδρομο - ράμπα σε χώρο υποδοχής.

Ο χώρος της πλατείας κυριαρχείται από το κτίριο του δημαρχείου που βρίσκεται στη μακριά νότια πλευρά της ενώ το έδαφος βαθαίνει ήπια προς τις πλατείες Place de la Carriere στο βορρά και Place de l' Alliance στην ανατολή.

Πανομοιότητες προσόψεις κτιρίων παισιώνουν το χώρο στις μικρότερες πλευρές της, ενώ περίτεχνα διάτρητα δικτυώματα από

σφυρηλατημένο σίδηρο κλείνουν την πλατεία στις γωνίες της με κομψές καμπύλες. Στην απέναντι πλευρά, σε συνδυασμό με τα διακοσμητικά γωνιακά σιντριβάνια, οι σιδερένιες πόρτες καθράρουν τη θέα προς το πάρκο, που κάποτε βρισκόταν η τάφος.⁸

Οι προεκτάσεις των αξόνων, που τέμνουν την πλατεία κάθετα και διαγώνια, διασταυρώνονται στο άγαλμα του Stanislas που στέκει στο κέντρο του χώρου.⁹ Μεταξύ των κτιρίων και του κεντρικού χώρου της πλατείας παρεμβάλλεται μια ζώνη ανεπαίσθητα υπερυψωμένη, με διαφορετικό υλικό δαπεδόστρωσης, στην οποία έχουν τοποθετηθεί μακρόστενα πέτρινα παγκάκια. Στον χώρο υποδοχής η εν λόγω ζώνη μετατρέπεται σε 4 διαμήκη σκαλοπάτια που τονίζουν τη διαφορά μεταξύ των δύο επιπέδων.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Τα στοιχεία που διαμορφώνουν την αντίληψη ότι η πλατεία αποτελεί μία ξεχωριστή χωρική μονάδα αντιτίθενται σε εκείνα που μαρτυρούν ότι η Place Stanislas είναι μέρος ενός ευρύτερου πολεοδομικού σχεδίου.

Οι σιδερένιες πύλες που κλείνουν τα ανοίγ-

8. Zucker P. όπ.αυ. σελ. 188

9. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.118

7. Wikipedia, Place Stanislas, http://en.wikipedia.org/wiki/Place_Stanislas (πρόσβαση Ιούνιος 2014)

ματα προς την πόλη βοηθούν στην ολοκλήρωση της χωρικής συνέχειας εσωτερικά της πλατείας και χωρίς να αναιρούν την άμεση σύνδεση του χώρου με το δίκτυο της πόλης αναδεικνύεται η σημασία της αρμονικής συνύπαρξης των δύο κόσμων μέσα από το σχεδιασμό της.

Η ρυθμική εναλλαγή των μεγεθών και των υψών των κτιρίων καθώς επίσης και η διακοπόμενη συνέχεια της περιμέτρου αυξάνει και εντείνει την αίσθηση της προσμονής η οποία κορυφώνεται στην πρόσοψη του Δημαρχείου. Το κυρίαρχο αυτό κτίριο με τη σειρά του φαίνεται να συγκεντρώνει τα στοιχεία της περιμέτρου στην πρόσοψή του ενώ παράλληλα σταθεροποιεί την χορογραφημένη αλληλουχία μεταξύ πλήρων - κτιρίων και κενών.¹⁰

Το άγαλμα είναι το κεντρικό στοιχείο στο οποίο εστιάζει κανείς από οποιοδήποτε σημείο της πλατείας, τόσο στο εσωτερικό της όσο και κατά την προσέγγισή της από τους άξονές της πόλης. Όντας το σημείο τομής των προεκτάσεων των αξόνων αποτρέπει τη διάχυση του χώρου προς την πόλη συγκεντρώνοντας την κίνηση εντός της πλατείας, ενώ παράλληλα συμπυκνώνει τον ενιαίο χώρο που σε αντίθετη περίπτωση θα θύμιζε αλάνα. Επίσης, το ενδιαμέσο ύψος του αγάλματος γεφυρώνει την κατά τ' άλλα απότομη εναλλαγή των υψών μεταξύ του δημαρχείου και του βορείου μετώπου.

Ο κεντρικός άξονας, σε συνδυασμό με την ασίδα, στο βόρειο τμήμα υποδέχεται τον επισκέπτη ενώ ταυτόχρονα, μέσα από την προοπτική που επιτυγχάνεται, τον παροτρύ-

νει να κατευθυνθεί εξωτερικά της πλατείας προκειμένου να βρεθεί στην Place de Carrière τονίζοντας την αλληλένδετη σχέση των δύο χώρων.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενες πλατείες, αντίστοιχα κι εδώ τα σιντριβάνια, ο προσανατολισμός και τα πολλαπλά ανοίγματα συμβάλλουν στο δροσισμό και στην κυκλοφορία του αέρα ενώ παρατηρείται έλλειψη σε σκιερούς χώρους και χώρους πρασίνου.

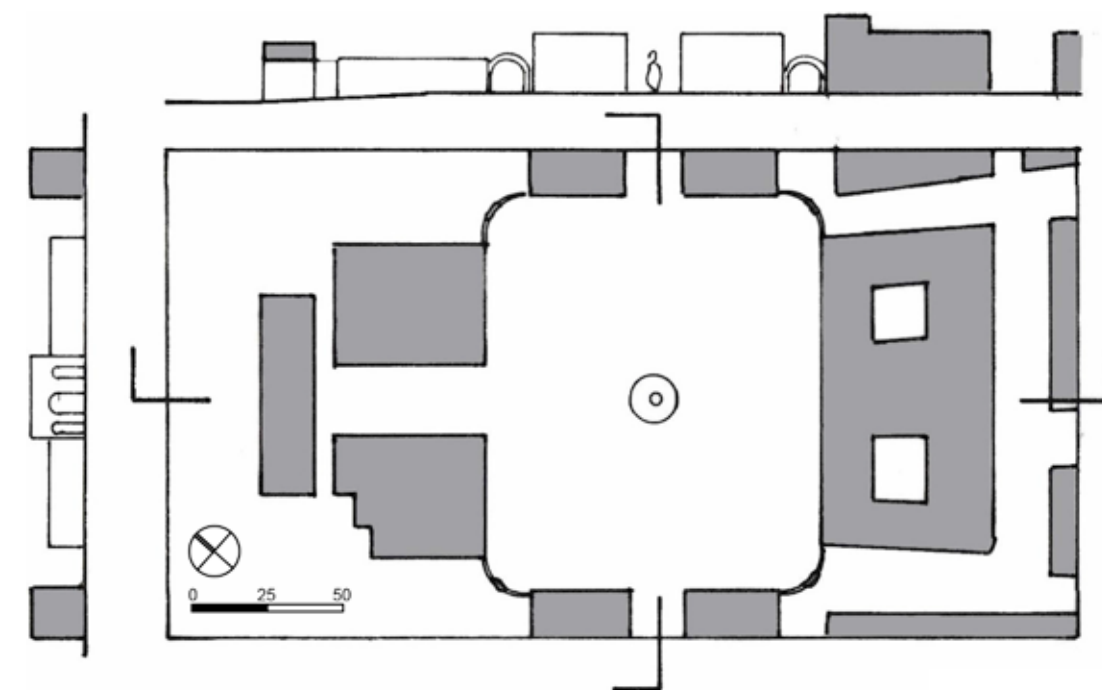
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το δάπεδο έχει επιστρωθεί με πλάκες από ασβεστόλιθους Κροατίας. Οι πόρτες είναι φτιαγμένες από σφυρηλατημένο σίδηρο και χρυσό και οι όψεις των κτιρίων έχουν επενδυθεί με πέτρα.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η Place Stanislas εκπροσωπεί μία πρωτότυπη λύση τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο αστικής ανάπλασης. Σηματοδοτεί τη δημιουργία της νέας πόλης με ευρωπαϊκό χαρακτήρα η οποία σχετίζεται άμεσα με την ιστορία και την παλιά πόλη.

Το άγαλμα του βασιλιά ως επίκεντρο αναδεικνύει την εξουσία του, ενώ εξελίσσεται με τα χρόνια σε έναν εμβληματικό χώρο κοινωνικής συνύπαρξης αποτελώντας την καρδιά της σύγχρονης πόλης και ζωής.

10. Zucker P. όπ.αυ. σελ. 188

ΙΣΠΑΝΙΑ

ΙΣΠΑΝΙΑ
ΜΑΔΡΙΤΗ

12. Plaza Mayor - Madrid

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Plaza Mayor βρίσκεται στο κέντρο της μεσαιωνικής πόλης της Μαδρίτης και είναι χαρακτηριστική για το μέγεθός της. Η κατασκευή της χρονολογείται τον 17ο αιώνα κατά τη βασιλεία του βασιλιά Felipe III (1598 – 1621).¹

Παρά τις πολλαπλές μετατροπές που έχει υποστεί ανά τους αιώνες, η σημερινή της μορφή οφείλεται στον αρχιτέκτονα Juan de Villanueva, στον οποίο ανατέθηκε η ανοικοδόμησή της το 1790 μετά από μια σειρά πυρκαγιών.

Το όνομα της έχει αλλάξει με τα χρόνια. Αρχικά ονομάστηκε “Plaza del Arrabal” ενώ μετά τον Ισπανικό εμφύλιο πήρε τον σημερινό τίτλο “Plaza Mayor”.²

Β. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο κέντρο της μεσαιωνικής πόλης της Μαδρίτης σε απόσταση μόνο μερικών τετραγώνων από την εξίσου γνωστή πλατεία Puerta del Sol.

Το αυστηρό ορθογώνιο σχήμα της έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το ακανόνιστο δίκτυο των παρακείμενων μεσαιωνικών δρόμων, ενώ έντονη είναι επίσης η αντίθεση μεταξύ του μεγάλου κενού της χώρας με τα πολυγωνικά συμπαγή τετράγωνα της πόλης. Το

σχήμα του χώρου έχει εμφανείς επιρροές από την πρότυπη πλατεία του τύπου place royale, Place des Vosges, στο Παρίσι.

Εννέα δρόμοι της πόλης εισέρχονται στον κυρίως χώρο της υπό διάφορες γωνίες σε διάσπαρτα κατανεμημένα σημεία των 4 πλευρών της. Στη βόρεια πλευρά της τρεις δρόμοι καταλήγουν στον κεντρικό άξονα, Calle Mayor, ο οποίος συνδέει την πλατεία στα βορειοανατολικά με την Puerta del Sol και στα βορειοδυτικά με τον καθεδρικό Almudena και το Palacio Real. Νότια η Calle de Toledo περνάει από το κέντρο της παλιάς πόλης μέχρι και τον κόμβο, Puerta Toledo, που επισημαίνει το νοτιοδυτικό όριό της. Επιπλέον, στη νοτιοανατολική γωνία η Calle Gerona συναντά μέσω της Plaza Provincia

τον κεντρικό δρόμο Calle de Atocha που ενώνει το νοτιοανατολικό όριο του μεσαιωνικού οικισμού με την πλατεία. Οι υπόλοιποι δρόμοι είναι δευτερεύουσας σημασίας και χάνονται στο λαβυρινθώδες δίκτυο της πόλης.

Σε μικρή απόσταση από την πλατεία (μέσο όρο 400μ.) βρίσκεται ανατολικά η πλατεία Puerta del Sol, δυτικά ο καθεδρικός Almudena και το παλάτι Palacio Real και βόρεια το θέατρο Teatro Real και η όπερα της πόλης.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Όλοι οι δρόμοι που εισέρχονται στο χώρο της πλατείας είναι πεζόδρομοι, των οποίων

οι προεκτάσεις μετατρέπονται ή καταλήγουν, εξωτερικά του χώρου, σε δρόμους μέτριας κυκλοφορίας οχημάτων. Γραμμές λεωφορείων στους κοντινούς δρόμους και συχνές στάσεις αυτών στην άμεση περίμετρο της πλατείας εξυπηρετούν την μετακίνηση από και προς το χώρο.

Επιπλέον, σιδηροδρομικοί σταθμοί αλλά και σταθμοί τρένων βρίσκονται σε απόσταση περπατήματος από την πλατεία καλύπτοντας μεγαλύτερες αποστάσεις έξω από το κέντρο της Μαδρίτης.

Ο εσωτερικός χώρος της πλατείας εξυπηρετεί κυρίως πεζούς και ποδήλατα ενώ η είσοδος των οχημάτων επιτρέπεται μόνο σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και φορτοεκφορτώσεων αν και κάτω από το χώρο της πλατείας

υπάρχει υπόγειος χώρος στάθμευσης.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Αν και οι παρακείμενοι δρόμοι τέμνουν τα όρια της πλατείας σε τυχαία σημεία και υπό γωνία, μια κάποια ενότητα επιτυγχάνεται με τα ίσα ύψη των γειτονικών κτιρίων και της κτιριακής περιμέτρου.

Οι ισόγειες στοές που περιβάλλουν την πλατεία εκτός από το ότι συνεχίζουν στα κτίρια των δρόμων³, διακοσμούν και τα ανοίγματα των εισόδων με μεγάλες τοξωτές πύλες, τονίζοντας τις προσβάσεις στο χώρο, χωρίς όμως να αποκαλύπτουν τη συνολική διαμόρφωση του χώρου.

Το πέρασμα από τα στενά δρομάκια στον

ξαφνικά τεράστιο ακάλυπτο χώρο της πλατείας, με τη μετάβαση από το κλειστό στο ανοιχτό/ από το σκοτάδι στο φως, εντείνει κατά την είσοδο την αίσθηση της απελευθέρωσης.

Με το που εισέρχεται κανείς στο χώρο, λόγω του ξεκάθਾਰου σχήματος και της συμμετρίας της, η πλατεία αποκαλύπτεται αυτόματα διακόπτοντας απότομα την μέχρι πρότινος περιέργεια του πεζού.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΗΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Η ιστορία της χρονολογείται από το 1577 όπου ο Φίλιππος II ζήτησε από τον Χουαν δε Χερερα να αναδιαμορφώσει τον χαοτικό χώρο της τότε πλατείας. Η κατασκευή, με

1.Wikipedia, Plaza Mayor Madrid, http://en.wikipedia.org/wiki/Plaza_Mayor,_Madrid [πρόσβαση Αύγουστος 2014]

2. Στο ίδιο

3. Zucker P. ό.π. σελ. 227

σχέδια του Χερερα, ξεκίνησε το 1617 υπό τη βασιλεία του Φίλιππου ΙΙΙ, ο οποίος ζήτησε από τον Χουαν Γκομεζ δε Μορα να συνεχίσει το έργο, ολοκληρώνοντας τις ισόγειες στοές το 1619.⁴

Μεταξύ των ετών 1672 – 1790 διαδοχικές πυρκαγιές κατέστρεψαν το χώρο της πλατείας ο οποίος ανακατασκευάστηκε από τον Χουαν δε Βιλανουεβα. Η τοποθέτηση του έφιππου αγάλματος του Φιλίππου ΙΙΙ στο κέντρο της έγινε το 1848 και οι εργασίες ολοκληρώθηκαν το 1853 διαμορφώνοντας το χώρο όπως τον ξέρουμε σήμερα.⁵ Το 1961 αφαιρέθηκε η κεντρική εξέδρα και τα δέντρα που είχαν φυτευτεί το 19ο αιώνα και οκτώ χρόνια μετά κατασκευάστηκε ο υπόγειος χώρος στάθμευσης.⁶

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το ορθογώνιο σχήμα της έχει διαστάσεις

4. Zucker P. ό.π. σελ.227

5. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, όπ. σελ.172

6. Στο ίδιο

7. Στο ίδιο

8. Wikipedia, Plaza Mayor Madrid, http://en.wikipedia.org/wiki/Plaza_Mayor_Madrid (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

120μ. Χ 94μ. ενώ χωράει μέχρι και 50.000 ανθρώπους.⁷ Η κτιριακή περίμετρος αποτελείται από εξαώροφα κτίρια με 237 μπαλκόνια στο σύνολό τους ενώ οι εννέα πύλες⁸ εισόδου έχουν ύψος περίπου 15μ. – 18μ. και πλάτος 8μ. Το ύψος του κεντρικού αγάλματος φτάνει κατά προσέγγιση τα 15μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος αποτελείται από ένα ενιαίο κτιριακό μέτωπο 6 ορόφων, στους τόνους του κεραμιδιού, που έχει σαν βάση μια επίσης ενιαία ισόγεια πέτρινη στοά. Οι όροφοι των κτιρίων είναι πανομοιότυποι με πολυάριθμα παράθυρα και μπαλκόνια να κατακλύζουν την όψη τους ενώ μια μικρή εναλλαγή στα κάγκελα των μπαλκονιών διαφοροποιεί ελάχιστα τον προτελευταίο όροφο.

Το κτίριο της Casa de la Panaderia, που βρίσκεται στο κέντρο του βορείου ορίου, κυριαρχεί στην περίμετρο και διαφοροποιείται από το συνολικό τόσο με τους δύο πύργους

ρολογιού στις άκρες του όσο και με τη διαφορετική αντιμετώπιση της πρόσοψής του. Δίδυμοι πύργοι τοποθετούνται ακριβώς απέναντι, στο νότιο μέτωπο, τονίζοντας μ' αυτό τον τρόπο τον άξονα Β – Ν.

Η συνεχής στοά στο ισόγειο παρουσιάζει τις μεγαλύτερες εναλλαγές. Τα ως επί το πλείστον τετράγωνα ανοίγματά της, με την παρεμβολή των δωρικών κιόνων, διαδέχονται οι ημικυκλικές καμάρες που φέρουν τους ορόφους του κτιρίου Casa de la Panaderia και την αντανάκλασή του στο νότιο όριο με την Casa de la Carniceria. Τα σημεία εισόδου στην πλατεία από την πόλη πλαισιώνονται και τονίζονται από υπερμεγέθεις καμάρες που διακόπτουν ευχάριστα τη συνεχή στοά. Η οροφή της κτιριακής περιμέτρου είναι κεκλιμένη ενώ φέρει στο σημείο επαφής της με τους ορόφους μικρούς τετράγωνους φεγγίτες.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Το κεντρικό κτίριο της περιμέτρου, Casa de la Panaderia, έχει δημοτική και πολιτιστική χρήση. Κατά μήκος της στοάς αναπτύσσονται παλιά και παραδοσιακά εμπορικά καταστήματα καθώς επίσης καφετέριες, εστιατόρια κλπ.

Στο παρελθόν ο κεντρικός της χώρος φιλοξενούσε υπαίθριες αγορές, ταυρομαχίες, αγώνες ποδοσφαίρου αλλά και δημόσιες εκτελέσεις. Στις μέρες μας αποτελεί έναν ελκυστικό χώρο για τους τουρίστες αλλά και έναν χώρο συνάθροισης των κατοίκων. Επιπλέον ετίσι-

ες εκδηλώσεις όπως ο εορτασμός του Αγ. Ισίδωρου, πολιούχου της Μαδρίτης, λαμβάνουν χώρα στην Plaza Mayor.⁹

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Πρόκειται για έναν ενιαίο συμμετρικό χώρο ορθογωνίου σχήματος που πλαισιώνεται από εξαώροφα πανομοιότυπα συνεχή κτίρια με στοές στο ισόγειο που δημιουργούν επιπρόσθετους προστατευμένους χώρους. Στο κέντρο της πλατείας το έφιππο άγαλμα, που είναι τοποθετημένο σε βάθρο, πλαισιώνεται από τέσσερα μεγάλα κάθετα φωτιστικά στοιχεία που σχηματίζουν ένα νοητό ορθογώνιο στο 1/3 περίπου των διαστάσεων της πλατείας.

Το μοτίβο της πλακόστρωσης αποτελείται από 2 κανάβους διαφορετικού υλικού και χρώματος με ορθογώνια σχήματα που πλέκονται μεταξύ τους.

9. Wikipedia, Plaza Mayor Madrid, http://en.wikipedia.org/wiki/Plaza_Mayor_Madrid (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η πλήρης συμμετρία που χαρακτηρίζει το χώρο τόσο στην κάτοψη όσο και στη διαμόρφωση των όψεων τονίζει την αίσθηση της περιφραξης και του περικλειστού, αλλάτο μέγεθός της δεν επιτρέπει τη σύγχυσή του με έναν προαύλιο χώρο όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Placa Reial.

Παρά το περικλειστο σχήμα της η σύνδεση με την πόλη είναι εμφανής και τονίζεται μέσα από τις υπερμεγέθεις καμάρες που καθάρουν τους εισερχόμενους δρόμους. Οι στοές από την άλλη αποφορτίζουν το στιβαρό μονότονο κτιριακό πλαίσιο με το παιχνίδι των σκιών τους ενώ σε συνδυασμό με τις γήινες αποχρώσεις των όψεων προσδίδουν μία ζεστασιά στο χώρο.

Το κτίριο Casa de la Panaderia κυριαρχεί στο χώρο με τους δύο πύργους του και δι-

αφοροποιείται από τα υπόλοιπα με τις ελαφρές διαφοροποιήσεις των στοιχείων της πρόσοψής του.

Το κεντρικό άγαλμα και οι τέσσερις φωτιστικοί στύλοι οριοθετούν νοητά το χώρο που σε συνδυασμό με το μοτίβο της πλακόστρωσης διασπούν την ενιαία επιφάνεια σε επί μέρους ενότητες υπακούοντας στην ανθρώπινη κλίμακα.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η περιμετρική στοά δημιουργεί σκιερούς χώρους που προστατεύονται από τον αέρα και τη βροχή ενώ οι πολλαπλές πύλες προς την πόλη δημιουργεί ρεύματα αέρα. Τα κτίρια, λόγω προσανατολισμού, σκιάζουν ένα μικρό κομμάτι της πλατείας ο οποίος δέχεται το φως του ήλιου τον περισσότερο χρόνο.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

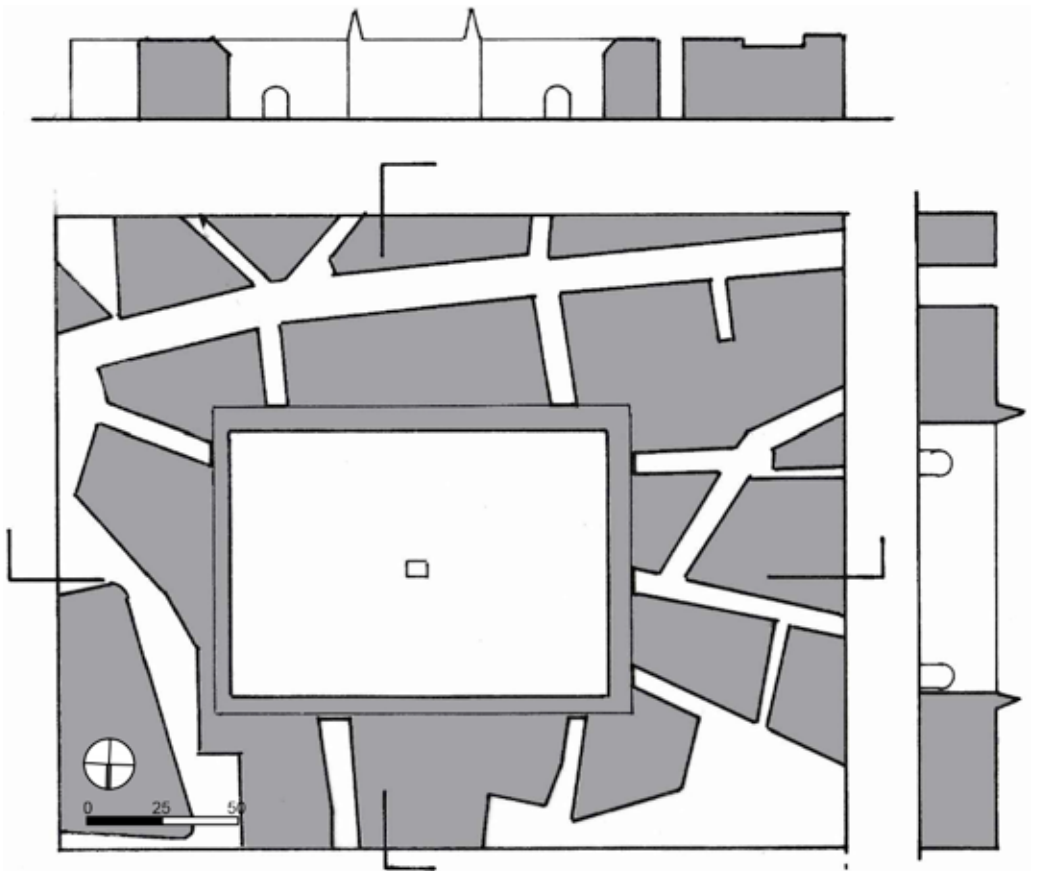
Περισσότερες από μισό εκατομμύριο πλάκες από πορφυρίτη, ασβεστόλιθο και κόκκινο γρανίτη της Avila (γνωστό στην πόλη και ως Piedra Sangrante) χρησιμοποιήθηκαν για τη διαμόρφωση του καρό οδοστρώματος.¹⁰

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η Plaza Mayor αποτελεί την καρδιά της πόλης και ένα σύμβολο της ιστορίας της. Η σχεδιαστική της αντιμετώπιση εμπεριέχει τις ιδέες του 17ου – 19ου αιώνα σχετικά με τον αστικό σχεδιασμό με εμφανείς γαλλικές επιρροές ενώ πρόκειται για μία εκ των σπάνιων περιπτώσεων της Ισπανίας όπου η διάθρωση του δημόσιου χώρου αποδεσμεύεται από το ήδη υπάρχον λαβυρινθώδες κτιριακό σύμπλεγμα και κατασκευάζεται με νέα καινοτόμα δεδομένα.Επιπλέον, καθ’ όλη την ιστορία της ο χώρος της πλατείας ταυτίστηκε με την πολιτική και πολιτειακή εξουσία ενώ στη σημερινή εποχή αποτελεί το εμπορικό κέντρο της πόλης.¹¹

10. Wikipedia, Historia de la plaza Mayor de Madrid, http://es.wikipedia.org/wiki/Historia_de_la_plaza_Mayor_de_Madrid (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

11. Στο ίδιο

13. Placa Reial - Barcelona

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Placa Reial είναι το καλύτερο παράδειγμα Καταλανικής πλατείας του 19ου αιώνα, και αποτελεί τον πρώτο ορισμένο χώρο της Βαρκελώνης με δημόσιο χαρακτήρα.¹ Βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης της Βαρκελώνης, Barri Gotic, στην αρχή του κεντρικού άξονα της La Rampla με τον οποίο συνδέεται άμεσα.

Ο χώρος κατασκευάστηκε με βάση τα σχέδια του αρχιτέκτονα F. D. Molina ενώ τον σχεδιασμό ορισμένων διακοσμητικών στοιχείων επιμελήθηκε ο Antonio Gaudí.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η Placa Reial βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης της Βαρκελώνης στη συνοικία Barri Gothic. Σε κοντινή απόσταση δυτικά της πλατείας αναπτύσσεται ο άξονας του δρόμου La Rampla, ο οποίος αποτελεί τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ των συνοικιών Barri Gotic και Raval.

Η κεντρική είσοδος στην πλατεία γίνεται από ένα φαρδύ ακάλυπτο πέρασμα, Carrer de Colom, κάθετο του κεντρικού πεζόδρομου, το οποίο τέμνει στη μέση το δυτικό της όριο.² Πλαισιωμένο από κτίρια με ισόγειες στοές και όψεις εφάμιλλες της περιμέτρου της, φιλτράρει την κυκλοφορία της La Rampla εντώντας τη μετάβαση από τον βασικό άξονα κίνησης στο στατικό χώρο της πλατείας.

Ο άξονας της La Rampla αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της πόλης και συνδέει το χώρο της πλατείας με πολλά διαφορετικά σημεία της. Τα σημαντικότερα από αυτά βρίσκονται στο βόρειο και το νότιο άκρο της: την Placa Catalunya που σηματοδοτεί το όριο της παλιάς πόλης και το παραλιακό μέτωπο με το λιμάνι αντίστοιχα.

Ο ξεκάθαρος χώρος της πλατείας αντιτίθεται στην λαβυρινθώδη συμπυκνωμένη διάταξη του μεσαιωνικού ιστού και φαίνεται, με μια πρώτη ματιά, πλήρως αποκομμένη και ανεξάρτητη από το δίκτυο της συνοικίας. Παρ' όλα αυτά, μικρότερα δρομάκια εισρέουν στον κεντρικό χώρο της μέσα από εμπορικές στοές. Αναλυτικότερα, από το βόρειο μέτωπο εισέρχονται οι δρόμοι Passage Madoz και Carrer del Vidre από τη μέση και την ανατολική γωνία αντίστοιχα, με τον τελευταίο να επεκτείνεται νοητά στο χώρο συνεχίζοντας νοτιοανατολικά. Η Carrer dels Tres Llits τέμνει την ανατολική μεριά της ενώ η Carrer Nou de Zurbano εισέρχεται από τη νοτιοδυτική της γωνία.

-Εσωτερικά ενός κύκλου ακτίνας 300 μέτρων με κέντρο την Placa Reial βρίσκεται βόρεια η εκκλησία Santa Maria del Pi, ανατολικά το Μουσείο Εφευρέσεων, νότια διάφορα πανεπιστήμια και μουσεία και δυτικά σε μικρότερη απόσταση το Palau Guél και το κτίριο της όπερας Grand Teatre del Liceu.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η πρόσβαση στον κεντρικό χώρο της πλα-

τείας είναι δυνατή μόνο για τους πεζούς και τα ποδήλατα, με ορισμένες εξαιρέσεις σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και φορτοεκφόρτωσης.

Η ήπια κίνηση των οχημάτων γίνεται κατά μήκος της La Rampla ενώ διακόπτεται στο συνδετήριο πέρασμα κατά την είσοδο στην πλατεία. Η παρόδια στάθμευση των οχημάτων είναι εφικτή κατά μήκος του κεντρικού άξονα και πολυάριθμες γραμμές λεωφορείων με στάσεις κοντά στην πλατεία εξυπηρετούν ένα μεγάλο μέρος των μετακινήσεων. Σε απόσταση περπατήματος από την πλατεία βρίσκονται στάσεις υπόγειου σιδηρόδρομου επί του άξονα της La Rampla.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Από τον άξονα της La Rampla το σχετικά φαρδύ πέρασμα δεν επιτρέπει τη συνολική οπτική του χώρου παρά μόνο υπονοεί ένα μικρό κομμάτι της διαμόρφωσής της. Οι ισό-

γειες στοές και οι όψεις των κτιρίων που πλαισιώνουν τον διάδρομο υποδοχής μιμούνται το ύψος της περιμέτρου προΐδεάζοντας κατά κάποιο τρόπο τον περαστικό.

Στο βάθος φαίνεται το κεντρικό σιντριβάνι καθώς επίσης και ένα μέρος της φύτευσης με φόντο ένα τμήμα του ανατολικού ορίου της, ενώ κατά την είσοδο από τη μέση του δυτικού ορίου αποκαλύπτεται άμεσα το μέγεθος και η διαμόρφωση του χώρου.

Από τη μεριά του μεσαιωνικού ιστού τα στενά δρομάκια εισέρχονται στο χώρο της πλατείας από διαφορετικά σημεία μέσα από στοές οι οποίες καθράρουν διαφορετικές οπτικές του χώρου κάθε φορά. Μ' αυτόν τον τρόπο εντείνεται η περιέργεια του διερχόμενου ο οποίος ξαφνιάζεται κατά την είσοδό του με την αντίθεση κλειστού - ανοικτού χώρου.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ³

Χτίστηκε στα θεμέλια ενός παλιού Καπουτσι-

νού μοναστηριού το οποίο καταλήφθηκε από την φιλελεύθερη κυβέρνηση το 1836. Σε προηγούμενες επαναστάσεις, είχε αναγνωριστεί η αξία της τοποθεσίας της ενώ υπήρχε το ενδεχόμενο να μετατραπεί σε πλατεία με διοικητικές και δημόσιες χρήσεις φιλοξενώντας κτίρια όπως το δημαρχείο, ένα κτίριο όπερας ακόμα και ένα παζάρι.

Το 1848 μετά από έναν διαγωνισμό που ανατέθηκε από το δημοτικό συμβούλιο της πόλης ο νικητής αρχιτέκτονας F. D. Molino σχεδίασε την Placa Reial. Το 1879 τοποθετήθηκαν στο χώρο εκατέρωθεν του σιντριβανιού φανάρια σχεδιασμένα από τον Gaudí και η διαμόρφωση του εσωτερικού της πλατείας έχει αλλάξει με τα χρόνια.

Η τελευταία ανάπλαση του χώρου έγινε το 1983 από τους αρχιτέκτονες F. Correa και A. Mila οι οποίοι εξάλειψαν τα παρτέρια και άλλα στοιχεία, που ήταν δύσκολο να συντηρηθούν, υπό συνθήκες εντατικής χρήσης, ενώ πρόσθεσαν στοιχεία φωτισμού αναδεικνύοντας την αρχιτεκτονική των κτιρίων.

1. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 176

2. Στο ίδιο

3. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 176

Παράλληλα, η αποκατάσταση επί μέρους αρχιτεκτονικών λεπτομερειών όπως κάγκελα, γείσων και γύψινων στοιχείων συνέβαλε στην επαναφορά του χώρου στην αρχική του αίγλη.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ⁴

Το ορθογώνιο σχήμα της πλατείας έχει διαστάσεις 85μ Χ 55μ.Το ενιαίο ύψος της περιμέτρου φτάνει περίπου τα 20μ. με συντελεστή ύψους προς πλάτους 1/3 ενώ τα ύψη των φοινικόδεντρων κυμαίνονται από 10μ. μέχρι και 40μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος της πλατείας αποτελείται από μια συνεχή αδιάκοπη σειρά κτιρίων με ενιαίο ύψος και ενιαία διαμόρφωση στην όψη τους, που δίνουν την αίσθηση ενός γιγάντιου

κτιρίου.Το άνοιγμα προς τον άξονα της La Rampla, στη μέση του δυτικού ορίου της, διακόπτει μία και μοναδική φορά την αυστηρή περίμετρο, ενώ οι όψεις των ελεύθερων γωνιών των κτιρίων που σχηματίζονται έχουν αντιμετωπιστεί με διαφορετικό τρόπο ξεχωρίζοντας από την υπόλοιπη κτιριακή μάζα.

Η επί της ουσίας κοινή πρόσοψη αποτελείται από τρεις ορόφους που βασίζονται σε μια ενιαία ισόγεια στοά από ημικυκλικές καμάρες, οι οποίες υποστηρίζονται από λίθινους κίονες σε σειρά με απόσταση 3,70μ. του ενός από τον άλλον.

Οι δύο μεγαλύτεροι όροφοι τονίζονται από τους διπλού ύψους Κορινθιακούς διακοσμητικούς κίονες, οι οποίοι πλαισιώνουν τα πολυάριθμα μπαλκόνια και παράθυρα. Οι ζώνες των δύο ορόφων σε σχέση με την βάση που τις φέρει είναι πλήρως εναρμονισμένες ακολουθώντας τις καθ' ύψος χαράξεις που υπονοούν τα τόξα και οι κολώνες του ισογείου.

Ο τελευταίος όροφος αν και σχετίζεται άμεσα

με τους νοπούς άξονες των χαράξεων της βάσης, διαχωρίζεται από τους κατώτερους ορόφους με ένα γραμμικό γείσο και με το μικρότερο ύψος του που συμπληρώνεται με το διάτρητο στηθαίο.

Τα γήινα χρώματα της περιμέτρου στους τόνους της χώρας σε συνδυασμό με την λευκή πέτρα μαρτυρούν την ισπανικής καταγωγής πλατεία και εναρμονίζονται πλήρως με τα φοινικόδεντρα που στέκουν στο χώρο της.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Αρχικά σχεδιάστηκε για να στεγάσει οικογένειες της καλής κοινωνίας αλλά η δημοτικότητα και η χρήση της από τον κόσμο είχε σαν συνέπεια την ανάμειξη ανθρώπων διαφορετικών κοινωνικών τάξεων.

Σήμερα το ισόγειο και ορισμένοι όροφοι μονοπωλούνται από πολυάριθμα καφέ, μπαρ, εστιατόρια και καταστήματα, ορισμένα με ιδιαίτερη ιστορική σημασία όπως το παλιό μουσείο φυσικής επιστήμης και ταρίχευσης

ονόματι Taxidermista.

Το βράδυ μπορεί κανείς να συναντήσει διαφορετικά είδη ζωντανής μουσικής και χορού ενώ πολυάριθμες εκδηλώσεις διοργανώνονται καθημερινά στους χώρους των νυκτερινών κέντρων.⁵ Κάθε Σάββατο βράδυ ο κόσμος κατακλύζει την πλατεία προκειμένου να παρακολουθήσει τα υπαίθρια μουσικά κονσέρτα που διοργανώνονται ενώ τις Κυριακές το απόγευμα λαμβάνει χώρα μια υπαίθρια αγορά. Επιπλέον κάθε 24 του Σεπτεμβρίου με αφορμή τη σημαντικότερη ετήσια γιορτή της Βαρκελώνης, La Merce, ο χώρος της πλατείας καταλαμβάνεται από μασκαράδες και γιγάντιες χάρτινες κούκλες. Επίσης κατά τη διάρκεια κι άλλων γιορτών, όπως την παραμονή της Πρωτοχρονιάς ο κόσμος συγκεντρώνεται στην Placa Reial.⁶

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος είναι ενιαίος ορθογώνιος με ένα κυκλικό σιντριβάνι να δεσπόζει στο κέντρο του. Δυτικά του σιντριβανιού ένα πέραςμα συνδέει την πλατεία με την La Rampla και διακόπτει την κτιριακή περίμετρο δημιουργώντας έναν μακρόστενο χώρο υποδοχής.

Εκατέρωθεν του σιντριβανιού, ανατολικά και δυτικά, αν και χωρίς συγκεκριμένη λογική στην τοποθέτησή τους, φοινικόδεντρα διαφορετικού ύψους δημιουργούν δύο ζώνες πρασίνου. Αυτές με τη σειρά τους πλαισιώνουν έναν νοτιό κεντρικό άξονα, με το κέντρο του νοτίου και βορείου ορίου να αποτελούν τις άκρες του ο οποίος υπαινίσσε-

ται και με τα φωτιστικά στοιχεία του Gaudí. Οι στοές που διατρέχουν το ισόγειο των κτιρίων επισημαίνουν την περιμετρική κίνηση ενώ παράλληλα δίνουν τη δυνατότητα ανάπτυξης επί μέρους δυναμικών χώρων, οι οποίοι προσαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες των χρηστών τους και επεκτείνονται μέχρι τον ακάλυπτο χώρο της Placa Reial.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Το περίκλειστο σχήμα της πλατείας και η διαμόρφωση του εσωτερικού της δίνει την αίσθηση ενός σχεδόν ιδιωτικού χώρου αποκομμένου από τους πολυσύχναστους δρόμους της Βαρκελώνης. Οι όψεις των κτιρίων με τα πολυάριθμα μπαλκόνια και τις καμάρες των στοών δημιουργούν ένα παιχνίδι μεταξύ σκιάς και φωτός που θυμίζουν έντονα ένα σαλόνι αστικής κλίμακας.⁷

Η επιλογή των υψίκορμων φοινικόδεντρων εντείνει την τρισδιάστατη αντίληψη του χώρου καθώς ορίζουν με το φύλλωμά τους μία πράσινη οροφή.

Η αυστηρή περιφραγή του χώρου, το σχήμα της πλατείας, η φύτευση στο εσωτερικό της καθώς επίσης και οι περιμετρικοί διάδρομοι των στοών είναι τα βασικότερα στοιχεία που προσδίδουν στην πλατεία κοινά χαρακτηριστικά με αυτά ενός αιθρίου μιας αριστοκρατικής έπαυλης ή ενός μοναστηριού, με το τελευταίο να προϋπάρχει της πλατείας.

Η συσχέτιση των δύο τυπολογιών στη συγκεκριμένη περίπτωση δικαιολογείται και από το

4. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 176

5. La Placa Reial, <http://www.lareial.com/>

6. Wikipedia, Placa Reial, http://en.wikipedia.org/wiki/Pla%C3%A7a_Reial (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

7. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 176

γεγονός ότι η Placa Reial έχει οικειοποιηθεί πλήρως από τους κατοίκους της πόλης αξιοποιώντας κάθε πτυχή του χώρου.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η περιμετρική στοά παίζει καθοριστικό ρόλο για την άνετη παραμονή στο χώρο προστατεύοντας από τον ήλιο και τη βροχή. Τα δέντρα με τη σκιά τους διατηρούν ένα επίπεδο θερμικής άνεσης και το σιντριβάνι συμβάλλει στο δροσισμό του χώρου. Η σκιά των κτιρίων κατά τη διάρκεια της ημέρας, λόγω του προσανατολισμού, σχηματίζει ένα Γ αφήνοντας ένα μικρό κομμάτι εκτεθειμένο στον ήλιο.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

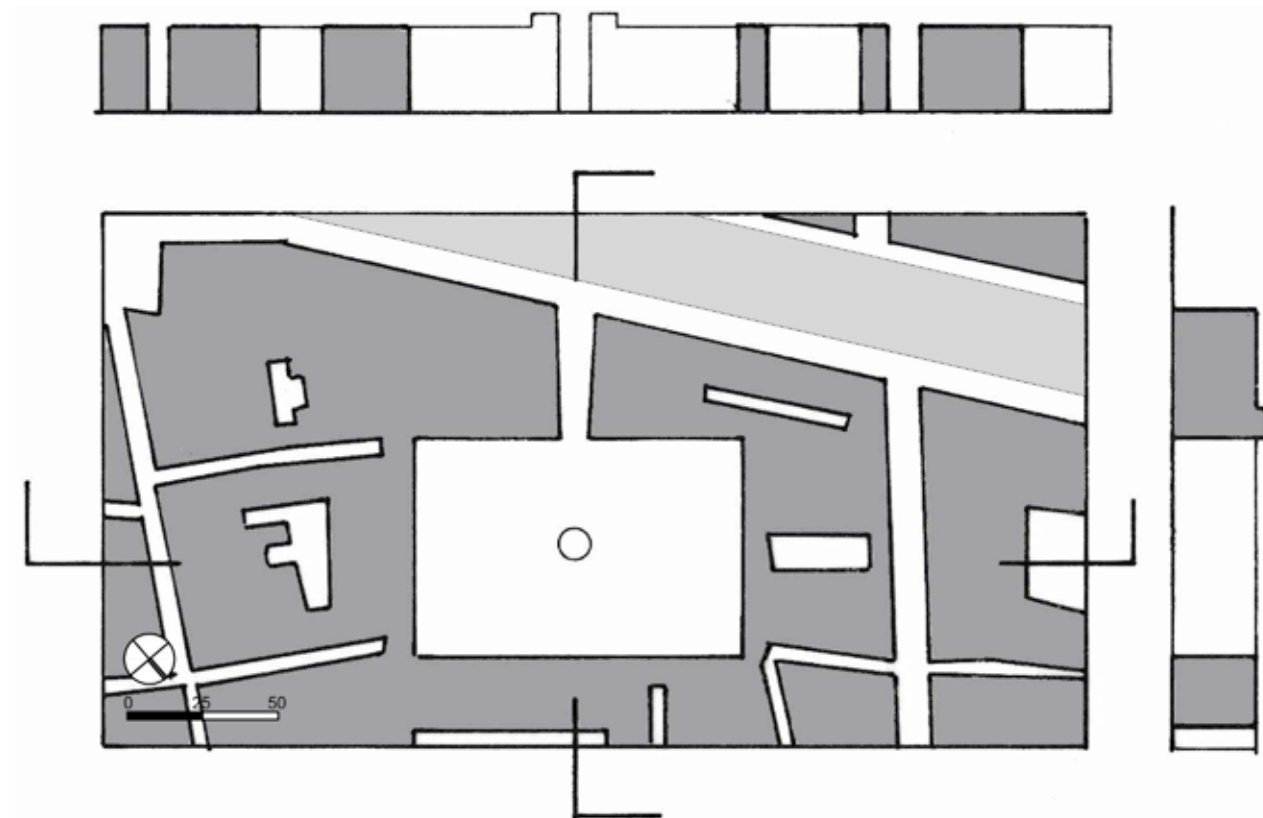
Πέτρα έχει χρησιμοποιηθεί σε ένα μεγάλο μέρος των όψεων των κτιρίων καθώς επίσης και σαν υλικό επίστρωσης του δαπέδου.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η Placa Reial αποτέλεσε σημείο αναφοράς και το πρωτότυπο για πολλές πρόστρες πλατείες που κατασκευάστηκαν στις Καταλανικές πόλεις το 19ο αιώνα.⁸

Είναι μια πλατεία με καθαρά κοινωνικό χαρακτήρα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των κατοίκων της πόλης που συνυπάρχουν σε αυτήν. Η επιτυχία της έγκειται στο γεγονός ότι ο χώρος της έχει ενσωματωθεί τόσο στον ιστό και τη λειτουργία της πόλης, ως κεντρικός χώρος, όσο και στην καθημερινότητα των ανθρώπων που δρουν σε αυτήν.

8. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 176

14. Plaza del Pilar -Zaragoza

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Plaza del Pilar είναι από τα πιο πολυσύχναστα σημεία της Σαραγόσα της Ισπανίας. Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης στις παρυφές του ποταμού Έβρου επί της διαχωριστική γραμμής της νέας με την παλιά πόλη.

Η ιστορία της πλατείας ξεκινάει το 16ο αιώνα καταλαμβάνοντας μικρότερο χώρο και το όνομά της οφείλεται στον καθεδρικό βασιλικό ναό της «Παναγίας του Κίονα» (Catedral-Basilica de Nuestra Señora del Pilar), ο οποίος κυριαρχεί στο χώρο και αποτελεί τοπίο της πόλης.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η πλατεία del Pilar, βρίσκεται στις παρυφές του ποταμού Έβρου στο βόρειο όριο της παλιάς πόλης της Σαραγόσας, ενώ λίγα βήματα προς τα δυτικά αναπτύσσεται η νέα πόλη.

Το δίκτυο κινήσεων εσωτερικά του ιστορικού κέντρου αποτελείται κυρίως από πεζόδρομους και μονόδρομους ήπιας κυκλοφορίας οχημάτων οι οποίοι συνδέουν την πλατεία με την πόλη. Ο κεντρικότερος πεζόδρομος

είναι η οδός Calle Alfonso που καταλήγει αξονικά στο μέσο του χώρου με αρχή το νότιο σύνορο της παλιάς πόλης την Calle El Coso. Ο αυτοκινητόδρομος, Calle Don Jaime I εφάπτεται του ανατολικού ορίου της πλατείας και εκτείνεται προς το νότο συνδέοντας τον ποταμό και την πλατεία με το νότιο τμήμα της πόλης.

Συμπληρωματικοί δευτερεύοντες πεζόδρομοι εισέρχονται στην πλατεία τόσο από τη βόρεια όσο και από τη νότια πλευρά της ενώ βασικές αρτηρίες βρίσκονται σε μικρή απόσταση από αυτήν. Πιο συγκεκριμένα, η λεωφόρος Cesar Augusto στα ανατολικά και η Paseo Echegaray y Caballero στα βόρεια, σε άξονα Β – Ν και Α – Δ αντίστοιχα, συνδέουν έμμεσα την Plaza del Pilar με τα 4 σημεία της πόλης.

Στην ανατολική και τη δυτική άκρη εκτός των ορίων της πλατείας εφάπτονται δύο μικρότερες πλατείες η Plaza la Seo και η Plaza Cesar Augusto αντίστοιχα. Η Plaza la Seo είναι το προαύλιο του καθεδρικού ναού Salvador de Zaragoza, του Μουσείου Ρωμαϊκών αρχαιοτήτων και του Palacio Arzobispal, ενώ η Plaza Cesar Augusto είναι το προαύλιο της εκκλησίας San Juan de los Panetes.

Διάσπαρτα εξωτερικά της περιμέτρου της πολυάριθμοι καθεδρικοί ναοί και μουσεία

ζωογονούν το ιστορικό κέντρο της πόλης και κατ' επέκταση και την πλατεία.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε οι δρόμοι εισόδου στην πλατεία είναι ως επί το πλείστον πεζόδρομοι με εξαίρεση τον άξονα Calle Don Jaime I, όπου εκτός από την κίνηση των αυτοκινήτων εξυπηρετεί και γραμμές λεωφορείων και τραμ με στάσεις στις άκρες της πλατείας.

Εσωτερικά του χώρου η κίνηση είναι δυνατή για τους πεζούς και τα ποδήλατα και σε περιπτώσεις φορτοεκφορτώσεων κλπ. η είσοδος των οχημάτων στο χώρο είναι εφικτή, ενώ ένας υπαίθριος χώρος στάθμευσης εφάπτεται της περιμέτρου της.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Ο κεντρικός πεζόδρομος, Calle Alfonso, οδηγεί ευθεία στην πλατεία καθδράροντας

συνεχώς την τεράστια βασιλική της Πιλάρ, το πιο αναγνωρίσιμο αξιοθέατο της πόλης, χωρίς να αποκαλύπτει το συνολικό χώρο.

Αντίστοιχα οι είσοδοι από τα διαφορετικά σημεία του βόρειου και του νότιου ορίου της επιτρέπουν συγκεκριμένες οπικές του χώρου κατά την προσέγγισή του οι οποίες, λόγω του μακρόστενου σχήματος, δεν υποδεικνύουν τη συνολική διαμόρφωση.

Από την άλλη, η είσοδος από τις άκρες της αν και παρέχει ανεμπόδιση θέα ολόκληρου του χώρου η πλήρης αντίληψη του συνόλου εμποδίζεται και πάλι λόγω του μεγέθους της και του μακρόστενου σχήματός της.

Η αντίθεση μεταξύ κλειστού – ανοικτού, που είναι εμφανής κατά την απότομη μετάβαση από τον πυκνοδομημένο ιστό της πόλης προς τον ανοικτό χώρο της πλατείας προκαλεί την έκπληξη των πεζών οι οποίοι καθηλώνονται με την απέραντη έκτασή της αλλά και με τη θέα του τεράστιου ναού. Από την απέναντι όχθη του ποταμού φαίνεται ξεκάθαρα ο καθεδρικός ναός υπονοώντας και προϊδεάζοντας την ύπαρξη του χώρου.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ¹

Το 13ο αιώνα στο χώρο που καταλαμβάνει σήμερα η πλατεία βρισκόταν το νεκροταφείο της πόλης. Η ύπαρξη της πλατείας με μικρότερες διαστάσεις είναι γνωστή από τον 16ο αιώνα όπου πραγματοποιούνταν πολιτιστικές εκδηλώσεις για την ψυχαγωγία της πρωτεύουσας του βασιλείου της Αραγονίας

οι οποίες απαγορεύτηκαν το 1647 από τον Juan de Arruego.

Το 1681, την εποχή του Μπαρόκ, η αναδιαμόρφωση της πλατείας οδήγησε στη διεύρυνση της μέχρι και την πρόσοψη του ναού ο οποίος ολοκληρώθηκε το 1711. Η υψομετρική διαφορά της πλατείας και του ναού που προέκυψε, αντιμετωπίστηκε με την τοποθέτηση σκαλοπατιών για την κάθοδο στην είσοδο του ναού.Στις 26 Νοεμβρίου του 1717, το διοικητικό συμβούλιο της Σαραγόσα αποφάσισε την εκ νέου κατασκευή της πλατείας προκειμένου να αποφευχθεί η κατεδάφιση διπλανών κτηρίων και σπιτιών. Η ολοκλήρωση του έργου χρονολογείται στις 2 Ιανουαρίου του 1718.

Το 1939, έπειτα από τον καταστροφικό εμφύλιο πόλεμο προστέθηκε στην πλατεία μια έκταση 21 δρόμων και μικρότερων πλατειών που κατεδαφίστηκαν στη διάρκεια του πολέμου, αποκτώντας τη σημερινή όψη.

Το 1980 οι δήμαρχοι Francisco Caballero, Luis Gomez Laguna και ο Antonio Gonzalez Trivino, αποφάσισαν να δημιουργηθεί ένας υπόγειος χώρος στάθμευσης με αποτέλεσμα να καταστραφεί μέρος των κήπων και των δασικών εκτάσεων. Παράλληλα μεταφέρθηκαν το μνημείο πεσόντων και τα ανακαλυφθέντα ρωμαϊκά ερείπια.Σχεδόν μια δεκαετία αργότερα, πραγματοποιήθηκε η τελευταία αναδιαμόρφωση της πλατείας όπου τοποθετήθηκαν μεταλλικοί σύλτοι για τη φωταγώγηση της πλατείας και το έδαφος της πλακοστρώθηκε με γρανίτη.Το 1991 το συμβούλιο διέταξε την τοποθέτηση της πηγής

1. Wikipedia , Plaza del Pilar, http://es.wikipedia.org/wiki/Plaza_del_Pilar (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

του , Fuente de la Hispanidad ως μέρος των εορτασμών για τα 500 χρόνια από την ανακάλυψη της Αμερικής.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το μακρόστενο ορθογώνιο σχήμα της έχει μήκος περίπου 400μ. και το πλάτος της κυμαίνεται από 40μ. μέχρι 50μ.Ο καθεδρικός ναός έχει πλάτος 67μ. και μήκος 130μ. ενώ τέσσερις πύργοι στις γωνίες του και 11 τρούλοι προεκτείνουν το ήδη μεγάλο ύψος του. Τα περιμετρικά κτίρια είναι πενταώροφα και εξαώροφα.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Το κυρίαρχο στοιχείο της περιμέτρου είναι η βασιλική del Pilar που βρίσκεται στο κέντρο του βορείου μετώπου. Οι τέσσερις πύργοι στις γωνίες του ναού κατηλώνουν το βλέμμα του επισκέπτη ενώ τα χρωματιστά κιτρινοπράσινα κεραμίδια στους τρούλους της μαλακώνουν κάπως τον όγκο του κτίσματος και οι ανοιχτόχρωμες πέτρες του ναού παντρεύονται με τα υλικά της δαπεδόστρωσης.

Εκατέρωθεν της εκκλησίας δύο κτίρια διαφορετικών όψεων αλλά εξίσου αυστηρών χαράξεων βρίσκονται σε απόσταση από τον ναό με την παρεμβολή δύο δρόμων που κατευθύνονται προς το ποτάμι και την απέναντι όχθη. Η μικρή διαφορά ύψους, τα παρόμοια υλικά και η στοά στο ισόγειο, με τις καμάρες

στο ένα κτίριο και τα ορθογώνια ανοίγματα στο άλλο, είναι τα κοινά χαρακτηριστικά που μοιράζονται τα δύο κτίρια.

Στη βορειοανατολική γωνία της πλατείας, ανατολικά του δημαρχείου βρίσκεται το μικρότερο σε μέγεθος κτίριο του βορείου μετώπου. Η εφάμιλλη όψη του με το δημαρχείο παντρεύει τα δύο κτίσματα και μαρτυρά τη λειτουργική σχέση τους. Ένας ακόμη δρόμος που καταλήγει στο ποτάμι παρεμβάλλεται μεταξύ των δύο.

Ένας μεγαλοπρεπής πύργος στέκει στο βάθος προς τα ανατολικά, πίσω από το μνημείο του Γκόγια και πίσω από αυτόν βρίσκεται ο καθεδρικός ναός Σέο, Catedral del Salvador, που εκπροσωπεί επάξια την ισπανική καταγωγή του.

Το νότιο μέτωπο αποτελείται επί της ουσίας από τρία κτίρια που χωρίζονται από δύο δρόμους. Ο κεντρικός όγκος και ένα μέρος του δυτικού κτίσματος βρίσκονται σε εσοχή. Οι όψεις τους αποτελούνται από μεγάλα ανοίγματα στο ισόγειο που φέρουν 5 ορόφους με πολυάριθμα παράθυρα και μπαλκόνια. Τα ακριανά κτίρια ακολουθούν παρόμοια αρχιτεκτονική με στοές στο ισόγειο και ορθογώνια παράθυρα στους ορόφους.

Ένα μεγάλο άνοιγμα διακόπτει τη συνέχεια της περιμέτρου, το οποίο οριοθετείται από ένα μοντέρνο μεταλλικό στέγαστρο, που συνεχίζει μέχρι και την αρχή του δυτικού όγκου. Γιγαντιαίοι μεταλλικοί φωτιστικοί πυλώνες έχουν τοποθετηθεί ανά δύο κατά μήκος του νοτίου ορίου. Η αυστηρή τους μορφή δε συ-

νάδει με το ύψος της πλατείας και υποβιβάζει το χώρο.Ο χώρος κλείνει στα δυτικά με το μνημείο Fuente de la Hispanidad, ενώ στο βάθος φαίνεται η πλάγια όψη της εκκλησίας του San Juan de los Panetes.²

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Εκατέρωθεν της βασιλικής del Pilar βρίσκεται το δημαρχείο της πόλης και ένα ξενοδοχείο. Δεξιά του δημαρχείου βρίσκεται το La Lonja ένα κτήριο που στεγάζει οικονομικές δραστηριότητες και εκθέσεις του δημαρχείου, ενώ ανατολικά αυτού βρίσκεται το μουσείο των ρωμαϊκών ευρημάτων και το Palacio Arzobisbal.

Το κτιριακό όριο στο νότο αποτελείται κυρίως από κτίρια μεικτών χρήσεων με εμπορικά καταστήματα και καφέ στα ισόγεια των κτιρίων και γραφεία και κατοικίες στους ορόφους. Το κενό που διακόπτει την περίμετρο φιλοξενεί ένα τουριστικό γραφείο και έναν υπαίθριο χώρο στάθμευσης. Επιπλέον στα νοτιοδυτικά στεγάζεται το πταισματοδικείο και το Δημοτικό Τουριστικό Συμβούλιο της Σαραγόσα.

Η πλατεία είναι το κέντρο συνάντησης των κατοίκων της πόλης της με υπόγειο χώρο στάθμευσης. Το μέγεθος της ευνοεί τις εκδηλώσεις στο χώρο της με σημαντικότερο το επίσιο δεκαήμερο φεστιβάλ της πόλης που διεξάγεται τον Οκτώβριο για τον εορτασμό της πολιούχου της Σαραγόσα, την Παναγία της Pilar.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος της πλατείας είναι ενιαίος ορθογωνίου μακρόστενου σχήματος και θα μπορούσαμε να πούμε ότι χωρίζεται σε 5 ζώνες διαφορετικής σχεδιαστικής λογικής.

Στην πρώτη ζώνη στα δυτικά βρίσκεται το μνημείο, Fuente de la Hispanidad, όπου επικρατεί το στοιχείο του νερού. Τσιμεντένια γραμμικά καθίσματα τοποθετούνται μπροστά από το μνημείο υπό διάφορες γωνίες ενώ παισιώνονται από 2 σειρές δέντρων.

Η δεύτερη ζώνη είναι το προαύλιο της εκκλησίας που διαφοροποιείται από την Τρίτη ενότητα μπροστά από το κτίριο του δημαρχείου στην οποία βρίσκονται δύο εισοδοι για το υπόγειο πάρκινγκ και παρτέρια με δυνατότητα καθίσματος.

Στην τέταρτη ζώνη αναπτύσσεται το μνημείο του Goja³ που με τα διαφορετικού επιπέδου πλατώματα διαμορφώνει επί μέρους χώρους στάσεις και οριοθετεί το ανατολικό άκρο της πλατείας.

Τέλος, στο χώρο μπροστά από την εκκλησία εφάπτονται σκαλοπάτια που διαμορφώνουν μία ελαφρώς υπερυψωμένη επιφάνεια, η οποία σβήνει συναντώντας το επίπεδο της πλατείας σε δύση και ανατολή. Ένα μακρόστενο μεταλλικό στέγαστρο, που διακόπτεται στη συμβολή του πεζόδρομου, Calle de Alfonso, στεγάζει τμηματικά το χώρο και δημιουργεί έναν αδύναμο διάδρομο κίνησης, πίσω από μια σειρά δέντρων.

Μεταξύ του πλατώματος και του κυρίως

χώρου παρεμβάλλεται η ζώνη με τους τεράστιους φωτιστικούς πυλώνες ανάμεσα των οποίων έχουν τοποθετηθεί παγκάκια.

Το σχέδιο του δαπέδου επίσης ενισχύει τον παραπάνω διαχωρισμό. Η ενιαία επιφάνεια από γρανίτη διακόπτεται εγκάρσια από διαφορετικού χρώματος γραμμές οι οποίες ακολουθούν την διάταξη των φωτιστικών.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η αχανής έκταση του χώρου σε συνδυασμό με το μακρόστενο σχήμα του, παρά τα ξεκάθαρα όριά του σε ανατολή και δύση, δεν επιτρέπουν την πλήρη κατανόηση της διαμόρφωσης του χώρου από κανένα σημείο του.Η διάσπαση της πλατείας στις επί μέρους ενότητες προσδίδουν μια ποικιλία και εντείνουν το ενδιαφέρον, με αναλογίες και μεγέθη οικεία για τον άνθρωπο.

Ο καθεδρικός ναός της Πίλαρ με τους 4 πύργους του μαγνητίζει το βλέμμα του επισκέπτη από οποιοδήποτε σημείο εντός της πλατείας και το ήπιο ύψος των γύρω κτιρίων συμβάλλουν στην επιπλέον ανάδειξη του.Τα σύγχρονα στοιχεία που προστίθενται στην πλατεία (μεταλλικά στέγαστρα, πυλώνες φωτισμού) με τα ψυχρά υλικά και το αδιάκριτο ύψος τους δεν εναρμονίζονται με το σύνολο.

2. Wikipedia , Plaza del Pilar, http://es.wikipedia.org/wiki/Plaza_del_Pilar (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

3. Wikipedia , Plaza del Pilar, http://es.wikipedia.org/wiki/Plaza_del_Pilar (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Το στοιχείο νερού συμβάλλει στο δροσισμό του χώρου. Οι ισόγειες στοές και το μεταλλικό στέγαστρο προστατεύουν από τον ήλιο και τη βροχή ενώ τα πολλαπλά ανοίγματα σε Β – Ν επιτρέπουν την κυκλοφορία του αέρα.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο γρανίτης έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον στην κάλυψη του δαπέδου. Οι προσόψεις των κτιρίων διαμορφώνονται από τοπικά υλικά ενώ οι τρούλοι του καθεδρικού ναού επικαλύπτονται με χρωματιστά πλακάκια.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

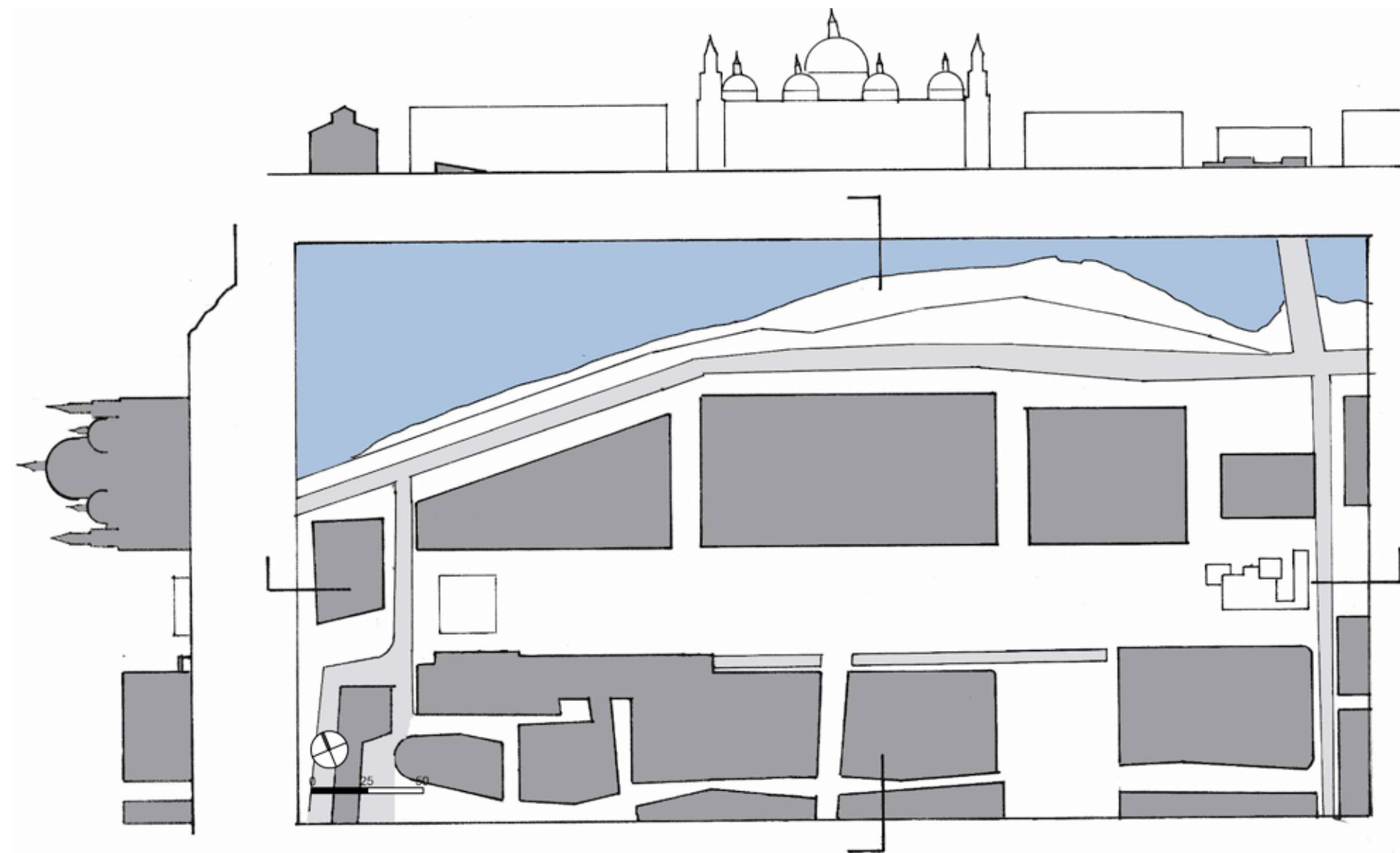
Η πλατεία αφηγείται ένα μεγάλο κομμάτι της ιστορίας και της παράδοσης της Ισπανίας και της Σαραγόσσας. Το μνημείο Fuente de la hispanidad (πηγή του Ισπανισμού), κατασκευάστηκε ως μέρος των εκδηλώσεων

για τα 500 χρόνια από την ανακάλυψη της Αμερικής. Η κάτοψη του μνημείου σχηματίζει το χάρτη της Λατινικής Αμερικής. Η βόρεια άκρη του σχηματίζει τη χερσόνησο του Γιουκαταν και την Κεντρική Αμερική. Στην άλλη άκρη το μνημείο του Γκόγια αναδεικνύει και τιμά την πολιτισμική κληρονομιά της πόλης.⁴

Το μέγεθος του καθεδρικού ναού στο κέντρο της πλατείας τονίζει την παρουσία του καθολικισμού και τη δύναμη της παπικής εξουσίας. Οι δρόμοι που εισέρχονται από το βορρά αποκαλύπτουν το ποτάμι και την απέναντι όχθη, όπου αναπτύσσεται η νέα πόλη, γεφυρώνοντας νοητά τη συνέχεια της ιστορίας της πόλης.

Συνοψίζοντας η Plaza del Pilar αφηγείται την ιστορία της πόλης – χώρας προβάλλει την πολιτιστική της κληρονομιά, και υπαινίσσεται την θρησκευτική εξουσία ενώ παράλληλα κληροδοτεί τη νεώτερη ιστορία του τόπου.

4. Wikipedia, Fuente de la Hispanidad (Zaragoza) [http://es.wikipedia.org/wiki/Fuente_de_la_Hispanidad_\(Zaragoza\)](http://es.wikipedia.org/wiki/Fuente_de_la_Hispanidad_(Zaragoza)) (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

ΕΛΛΑΔΑ

ΕΛΛΑΔΑ
ΝΑΥΠΛΙΟ

15. Πλατεία Συντάγματος - Ναύπλιο

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η πλατεία Συντάγματος αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα νεοκλασικής ορθογώνιας πλατείας. Βρίσκεται σε κεντρικό σημείο του ιστορικού κέντρου του Ναυπλίου, στη βραχώδη χερσόνησο της πόλης που ονομάζεται Ακροναυπλία.

Η ιστορία της ξεκινάει από τον 15ο αιώνα κατά την Ενετοκρατία και αποτέλεσε την καρδιά του Ναυπλίου αλλά και το σημείο γύρω από το οποίο αναπτύχθηκε η πόλη.¹ Το 1843 ονομάζεται Πλατεία Συντάγματος, λόγω της σύνδεσής της με τον αγώνα για την παραχώρηση Συντάγματος και τη Ναυπλιακή Επανάσταση.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται νοτιοδυτικά της νέας πόλης του Ναυπλίου και αποτελεί την καρδιά του ιστορικού της κέντρου.² Βόρεια της πλατείας εκτείνεται το παραλιακό μέτωπο ενώ νότια υψώνεται ο απόκρημνος λόφος της Ακροναυπλιάς, υπό

τη σκιά του επιβλητικού Παλαμψιδίου που βρίσκεται στα νοτιοανατολικά.

Παρατηρώντας τον ιστό της παλιάς πόλης εύκολα διακρίνουμε τρεις διαμήκεις ζώνες, οι οποίες μαρτυρούν την εξέλιξη της οικιστικής ανάπτυξης:

-Στην 1η ζώνη, στους πρόποδες του λόφου νότια της πλατείας, ανήκουν κτήρια με λαϊκά χαρακτηριστικά η διάταξη των οποίων είναι λαβυρινθώδης με έντονες κλίσεις εδάφους.

-Η 2η ζώνη, στην οποία ανήκει ο χώρος της πλατείας, χαρακτηρίζεται από το αστικό ύψος της περιοχής και τα νεοκλασικού τύπου κτίρια που την αποτελούν.

-Τέλος στη 3η ζώνη, βορειοανατολικά της πλατείας, παρατηρείται η ανάπτυξη του αστικού ιστού με χαράξεις ανάλογες του Ιπποδάμειου συστήματος.

Η πλατεία συνδέεται με τον ιστό της πόλης μέσω 5 δρόμων. Ο κεντρικός συνδετήριος άξονας με την πόλη είναι η οδός Βασ. Κωνσταντίνου³ ή αλλιώς «Μεγάλος δρόμος» ο οποίος ξεκινά από το Κυβερνείο και καταλήγει αξονικά στο κέντρο της Πλατείας Συντάγματος. Παράλληλοι της περιμέτρου της, είναι η οδός Σταϊκοπούλου στο νότο και η μικρό-

τερη οδός Εθν. Αντιστάσεως στα δυτικά, από τους οποίους μικρότερης σημασίας κάθετοι δρόμοι καταλήγουν στην πλατεία. Βόρεια η οδός Μπλέση ξεκινάει από το παραλιακό μέτωπο καταλήγωντας σε ευθεία γραμμή στη μέση της πλατείας ενώ στα ανατολικά η οδός Κωλέττη εφάπτεται του ορίου της και διαπερνά την πλατεία.

Σε πολύ κοντινή απόσταση βόρεια της πλατείας βρίσκονται η δημοτική βιβλιοθήκη, η εκκλησία του Αγ. Νικολάου και παραλιακά η πλατεία Φιλελλήνων και η πλατεία Ιατρού. Βορειοανατολικά, βρίσκεται το λαογραφικό μουσείο, το πολεμικό μουσείο, η δημοτική πινακοθήκη και το δημοτικό σχολείο που γειτνιάζει με την πλατεία 3 Ναυάρχων και την πλατεία Καποδίστρια, η οποία με τη σειρά της εφάπτεται στο Δικαστικό Μέγαρο και στο δημοτικό πάρκο. Νοτιοανατολικά της πλατείας σε απόσταση 200μ. βρίσκεται ο Αγ. Γεώργιος και η καθολική εκκλησία ενώ λίγα μέτρα παραπέρα είναι η κεντρική πύλη του Ναυπλίου και η πλατεία Αρβανιτιάς.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η κύρια κυκλοφορία των αυτοκινήτων γίνεται κατά μήκος της ακτής Μιαούλη, με δυνατό-

τητα στάθμευσης, η οποία συνεχίζει δυτικά συναντώντας τη Σταϊκοπούλου, ενώ κάθετοι δρόμοι ήπιας κυκλοφορίας καταλήγουν στην οδό Αμαλίας - Όθωνος. Η οδός Αμαλίας - Όθωνος βρίσκεται βορειοανατολικά της πλατείας σε πολύ κοντινή απόσταση από αυτήν, συγκεκριμένα στο νοτιό όριο της ζώνης που ανήκει, και συνδέει το ιστορικό κέντρο του Ναυπλίου με το οδικό δίκτυο της νέας πόλης.

Η παρόδια στάθμευση επιτρέπεται κατά μήκος αυτού του άξονα ενώ κάθετοι πεζόδρομοι φιλτράρουν και διοχετεύουν την κίνηση στην παλιά πόλη και στην πλατεία. Η πρόσβαση στο χώρο της πλατείας επιτρέπεται αποκλειστικά για τους πεζούς και τα ποδήλατα.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η είσοδος στην πλατεία από τον κεντρικό άξονα της Βασ. Κωνσταντίνου αποκαλύπτει το συνολικό μέγεθος της πλατείας, με την άμεση οπτική του δυτικού της κτιριακού ορίου. Ο εν λόγω άξονας καταλήγει στη μέση του ανατολικού ορίου της πλατείας, σε έναν μικρό χώρο υποδοχής που διαμορ-

φώνει η πλάγια τοποθέτηση του γωνιακού τζαμιού, επιτρέποντας την πλήρη οπτική του νότιου κτιριακού μετώπου αποκρύπτοντας αρχικά τη βόρεια πλευρά.

Από την οδό Κωλέττη, που βρίσκεται στα ανατολικά, αποκαλύπτονται όλες οι πλευρές της πλατείας αλλά η συνολική οπτική δεν διευκολύνεται λόγω της ακραίας θέσης της.

Η συνολική αντίληψη του χώρου επιτυγχάνεται από την πρόσβαση σε αυτήν μέσα από τα μικρά στενάκια που τέμνουν κάθετα και κεντρικά την πλατεία τόσο σε βορρά, οδός Μπλέση, όσο και σε νότο, κάθετες της οδού Σταϊκοπούλου, και καταλήγουν στο κέντρο της πλατείας.

Στα δυτικά, οι είσοδοι εκατέρωθεν του μουσείου, δεν προϊδεάζουν την ύπαρξη της πλατείας. Από το νοτιοδυτικό άνοιγμα εμφανίζεται η όψη του βόρειου μετώπου και στο βάθος φαίνεται η ανατολική της πλευρά. Από τη βορειοδυτική είσοδο ο χώρος γίνεται αντιληπτός επίσης από διαγώνια θέση, μέσα από το φυσικό κάδρο που δημιουργεί ο πλάτανος ενώ στο βάθος υψώνεται ο λόφος του Παλαμψιδίου με το κάστρο, συνδυάζοντας αριστουργηματικά σε μία εικόνα την ιστορία και τη γεωμορφολογία του τόπου.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Στα τέλη του 15ου αιώνα, την περίοδο της Ενετοκρατίας η πλατεία αποτελεί τον πυρήνα της ζωής της πόλης. Κατά την 1η οθωμανική περίοδο (1540–1686), τοποθετήθηκαν δύο τζαμιά, καθώς επίσης και το παλάτι του Μορα που δεν διασώζεται στις μέρες μας. Η αρχική της ονομασία ήταν η Πλατεία Αγοράς.⁴ Στη διάρκεια της 2ης Ενετοκρατίας (1686–1715) κατασκευάζεται το οπλοστάσιο, σημερινό αρχαιολογικό μουσείο, από τον Προβλεπτή Σαγρέδιο το 1713, το οποίο έθεσε τις βάσεις για τη διαμόρφωση της πλατείας και μετονομάστηκε σε Πλατεία των Όπλων (Piazza d'Armi).⁵ Το 1730 κατασκευάζεται ένα τζαμί

1. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 202

2. Ανανιάδου - Τζημοπούλου Μ., Καραδήμου - Γερολύμπου Α., Πλατείες της Ευρώπης, Πλατείες για την Ευρώπη, Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη, 2009

3. Στο ίδιο

4. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 2025.

5. Στο ίδιο

που έναν αιώνα μετά θα στεγάσει τη βουλή των Ελλήνων, το λεγόμενο Βουλευτικόν.⁶

Το όνομά της άλλαξε και πάλι σε Πλατεία Πλατάνου κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας λόγω του επιβλητικού πλατάνου που έστεκε στο χώρο της, ενώ πήρε τον σημερινό της τίτλο από τον Λουδοβίκο το 1834.⁷

Στα τέλη του 19ου αιώνα τοποθετείται ψηλή φύτευση περιμετρικά της πλατείας διατηρώντας το καθαρό της σχήμα και νέα κτίρια εμφανίζονται με σημαντικότερο το κτίριο Ελλάς που στέγαζε την καλή κοινωνία του Ναυπλίου. Τα νεοκλασικού ρυθμού κτίρια Μελισσηνού, Βίγγα οικοδομούνται το 1878.

Σε σχέδια των Βαλλιάνου και Βούλγαρη το 1832, η πλατεία αποκτά τις σημερινές τις διαστάσεις και την ίδια εποχή διανοίχτηκε η οδός Βασιλέως Κωνσταντίνου, Μεγάλος δρόμος.

Τη δεκαετία του '70 η πλατεία ανακατασκευάστηκε και πήρε τη σημερινή της μορφή, που την τοποθετεί πολύ κοντά στα μεσαιωνικά πρότυπα.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το ορθογώνιο σχήμα της έχει διαστάσεις 80μ.Χ40μ.⁸ και τα ύψη των περιμετρικών κτιρίων είναι τριώροφα πλην ενός διώροφου. Το ύψος του πλάτανου φτάνει περίπου τα 13μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Συνολικά 15 κτίρια οριοθετούν το χώρο της πλατείας.⁹ Στο βόρειο κτιριακό μέτωπο οι εισερχόμενοι δρόμοι δεν υποβιβάζουν τη συνέχεια των ποικιλόμορφων όψεων των κτιρίων.

Το νότιο μέτωπο, από την άλλη, διακόπτεται από δύο ακάλυπτους χώρους εκατέρωθεν του κτιρίου της Εθνικής Τράπεζας, το οποίο φέρει επιρροές από τα μυκηναϊκά μέγαρα. Στο βάθος του δυτικού ανοίγματος βρίσκεται το Βουλευτικόν, που διατηρεί την μορφή ενός τζαμιού. Με την τοποθέτηση υψηλής φύτευσης στους κενούς χώρους η περίμετρος συμπληρώνεται και επιτυγχάνεται η αίσθηση

του περικλείστου.

Κυρίαρχο στο βάθος της πλατείας, στο δυτικό άκρο, υψώνεται το πέτρινο αρχαιολογικό μουσείο. Το κτήριο ξαφνιάζει με την αυστηρή λιτότητα της όψης του και την απλότητα της μορφής του. Η στοά σε ένα κομμάτι του ισογείου με τις καμάρες έρχεται σε αντίθεση με τα μικρά ανοίγματα των ορόφων, ενώ η τετράριχτη στέγη από κεραμίδια προσδίδει στο κτήριο έναν μοναστηριακό χαρακτήρα. Στους εξωτερικούς τοίχους του κτιρίου υπάρχουν ανάγλυφοι λέοντες, σήμα κατατεθέν των Ενετών και ανθρωπόμορφες βρύσες, που άλλοτε έτρεχαν νερό.

Νοτιοανατολικά της πλατείας βρίσκεται το μνημείο Τριανόν. Αποτελεί το παλαιότερο τζαμί που σώζεται στην πόλη και φέρει έντονες επιρροές από τη βυζαντινή ναοδομία. Επρόκειτο για ένα τέμενος απλό, λιτό, χωρίς ιδιαίτερη διακόσμηση, χτισμένο με πέτρες και τούβλα. Εκτός από την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική του σημαντική είναι και η λοξή χωροθέτηση του καθώς δημιουργεί ένα τρίγωνο υποδοχής εντείνοντας τη σύνδεση με την πόλη μέσω του Μεγάλου Δρόμου.

Εκτός από το ενετικής προέλευσης κτίριο «Ελλάς» που βρίσκεται απέναντι από το «Τριανόν», τα υπόλοιπα κτίρια είναι χαρακτηριστικά δείγματα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής.

Με τους ποικίλους συνδυασμούς ανοιγμάτων, μπαλκονιών, χρωμάτων, γείσων και στεγών, και σε συνδυασμό με το μέτριο ύψος τους υπακούουν στην ανθρώπινη κλίμακα.

Ιδιαίτερη σημασία στη διαμόρφωση της πλατείας έχει ο πλάτανος που βρίσκεται βορειοδυτικά της πλατείας, που κρύβει την είσοδο από εκείνο το σημείο και ενισχύει την συνέχεια της κτιριακής περιμέτρου.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στις μέρες μας, μετά από πολυάριθμες αλλαγές ανά τους αιώνες, μία πληθώρα χρήσεων στα κτίρια της περιμέτρου εξακολουθεί να ζωοδοτεί την Πλατεία Συντάγματος.

Πιο αναλυτικά, στο χώρο της βρίσκονται το αρχαιολογικό μουσείο, το Βουλευτικόν που στεγάζει τη δημοτική πινακοθήκη και συνε-

δριακούς χώρους, το Τριανόν που χρησιμοποιείται για πολιτιστικές εκδηλώσεις, το κτίριο της Εθνικής τράπεζας, το κτίριο Μελισσηνού με εμπορικές χρήσεις, το κτίριο Νουφαρά που χρησιμοποιείται σαν εστιατόριο και το κτίριο Βίγγα που βρίσκεται υπό συντήρηση. Επιπλέον πολυάριθμα εμπορικά καταστήματα και καφέ περιτριγυρίζουν το χώρο.

Όλα τα προαναφερθέντα κτίρια έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις του τόπου και συχνά από τα μπαλκόνια τους εκφωνούνταν πολιτικοί λόγοι. Επιπλέον στους χώρους τους μαζευόταν η αριστοκρατία του Ναυπλίου με το Μεγάλο Καφενείο να αποτελεί το βασικό σημείο συνάντησης.

Ο κεντρικός χώρος της πλατείας αποτελεί κατά κύριο λόγο χώρο συνάντησης, αναψυχής αλλά και παιχνιδιού για τις μικρότερες ηλικίες. Καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου οργανώνονται εκδηλώσεις όπως η συνάντηση των Επιταφίων, το Βενετσιάνικο καρναβάλι των ντόμινο, εορτασμοί εθνικών επετείων καθώς επίσης και συναυλίες.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Η βασική χάραξη της πλατείας σε επίπεδο κάτοψης είναι ορθογώνιου σχήματος στο οποίο αγκιστρώνονται τρεις μικρότεροι ανοι-

κτοί χώροι. Ο πρώτος βρίσκεται στη μέση του δυτικού ορίου, έχει σχήμα ορθογώνιου τριγώνου, και λειτουργεί σαν χώρος υποδοχής του κεντρικού άξονα εισόδου της οδού Βασ. Κωνσταντίνου. Οι άλλοι δύο χώροι βρίσκονται στο νότιο τμήμα και επικοινωνούν με την οδό Σταϊικοπούλου. Υψηλή φύτευση καλύπτει ένα μέρος τους καθδράροντας κομμάτια της πόλης με φόντο το κάστρο στο λόφο της Ακροναυπλίας.

Εκτός της περιμέτρου τοποθετούνται στη νοτιοανατολική και βορειοδυτική γωνία της πλατείας δύο δέντρα που επηρεάζουν τη συνολική διαμόρφωση. Με σημαντικότερο και γηραιότερο τον πλάτανο στα βορειοδυτικά ορίζεται ένας νέος χώρος που μεταβάλλεται ανάλογα με την εποχή ενώ παράλληλα υποδεικνύει την τρίτη διάσταση του χώρου. Ένα τρίτο δέντρο μέτριου ύψους που βρίσκεται μπροστά από το κτήριο της Εθνικής Τράπεζας πλαισιώνει και τονίζει την ύπαρξη δύο γλυπτών χωρίς να υποβιβάζει το κτίριο, σκιάζοντας παράλληλα έναν μικρό χώρο στάσης.

Στο κέντρο της είναι τοποθετημένος ένας πέτρινος μαύρος κύβος, άλλοτε βάση ηλιακού ρολογιού, ενώ πλάγια του Μουσείου διακρίνεται μια αρχαία σαρκοφάγος. Τα γεωμετρικά σχήματα που σχηματίζουν τα διαφορετικά υλικά της δαπεδόστρωσης χωρίζουν την ενι-

6. Καρούζου Σέμνη, Το Ναύπλιο, Έκδοση της Εμπορικής Τραπεζής της Ελλάδος, Αθήνα, 1979, σελ. 47 – 49

7. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.ν. σελ. 202

8. Στο ίδιο

9. Στο ίδιο

αία επιφάνεια σε επί μέρους ενότητες.

Ο χώρος της πλατείας παρ' όλες τις ποιότητες που κρύβει έχει υποβαθμιστεί αρκετά με την κατάληψη ενός μεγάλου μέρους του με την επέκταση των διάφορων καταστημάτων, που πέρα από το ότι επισκιάζουν την όψη της, μετατρέπουν την ανάγκη των ανθρώπινων συναντήσεων και αλληλεπιδράσεων σε πεδίο δραστηριοτήτων ιδιωτικοοικονομικής φύσης.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η πλατεία Συντάγματος είναι αποτέλεσμα της αδιάλειπτης ιστορικής και κοινωνικής αλλαγής της πόλης του Ναυπλίου η οποία παρ' όλες τις επιρροές κατάφερε να διατηρήσει στοιχεία της τοπικής παράδοσης. Η ποικιλομορφία στη σύνθεση της κοινωνίας και η προσθήκη νέων μορφολογικών στοιχείων σε συνδυασμό με την τοπική παράδοση γίνονται άμεσα αντιληπτά από τα επί μέρους στοιχεία αλλά και από το συνολικό χώρο της.

Η συνύπαρξη των αρχιτεκτονικών στοιχείων από διαφορετικές ιστορικές περιόδους μαρτυρούν την πολύπαθη ιστορία του τόπου ενώ ταυτόχρονα ο χώρος χαρακτηρίζεται από τη συνοχή του και την ελληνικότητά του αφού πλέον έχει οικειοποιηθεί τα ξένα στοιχεία.

Εκτός από την ανάγνωση της ιστορίας του

τόπου μέσα από την παρατήρηση του εσωτερικού της πλατείας Συντάγματος διαφαίνεται και η ιδιαίτερη τοπιογραφία του Ναυπλίου. Με διακοπτόμενες οπτικές φυγές στο λόφο του Παλαμηδίου αλλά και στο λόφο της Ακροναυπλίας η πλατεία συνομιλεί συνεχώς με το φυσικό τοπίο και προβάλλει την αδι-αμφισβήτητη σημασία του για το χώρο. Η φύτευση στο εσωτερικό της συμπληρώνει την παραπάνω σχέση αυτή τη φορά χρησιμοποιώντας το ίδιο το φυσικό τοπίο σαν μέρος του συνόλου της.

Τα ποικιλόμορφα κτίρια που την περιβάλλουν υπακούουν σχεδιαστικά στην ανθρώπινη κλίμακα και χαρακτηρίζονται από την καθαρότητα των όγκων τους και την ελληνικότητα των στοιχείων τους συμβάλλοντας στην οικειότητα που νιώθει κανείς στο εσωτερικό της.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Τα φυλλοβόλα δέντρα παρέχουν σκιερούς χώρους το καλοκαίρι και ευήλιους χώρους το χειμώνα ενώ παράλληλα ανανεώνουν και δροσίζουν τον αέρα που δημιουργούν τα πολλαπλά ανοίγματα της περιμέτρου.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ¹⁰

Το δάπεδο έχει καλυφτεί με πλάκες από τοπικό μάρμαρο σε γήινες αποχρώσεις ενώ τα

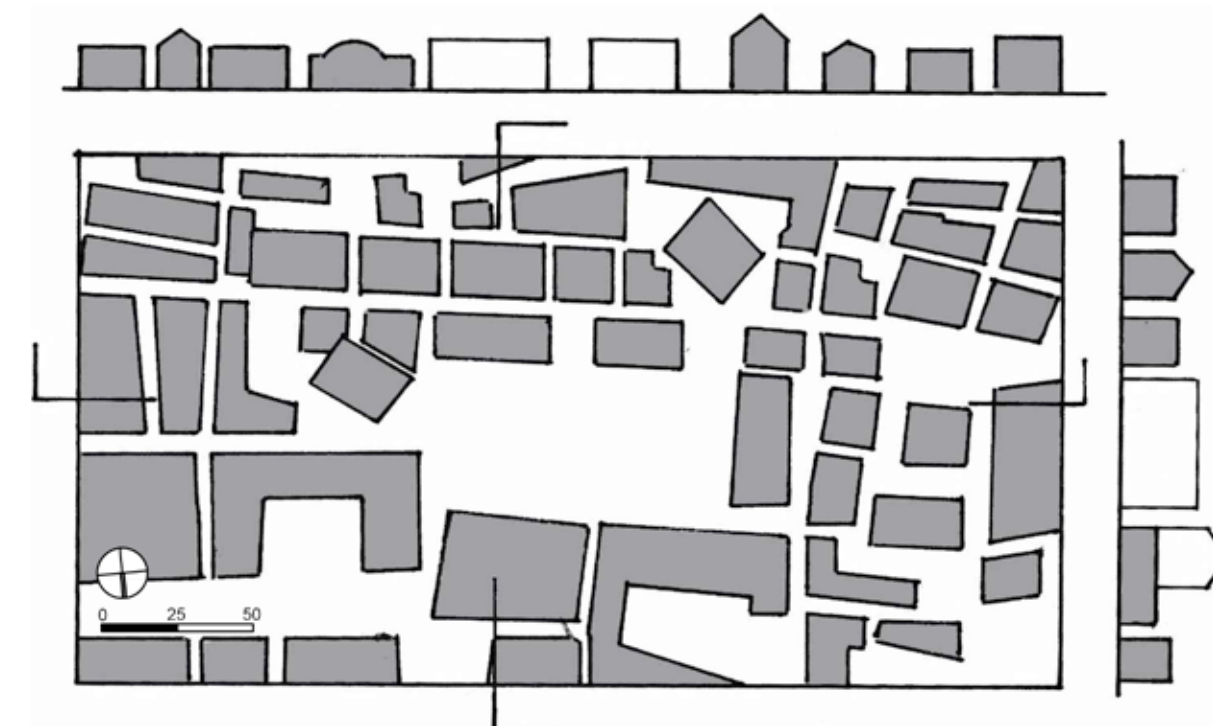
γεωμετρικά σχήματά του έχουν διαμορφωθεί με γραμμές από γκρι μαρμάρινες πλάκες. Το κτίριο του μουσείου είναι από πέτρα και οι στέγες των κτιρίων επικαλύπτονται με κεραμίδι.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η πλατεία Συντάγματος αντιπροσωπεύει ένα ιδανικά δομημένο περιβάλλον με βάση τα ανθρώπινα μέτρα. Αφηγείται την ιστορία της πόλης μέσα από την συνύπαρξη ανατολίτικων και δυτικών στοιχείων και εκφράζει τον εκσυγχρονισμό της χώρας διατηρώντας τα τοπικά χαρακτηριστικά της. Η διαχρονικότητά της οφείλεται στη συνεχή ανάμειξη των επιρροών και τη συνύπαρξη των νέων στοιχείων με τα παλιά.¹¹ Αποτελεί πόλο έλξης όλων των κοινωνικών ομάδων ενώ παράλληλα συμβολίζει την πολιτική και κοινωνική ζωή των κατοίκων. Όντας πλήρως εναρμονισμένη με το φυσικό περιβάλλον του τόπου αναδεικνύει τη σημασία του για τη ζωή των κατοίκων και υποδεικνύει την επιτυχή και αναγκαία συνύπαρξή του με το τεχνητό αστικό περιβάλλον

10. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 202

11. Κανελλόπουλος Κανέλλος, «Ναύπλιο: παρόν και μέλλον», Η Καθημερινή/ ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ, Χορηγός: Εμπορική Τράπεζα, Αθήνα, Κυριακή 12 Νοεμβρίου 1995, σελ. 29 - 3

16. Πλατεία Αριστοτέλους - Θεσσαλονίκη

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ¹

Η πλατεία Αριστοτέλους είναι η κεντρική πλατεία της Θεσσαλονίκης και βρίσκεται στη λεωφόρο Νίκης στην προκυμαία της πόλης. Η ιστορία της ξεκινάει με την τεράστια πυρκαγιά του 1917 που κατέστρεψε ολοσχερώς σημαντικά κτήρια και μνημεία της πόλης.

Σχεδιάστηκε από τον Γάλλο αρχιτέκτονα Ernest Hebrard το 1918, στο πλαίσιο της ανοικοδόμησης της πόλης. Το μεγαλύτερο μέρος της κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1950 και είναι το μοναδικό σημείο όπου εφαρμόστηκε το πολεοδομικό σχέδιο του αρχιτέκτονα. Το όνομα της προέρχεται από τον αρχαίο Έλληνα φιλόσοφο, τον Αριστοτέλη, του οποίου το άγαλμα διακοσμεί την κάτω πλευρά της πλατείας.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο κέντρο της Θεσσαλονίκης και είναι μέρος ενός συνόλου δημόσιων χώρων που απλώνονται συμμετρικά κατά μήκος ενός άξονα, μήκους 1χλμ. Ο κεντρικός άξονας καταλήγει κάθετα στον παραλιακό δρόμο και ανοίγει προς το Θερμαϊκό κόλπο και το βουνό του Ολύμπου.²

Ο κεντρικός πεζόδρομος της οδού Αριστοτέλους συνδέει την πλατεία αξονικά με τέσσερις δημόσιους χώρους. Με αρχή την πλατεία

Αριστοτέλους καταλήγει βορειοανατολικά σε έναν μικρότερο χώρο, το γνωστό και ως πέταλο. Από εκεί η πλατεία Δικαστηρίων διαδέχεται τη νοτιή συνέχεια του άξονα, ο οποίος συνεχίζει μέσα από το χώρο της Αρχαίας Αγοράς και καταλήγει στον τελευταίο δημόσιο χώρο το προαύλιο της βασιλικής του Αγ. Δημητρίου.

Στο νότιο τμήμα της εφάπτεται με το παραλιακό μέτωπο και την κεντρική λεωφόρο Νίκης ενώ διακόπτεται από την παράλληλη της παραλιακής λεωφόρου, οδό Μητροπόλεως. Η οδός Νίκης συνεχίζει βορειοδυτικά μέχρι το λιμάνι της Θεσσαλονίκης ενώ και οι δύο δρόμοι συνδέουν την πλατεία βορειοδυτικά με την Πλατεία Ελευθερίας και την περιοχή των Λαδάδικων. Η συνέχεια των δύο δρόμων στα νοτιοανατολικά συναντά το μουσείο του Μακεδονικού αγώνα και την Μητρόπολη της Θεσσαλονίκης.

Κατά μήκος του άξονα της οδού Αριστοτέλους παρεμβάλλονται πολλαπλοί κάθετοι σε αυτόν δρόμοι, μεταξύ αυτών η οδός Τσιμισκή και η Εγνατία οδός. Ως εκ τούτου, ένα σημαντικό μέρος του ιστού της πόλης φιλτράρεται στη ραχοκοκαλιά του άξονα και οδηγείται μέσα από τον πεζόδρομο στην Πλατεία Αριστοτέλους αναδεικνύοντας την αλληλένδετη σχέση της πλατείας με την πόλη.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε ο χώρος της πλατείας βρίσκεται σε άμεση επαφή και σε κοντινή απόσταση με σημαντικούς δρόμους της

πόλης οι οποίοι είναι ως επί το πλείστον αυτοκινητόδρομοι διπλής κυκλοφορίας. Οι παραπάνω δρόμοι εξυπηρετούν την κίνηση των οχημάτων με δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης στο μήκος τους ενώ στάσεις λεωφορείων και ταξί βρίσκονται πλησίον του χώρου της πλατείας και του πεζόδρομου της οδού Αριστοτέλους.

Η πρόσβαση στον κεντρικό χώρο του συμπλέγματος πλατεία-πεζόδρομου είναι δυνατή μόνο για τους πεζούς και για τα ποδήλατα ενώ κολωνάκια περιορίζουν την προσπέλαση των αυτοκινήτων στο χώρο της με εξαίρεση οχημάτων όπως απορριμματοφόρων, φορτοεκφόρτωσης κλπ.

Μελλοντικά θα υπάρξει στάση μετρό στο χώρο της πλατείας ενώ συζητήσεις γίνονται και για υπηρεσίες πλοιαρίων που θα συνδέουν την πλατεία με καίρια σημεία της πόλης.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Από τη μεριά του παραλιακού δρόμου η συνεχής κτιριογραμμή διακόπτεται απότομα από τον ανοιχτό χώρο της πλατείας. Η συνολική αντίληψη του χώρου και της περιμέτρου του είναι άμεση ενώ ξεκάθαρη είναι και η σχέση της πλατείας με τον άξονα της Αρι-

στοτέλους που εισέρχεται από το μέσο της. Στο βάθος του άξονα φαίνεται ο λόφος στον οποίο αναπτύσσεται η περιοχή της Ανώπολης και τα Κάστρα.

Μεταξύ των οδών Τσιμισκή και Μητροπόλεως ο πεζόδρομος της Αριστοτέλους μεγαλώνει σε έναν ημι-ελλειπτικό χώρο δημιουργώντας, με τη βοήθεια των καμπύλων, εκατέρωθεν του άξονα, όψεων των κτιρίων, μια αγκαλιά προς τον κεντρικό ορθογώνιο χώρο της πλατείας. Από εκείνο το σημείο αποκαλύπτεται και πάλι χωρίς οπτικά εμπόδια η διαμόρφωση της πλατείας στο σύνολό της που καδράρει στο βάθος της τον Θερμαϊκό κόλπο.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας δεν έχει προβλεφτεί κάποιο γενικό σχέδιο ανάπτυξης της πόλης ενώ ανύπαρκτοι είναι οι δημόσιοι χώροι και οι πλατείες. Η μεγάλη πυρκαγιά του 1917 είχε σαν αποτέλεσμα την καταστροφή των 2/3 της Θεσσαλονίκης και δημιούργησε την ανάγκη για έναν εκ νέου πολεοδομικό σχεδιασμό.³ Ένα χρόνο μετά ο Ernest Hebrard πρότεινε τη διαμόρφωση ενός μεγάλου αριθμού πλατειών

μεταξύ αυτών και την πλατεία Μεγάλου Αλεξάνδρου σημερινή Πλατεία Αριστοτέλους.

Η πρόταση συμπεριλάμβανε την πολιτική πλατεία (δημαρχείο, δικαστικό μέγαρο, κτίρια δημόσιων υπηρεσιών), ανοιχτούς χώρους με τα μνημεία της πολυπολιτισμικής ταυτότητας της Θεσσαλονίκης (Βυζαντινές εκκλησίες, Οθωμανικά λουτρά κλπ.) και έναν άξονα. Μια δεύτερη πιο ευχάριστη πλατεία θα άνοιγε προς τη θάλασσα αποτελώντας το μπαλκόνι της πόλης. Το προτεινόμενο σχέδιο του περιείχε κι ένα στοιχείο που έλειπε από την μέχρι τότε αρχιτεκτονική της πόλης τις επιβλητικές προσόψεις των κτιρίων της περιμέτρου.⁴

Τα αρχικά σχέδια του Γάλλου αρχιτέκτονα απλοποιήθηκαν σημαντικά στην εφαρμογή τους. Αντί των αρχικών περίτεχνων σχεδίων οι προσόψεις των κτηρίων που κατασκευάστηκαν τη δεκαετία του 1950 ήταν σαφώς πολύ πιο διακριτικές εξαιτίας της οικονομικής δυσχέρειας της χώρας.

Παρά τα αυξανόμενα σημάδια παρακμής των τελευταίων ετών (ασφυκτική κίνηση στους δρόμους, κακοδιατηρημένοι πεζόδρομοι) καμία ανάπλαση δεν έγινε στο χώρο μέχρι το 1990. Με αφορμή την διάκριση της Θεσσαλονίκης ως πολιτισμική πρωτεύουσα ένας διεθνής διαγωνισμός διεξήχθη το 1997 για

3. Wikipedia, Aristotelous Square, http://en.wikipedia.org/wiki/Aristotelous_Square (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

4. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ.1985

1. Wikipedia, Aristotelous Square, http://en.wikipedia.org/wiki/Aristotelous_Square (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

2. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ.198

τον επανασχεδιασμό ολόκληρου του άξονα. Παραβλέποντας τη νικητήρια πρόταση (Π. Νικηφορίδης, Β. Cuomo) η πολιτεία ανέθεσε δύο ξεχωριστά έργα στους αρχιτέκτονες Δ. Σιμόνης και στον Τ. Αικατερινάρης: το σχεδιασμό της διοικητικής πλατείας και του άξονα αντίστοιχα. Από τις προτάσεις τους μόνο η πλακόστρωση, η πεζοδρόμηση του άξονα και η επανατοποθέτηση των λεωφορειακών γραμμών εφαρμόστηκαν.⁵

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η πλατεία έχει μήκος 130μ. και πλάτος 90μ.⁶ Τα περιμετρικά κτίρια φτάνουν τους εννέα ορόφους υπερβαίνοντας το ύψος που είχε αρχικά προταθεί. Τα ύψη των δέντρων που βρίσκονται στο χώρο κυμαίνονται περίπου από 8 μέχρι 15 μέτρα.

Το πλάτος του κεντρικού πεζόδρομου είναι στα 25μ. και τα πλάτη των διερχόμενων οδών στα 6μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος του κεντρικού ορθογώνιου της πλατείας Αριστοτέλους αποτελείται από δύο εκατέρωθεν του χώρου συνεχή κτιριακά μέτωπα ίδιου ύψους και ένα μεγάλο άνοιγμα προς τη θάλασσα στα νοτιοδυτικά. Στο βορειοανατολικό τμήμα η συνέχεια των κτιρίων διακόπτεται από την παρεμβολή της οδού Μητροπόλεως. Η προέκταση των δύο πλευρικών κτιριακών ορίων δε συνεχίζει σε

ευθεία γραμμή αλλά καμπυλώνεται ελαφρά μέχρι να συναντήσει την αρχή του κεντρικού πεζόδρομου.

Οι όψεις των κτιρίων είναι σχεδιασμένες με παρόμοιο ύψος και μικρές διαφορές που δε γίνονται αντιληπτές εκ πρώτης όψεως. Οι τοξοστοιχίες που πλαισιώνουν τις γραμμικές στοές στα ισόγεια των κτιρίων συνεχίζουν σε κατακόρυφο άξονα με τα μικρά ανοίγματα και τα μπαλκόνια που μονοπωλούν τους ορόφους ενώ το ίδιο μοτίβο των τοξοστοιχιών σε μικρότερη κλίμακα εμφανίζεται στο προτελευταίο πάτωμα. Ο τελευταίος όροφος βρίσκεται σε εσοχή δημιουργώντας ένα μεγάλο ενιαίο μπαλκόνι.

Η αρχιτεκτονική των όψεων των κτιρίων εμπνέεται από Ευρωπαϊκά και αποικιακά ή αραβικά πρότυπα, απόρροια προηγούμενων εμπειριών του Hebrard και των Γάλλων συναδέλφων του, ενώ δεν λείπουν νεοβυζαντινές τάσεις.

Μια δεύτερη διακοπόμενη σειρά από υψηλή φύτευση καλύπτει ένα μέρος των όψεων και ορίζει τους χώρους πρασίνου ζρωματίζοντας τον αυστηρό χαρακτήρα της συμμετρίας, της ομοιογένειας και της επανάληψης που χαρακτηρίζει τα κτιριακά όρια.

Σε τρίτο επίπεδο έχουν τοποθετηθεί αυθαίρετα, χωρίς να είναι αποτέλεσμα σχεδιασμού, σειρές από ομπρέλες οι οποίες δημιουργούν με τη σειρά τους επί μέρους χώρους στάσης εκλαϊκεύοντας την όψη της πλατείας.

Τέλος, λεπτά κατακόρυφα στοιχεία φωτισμού οριοθετούν τον κενό χώρο της που καταλήγει

στο παραλιακό μέτωπο.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Επί της πλατείας Αριστοτέλους βρίσκονται μερικά από τα πιο σημαντικά και όμορφα κτίρια της πόλης όπως το Ολύμπιον, όπου διεξάγεται το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και το δίδυμο κτίριο του ξενοδοχείου Ηλέκτρα Παλάς ενώ και τα 12 κτίρια που περιβάλλουν την πλατεία είναι χαρακτηρισμένα ως διατηρητέα.⁷

Μερικά από τα καλύτερα βιβλιοπωλεία της πόλης βρίσκονται στην πλατεία, αρκετοί ραδιοφωνικοί σταθμοί, δημόσιες υπηρεσίες και πολλά μαγαζιά εστίασης όπως μοντέρνες καφετέριες, εστιατόρια και μοντέρνα ζαχαροπλαστεία.

Όλα τα σημαντικά γεγονότα της πόλης γιορτάζονται στην πλατεία Αριστοτέλους. Από πολιτικές συγκεντρώσεις, φεστιβάλ κινηματογράφου και μουσικής, περιοδικές γιορτές και αργίες (Χριστούγεννα, Τσικνοπέμπτη,

κλπ.) μέχρι και εθνικές επείγειοι.⁸

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος της αποτελείται από 2 τμήματα διαφορετικού μεγέθους και σχήματος. Το πρώτο εφάπτεται του παραλιακού μετώπου, έχει σχήμα ορθογώνιου και αποτελεί τον κεντρικό χώρο της πλατείας. Το δεύτερο έχει ημιελλειπτικό σχήμα και συνδέεται άμεσα με τον άξονα της οδού Αριστοτέλους. Μεταξύ των δύο χώρων παρεμβάλλεται ο οδικός άξονας της οδού Μητροπόλεως.

Η κάτοψη του κεντρικού χώρου είναι πλήρως συμμετρική. Στο κέντρο της ένας μικρότερος ορθογώνιος χώρος περιβάλλεται και οριοθετείται από εκατέρωθεν φυτεμένα παρτέρια, (τρία σε κάθε μεριά) ενώ μεταξύ των δύο στοιχείων διαφορετικό υλικό τονίζει τους διαδρόμους κίνησης. Η νοτιή προέκταση του πεζόδρομου της οδού Αριστοτέλους επισημαίνεται με τη διακοπή των στοιχείων πρασίνου μέχρι και τον παραλιακό δρόμο.

Το μικρότερο κομμάτι είναι κι αυτό πλήρως συμμετρικό. Επί της ουσίας δύο ημικύκλια διαμορφώνουν το γενικό σχέδιο της πλακόστρωσης συνδυάζοντας μικρότερα στοιχεία πρασίνου και διαφορετικού υλικού δαπεδόστρωσης ενώ περιβάλλονται από μια περιμετρική ζώνη ασφάλτου που εφάπτεται με την οδό Μητρόπολης και τον πεζόδρομο της Αριστοτέλους. Στο κέντρο των ημικυκλίων δύο κάθετα στοιχεία φωτισμού οριοθετούν το χώρο σε συνδυασμό με τα χαμηλού ύψους κολωνάκια και την μικρή υψομετρική διαφορά του χώρου από το επίπεδο του αυτοκινητόδρομου.

7. Οι πλατείες της Θεσσαλονίκης, Πλατεία Αριστοτέλους, <http://www.learner.gr/plateies/index.php/2012-04-22-21-45-26> (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

8. Wikipedia, Aristotelous Square, http://en.wikipedia.org/wiki/Aristotelous_Square (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

5. Velenis Georgios et Alexandra Yerolympos, Aristotelous, Redesign of the Civic Axis of Thessaloniki. Thessaloniki, Organisation for the Cultural Capital of Europe, 1997

6. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ.198

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο παίζουν οι στοές στα ισόγεια των κτιρίων που περιβάλλουν και τους δύο χώρους διαμορφώνοντας δευτερεύοντες άξονες κίνησης αλλά και χώρους στάσης στο εσωτερικό τους.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Πέρα από την αίγλη που αποπνέουν οι όψεις των περιμετρικών κτηρίων της πλατείας Αριστοτέλους, οι οποίες συγκεντρώνουν αρχιτεκτονικά στοιχεία που αποκαλύπτουν την ιστορία της πόλης (βλ.Γ2), ιδιαίτερη σημασία για την οπτική του χώρου έχει και το σχήμα τους.

Το πεταλοειδές σχήμα της κάτοψης, η ομοιομορφία των προσόψεων και το ύψος των κτηρίων αναδεικνύουν τον άξονα της Αριστοτέλους και εστιάζουν στο λόφο που αναπτύσσεται η Άνω πόλη. Αντίστοιχα με το άνοιγμα προς την θάλασσα ο χώρος γίνεται ένα μπαλκόνι της πόλης, που βλέπει μέχρι και το βουνό του Ολύμπου. Μ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η οπτική και νοητή σύνδεση των δύο στοιχείων, του λόφου και της θάλασσας.

Η διαμπερότητα του χώρου και η μετάβαση από τον στενό χώρο του πεζόδρομου στον ανοιχτό χώρο της πλατείας δίνει την αίσθηση ότι ολόκληρη η πόλη συγκεντρώνεται στον κεντρικό άξονα και μέσω αυτού διαχέεται στην πλατεία Αριστοτέλους και κατ' επέκταση στη θάλασσα. Με άλλα λόγια συνδέονται ταυτόχρονα η θάλασσα με το λόφο, η πόλη με το φυσικό περιβάλλον και ολόκληρη η Θεσσαλονίκη με τις γειτνιάζουσες περιοχές.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι ισόγειες περιμετρικές στοές παρέχουν σκιά και προστασία από τον άνεμο και τη βροχή. Η φύτευση συμβάλλει στον φυσικό δροσισμό του χώρου και του αέρα του οποίου η κυκλοφορία οφείλεται στη διαμπερότητα και τον προσανατολισμό της πλατείας. Επίσης λόγω προσανατολισμού οι σκιές των κτηρίων καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας καλύπτουν το μισό κομμάτι του χώρου.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η δαπεδόστρωση αποτελείται από διαφορετικά υλικά που οριοθετούν και διαχωρίζουν

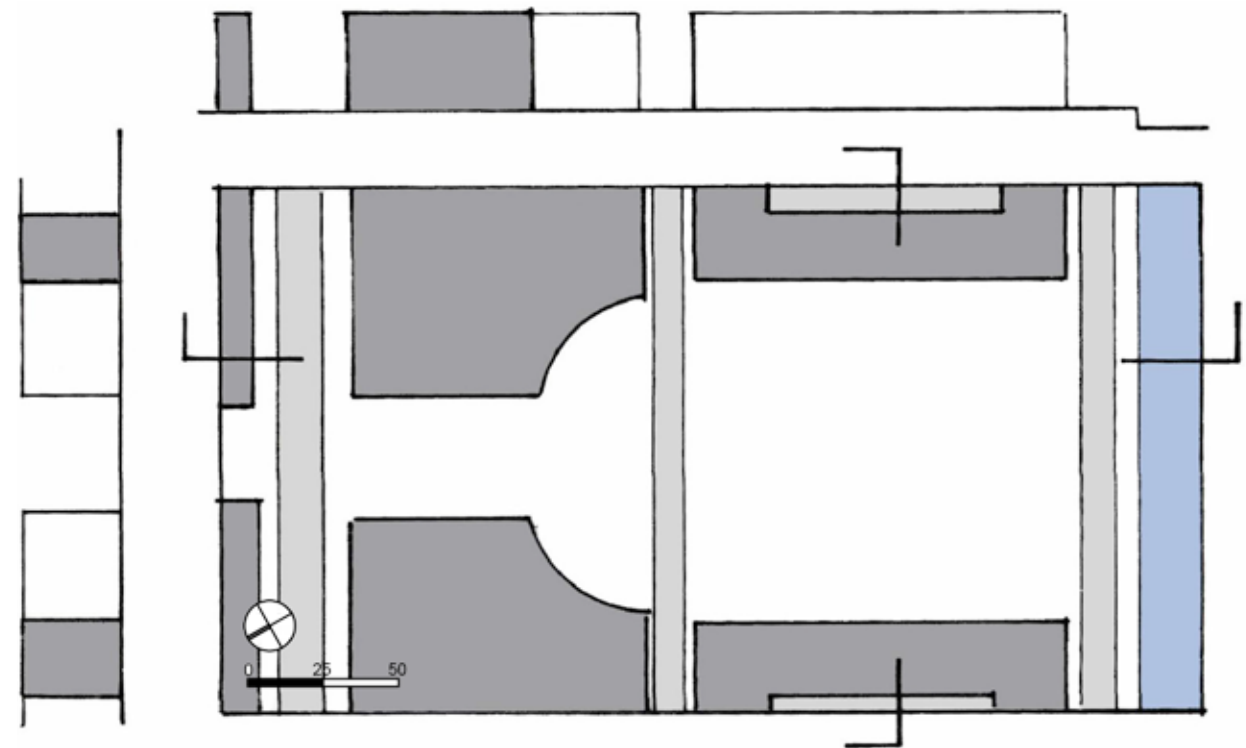
τους άξονες κίνησης και στάσης. Κυβόλιθοι από πέτρα, μαρμάρινες πλάκες αλλά και μεγάλες επιφάνειες σκυροδέματος είναι τα πιο χαρακτηριστικά.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Το σχέδιο Εμπράρ το 1923 είχε χαρακτηριστεί από τον ιστορικό της πολεοδομίας Πιερ Λαβεντάν ως «το πρώτο μεγάλο έργο της ευρωπαϊκής πολεοδομίας του 20ού αιώνα»

Η πλατεία Αριστοτέλους με τον καθαρά ευρωπαϊκό της χαρακτήρα, αντικατοπτρίζει το όραμα και την τόλμη των πολιτικών και πολεοδόμων των πρώτων δεκαετιών του περασμένου αιώνα. Μέσα από αυτήν διαφαίνονται και συμπυκνώνονται τα ιδεώδη και η προοπτική για το σχεδιασμό μιας νέας Θεσσαλονίκης που δυστυχώς δεν υλοποιήθηκε εξ ολοκλήρου.

Αναδεικνύει το φυσικό πλούτο της πόλης συνδέοντας νοητά το λόφο με τη θάλασσα και αναδεικνύει τις γύρω περιοχές εστιάζοντας στη θέα προς τη θάλασσα και το βουνό του Όλυμπου.

17. Πλατεία Σπιανάδα - Κέρκυρα

τεδαφίσεων των κτιρίων μπροστά από το παλιό φρούριο με σκοπό τη βελτίωση της αμυντικής δραστηριότητας.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η πλατεία Σπιανάδα είναι η μεγαλύτερη πλατεία στον ελλαδικό χώρο.¹ Βρίσκεται στη μέση της δυτικής άκρης της Κέρκυρας, ανάμεσα στο παλιό φρούριο, που βρέχεται από θάλασσα, και στο οικιστικό σύνολο ενώ αποτελεί τον μεγαλύτερο δημόσιο χώρο της πόλης.

Είναι αποτέλεσμα των ενετικών, των γαλλικών και των βρετανικών επιρροών που κυριάρχησαν στην πόλη και αποτελεί το κέντρο της κοινωνικής ζωής και το σημείο αναφοράς της πόλης της Κέρκυρας.

Το όνομα της προέρχεται από το ιταλικό «splanare» (δηλ. ισοπεδώνω > Splanata - κενός χώρος), λόγω των εκτεταμένων κα-

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η Σπιανάδα κατέχει κεντρική θέση στην παλιά πόλη της Κέρκυρας. Βρίσκεται ανατολικά του ορίου της παλιάς πόλης και δυτικά του Παλαιού Φρουρίου. Με την παρεμβολή ενός άξονα, την οδό Βίκτωρος Δουσμάνη, που συνδέει το Παλιό Φρούριο με την πόλη η Σπιανάδα χωρίζεται σε δύο επί μέρους πλατείες την Άνω, στο νότιο τμήμα της και την Κάτω πλατεία, στο βόρειο τμήμα της. Στο σημείο επαφής των δύο χώρων στα δυτικά, τόσο μεταξύ τους όσο και με την οριογραμμή της πόλης, βρίσκεται μια μικρότερη πλατεία – κόμβος που λέγεται Πεντοφάναρο και λειτουργεί σαν μεταβατικός χώρος.

Στη δυτική πλευρά της Κάτω πλατείας βρίσκεται το περίφημο συγκρότημα κατοικιών Λιστόν, ενώ το βόρειο άκρο της ορίζεται από το ανάκτορο του Μιχαήλ και Γεωργίου, του Άγγλου αρμοστή Thomas Maitland. Νοτιοδυτικά της Άνω πλατείας, στα όρια της ενετικής πόλης, βρίσκεται το κτίριο της Ιονίου Ακαδημίας, και μια μικρή διαμόρφωση πρασίνου, όπου έχει τοποθετηθεί το άγαλμα του Καποδίστρια, αγκαλιάζει το νότιο άκρο της. Στο επίπεδο της θάλασσας, επίσης νότια

της Άνω πλατείας, είναι διαμορφωμένη μια μαρίνα από ιδιωτικά σκάφη. Η ανατολική πλευρά κατά μήκος και των δύο χώρων είναι ένα μπαλκόνι προς τη θάλασσα με φόντο το Παλιό Φρούριο.

Ένας δεύτερος κεντρικός άξονας που αναπτύσσεται ανατολικά της περιμέτρου της πλατείας, η οδός Αγωνιστών Πολυτεχνείου, παραλαμβάνει τις κινήσεις από το βόρειο και το νότιο κομμάτι της πόλης διοχετεύοντάς τις στο χώρο της πλατείας και στο φρούριο.

Νοτιοδυτικά της περιμέτρου η οδός Καποδιστρίου συνδέει το χώρο της πλατείας με την οριογραμμή της πόλης και μέσω κάθετων σε αυτήν δρόμων ενισχύεται η παραπάνω σύνδεση. Μεταξύ άλλων, παραλαμβάνει τις κεντρικές οδούς, Ε. Βούλγαρη και Νικηφόρου Θεοτόκη, με τον τελευταίο να αποτελεί έναν από τους κύριους εμπορικούς άξονες κι έναν από τους παλαιότερους δρόμους της πόλης, ο οποίος προεκτείνεται μέχρι και το Νέο Φρούριο και το λιμάνι. Οι περιστροφικές κινήσεις που αναπτύσσονται περιμετρικά της πλατείας έχουν συγκεκριμένη φορά, ορίζοντας συγκεκριμένη κατεύθυνση σε όποιον την προσεγγίζει οδικώς.

Σε απόσταση περπατήματος βρίσκονται διασκορπισμένοι στον οικιστικό χώρο δημόσιοι χώροι πολύ μικρότερης κλίμακας σε σχέση με τη Σπιανάδα και αποτελούν μικρούς πνεύμονες πρασίνου. Αναφορικά οι πιο αξιόλογες είναι η Πλατεία Ηρώων και η Πλατεία Δημαρχείου.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε η κύρια κυκλοφορία των οχημάτων αναπτύσσεται στην περίμετρο της πλατείας ιδιαίτερα παραλιακά καθώς επίσης και στον κεντρικό διαχωριστικό άξονα. Κάθετοι δρόμοι τέμνουν ένα μεγάλο μέρος της περιμέτρου στα δυτικά εξυπηρετώντας μια πιο ήπια κυκλοφορία

Η πρόσβαση στον κεντρικό χώρο της πλατείας, ιδιαίτερα στην Άνω πλατεία, είναι δυνατή μόνο για τους πεζούς και τα ποδήλατα ενώ ένα τμήμα της Κάτω πλατείας χρησιμοποιείται και ως χώρος στάθμευσης οχημάτων. Η παρόδια στάθμευση είναι δυνατή και στους περιμετρικούς δρόμους ενώ 2 γραμμές λεωφορείων με αφετηρία δίπλα στο Λιστόν συνδέουν την Κάτω πλατεία με το λιμάνι και με τις περιοχές Μον Ρεπό, Κανόνι και Ποντικονήσι.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η προσέγγιση της πλατείας από τη μεριά της πόλης και του λιμανιού χαρακτηρίζεται από μια ανοδική πορεία, τόσο υψομετρική όσο και συμβολική. Από το χαμηλό επίπεδο του λιμανιού ο επισκέπτης οδηγείται στο πλάτωμα της Σπιανάδας δια μέσου της χαοτικής και λαβυρινθώδους πόλης. Οι στενοί και

ελισσόμενοι δρόμοι της έρχονται σε πλήρη αντίθεση με το ύψος και το χαρακτήρα του δημοσίου χώρου της πλατείας ενώ είναι αδύνατη η συνολική αντίληψη του χώρου από οποιαδήποτε πρόσβαση στα δυτικά λόγω του μεγέθους της.

Από τις δύο άκρες της σε Βορρά και Νότο, αν και δεν αποκαλύπτεται η συνολική της διαμόρφωση, διακρίνεται η σχέση της πλατείας με την πόλη, τη θάλασσα και το Παλιό Φρούριο ενώ για πρώτη φορά φαίνεται η μεγάλη υψομετρική διαφορά της με τη θάλασσα.

Ανηφορίζοντας στο λόφο του Παλαιού Φρουρίου η θέα προς την πόλη είναι λυτρωτική. Η συνολική χωροθέτηση και διαμόρφωση της Σπιανάδας, η σχέση της με τους οδικούς άξονες, το κτιριακό σύνολο της πόλης και η θάλασσα αποκαλύπτεται σε πρώτο πλάνο, ενώ σε δεύτερο επίπεδο διακρίνεται το Νέο Φρούριο, το λιμάνι και το καμπαριό του Αγίου που πλαισιώνονται από την γεωμορφολογία του εδάφους της Κέρκυρας με φόντο την κορυφογραμμή των βουνών της.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ²

Το 1576 κατά τη διάρκεια της Ενετοκρατί-

ας μια σειρά από κατεδαφίσεις κτιρίων με σκοπό τη βελτίωση της αμυντικής δυνατότητας είχαν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κενού χώρου (Splanata) το τελικό σχήμα του οποίου (1630) καταλάμβανε το 1/3 του τότε οικισμού.

Ο στρατώνας που κατασκεύασαν οι Ενετοί σε σχήμα Γ κοντά στην είσοδο της πόλης από τους Ενετούς θα στέγαζε από το 1808 και για έξι χρόνια το πρώτο πανεπιστήμιο της νεότερης Ελλάδας, την Ιόνιο Ακαδημία.

Μεταξύ των ετών 1807-1809 η πλατεία μεταμορφώνεται από χώρο με στρατιωτικό χαρακτήρα σε χώρο που εκπληρώνει αστικές και πολιτικές λειτουργίες (Splanata – Esplanade). Ο χώρος καθορίζεται αρχιτεκτονικά και εξωραϊζεται με την φύτευση δέντρων και θάμνων, σύμφωνα με τα πρότυπα των βασιλικών κήπων της Ευρώπης.

Κατά τη δεύτερη γαλλική κατοχή του νησιού (1807-1814) καταγράφηκαν σημαντικές αλλαγές στη ρυμοτομία της πόλης ενώ ανεγέρθηκε το εντυπωσιακό συγκρότημα κατοικιών Λιστόν³ σε σχέδια του γάλλου αρχιτέκτονα Lesseps που είχε σαν πρότυπο τη διάσημη Rue de Rivoli του Παρισιού.

Την περίοδο της Αγγλοκρατίας (1814-1864) ένα μέρος των τειχών κατεδαφίστηκε και μαζί

2.Αρχιτεκτονική της παλιάς πόλης, <http://www.corfuhistory.eu/>

3. Το όνομα του Λιστόν αποτελεί παραφθορά της έκφρασης list d' Or και προέρχεται από τη φράση Libro d' Oro (Χρυσή Βίβλος) επειδή μόνο όσοι ήταν εγγεγραμμένοι στην παραπάνω «Λίστα των Ευγενών» μπορούσαν να περάσουν από μπροστά του (www.corfuhistory.eu/ Η προέλευση της ονομασίας «Λιστόν»)

1.Κέρκυρα (πόλη) http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%AD%CF%81%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1_%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B7 (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

μ' αυτό το αυστηρό οχυρωματικό ύφος της πόλης εξαλείφθηκε. Επιπλέον επεκτάθηκε η τοξοστοιχία Λιστόν και προστέθηκαν όροφοι στα κτίρια ενώ η Κάτω πλατεία χρησιμοποιήθηκε για ένα γήπεδο κρικετ. Το 1816 κατασκευάστηκε το περιστύλιο Maintland από τον George Whitmore και λίγα χρόνια αργότερα το ανάκτορο Μιχαήλ και Γεωργίου, για να στεγάσει την κατοικία του Άγγλου αρμοστή Thomas Maintland.

Τον Β' παγκόσμιο πόλεμο το κτίριο του ανακτόρου και η Σπιανάδα υπόκεινται σε σημαντικές φθορές.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Έχει συνολικό μήκος (Β – Ν) περίπου 460μ. και το πλάτος της κυμαίνεται από 60μ. μέχρι και 180μ. Τα κτίρια Λιστόν είναι πενταώροφα και εξαώροφα και η φύτευση φτάνει κατά προσέγγιση τα 18μ. Το πλάτος του πεζόδρομου επί της Λιστόν είναι στα 10μ. ενώ οι εσωτερικοί διάδρομοι έχουν πλάτος 10μ. – 15μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος της Σπιανάδα, σε αντίθεση με

πλατείες που αναλύθηκαν σε προηγούμενα κεφάλαια, δεν ορίζεται από συγκεκριμένα κτιριακά μέτωπα που την περιβάλλουν. Ο κεντρικός της χώρος υποδηλώνεται από τους όγκους των ψηλών δέντρων που την περιτριγυρίζουν ενώ μικρότερα σε ύψος δέντρα ορίζουν τα παρτέρια που διαμορφώνουν τους διαδρόμους και τους χώρους στάσεις στο εσωτερικό της.

Βορειοδυτικά, σε απόσταση από το πράσινο όριο βρίσκεται το συμπαγές μέτωπο του Λιστόν μεταξύ των οποίων παρεμβάλλεται ένας πεζόδρομος. Το κτήριο του Λιστόν, αναπτύσσεται γραμμικά και διαθέτει ισόγειες τοξωτές στοές. Η ρυθμική επανάληψη των στοιχείων στις προσόψεις και οι τοξοστοιχίες στο ισόγειο του Λιστόν, καθορίζουν το χαρακτήρα της πλατείας και της κοινωνικής δραστηριότητας σε αυτήν ενώ αποτελούν ένα αρχιτεκτονικό στοιχείο που προστατεύει και ενοποιεί το κτήριο με το δημόσιο χώρο.

Νοτιοδυτικά έξω από τη φυσική περίμετρο των δέντρων, υψώνεται ένα δεύτερο διακοπόμενο τεθλασμένο κτιριακό όριο, αντιπροσωπευτικό δείγμα των κτιρίων της πόλης, που σε καμία περίπτωση δεν έχει την αίγλη του κτηρίου Λιστόν. Οι συμπαγείς στενόμακρες όψεις με τα πολυάριθμα ανοίγματα στους ορόφους τους, τα μπαλκόνια και οι στέγες με

τις διαφορετικές μορφές και τους ποικίλους συνδυασμούς είναι τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της ζώνης. Η παρεμβολή της οδού Καποδιστρίου μεταξύ της πλατείας και των κτιρίων εμποδίζει οποιαδήποτε δυνατότητα διαμόρφωσης ενός ενδιάμεσου χώρου που σφύζει από ζωή όπως συμβαίνει στην παραπάνω περίπτωση.

Στην ανατολική πλευρά συνεχίζεται η ζώνη πρασίνου και εξωτερικά του ορίου της πλατείας η οποία διακόπτεται αναγκαστικά από την υψομετρική διαφορά της τάφρου με το επίπεδο της θάλασσας. Στο βόρειο άκρο της Κάτω Πλατείας είναι τοποθετημένο το συγκρότημα του ανακτόρου. Αν και δεν ανήκει στην άμεση περίμετρο, χάρη στην αλληλουχία των κινήσεων στην πρόσοψή του, αποτελεί συνέχεια των περισυλτων οικοδομημάτων του δυτικού μετώπου.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Το ανάκτορο στις μέρες μας στεγάζει το μουσείο Ασιατικής τέχνης. Το οικιστικό συγκρότημα Λιστόν, που στο παρελθόν συγκέντρωνε την αριστοκρατική κοινωνία του νησιού, φιλοξενεί στο ισόγειο μια σειρά από χώρους αναψυχής (καφέ, εστιατόρια) και στους ορόφους κατοικίες και γραφεία.⁴

Η πολύπαθη Ιόνιος Ακαδημία μετά την ανοικοδόμησή της, τη δεκαετία του '80, για τις ανάγκες του Ιονίου Πανεπιστημίου κατάφερε να διατηρήσει τη συγκεκριμένη χρήση της μέχρι σήμερα.

Ένα μεγάλο μέρος του χώρου της Κάτω Πλατείας καταλαμβάνεται από ένα γήπεδο κρίκετ κι έναν χώρο στάθμευσης. Ενώ η Άνω πλατεία ευνοεί τις κοινωνικές εκδηλώσεις. Στην πλατεία γίνονται συναυλίες συμφωνικής ορχηστρικής μουσικής, παρελάσεις, οι Λιτανείες του Αγίου Σπυρίδωνα αλλά και πολλές άλλες εκδηλώσεις και έθιμα κατά την περίοδο του καλοκαιριού και της περιόδου του Πάσχα με σημαντικότερο το έθιμο των Μπότηδων.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Όπως αναφέραμε παραπάνω η Σπιανάδα χωρίζεται σε δύο επί μέρους πλατείες την Άνω και την Κάτω πλατεία. Η Κάτω πλατεία αποτελείται από έναν χώρο στάθμευσης στα ανατολικά που αγκαλιάζει τον κεντρικό χώρο πρασίνου, όπου βρίσκεται το γήπεδο κρίκετ και κλείνει στα δυτικά με το κτήριο Λιστόν και τον πεζόδρομο.

Ο χώρος της Άνω πλατείας χωρίζεται σε επί μέρους τμήματα πρασίνου με τη βοήθεια των διαδρόμων κίνησης που σχηματίζουν έναν σταυρό σε κάτοψη. Στο βόρειο άκρο της είναι τοποθετημένο ένα κυκλικό συντριβάνι. Εκατέρωθεν του συντριβανιού δύο ελαφριάς κλίσης ράμπες παραλαμβάνουν τις κινήσεις

από τους οδικούς άξονες για να συνεχίσουν σε ευθεία γραμμή μέχρι το νότιο άκρο της.

Στη μέση του κεντρικού διαδρόμου βρίσκεται ένα κυκλικό κiosk που δημιουργεί μια περιστροφική κίνηση που διακόπτεται από έναν δεύτερο οριζόντιο άξονα σε Α – Δ. Στο βορειοανατολικό τμήμα πρασίνου που δημιουργείται βρίσκεται το μνημείο της ένωσης ιονίων νησιών και στο νότιο άκρο της πλατείας βρίσκεται ένα απείριστο, κυκλικό, ιωνικό μνημείο, το περιστύλιο Maitland.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Το μεγάλο μέγεθος της Σπιανάδα, σε συνδυασμό με τον σχεδιασμό της σύμφωνα με τα

4. Αρχιτεκτονική της παλιάς πόλης, <http://www.corfuhistory.eu/>

ευρωπαϊκά πρότυπα προσθέτουν στην πλατεία κύρος και αίγλη.

Η πλούσια φύτευση που χρησιμοποιείται ως το βασικό στοιχείο σχεδιασμού δίνει περισσότερο την αίσθηση ενός μικρού πάρκου ή μιας βασιλικής αυλής ενώ οι επί μέρους χαράξεις και τα κτίσματα στο εσωτερικό της σε ταξιδεύουν σε μια άλλη εποχή παραπέμποντας στις ευρωπαϊκές μητροπόλεις.

Η πλατεία εναρμονίζεται και εντάσσεται στο φυσικό της περιβάλλον, οι μορφές των περιμετρικών κτιρίων και των μνημείων είναι απλές με καθαρές και λείες επιφάνειες ενώ ο χώρος ταυτίζεται απόλυτα με τις ανάγκες που τον διαμόρφωσαν. Οι αριστοκρατικές τοξοστοιχίες σε συνδυασμό με τα δέντρα που βρίσκονται απέναντι από το κτήριο του Λιστόν θυμίζουν έντονα το ρομαντισμό και την αίγλη του Παρισιού.

Ολόκληρος ο χώρος αποτελεί ένα μπαλκόνι προς τη θάλασσα και το Παλαιό Φρούριο και η αντίληψη του φυσικού τοπίου που αντιτίθεται στον ιστό της πόλης είναι άμεση. Στο χώρο της Σπιανάδα οι δύο κόσμοι αντικρούονται και ταυτόχρονα συνυπάρχουν με τις ποιότητες των δύο να αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία του σχεδιασμού της.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Τα φυλλοβόλα δέντρα που καλύπτουν το

χώρο ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κάθε εποχής μεταβάλλοντας τους σκιερούς καλοκαιρινούς χώρους σε ηλιόλουστους χώρους το χειμώνα. Παράλληλα παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανακύκλωση του αέρα καθαρίζοντας την ατμόσφαιρα της πόλης.

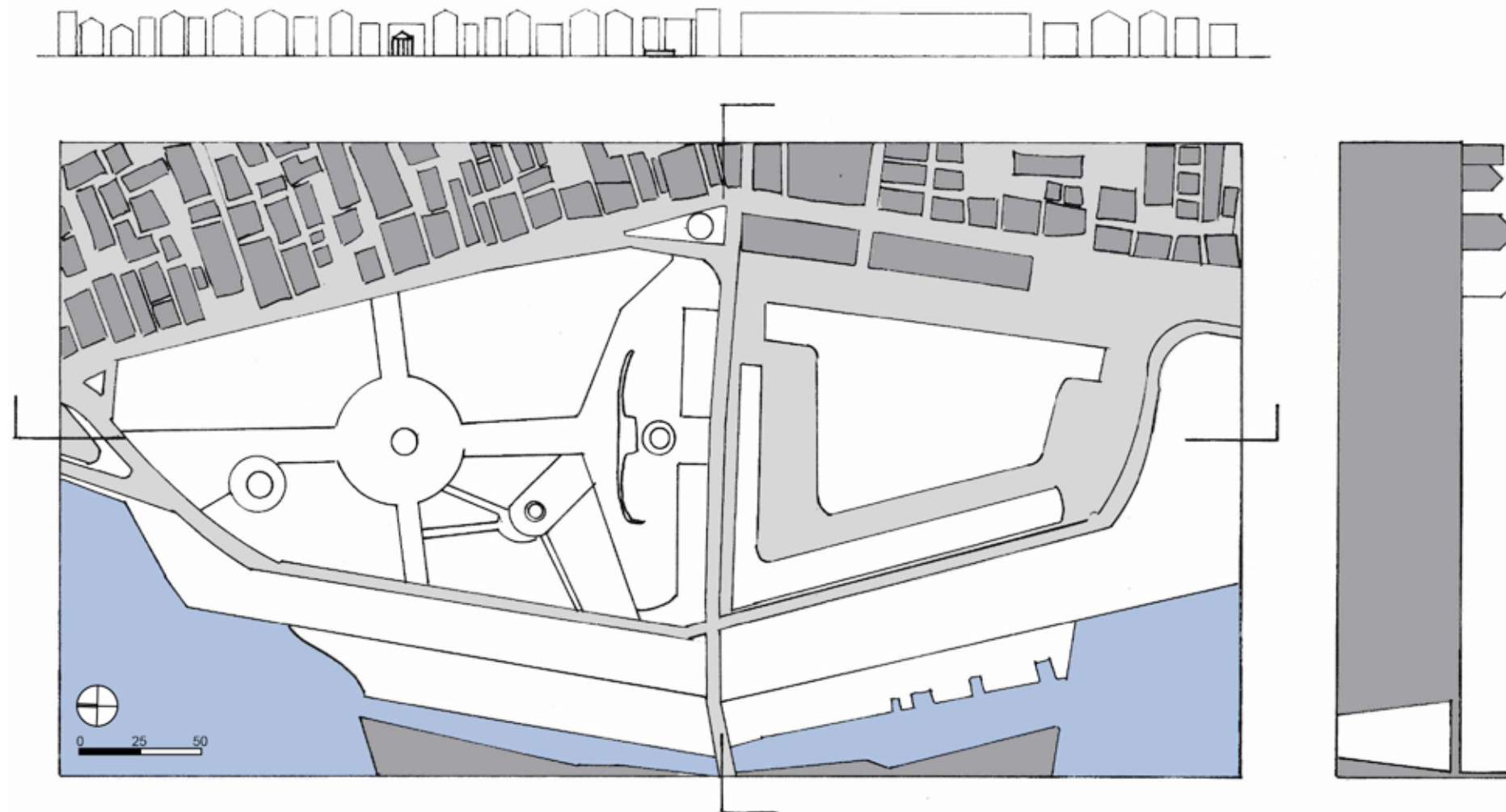
Η στοά του Λιστόν προστατεύει από τον ήλιο και τη βροχή και το κεντρικό σιντριβάνι συμβάλλει στο δροσισμό των διερχόμενων.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το δάπεδο του κεντρικού χώρου επικαλύπτεται από άσφαλτο ενώ ενδιάμεσες νησίδες καλύπτονται με γκαζόν ή πλακάκια τα οποία συγχέονται με τα πεζοδρόμια της πόλης.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η πλατεία Σπιανάδα αποτελεί ένα μωσαϊκό ενετικών, γαλλικών και βρετανικών επιρροών. Δεδομένου ότι η Κέρκυρα δε γνώρισε τον τουρκικό ζυγό ολόκληρη η πόλη και πιο συγκεκριμένα η Σπιανάδα, αποτελεί το μοναδικό διατηρημένο παράδειγμα ομαλής μετάβασης στο νεοκλασικισμό. Ο σύνθετος χαρακτήρας της που προκύπτει από την ιστορία της πόλης αλλά και από την αφομοίωση των στοιχείων των διαφορετικών λαών, οδήγησε στην ανάπτυξη μιας κοσμοπολίτικης ατμόσφαιρας με έντονο Ευρωπαϊκό συμβολισμό ο οποίος αντανακλάται στη Σπιανάδα.

ΛΙΣΑΒΟΝΑ

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ ΛΙΣΑΒΟΝΑ

18. Praca Do Comercio - Lisboa

1. Zucker P. ό.π. σελ. 231
2. Στο ίδιο

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Praca do Comercio θεωρείται η πιο όμορφη πλατεία της Ιβηρικής χερσονήσου. Βρίσκεται στο νότιο άκρο της Λισαβόνας της Πορτογαλίας στην εκβολή του ποταμού Τάγου.¹

Η πλατεία είναι γνωστή και με την ονομασία Terreiro do Paço (πλατεία του παλατιού) καθώς προγενέστερα στο χώρο βρισκόταν το βασιλικό παλάτι Ribeira (Paços da Ribeira).

Το 1758 ξεκινά η ανοικοδόμηση της πλατείας και του νότιου κέντρου, Baixa Pombalina, μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1755, υπό την επίβλεψη των αρχιτεκτόνων Eugénio dos Santos και Carvalho Carlos Mardell.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Μετά την καταστροφή της Λισαβόνας από

τον σεισμό και τις πυρκαγιές το 1755 ο χαρακτήρας της πόλης που βρίσκεται ανάμεσα στην εκβολή του ποταμού Τάγου και τους γύρω λόφους άλλαξε ριζικά με την ανοικοδόμησή της.

Η Praca do Comercio βρίσκεται στο νότιο όριο της Λισαβόνας στην άκρη της περιοχής Cidade Baixa. Περιτριγυρίζεται από 3 λόφους ενώ στο νότο ανοίγεται στην εκβολή του ποταμού Τάγου.

Ο κεντρικός πεζόδρομος της Rua Augusta με αρχή το κέντρο της Praca do Comercio και κατεύθυνση προς το βορρά οδηγεί αξονικά στην Praca de Dom Pedro. Παράλληλοι στον κεντρικό πεζόδρομο οι δρόμοι, Rua Aurea και Rua da Prata συνδέουν τις δύο πλατείες καταλήγοντας στις γωνίες τους.Το δίκτυο της πόλης που αναπτύσσεται μεταξύ των δύο πλατειών θυμίζει σχάρα με κάθετους άξονες δρόμων.²

Η Praca do Comercio αγκαλιάζεται από δύο παράλληλους αυτοκινητοδρόμους που

τη συνδέουν με την ανατολική και τη δυτική μεριά της πόλης, την Rua da Alfandega στη βόρεια πλευρά της και την Avenida Infante Dom Henrique στη νότια.

Στην άμεση περίμετρο της πλατείας βρίσκονται κτίρια πολιτιστικής, διοικητικής χρήσης. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι το Υπουργείο Οικονομικών, το Δημαρχείο με την πλατεία του, η σχολή Καλών Τεχνών και το Εθνικό Θέατρο.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η πρόσβαση στην πλατεία από τη μεριά της πόλης γίνεται δια μέσου του κεντρικού πεζόδρομου Rue Augusta και των παράλληλων σε αυτών δρόμων ήπιας κυκλοφορίας οχημάτων και τραμ.

Ο κεντρικός πλακόστρωτος χώρος της πλατείας που είναι πεζόδρομος εφάπτεται σε βορρά και νότο με δύο δρόμους που διευκολύνουν την κίνηση και την παρόδια στάθ-

μευση των οχημάτων.

Στάσεις λεωφορείων και τραμ βρίσκονται εκατέρωθεν της πλατείας και μια έξοδος του μετρό οδηγεί κατευθείαν στην ανατολική της πλευρά.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Ο κεντρικός πεζόδρομος καταλήγει σε μια μεγάλη αψίδα Arco da Rua Augusta,που κυριαρχεί στη μέση μιας στοάς και οδηγεί στο κέντρο της βόρειας πλευράς της πλατείας. Η αψίδα εστιάζει το βλέμμα στο κεντρικό άγαλμα ενώ στο βάθος φαίνεται η όχθη του ποταμού.

Οι παράλληλοι σε αυτόν δρόμοι καταλήγουν στις δύο γωνίες της πλατείας. Η προσέγγιση από αυτά τα σημεία αναδεικνύουν τα πλευρικά κτιριακά της όρια ενώ το κεντρικό άγαλμα γίνεται αντιληπτό από πλάγια θέση με φόντο και πάλι το άνοιγμα προς το ποτάμι.

Από τη μεριά του ποταμού αποκαλύπτεται ο συνολικός χώρος της πλατείας. Το κεντρικό άγαλμα κατέχει κυρίαρχη θέση ενώ το μεγαλειώδες ύψος και μέγεθος της κεντρικής αψίδας που φαίνεται στο βάθος επαναλαμβάνεται και στις δύο νότιες άκρες των πλευρικών κτιρίων με δύο πύργους. Εμφανής είναι και η τοπιογραφία της περιοχής καθώς στα βορειοανατολικά και στα βορειοδυτικά αποκαλύπτονται οι κορυφές των λόφων.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Το 16ο αιώνα μαζί με την ανάπτυξη της όχθης του ποταμού ο βασιλιάς Manuel I έκτισε την κατοικία του έξω από τα τείχη της πόλης, στο σημερινό χώρο της πλατείας.³ Η περιοχή αναβαθμίστηκε με την κατασκευή του λιμανιού, των ναυπηγείων και αποθηκών που εξυπηρετούσαν τις εμπορικές σχέσεις της Πορτογαλίας με την υπόλοιπη Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία.

Το 1755 κατά τη βασιλεία του Dom Jose ένας καταστροφικός σεισμός που προκάλεσε ένα τσουνάμι και μια μεγάλη φωτιά κατέστρεψαν το μεγαλύτερο κομμάτι της Λισαβόνας συμπεριλαμβανομένου και του παλατιού.Ο πρωθυπουργός Marquis de Pombal συντόνισε μια τεράστια προσπάθεια ανοικοδόμησης με επικεφαλή τον αρχιτέκτονα Eugénio dos Santos, η οποία ξεκίνησε το 1758.Ο αρχιτέκτονας σχεδίασε μια μεγάλη τετράγωνη πλατεία σε σχήμα Π με άνοιγμα προς τον Τάγο. Τα κτίρια – όρια είχαν γκαλερί στα ισόγεια και τα άκρα του Π κορυφώνονταν σε δύο μεγάλους πύργους θυμίζοντας τον πύργο του παλατιού Ribeira.

Το 1775 τοποθετείται στο κέντρο το έφιππο άγαλμα του βασιλιά Jose I, σχέδιο του Πορτογάλου γλύπτη Joaquim Machado de Castro⁴ και έναν αιώνα μετά κατασκευάστηκε η κεντρική θριαμβευτική αψίδα που σχεδιάστηκε από τον Verissimo da Costa ενώ την ίδια περίοδο ολοκληρώθηκε ο ανατολικός πύργος. Η πλατεία ονομάστηκε Praca

3. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ.188

4. Zucker P. ό.π. σελ. 231

5. Zucker P. ό.ν. σελ. 231
6. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.ν. σελ.188 Zucker P. ό.ν. σελ. 231

do Comercio, η πλατεία του εμπορίου, ως ένδειξη της νέας λειτουργίας της οικονομίας της Λισαβόνας.

Το 1908 το κτίριο Camara de Cumbrega κάηκε και έκτοτε άλλαξε ελαφρώς η αρχική του όψη. Τον 20ο αιώνα τα κτίρια της πλατείας εξυπηρετούσαν κυρίως κρατικές υπηρεσίες. Λόγω έντονης κυκλοφοριακής συμφόρησης και ανυπαρξίας χώρων στάθμευσης στο κέντρο της ιστορικής πόλης ο χώρος της πλατείας χρησιμοποιήθηκε ως χώρος στάθμευσης.

Το 1997 ξεκινάει η αναδιαμόρφωση της πλατείας μετά από έναν αρχιτεκτονικό διαγωνισμό που διεξήχθη το 1992. Ο χώρος αναβαθμίστηκε με την δαπεδόστρωση και

την τοποθέτηση αστικών επίπλων και περιμένει για την τελική φάση της κατασκευής του.⁵

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η πλατεία είναι ένα ορθογώνιο διαστάσεων 190μ.Χ180μ. με εμβαδό περίπου 35.000τμ. Το ύψος του κεντρικού αγάλματος φτάνει τα 14μ.και τα κτίρια της περιμέτρου είναι τριώροφα με ψηλοτάβανα επίπεδα. Το ύψος της κεντρικής αψίδας φτάνει κατά προσέγγιση τα 30μ. ενώ το ύψος των ακριανών πύργων σχεδόν τα 20μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Τριών επιπέδων ομοιόμορφα κτίρια με συνεχείς ισόγειες στοές από καμάρες περιβάλλουν την Praca do Comercio σε τρεις πλευρές. Μια ψηλότερη κατασκευή που θυμίζει πύργο διακόπτει τη συνέχεια των πλευρικών κτιρίων προς την αποβάθρα. Η θριαμβευτική αψίδα στο κέντρο του βορεινού κτιρίου, απέναντι από το ποτάμι, τονίζει την είσοδο του κεντρικού πεζόδρομου Rua Augusta.⁶ Η τέταρτη πλευρά ανοίγει προς την εκβολή του Τάγου, όπου εγκαταστάσεις αποβίβασης εξυπηρετούν τα πλοία που εισέρχονται στο λιμάνι.

Οι ισόγειες στοές αποτελούνται από συνεχή ημικυκλικές διώροφες καμάρες που φέρουν μια ζώνη, χρώματος ώχρας, από διαφορετικού μεγέθους ορθογώνια παράθυρα και μπαλκόνια κατά μήκος των ορόφων. Η κορυφή των κτιρίων ολοκληρώνεται από ένα στηθαίο από πέτρα που πλαισιώνει τη δίρικτη στέγη. Οι γωνίες της οροφής τονίζονται με πέτρινα στοιχεία που θυμίζουν ακροκέραμα.

Η συμπαγής αυστηρή μορφή των ακριανών πύργων, που προεξέχουν ελαφρά από την κτιριογραμμή, παντρεύεται με την όψη των κτιρίων με τις παράλληλες σειρές των παραθύρων στις όψεις του, οι οποίες στέφονται από ένα επίπεδο δώμα με στηθαίο και αγάλματα στις 4 γωνίες του.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ο δημόσιος και αντιπροσωπευτικός χαρα-

κτήρας της πλατείας σαν πέρασμα προς την πόλη έχει καθιερωθεί και με τη λειτουργία των κτιρίων που την περιβάλλουν.

Τα ισόγεια των κτιρίων έχουν κατά βάση εμπορική χρήση με καταστήματα και καφέ να ζωοδοτούν το χώρο.

Στους ορόφους βρίσκονται κυρίως κυβερνητικά γραφεία για τις διάφορες υπηρεσίες του κράτους. Το υπουργείο θαλάσσιας εθνικής άμυνας, το υπουργείο γεωργίας και αλιείας, και το κέντρο στρατολόγησης στεγάζονται στο δυτικό κτίριο ενώ στα ανατολικά βρίσκεται το ιστορικό κέντρο της Λισαβόνας και ένα μουσείο.

Το βόρειο κτίριο στεγάζει το υπουργείο δικαιοσύνης, το δικαστικό μέγαρο, αίθουσες δικαστηρίων⁷ αλλά και ένα τουριστικό γραφείο στα βορειοδυτικά που υποδέχεται τους τουρίστες.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων αιώνων γιορτές, λιτανείες, συναυλίες ακόμα και εκτελέσεις έλαβαν χώρα στην Praca do Comercio. Επίσης σημαντικά ιστορικά γεγονότα συνέβησαν στο χώρο της πλατείας. Τα πιο χαρακτηριστικά είναι η διπλή δολοφονία τον Φεβρουάριο του 1908 του βασιλιά Carlo Luis Filipe και του διαδόχου του αλλά

και η συγκέντρωση χιλιάδων ανθρώπων κατά τη διάρκεια της επανάστασης το 1974 που ανέτρεψε το δικτατορικό καθεστώς.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο κεντρικός τετράγωνος χώρος περιβάλλεται από κτίρια που σχηματίζουν σε κάτοψη ένα Π και καδράρουν το άνοιγμα προς το ποτάμι. Ανάμεσά τους παρεμβάλλονται δρόμοι που συνδέουν το χώρο με διάφορα σημεία της πόλης και οριοθετούνται από πέτρινα κολωνάκια. Πεζοδρόμια στη μεριά των κτιρίων δημιουργούν δευτερεύοντες χώρους που εξυπηρετούν τις λειτουργίες στο ισόγειο.

Η κτιριακή φαινομενική συνέχεια της περιμέ-

τρου διακόπτεται στη μέση του βορείου μετώπου από μια μεγαλειώδη αψίδα και στις νότιες άκρες των πλευρικών κτιρίων από δύο πύργους.

Στο κέντρο της πλατείας κυριαρχεί ένα ογκώδες άγαλμα που βλέπει στην αποβάθρα και στο ποτάμι. Ο νοτιός άξονας που δημιουργεί το άγαλμα με την αψίδα σε Β – Ν, αν και ελαφρά μετατοπισμένος από το κέντρο της αψίδας, είναι η προέκταση του άξονα του κεντρικού πεζόδρομου ο οποίος “εκβάλλει” στην αποβάθρα.

Το αυστηρό ξεκάθαρο σχήμα της κάτοψης, η σχεδόν πλήρης συνέχεια των περιμετρικών κτιρίων, η ομοιομορφία και η συμμετρία των όψεων και ο τονισμός του κέντρου με το

7. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.ν. σελ.188 Zucker P.

άγαλμα του βασιλιά είναι μερικά από τα στοιχεία που συγκαταλέγουν την πλατεία στις τυπικές places royales του Παρισιού. Επιπλέον το άνοιγμα προς τη θάλασσα θυμίζει έντονα την Piazzetta της Βενετίας.⁸

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης πλατείας οφείλεται τόσο στον τρόπο που έχει σχεδιαστεί όσο και στο φυσικό περιβάλλον που την περιβάλλει.

Η μνημειακότητα της Praca do Comercio είναι αποτέλεσμα της σχέσης μεταξύ του αρκετά ψηλού κεντρικού αγάλματος και του σχετικά περιορισμένου ύψους των περιμετρικών κτιρίων. Μ' αυτό τον τρόπο μια οπτική αίσθηση ανοίγματος επιτυγχάνεται, που αντιτίθεται στον κατά τα άλλα κλειστό χαρακτήρα της πλατείας, μέσω της οποίας γίνεται μια τέλεια μετάβαση από την οριζόντια επιφάνεια του νερού στην τεχνητή πόλη και το φυσικό αμφιθέατρο των λόφων στο βάθος.⁹ Επιπλέον η μορφή της αλλά και η ασίδα στο βάθος της τονίζουν την αίσθηση ενός χώρου εισόδου στην πόλη αλλά και μιας μεταβατικής πύλης από και προς το ποτάμι.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι ισόγειες στοές προστατεύουν από τον ήλιο και τη βροχή. Ο προσανατολισμός

του χώρου και η γειτνίαση του με το ποτάμι δημιουργεί ένα ρεύμα αέρα προς την πόλη ενώ οι σκιές των κτιρίων καλύπτουν μόνο τις πλευρές της.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το μοτίβο της πλακόστρωσης δημιουργεί έναν κάναβο από παράλληλες και διαγώνιες μαρμάρινες γραμμές που σχηματίζουν ένα σύνολο από διαφορετικού υλικού και χρώματος ρόμβους. Τα έπιπλα της πλατείας όπως παγκάκια, διαχωριστικά κολωνάκια κλπ είναι από πέτρα ενώ στην αποβάθρα οδηγείται κανείς από μαρμάρινα σκαλοπάτια.

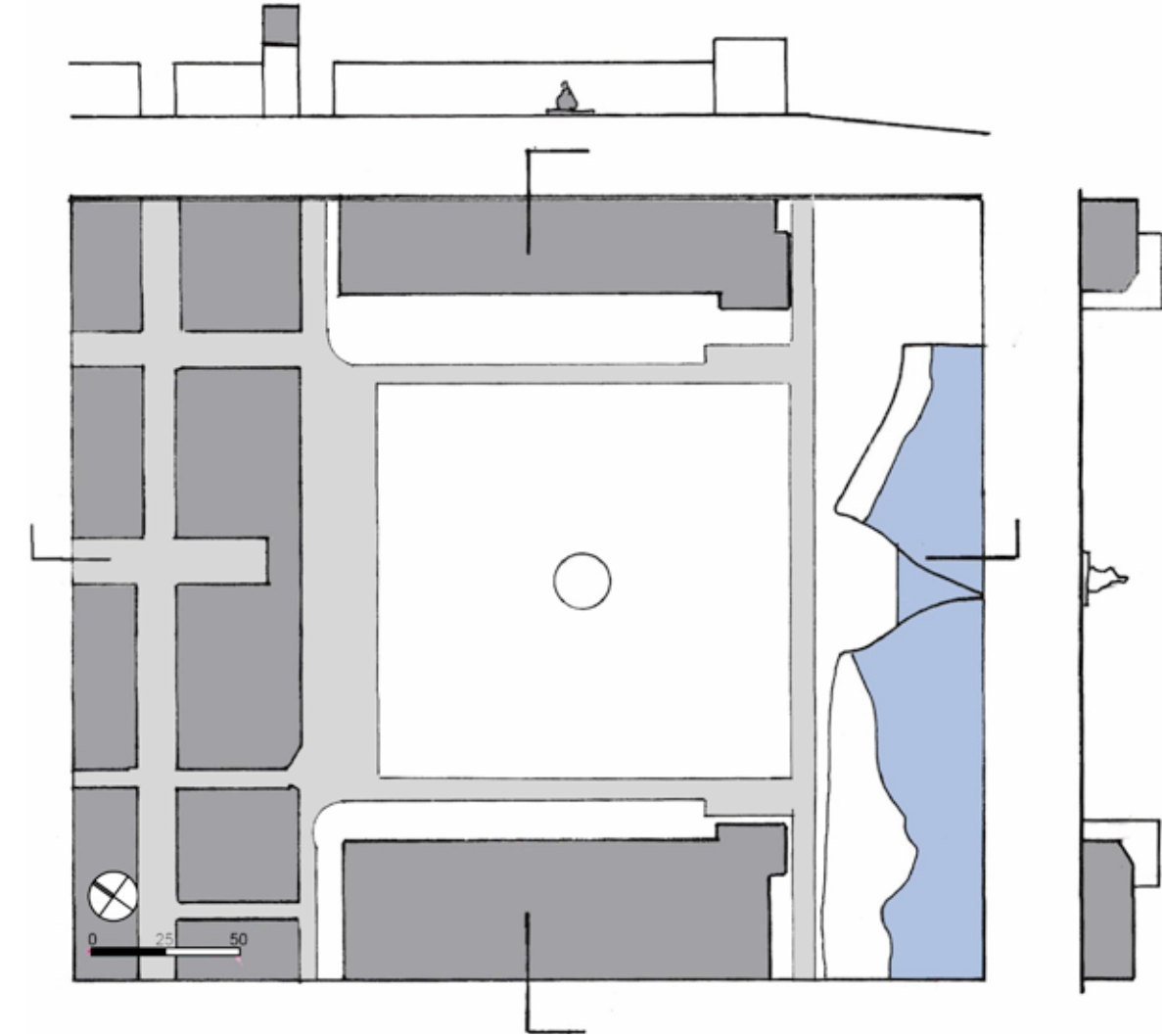
8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η Praca do Comercio συμβολίζει το όριο μεταξύ φυσικού και τεχνητού περιβάλλοντος αλλά και τη μετάβαση από το ένα στοιχείο στο άλλο τονίζοντας παράλληλα τη σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ τους.

Αποτελεί σημείο άφιξης στην Λισαβόνα από τα διαφορετικά σημεία της ηπείρου καλωσορίζοντας τον επισκέπτη και λειτουργεί σαν χώρος υποδοχής αλλά και πύλης προς την πόλη, γεγονός που ενισχύεται και με τις λειτουργίες των κτιρίων που την πλαισιώνουν.

8. Zucker P. ό.π. σελ. 232

9. Στο ίδιο

ΒΕΛΓΙΟ

ΒΕΛΓΙΟ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

19. La Grand Place - Brussels

1. Wikipedia, Γκραν-Πλας (Βρυξέλλες) [http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλας_\(Βρυξέλλες\)](http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλας_(Βρυξέλλες)) (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

2. Wikipedia, Γκραν-Πλας (Βρυξέλλες) [http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλας_\(Βρυξέλλες\)](http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλας_(Βρυξέλλες)) (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Γκραν-Πλας ή Μεγάλη Πλατεία (γαλλικά: Grand-Place, φλαμανδικά: Grote Markt) βρίσκεται στον πυρήνα της Παλιάς Πόλης των Βρυξελλών στο Βέλγιο. Πρόκειται για μια επιβλητική πλατεία του 15ου αιώνα που θεωρείται μια από τις ωραιότερες πλατείες του κόσμου.¹ Το βασικό χαρακτηριστικό της πλατείας είναι η ιδιαιτερότητα των όψεων των κτιρίων της περιμέτρου της, που αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα αναγεννησιακής - μπαροκ φλαμανδικής αρχιτεκτονικής.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο κέντρο της ιστορικής πόλης, βορειοδυτικά του πάρκου των Βρυξελλών. Αποκομμένη από την έντονη κυκλοφορία της πόλης οι δρόμοι που οδηγούν σε αυτή είναι

πεζοδρομημένοι και σε μερικές περιπτώσεις εξυπηρετούν την ήπια κυκλοφορία των οχημάτων.

Επτά δρόμοι εισέρχονται στον κεντρικό χώρο της πλατείας από τις 4 γωνίες της αλλά και από τις πλευρές της. Από τη βόρεια γωνία της ο κεντρικός πεζόδρομος, Boterstraat, που καταλήγει σαν ένα άνοιγμα στον αυτοκινητόδρομο Rue du Midi, συνδέει την πλατεία με το κτίριο του χρηματιστηρίου. Οι 3 δρόμοι που κόβουν σε δύο κομμάτια το νοτιοδυτικό μέτωπο καταλήγουν στον κεντρικό δρόμο Rue du Lombard, ο οποίος εξυπηρετεί την κίνηση των οχημάτων, ενώ οι 3 δρόμοι στα βορειοανατολικά διακόπτονται από τον πεζοδρομημένο ήπιας κυκλοφορίας κεντρικό δρόμο, Grasmarkt.

Ειδικότερα, ο πεζόδρομος Heuvelstraat, στη νοτιοανατολική άκρη της πλατείας καταλήγει στο τέλος του δρόμου Grasmarkt όπου μία μικρότερη πλατεία – κόμβος, Marche de l' Agora, παραλαμβάνει την κυκλοφορία και την διαχέει προς τη νέα πόλη σε διαφορε-

τικές κατευθύνσεις. Παράλληλα συνδέει άμεσα τη Grand Place με την περίφημη εμπορική στοά, Galleries Royales Saint – Hubert.

Σε έναν κύκλο ακτίνας 300μ. με κέντρο την Grand Place πολυάριθμα κτήρια εμπορικού και τουριστικού ενδιαφέροντος συνυπάρχουν με κτήρια που εξυπηρετούν διοικητικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές χρήσεις και ζωοδοτούν το κέντρο της πόλης και κατ' επέκταση το χώρο της πλατείας. Δύο τετράγωνα πίσω από το δημαρχείο βρίσκεται το σύμβολο των Βρυξελλών το γνωστό και ως Μάνεκεν Πις.²

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε η κίνηση εσωτερικά αλλά και στους γειτονικούς δρόμους της πλατείας γίνεται μέσω πεζόδρομων όπου συνδυάζεται η κίνηση των πεζών με την ήπια κυκλοφορία οχημάτων με δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης. Δύο τετράγωνα εξωτερικά της άμεσης κτιριακής περιμέτρου, αυτοκινητόδρομοι διπλής κατεύθυνσης με στάσεις

λεωφορείων και τραμ σε όλο το μήκος τους ενώνουν τα τέσσερα άκρα του κέντρου, ενώ στάσεις μετρό που βρίσκονται 300μ. μακριά από την πλατεία συνδέουν το κέντρο με την περιφέρεια.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Αν και η περίμετρος της Grand Place τέμνεται σε διαφορετικά σημεία από πολλούς δρόμους, το πλάτος τους σε σχέση με τα ύψη των κτιρίων δεν επιτρέπουν τη συνολική οπτική του χώρου της. Παρ' όλα αυτά καθράρουν οπτικά κομμάτια του συνόλου εντείνοντας την περιέργεια και το ενδιαφέρον του περαστικού.

Το μόνο στοιχείο που φαίνεται ξεκάθαρα από όπου κι αν προσεγγίζει κανείς το χώρο, προδίδοντας την ύπαρξή του είναι ο ψηλός γοθικός πυργίσκος του Δημαρχείου. Αποτελεί το χαρακτηριστικότερο στοιχείο της πλατείας και με το ιδιαίτερο ύψος και ύφος του ξεχωρίζει μέσα από τον πυκνό ιστό της

πόλης, προσανατολίζοντας τον πεζό.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Η Μεγάλη Πλατεία (Γκραν-Πλας) φιλοξενεί από τα μεσαιωνικά χρόνια μέχρι και στις μέρες μας υπαίθριες εμποροπανηγύρεις. Γύρω στο 1500, οι έμποροι και οι τεχνίτες της πόλης άρχισαν να χτίζουν στο χώρο τα κτήρια των συντεχνιών τους. Στις Βρυξέλλες είχαν την έδρα τους 48 συντεχνίες. Με την αύξηση των συντεχνιών παρά τη συνέχεια των εμπορικών δραστηριοτήτων στο χώρο της, παρατηρείται μια αλλαγή στη λειτουργία της σε αστικό κέντρο της πόλης.³

Το δημαρχείο, μια κατασκευή του 15ου αιώνα, ξαναχτίστηκε μετά από μια πυρκαγιά τον επόμενο αιώνα. Ο «Οίκος του Βασιλιά» (Maison du Roi), μια αυθεντική αναγεννησιακή κατασκευή χτίστηκε το 1515 – 25 από τον Anton Keldermans και άλλους αρχιτέκτονες.⁴

Το 1695, τα στρατεύματα του Γάλλου βασι-

3. Zucker P., ό.π. σελ. 129

4. Στο ίδιο

5. Wikipedia, Γκραν-Πλάς (Βρυξέλλες) [http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλάς_\(Βρυξέλλες\)](http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλάς_(Βρυξέλλες)) (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

6. Zucker P., ό.π. σελ. 129

7. Wikipedia, Γκραν-Πλάς (Βρυξέλλες) [http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλάς_\(Βρυξέλλες\)](http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλάς_(Βρυξέλλες)) (πρόσβαση Ιούλιος 2014)

8. Στο ίδιο

9. Zucker P., ό.π. σελ. 129

λιά Λουδοβίκου ΙΔ΄ εισέβαλαν στη χώρα και ο Γάλλος στρατηγός Βιλερουά (Villeroi) πολιόρκησε τις Βρυξέλλες καταστρέφοντας όλα τα κτίρια της πλατείας, εκτός από τον πύργο του Δημαρχείου και κάποιες προσόψεις συντεχνιακών κτιρίων. Τα κτίρια ανεγέρθηκαν εκ νέου αμέσως μετά την καταστροφή στην αρχική τους μορφή με μια μικρή προσθήκη μπαροκ διακόσμησης.⁵

Στη Μεγάλη Πλατεία συνέβησαν πολυάριθμα ιστορικά γεγονότα όπως αποκεφαλισμοί και εκτελέσεις των πρώτων Πρωτεστάντων από την Ιερά Εξέταση.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Έχει μήκος 110μ. και πλάτος 68μ. Το κυρίαρχο κτίριο του δημαρχείου έχει πλάτος 60μ. και ο πύργος του ύψος 96μ. Τα κτίρια της περιμέτρου είναι ως επί το πλείστον πέντε ορόφων.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η Grand Place περιβάλλεται από κτίρια εκπληκτικής αρχιτεκτονικής με μπαρόκ προσόψεις, διακοσμημένους θόλους, αετώματα και πέτρινα αγάλματα. Στα κτίρια της περιμέτρου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται:

Το Δημαρχείο (L’ Hotel de Ville) που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της νοτιοδυτικής πλευράς της πλατείας και κυριαρχεί στο χώρο. Αποτελεί το αρχιτεκτονικό αριστούρ-

γημα της πλατείας με τον χαρακτηριστικό γοθικό πύργο στο κέντρο του. Η πρόσοψη του κοσμεύεται με 137 πέτρινα αγάλματα, ακρόπυργους και τοξωτές στοές.

Ο «Οίκος του Βασιλιά» που βρίσκεται απέναντι από το Δημαρχείο και η αντίστοιχη με το τελευταίο πρόσοψή του, χωρίζει σε 3 σχεδόν ίσα κομμάτια το βορειοανατολικό όριο.

Το Παλάτι των Δουκών της Βραβάντης (La Maison des Ducs de Brabant), στη νότια πλευρά της πλατείας, αποτελείται από επτά συνεχόμενα συντεχνιακά κτίρια.

Όλες οι πλευρές της πλατείας καλύπτονται από συνεχή κτίρια συντεχνιών διαφορετικής μορφής. Τα κοινά χαρακτηριστικά τους, που είναι τα αμέτρητα ανοίγματα των προσόψεών τους, η γλυπτικότητα, το χρώμα των υλικών και τα διακοσμητικά στοιχεία στο τελείωμα των όψεων παντρεύουν την ποικιλία των μορφών και επιτυγχάνουν ένα ενιαίο αισθητικό αποτέλεσμα.⁶ Οι δρόμοι που διακόπτουν την κτιριακή περίμετρο στις γωνίες της όχι μόνο δεν υποβιβάζουν την αίσθηση του περικλειστού αλλά ελαφραίνουν το χώρο από την φλυαρία των κτιρίων.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στην περίμετρο βρίσκεται το Δημαρχείο της πόλης. Το κτίριο, «Οίκος του βασιλιά» φιλοξενεί το Μουσείο της πόλης όπου εκτίθενται έργα τέχνης του 16ου αιώνα. Σε πολλά από τα παλιά συντεχνιακά κτίρια λειτουργούν σήμερα καφετέριες, ζαχαροπλαστεία, σο-

κολατερίες, μπρασερί και πολυτελή εστιατόρια (Ρουά ντ’ Εσπάνι, Λα Μπρουέτ, Λε Σιν, Λα Σαλούπ ντ’ Ορ κ. ά.).⁷

Στον κεντρικό χώρο, κάθε δύο χρόνια, οι κάτοικοι των Βρυξελλών διακοσμούν την πλατεία με ένα τεράστιο τάπητα από πολύχρωμα λουλούδια που σχηματίζουν διάφορα μοτίβα. Επιπλέον, δε λείπουν οι υπαίθριες αγορές και οι συναυλίες ενώ εδώ τοποθετείται το χριστουγεννιάτικο δέντρο της πόλης και λαμβάνει χώρα η φύτευση και η πομπή της Meyboom.⁸

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος της πλατείας είναι ενιαίος σχεδόν ορθογωνίου σχήματος. Οι ισόγειες στοές στα κτίρια του δημαρχείου και στο κτίριο του «Οίκου του Βασιλιά» διαμορφώνουν επιμέρους χώρους και συμβάλλουν στην αντιστοιχία των δύο κτιρίων. Ο πανύψηλος πύργος του δημαρχείου που υψώνεται σε κεντρική θέση διακόπτει τη μονοτονία της περιμέτρου οριοθετώντας την νοτιή οροφή του χώρου.

Η πλακοστρωμένη επιφάνεια δε διαφοροποιείται από το δάπεδο της πόλης με το βασικό υλικό των δρόμων να συνεχίζει στον κεντρικό χώρο της και πεζοδρόμια να πλαισιώνουν τα κτίρια της περιμέτρου, φιλοξενώντας εφήμερους χώρους προσαρμοσμένους στις ανάγκες των κτιρίων (τραπεζοκαθίσματα κλπ.) και ορίζοντας περιμετρικούς διαδρόμους κίνησης.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Το αρμονικό αποτέλεσμα της Grand Place προκύπτει περισσότερο από την ομοιογένεια των κτιρίων της περιμέτρου και λιγότερο από την βασική χωρική διαμόρφωση⁹, και είναι το πρώτο πράγμα που εντυπωσιάζει. Τα αμέτρητα μακρόστενα ανοίγματα των κτιρίων, που υπερτερούν της συμπαγούς μάζας τους, δίνουν την αίσθηση της αιώρησης των κτιρίων και συνθέτουν ένα χώρο με σκηνικό χαρακτήρα. Παρ’ όλες τις συχνές αλλά μικρές διακοπές της περιμέτρου και παρά τις αραχνοϋφαντες προσόψεις των κτιρίων, η αίσθηση του περικλειστού είναι σαφής και έντονη.

Οι γωνιακοί εισερχόμενοι δρόμοι εκβάλλουν ο καθένας προς μια διαφορετική κατεύθυνση με αποτέλεσμα από κάθε σημείο στην πλατεία να υπάρχει συγχρόνως το πολύ μία και μοναδική θέα από την πλατεία προς τα έξω. Το συνολικό πλαίσió της δε διασπάται καθόλου διότι τα κτήρια διατέμνονται προ-

οπτικά στις εκβολές των δρόμων και μέσω αυτής της αλληλοκάλυψης δεν αφήνουν κανένα δυσάρεστο κενό στο χώρο.

Η δισδιάστατη αίσθηση των όψεων των κτιρίων σταδιακά εξελίσσεται, με έναν εν μέρει προσθετικό τρόπο, σε τρισδιάστατη εμπειρία στο σύνολο, στην οποία αδιαμφισβήτητα έχει παίξει τεράστιο ρόλο και το κάθετο στοιχείο – όριο του πύργου.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι όποιες στοές υπάρχουν στο χώρο παρέχουν σκιά και προστασία από τη βροχή. Η σκιά των κτιρίων καλύπτει το μισό χώρο το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας και οι εισερχόμενοι δρόμοι επιτρέπουν την κυκλοφορία του αέρα.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το υλικό της δαπεδόστρωσης του κεντρικού χώρου είναι κυβόλιθοι από πορφυρίτη ενώ

ακριβώς μπροστά από τα κτίρια τοποθετούνται πέτρινες πλάκες που διαμορφώνουν τα πεζοδρόμια εντός και εκτός του χώρου και οι όψεις των κτιρίων έχουν κατασκευαστεί από σκούρο γκρίζο ψαμμίτη.¹⁰

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

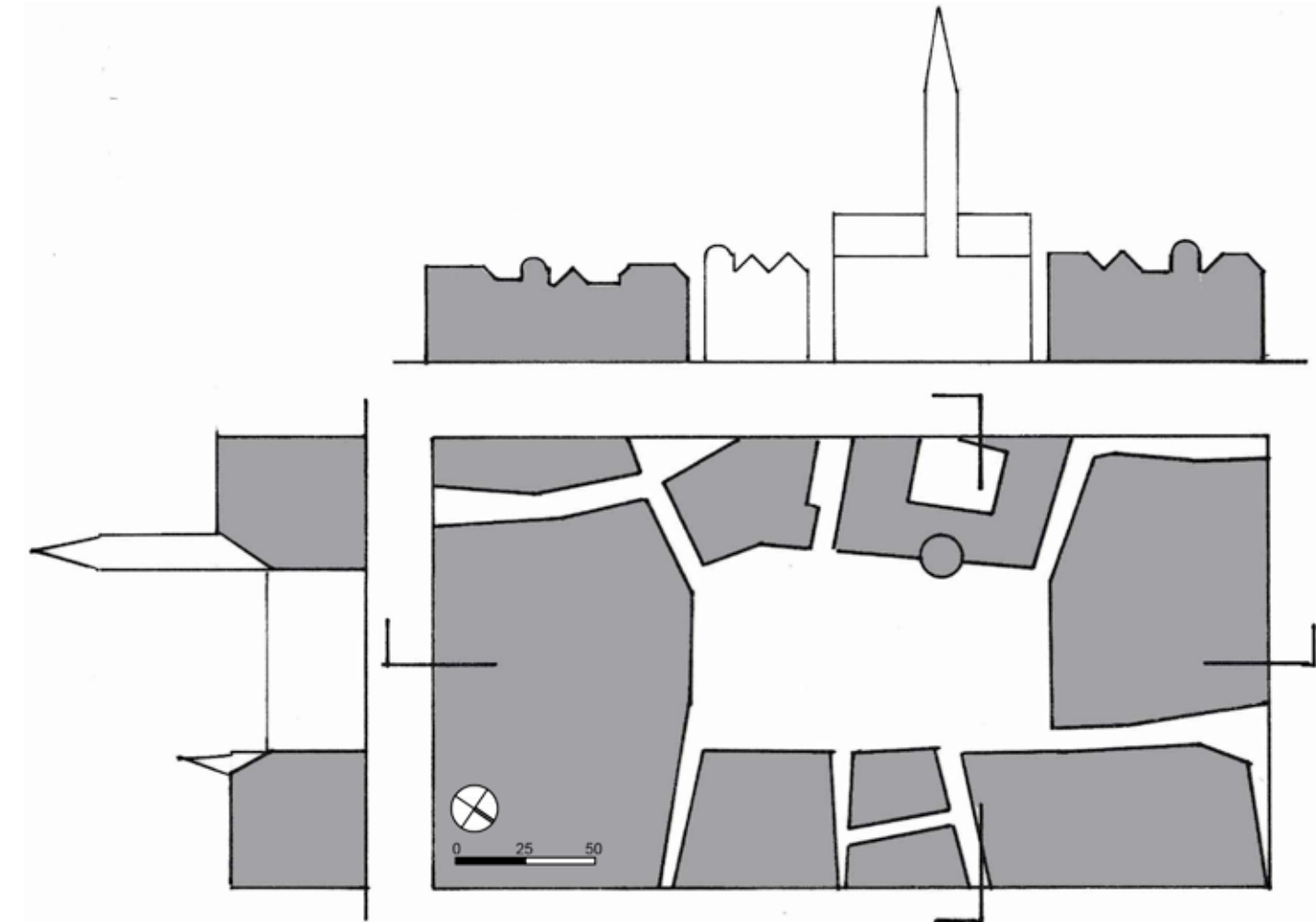
Η ανοικοδόμηση των κτιρίων μετά από την καταστροφή τους το 1695 έγινε, για πρώτη φορά στην ιστορία της Ευρώπης, σε πλήρη συνείδηση της μοναδικότητας του συνόλου και σύμφωνα με τα ρυθμιστικά διατάγματα της πόλης.¹¹

Η Grand Place αποτελεί ένα σύνολο παλιάς κοσμικής αρχιτεκτονικής με εκπληκτικό διακοσμητικό πλούτο και συγκαταλέγεται στα μνημεία της παγκόσμιας κληρονομιάς της Unesco.

Είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα επιτυχούς ανάμειξης των αρχιτεκτονικών και καλλιτεχνικών στυλ που χαρακτηρίζει τον πολιτισμό και την κοινωνία της περιοχής των Βρυξελλών του Βελγίου. Επίσης, περιγράφει με εξαιρετικό τρόπο την εξέλιξη και τα επιτεύγματα μιας άκρως επιτυχημένης εμπορικής πόλης της Βόρειας Ευρώπης στο απόγειο της ακμής της.

10. Zucker P., ό.π. σελ. 129

11. Στο ίδιο

ГЕРМАНИЯ

ГЕРМАНИЯ
БЕРЛИНО

20. August Bebel Platz - Berlin

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Bebelplatz αντιπροσωπεύει μια από τις πιο αξιοσημείωτες πλατείες του Βερολίνου. Βρίσκεται στην περιοχή Mitte (κέντρο στα γερμανικά) του Βερολίνου στη νότια πλευρά της κεντρικής λεωφόρου Ούντερ ντεν Λιντεν (Unter den Linden)

Αρχικά ονομαζόταν Οπερνπλάτς (Opernplatz - Πλατεία της Όπερας) ενώ η σημερινή ονομασία της οφείλεται στον ιδρυτή του Σοσιαλιστικού Δημοκρατικού κόμματος της Γερμανίας, August Bebel, το 1947.¹ Η Bebelplatz αποτελεί έναν χώρο με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον και έντονο συμβολισμό της ιστορίας της πόλης.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στην κεντρική περιοχή Mitte του Βερολίνου και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της περιοχής που αναπτύσσεται γύρω από την κεντρική λεωφόρο Ούντερ ντεν Λιντεν, που θεωρείται μια από τις ομορφότερες της πόλης. Συγκεκριμένα αναπτύσσεται στο νότιο τμήμα, επί της κεντρικής λεωφόρου, Ούντερ ντεν Λίντεν που αναπτύσσεται αξονικά σε Α – Δ.

Η κεντρική λεωφόρος συνδέει την πλατεία στα δυτικά με την Pariser Platz, όπου βρίσκεται η πύλη του Βρανδεμβούργου, ενώ στα ανατολικά περνάει από τον ποταμό Σπρέε

και το λεγόμενο Νησί των Μουσείων, και ενώνει την παλιά με τη νέα πόλη. Το οδικό δίκτυο της περιοχής ακολουθεί τις αρχές του ιπποδάμειου συστήματος με κάθετους δρόμους να ορίζουν ξεκάθαρα τα τετράγωνα της πόλης.

Παράλληλα της Ουντερ ντεν Λιντεν εφάπτεται του νοτίου ορίου της πλατείας ο μικρότερος δρόμος Μπέχρενστρασε (Behrenstrasse) ο οποίος τέμνεται από δευτερεύουσες κάθετες σε αυτόν οδούς που συρράβουν το νότιο με το βόρειο τμήμα της περιοχής.

Σε απόσταση περπατήματος νοτιοδυτικά της πλατείας βρίσκεται η πλατεία Γκενταρμενμαρκτ που επικοινωνεί με την πλατεία δια μέσου της οδού Markgrafenstrasse.

Η περιοχή στην οποία ανήκει και η Bebelplatz φιλοξενεί τα περισσότερα ιστορικά κτήρια του Βερολίνου. Εκτός από τα σημαντικά κτίρια που οριοθετούν το χώρο (θα αναφερθούμε αναλυτικά στις παραγράφους Γ2, Γ3) κτίρια όπως εκκλησίες, μουσεία, πινακοθήκες αλλά και ιστορικά κτίρια βρίσκονται στην περιοχή.

Αναλυτικότερα, βόρεια της πλατείας από τα δυτικά προς τα ανατολικά βρίσκεται η Εθνική βιβλιοθήκη, το Παν/μιο Χούμπολντ, η Νέα Φρουρά, το Θέατρο Μαξιμ Γκόργκι και το Μουσείο Γερμανικής ιστορίας. Δυτικά βρίσκεται η Κωμική Όπερα ενώ σε κοντινότερη απόσταση φιλοξενείται ένα παράρτημα του Γερμανικού μουσείου ενώ ανατολικά της πλατείας βρίσκεται το Ανάκτορο του Πρίγκιπα Διαδόχου και η εκκλησία Αγ. Φρειδερίκου.

Νοτιοδυτικά, στην άμεση περίμετρο της πλατείας Γκενταρμενμαρκτ βρίσκεται μια Αίθουσα Συναυλιών, δύο καθεδρικοί ναοί (Γαλλικός και Γερμανικός) και οι αψίδες ονόματι Μορενκολονάντεν.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η λεωφόρος Ούντερ ντεν Λίντεν είναι ο κεντρικός άξονας κίνησης οχημάτων και πεζών. Διπλής κατεύθυνσης με έντονη κυκλοφορία διαχέει την κίνηση στους δευτερεύοντες κάθετους και παράλληλους σε αυτόν δρόμους της πόλης και εξυπηρετεί την κίνηση ποδηλάτων, ΙΧ και λεωφορείων με στάσεις επί της πλατείας. Το οδικό δίκτυο νότια του χώρου αποτελείται από δρόμους ήπιας κυκλοφορίας με μονή κατεύθυνση και δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης.

Νότια και νοτιοδυτικά της πλατείας δύο στάσεις υπόγειου σιδηρόδρομου, U-Bahn, διευκολύνουν την προσέγγιση της, ενώ βόρεια σε εξίσου κοντινή απόσταση υπάρχει σταθ-

μός τραμ. Μισό χιλιόμετρο μακριά, στα βορειοδυτικά, στάσεις τρένου και προαστιακού σιδηρόδρομου ενώνουν το κέντρο με τα περίχωρα της πόλης. Επιπλέον, ειδικά διαμορφωμένοι χώροι στάθμευσης περιβάλλουν τη γύρω περιοχή και αποφορτίζουν τους δρόμους ενώ υπόγεια της πλατείας βρίσκεται ένας χώρος στάθμευσης 450 θέσεων. Στον κεντρικό χώρο της πλατείας η πρόσβαση είναι εφικτή για τους πεζούς και τα ποδήλατα.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Προσεγγίζοντας την Bebelplatz από την Ούντερ ντεν Λιντεν τόσο από τα δυτικά όσο και από τα ανατολικά μια σειρά από μαγευτικά μπαροκ και νεοκλασικά κτήρια φαίνεται να συνεχίζει σε εσοχή προεκτείνοντας το επίπεδο του δρόμου, δημιουργώντας τον κενό χώρο της πλατείας.

Ο χώρος αποκαλύπτεται αμέσως ενώ φαίνεται να συνεχίζει και στην απέναντι πλευρά του

δρόμου ως αυλή του Παν/μιου Χούμπολντ.

Από τη νότια πλευρά, μέσα από τους μικρότερους δρόμους ο χώρος ανοίγει προς τον άξονα που πλαισιώνεται στο βάθος από την όψη του πανεπιστημίου. Η σύνδεση του χώρου της πλατείας με την αυλή του πανεπιστημίου δίνουν την εντύπωση ενός ενιαίου χώρου που διακόπτεται εγκάρσια από την λεωφόρο.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ²

Η Bebelplatz, πρώην Opernplatz, επρόκειτο να γίνει το επίκεντρο μιας περιοχής που σχεδίασε το 18ο αιώνα ο G. V. Fon Knobelstorf ονόματι Forum Fridericianum, που ήθελε να μιμηθεί το μεγαλείο της αρχαίας Ρώμης.

Η περιοχή σχηματίστηκε με τη δημιουργία μιας τάφρου, δυτικά του κάστρου που περικύκλωνε την πόλη, ύστερα με την κατασκευή της Όπερας, του Prinz – Heinrich –Palais (το σημερινό Πανεπιστήμιο Χούμπολντ), τη Βασι-

λική βιβλιοθήκη και μια καθολική εκκλησία. Με τη δημιουργία αυτής της περιοχής ο βασιλιάς Φρειδερίκος II σκόπευε να προωθήσει την κατασκευή ενός χώρου αφιερωμένου στην επιστήμη, τις τέχνες και τη θρησκεία.

Δύο αιώνες αργότερα, στις 10 Μαΐου 1933, η παραπάνω ιδέα προδόθηκε από τον προπαγανδιστικό μηχανισμό των Ναζί που έκαψε στο χώρο 25.000 βιβλία συγγραφέων – εχθρών του 3ου Ράιχ. Σήμερα ένα μνημείο στο κέντρο της πλατείας σχεδιασμένο από τον Micha Ullmann το 1955 θυμίζει αυτό το δραματικό γεγονός. Δίπλα αναρτήθηκαν το 1995 συμπληρωματικές του μνημείου επιγραφές με την προφητική φράση του ποιητή Heinrich Heine: «Όπου καίγονται βιβλία, στο τέλος σίγουρα θα καούν άνθρωποι».

Το 2002 – 2004 οι προγενέστεροι χώροι στάθμευσης αντικαταστάθηκαν από έναν υπόγειο ενώ από το 2005 μέχρι και το 2006 έγιναν μετατροπές του ανοικτού χώρου σύμφωνα με το ιστορικό μοντέλο.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η πλατεία έχει μήκος περίπου 120μ. και πλάτος 60μ. – 70μ. Τα περιμετρικά κτίρια είναι τετραώροφα και πενταώροφα και το πλάτος της Ούντερ ντεν Λιντεν , μαζί με τα πεζοδρόμια φτάνει τα 55μ.

Ο τρούλος του γωνιακού καθεδρικού ναού έχει διάμετρο 40μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Τέσσερα διαφορετικής μορφολογίας κτίρια περιβάλλουν την Bebelplatz σε τρεις πλευρές, ενώ η τέταρτη πλευρά ανοίγει προς τον κεντρικό άξονα της Ούντερ ντεν Λιντεν και ορίζεται στο βάθος από το Πανεπιστήμιο Χουλμπορτ δίνοντας την αίσθηση της συνέχειας του χώρου.

Το δυτικό όριο ορίζεται από το σύμπλεγμα του Παλαιού Ανακτόρου και της Παλαιάς Βιβλιοθήκης. Η κεντρική μπαροκ πρόσοψη

είναι χαρακτηριστική για το κοίλο σχήμα της που τονίζεται από τρία ανοίγματα στην κορυφή των οποίων υπάρχει σειρά από κορινθιακούς στύλους και συνδυασμοί εραλδικών ασπίδων.

Η πλάγια νεοκλασική όψη της Όπερας Ούντερ ντεν Λίντεν ορίζει την ανατολική πλευρά του χώρου με την τεθλασμένη οριογραμμή να διαμορφώνει επιμέρους ασήμαντες ενότητες. Τα σε σειρά παράθυρα και οι κίονες στο μεσαίο προεξέχον κομμάτι της δίνουν την αίσθηση της κύριας πρόσοψης.

Στη νοτιοανατολική γωνία της πλατείας βρίσκεται ο καθεδρικός ναός της Αγίας Εντβιζ, του οποίου η πρόσοψη θυμίζει έντονα το ρωμαϊκό Πάνθεον. Ο τσιμεντένιος τρούλος του έχει επενδυθεί με χαλκό που χρωματίζει ευχάριστα το χώρο.

Ο χώρος της πλατείας κλείνει στο νότο από ένα κομμάτι της γραμμικής πρόσοψης ενός νεοκλασικού κτιρίου. Οι ζώνες των παραθύρων των ορόφων φέρουν ένα ενιαίο γείσο, που διαχωρίζει τον σε εσοχή ανώτατο όροφο, ενώ η κεντρική είσοδος τονίζεται από μια ελαφρά προεχόμενη στολισμένη από διακοσμητικούς κορινθιακούς κίονες.

Μεταξύ των κτιρίων παρεμβάλλονται δρόμοι οι οποίοι υπονοούν νέους χώρους και καθοδηγούν τον πεζό σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Παράλληλα εντείνουν τη μοναδικότητα και τη διαφορετικότητα του κάθε κτιρίου της περιμέτρου ενώ παίζουν καθοριστικό ρόλο στη σύνθεση του χώρου.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η κτιριακή περίμετρος αποτελείται από κτίρια δημόσιου χαρακτήρα. Η Παλαιά Βιβλιοθήκη, που στέγαζε τη βασιλική συλλογή βιβλίων, σήμερα στεγάζει το νομικό τμήμα του Πανεπιστημίου Χαμπολντ. Το κτίριο της Όπερας από βασιλική όπερα εξελίχθηκε με τα χρόνια στην κρατική όπερα. Ο Καθεδρικός ναός που κάποτε εξυπηρετούσε τους καθολικούς της Σιλεσίας, σήμερα είναι ο καθεδρικός της ρωμαιοκαθολικής αρχιεπισκοπής του Βερολίνου και στην κρύπτη του υπάρχουν οι τάφοι πολλών επισκόπων του Βερολίνου.³

Το κτίριο του νοτίου μετώπου είναι ένα σύμπλεγμα διαφορετικών χρήσεων με ένα μεγάλο μέρος του να λειτουργεί σαν ξενοδοχείο.

Ο κεντρικός χώρος της πλατείας αποτελεί κεντρικό χώρο συνάθροισης ενώ διοργανώνονται και υπαίθριες συμβολικές αγορές βιβλίου. Επιπλέον δημόσιες συζητήσεις και ομιλίες ανοικτές για το κοινό έχουν διαδρα-

ματιστεί στο χώρο της πλατείας.⁴

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Είναι ένας χώρος μακρόστενος ορθογώνιου σχήματος με άνοιγμα προς τον άξονα που εφάπτεται του βορείου τμήματός της.

Η καμπύλη πρόσοψη στα δυτικά, η τεθλασμένη πλευρική όψη στα ανατολικά και το κυκλικό σχήμα του καθεδρικού ναού στη νοτιοανατολική γωνία σπάνε την αυστηρότητα του ευθύγραμμου σχήματος δημιουργώντας μικρότερους χώρους διαφορετικών σχημάτων. Οι χώροι αυτοί λειτουργούν είτε σαν άξονες κίνησης εσωτερικά της πλατείας είτε σαν προαύλιοι χώροι των κτιρίων και διαφοροποιούνται από τον κεντρικό χώρο με το σχέδιο - κάναβο της πλακόστρωσης που τον ορίζει αλλά και με μια σειρά από ελαφρά φωτιστικά στοιχεία.

Βόρεια και νότια εφάπτονται στις πλευρές της δρόμοι που έχουν οριοθετηθεί με κολωνάκια, οι οποίοι φαίνεται να επεκτείνουν το

χώρο σε Α – Δ. Στο κέντρο της βρίσκεται το υπόγειο μνημείο των καμένων βιβλίων ενώ στην βόρεια πλευρά της έχει τοποθετηθεί ένα δεύτερο τεράστιο μνημείο σε μορφή στοίβας βιβλίων από αδιαπέραστο από τη φωτιά υλικό. Εκατέρωθεν του κεντρικού χώρου έχουν τοποθετηθεί 4 είσοδοι του υπόγειου χώρου στάθμευσης.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Το άνοιγμα της Bebelplatz προς το βορρά σε συνδυασμό με το σχήμα του Πανεπιστημίου, δίνει την αίσθηση μιας μεγαλύτερης πλατείας την οποία χωρίζει σε δύο κομμάτια ο κεντρικός άξονας. Τα διαφορετικά σχήματα των κτιρίων και οι διαφορετικές τους όψεις είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που προσδίδουν έναν δυναμισμό στο χώρο αντιτιθέμενα στο κατά τα άλλα αυστηρό σχήμα του συνόλου.

Τα μικρά ανοίγματα των γειτονικών δρόμων στο νότο προκαλούν το ενδιαφέρον του

3. Wikipedia, Bebelplatz <http://en.wikipedia.org/wiki/Bebelplatz> (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

4. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2006 επιστήμονες, γιατροί, ακτιβιστές και καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο μαζεύτηκαν στο χώρο της πλατείας δίνοντας την ευκαιρία για ένα δημόσιο διάλογο με τους πολίτες απαντώντας σε θέματα του ενδιαφέροντός τους. (Franco Mancuso, Krzysztof Kowalski, ό.π. σελ 98)

επισκέπτη και τον παροτρύνουν να ακολουθήσει έναν από αυτούς. Το κυκλικό σχήμα και η τοποθέτηση του καθεδρικού ναού στη γωνία όπου διασταυρώνονται οι δρόμοι ενισχύει την παραπάνω αίσθηση (Θυμίζει κυκλικό κόμβο). Με αυτό τον τρόπο η πλατεία αποκτά το ρόλο ενός χώρου υποδοχής προς την πόλη. Επιπλέον τα μνημεία που βρίσκονται στο χώρο αφηγούνται την ιστορία της πλατείας και φορτίζουν συναισθηματικά τον επισκέπτη.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Τα πολλαπλά ανοίγματα του χώρου επιτρέπουν την κυκλοφορία αέρα προς την πόλη. Η μεταβαλλόμενη σκιά των κτιρίων καλύπτει ένα μεγάλο κομμάτι του χώρου κατά τη διάρκεια της ημέρας και ο υπόγειος χώρος στάθμευσης αποφορτίζει την περιοχή από την παρουσία του αυτοκινήτου.

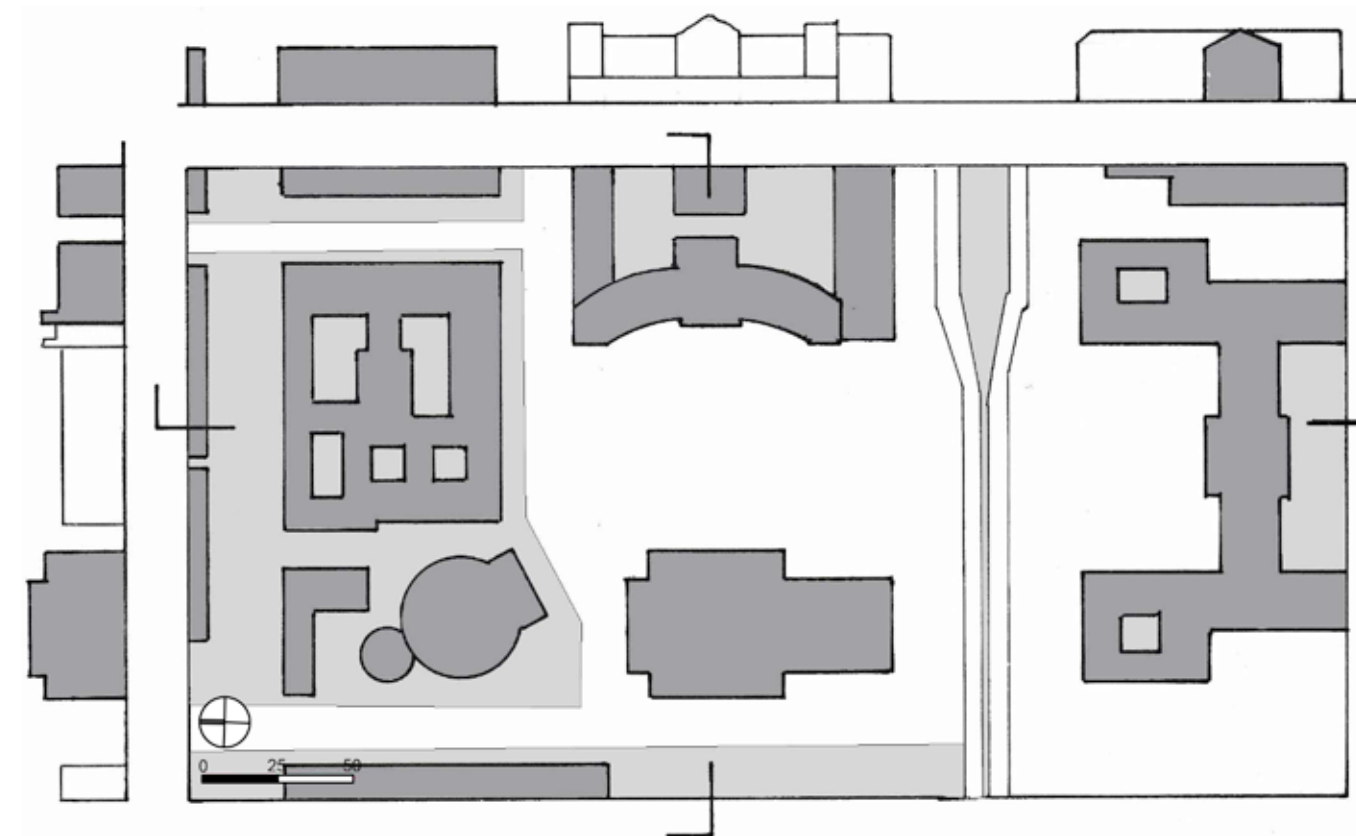
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το δάπεδο έχει διαμορφωθεί από κάθετες γραμμές από πέτρινες πλάκες που σχηματίζουν μεγάλα τετράγωνα, έναν κάναβο στο σύνολο, τα οποία συμπληρώνονται με κυβόλιθους από πορφυρίτη.

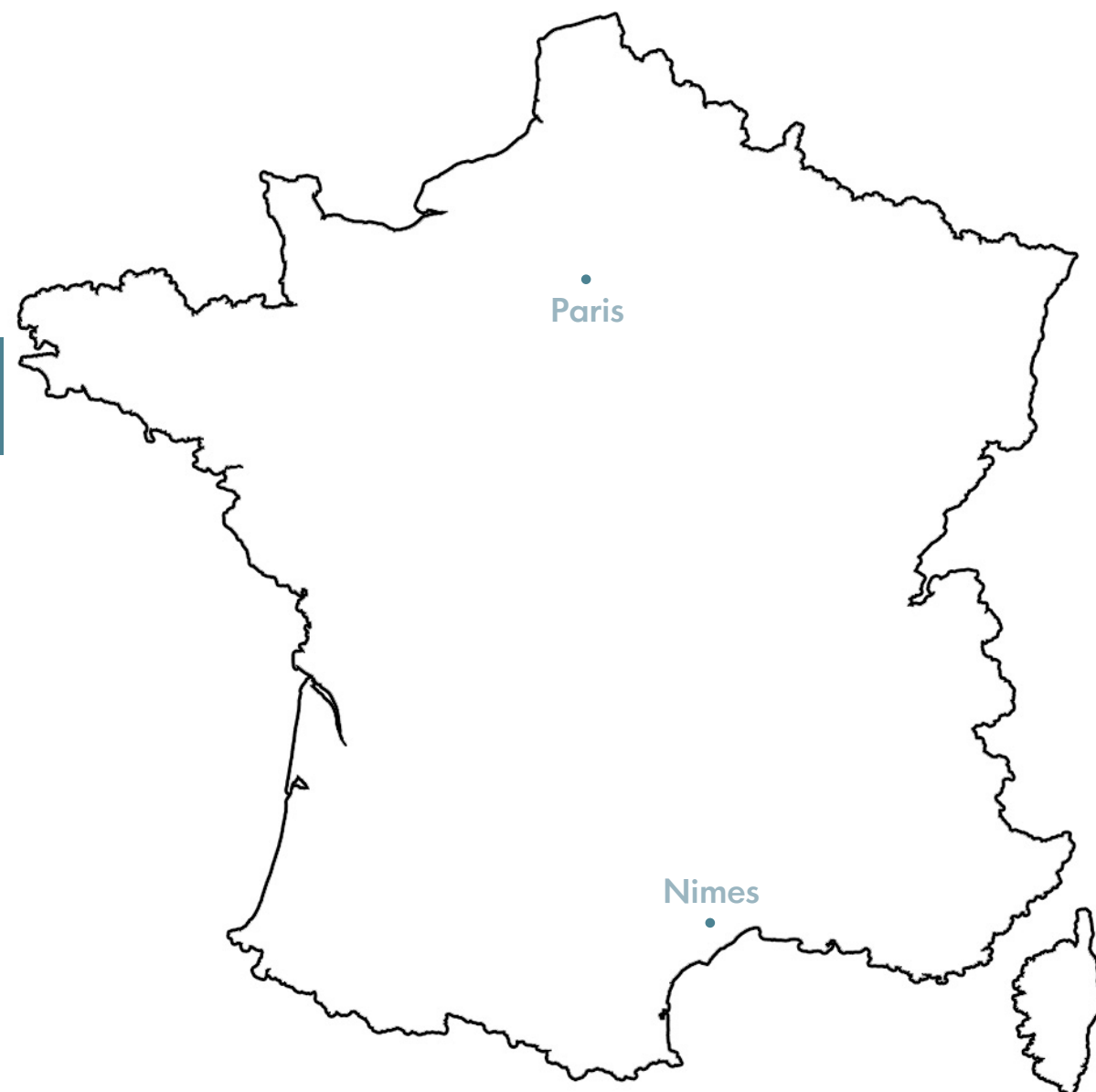
8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Το μνημείο στο κέντρο της πλατείας συμβολίζει την απαγόρευση των βιβλίων από 149 Εβραίων, Κομμουνιστών και ελευθεριακών συγγραφέων και λειτουργεί σαν υπενθύμιση της δίωξης τους⁵. Μ' αυτό τον τρόπο ο χώρος της πλατείας αφηγείται την ιστορία της πόλης και τη μεταβιβάζει στις επόμενες γενιές. Αποτελώντας συνδετικό κρίκο του παρελθόντος με το παρόν θέτει τις ανάλογες βάσεις για το μέλλον ενός τόπου που σέβεται, τιμά και μαθαίνει μέσα από την ιστορία του.

5. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ 98

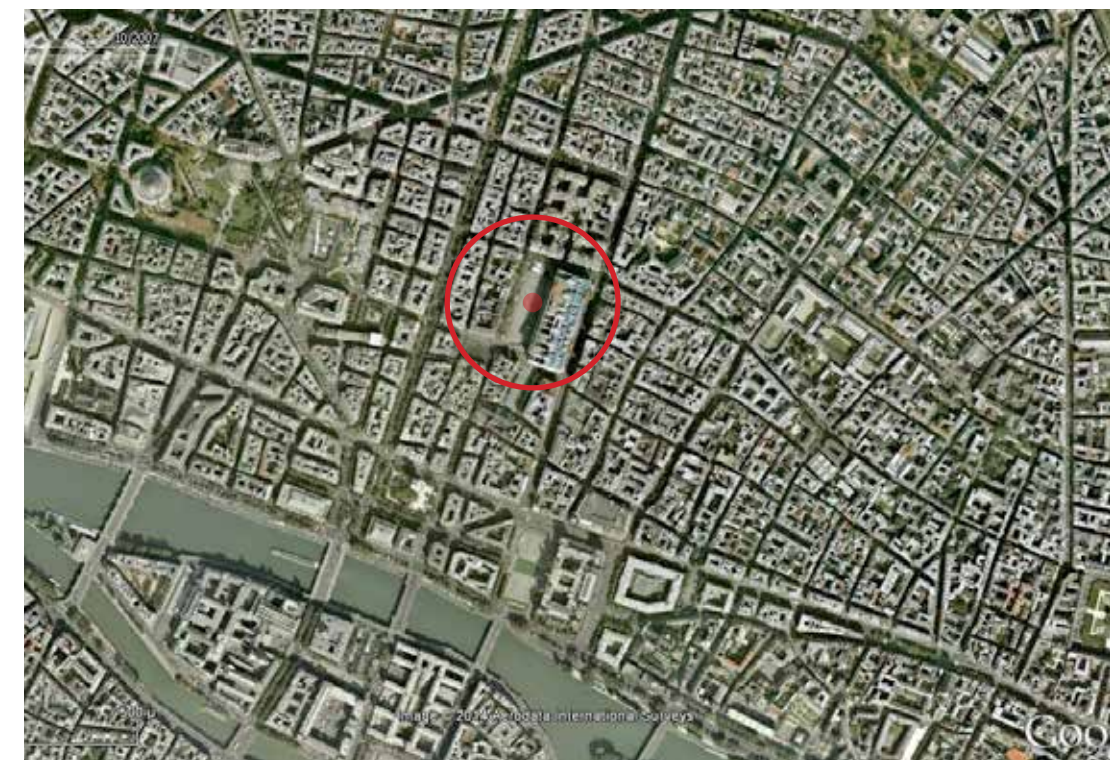

ΓΑΛΛΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ
ΠΑΡΙΣΙ

21. Place Beaubourg - Paris

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Place Beaubourg είναι άρρηκτα συνδεδεμένη τόσο σχεδιαστικά όσο και λειτουργικά με το κέντρο Ζωρζ Πομπιντού στο Παρίσι.

Βρίσκεται στο τέταρτο δημοτικό διαμέρισμα του Παρισιού στην περιοχή Μπομπουρ (Beaubourg), από όπου προέρχεται και η ονομασία της. Είναι αποτέλεσμα αρχιτεκτονικού διαγωνισμού και σχεδιάστηκε μαζί με το κτίριο Πομπιντού, από τους Renzo Piano, Richard Rodgers και Gianfranco Franchini.¹ Η κατασκευή του συνόλου ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1972 και εγκαινιάστηκε μαζί με το κτίριο Πομπιντού το 1977.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, στο βορειοδυτικό κομμάτι του 4ου διαμερίσματος του Παρισιού. Δύο παράλληλοι άξονες, με Β – Ν προσανατολισμό, εφάπτονται εξωτερικά των κτιριακών της ορίων και συνδέουν το βόρειο και το νότιο τμήμα της πόλης με την πλατεία μέσω μικρότερων κάθετων πεζόδρομων.

Η λεωφόρος Boulevard de Sebastopol στα δυτικά και η Rue du Renard – Rue de Beaubourg στα ανατολικά καταλήγουν νότια στη φυσική νησίδα Ile de la Cite του Σηκουάνα. Οι δύο δρόμοι είναι αυτοκινητόδρομοι μονής κατεύθυνσης με κεντρικότερη τη λεωφόρο de Sebastopol που εξυπηρετεί την εί-

σοδο – έξοδο υπόγειου χώρου στάθμευσης.

Κάθετοι στους κεντρικούς άξονες δύο δρόμοι, οι Rue Rambuteau και Rue Audry le Boucher - Rue Saint-Merri διασχίζουν αντίστοιχα τη βόρεια και τη νότια πλευρά της πλατείας. Εσωτερικά του χώρου είναι πλακοστρωμένοι πεζόδρομοι ενώ συνεχίζουν ως δρόμοι ήπιας κυκλοφορίας στον ιστό της πόλης. Η χρήση των οχημάτων εντός του χώρου είναι εφικτή σε ειδικές περιπτώσεις φορτοεκφορτώσεων, έκτακτης ανάγκης κλπ ενώ ευνοείται η κίνηση των ποδηλάτων με ειδικούς χώρους στάθμευσης.

Ακόμα δύο παρόμοιες διαμόρφωσης πεζόδρομοι, παράλληλοι της Boulevard de Sebastopol, εξυπηρετούν τις κινήσεις στην άμεση περίμετρο του χώρου με σημαντικότερο τον πεζόδρομο Rue Saint-Martin που βρίσκεται επί του δυτικού ορίου του χώρου, απέναντι από το κτήριο Pompidou. Η προέκταση του πεζόδρομου στο νότο συνεχίζει αξονικά διασχίζοντας το Σηκουάνα.

Σε κοντινή απόσταση στα δυτικά βρίσκεται ένα υπόγειο μοντέρνο εμπορικό κέντρο, το Chatelet - Les Halles όπου κάτω από αυτό βρίσκεται ο προαστικός σιδηροδρόμος του Παρισιού και ένας από τους μεγαλύτερους σταθμούς μετρό του κόσμου. Βορειοανατολικά βρίσκεται το Εβραϊκό μουσείο και το μουσείο Εθνικών Αρχείων ενώ νότια βρίσκεται η εκκλησία Paroisse Saint Merry αλλά και το δημαρχείο με την πλατεία του που οδηγεί στην όχθη του Σηκουάνα.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η πρόσβαση στην πλατεία γίνεται από τους περιμετρικούς δρόμους- πεζόδρομους. Η κίνηση εντός του χώρου επιτρέπεται μόνο για τους πεζούς και τα ποδήλατα και ενίοτε είναι εφικτή και η κίνηση των οχημάτων.

Ειδικά διαμορφωμένοι χώροι στάθμευσης ποδηλάτων αλλά και ένας υπόγειος χώρος στάθμευσης οχημάτων, στην συμβολή των δρόμων Rue Rambuteau και Rue Beaubourg, αποφορτίζουν την περιοχή από τον κυκλοφοριακή συμφόρηση.

Για μετακινήσεις μεγαλύτερων αποστάσεων, στάσεις μετρό και ο προαστιακός σταθμός βρίσκονται λίγα μέτρα μόνο μακριά από το χώρο της πλατείας.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Από τη νοτιοανατολική γωνία του χώρου, στη συμβολή των οδών Rue Beaubourg και Rue

Saint-Merri, εμφανίζεται η πλάγια και πίσω όψη του κτιρίου Pompidou και η σχέση του με τα παλιά κτίρια της πόλης. Λίγα μέτρα προς την πλατεία το άνοιγμα μιας δευτερεύουσας πλατείας απορροφά τον περαστικό για να τον κατευθύνει προς ένα άνοιγμα που πλέον φαίνεται ο κεντρικός χώρος.

Το άνοιγμα του πεζόδρομου στο νότιο όριο αντιτίθεται στην έντονη κίνηση των οχημάτων στη κεντρική οδό και προδιαθέτει ευχάριστα τον πεζό. Ο χώρος της πλατείας δεν αποκαλύπτεται στον περιπατητή ούτε υπάρχουν οπτικές φυγές που να τον προϊδεάζουν. Αντίστοιχη είναι η θέα και από την βορειοανατολική γωνία.

Στα βορειοδυτικά η είσοδος από το δίκτυο των πεζόδρομων αποκαλύπτει ένα κομμάτι της πλατείας που πλαισιώνεται από μια πυκνή σειρά δέντρων που κρύβουν την πρόσοψη του Pompidou ενώ στο βάθος της ευθείας φαίνεται ένα μέρος του πυκνού ιστού της πόλης.

Προσεγγίζοντας το χώρο από τα δυτικά του πεζόδρομου Saint – Merri ένας δευτερεύων κενός χώρος στα δεξιά δημιουργεί ένα μεγάλο άνοιγμα, διευκολύνοντας τη συνολική οπτική των σχέσεων του χώρου με τον κυρίαρχο κτίριο και τους πεζόδρομους που τον πλαισιώνουν, αναδεικνύοντας την άμεση σχέση του με το δίκτυο της πόλης.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ²

Η καταστροφή του μεσαιωνικού οικισμού το 19ο αιώνα με την διάνοιξη των κεντρικών οδών είχε μεταγενέστερα σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός μεγάλου κενού χώρου μεταξύ των οδών Beaubourg και Saint-Martin.

Αρχικά χρησιμοποιούταν σαν υπαίθριος χώρος στάθμευσης που εξυπηρετούσε τις γειτονιές και τους γύρω δρόμους.

Το 1969 ο πρωθυπουργός Georges Pompidou συνέλαβε την ιδέα ενός πολιτι-

2. Centre Pompidou, Faire Place a la Place: Le centre Pompidou et sa piazza, http://mediation.centrepompidou.fr/education/ressources/ENS-la_place/ENS-la_place.html (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

στικού κέντρου στην καρδιά της πόλης στην κενή περιοχή Beaubourg και μετά από αρχιτεκτονικό διαγωνισμό η αρχιτεκτονική ομάδα των Renzo Piano, Richard Rodgers και Gianfranco Franchini κέρδισε το πρώτο βραβείο το οποίο και υλοποιήθηκε το 1977.

Στα μέσα της δεκαετίας του '80 το κτίριο άρχισε να υποκύπτει στην αναπάντεχη δημοτικότητα του με αποτέλεσμα να κλείσει για να αναδιαμορφωθεί.

Άνοιξε και πάλι μετά από 3 χρόνια ανακαινίσεων το 2000 και έκτοτε λειτουργεί ακατάπαυστα αποτελώντας ένα σύγχρονο μνημείο της πόλης.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ο καθαρός χώρος της πλατείας έχει σχεδόν ίδιες διαστάσεις με το κτήριο Pompidou σε κάτοψη περίπου 166μ.Χ 60μ. Μαζί με τους πλευρικούς πεζόδρομους ο συνολικός χώρος έχει κατά προσέγγιση μήκος 187μ. και πλάτος 68μ.

Το ύψος του κτιρίου Pompidou φτάνει τα 42 μέτρα και ο συνολικός όγκος του τα 418.320 m3. Τα κτίρια στο δυτικό μέτωπο είναι 5 ορόφων με τα δέντρα μπροστά από αυτά σχεδόν στο ίδιο ύψος.³

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος του χώρου είναι σαφής και

ορίζεται από 4 κτιριακά μέτωπα αλλά και κάποιες ζώνες που λειτουργούν ενισχυτικά.

Το πλέον κυρίαρχο στοιχείο που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της ανατολικής μεριάς είναι το κτήριο Pompidou. Το πρωτοφανές για τα δεδομένα του Παρισιού τεράστιο μέγεθος και ύψος του ξεχωρίζει από τα γύρω κτίρια και διακρίνεται από μακριά.

Η σιδερένια κατασκευή του, που στοχεύει στην επίδειξη των λειτουργικών εντοσθίων του και η κρεμαστή ανηφορική σκάλα που διατρέχει το κτίριο, συνυφασμένη με τους γυάλινους γραμμικούς διαδρόμους των ορόφων, που θυμίζουν σκουλήκια είναι μερικά από τα στοιχεία που δεν θυμίζουν σε τίποτα την αριστοκρατική αίγλη του Παρισιού που συναντάται στα υπόλοιπα μέτωπα.

Οι τρεις πλευρές σε ανατολή, βορρά και νότο αποτελούνται από μακρόστενες συνεχείς όψεις με ορθογώνια παράθυρα με μικρά μπαλκόνια στους ορόφους και μεγαλύτερα ανοίγματα στα ισόγειά τους αλλά και ανεπαί-

σθητες, για την ευρύτερη εικόνα, διαφορές στις λεπτομέρειές τους.

Το δυτικό κτιριακό μέτωπο διαφοροποιείται των πλευρικών με τη διάτμηση του από τους εισερχόμενους πεζόδρομους. Μία διπλή ζώνη από δέντρα, υπόγειες σκάλες αλλά και τεράστιοι σωλήνες εξαερισμού που ξεπηδούν από το έδαφος παρεμβάλλονται μεταξύ του κεντρικού χώρου και του πεζόδρομου που ορίζουν τα κτίρια και τονίζουν την υψομετρική αλλαγή στα επίπεδα.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Στα ισόγεια των κτιρίων της περιμέτρου αναπτύσσονται εμπορικές και τουριστικές δραστηριότητες καθώς επίσης και χώροι αναψυχής όπως καφετέριες, εστιατόρια και μαγαζιά. Οι όροφοι φιλοξενούν κατοικίες και γραφεία ενώ δε λείπουν από την περίμετρο και πολιτιστικές χρήσεις όπως μουσεία και γκαλλερυ.

Το κτήριο Pompidou είναι το Εθνικό Μουσείο

Μοντέρνας Τέχνης, το οποίο φιλοξενεί περίπου 50.000 έργα τέχνης. Στεγάζει επίσης μια σημαντική συλλογή βιομηχανικού σχεδιασμού (Design) και την Εθνική Βιβλιοθήκη Πληροφοριών. Η προσθήκη στα νότια του Μουσείου στεγάζει το IRCAM ένα γαλλικό ινστιτούτο για την επιστήμη της μουσικής και του ήχου.⁴

Στον ακάλυπτο χώρο έχει ανακατασκευαστεί το εργαστήριο του Κωνσταντίν Μηραγκούζι και στο εσωτερικό της πλατείας συνυπάρχουν υπαίθριες εκθέσεις, εκδηλώσεις, πλανόδιοι πωλητές, καλλιτέχνες και ακροβάτες που κατακλύζουν τους πεζόδρομους και το κέντρο της πλατείας.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο κεντρικός χώρος της πλατείας που βρίσκεται μπροστά από το κτήριο Pompidou είναι ενιαίος μακρόστενου σχήματος. Το έδαφος της είναι κεκλιμένο και φτάνει μέχρι και 3,2μ. κάτω από το επίπεδο των δρόμων που

την περιβάλλουν, οδηγώντας στην είσοδο του Μουσείου.⁵

Οι πεζόδρομοι σε βορρά και νότο συνδέονται με το χώρο διαμέσου του δυτικού πεζόδρομου Saint – Martin ενώ στα σημεία που εφάπτονται με την πλατεία η υψομετρική διαφορά ενισχύει την οριοθέτηση της πλατείας και δημιουργεί επί μέρους χώρους στο επίπεδο των πεζόδρομων που θυμίζουν μπαλκόνια.

Στο νότιο τμήμα της έχουν διαμορφωθεί δύο μικρότερες πλατείες. Η Place Edmond Michelet στα νοτιοδυτικά και η Place Igor Stravinsky στα νοτιοανατολικά. Ιδιαίτερα στο νότιο τμήμα ο χώρος – μπαλκόνι που δημιουργείται συνδέει δύο επιπρόσθετες πλατείες με την Place Beaubourg. Η ορθογωνίου σχήματος Place Edmond Michelet, που βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία, υποδέχεται τον κόσμο από τα δυτικά λειτουργώντας σαν χώρος υποδοχής και επιτρέποντας τη συνολική οπτική του χώρου.

Η επίσης ορθογώνια Place Igor Stravinsky υποδέχεται τον κόσμο από τα νοτιοανατολικά ενώ το κεντρικό ορθογώνιο συντριβάνι δημιουργεί μια περιμετρική κίνηση καθοδηγώντας τον πεζό προς το κεντρικό μπαλκόνι και κατ' επέκταση στο χώρο.

Οι υψομετρικές διαφορές αλλά και στοιχεία της περιμέτρου που αναφέραμε σε προηγούμενη παράγραφο τονίζουν τόσο τις διαφορετικές ποιότητες που συνυπάρχουν στο χώρο όσο και την άρρηκτη σχέση τους. Οι διάδρομοι – πεζόδρομοι κίνησης με τις ανά-

λογες θεάσεις τους, οι πλατείες στο νότιο τμήμα, τα υπερυψωμένα μπαλκόνια, το κεκλιμένο δάπεδο όλα συμβάλλουν με τον τρόπο τους στην ανάδειξη του κυρίαρχου στοιχείου της πλατείας το κτήριο Pompidou.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Το κεκλιμένο έδαφος της πλατείας σε συνδυασμό με την φαινομενικά διάτρητη όψη του κτιρίου δίνουν την αίσθηση ότι η επιφάνεια της πλατείας διαπερνά το ισόγειο του κτιρίου όπως συμβαίνει στην περίπτωση πυλωτής – προαύλιου χώρου.⁶

Το κεκλιμένο έδαφος αποδίδει την τεχνητή έκφραση μιας φυσικής πλαγιάς ενός λόφου και η διπλή σειρά των δέντρων στα δυτικά ορίζει την κορυφή του.

Η αδιάκοπη οπτική επικοινωνία από το εσωτερικό του κτηρίου προς την πλατεία και αντίστροφα μπλέκει τις δύο καταστάσεις οι οποίες γίνονται αντιληπτές σαν μία. Η εμφανής κίνηση στην εξωτερική σκάλα του κτιρίου επικοινωνεί με την κίνηση στους πεζόδρομους και αποτελεί τη νοπή συνέχειά τους.

Η ίδια η όψη του κτιρίου είναι μία κατακόρυφη πλατεία. Οι κινήσεις στους ορόφους είναι εμφανείς από το εξωτερικό ενώ τα φέροντα μεταλλικά στοιχεία προεκτείνονται στο έδαφος για να αποτελέσουν μέρος του μοτίβου πλακόστρωσης της πλατείας. Το οριζόντιο σύστημα επεκτείνεται κάθετα συνεχίζοντας την ιδέα της πλατείας με πλήρη εξάρτηση των δύο.⁷

3. Wikipedia, Centre Georges Pompidou, http://en.wikipedia.org/wiki/Centre_Georges_Pompidou (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

4. Wikipedia, Centre Georges Pompidou, http://en.wikipedia.org/wiki/Centre_Georges_Pompidou (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

5. Centre Pompidou, Faire Place a la Place: Le centre Pompidou et sa piazza, http://mediation.centrepompidou.fr/education/ressources/ENS-la_place/ENS-la_place.html (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

6. Στο ίδιο

7. Centre Pompidou, Faire Place a la Place: Le centre Pompidou et sa piazza, http://mediation.centrepompidou.fr/education/ressources/ENS-la_place/ENS-la_place.html (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

Οι τεράστιοι σωλήνες εξαερισμού τρυπάνε την επιφάνεια του εδάφους και δίνουν την αίσθηση ότι στην προσπάθεια τους να αναδυθούν κατάφεραν να ανασπώσουν το έδαφος .

6 ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η δεντροστοιχία δημιουργεί μία φυσική σκιά και παράλληλα ανανεώνει τον αέρα που εισέρχονται από τους εισερχόμενους δρόμους. Οι σκιές των κτιρίων σκεπάζουν την περίμετρο ενώ αφήνουν τον ήλιο να εισχωρήσει στο κέντρο. Ο υπόγειος χώρος στάθμευσης και οι ποδηλατόδρομοι αποφορτίζουν την περιοχή από την κυκλοφορία του αυτοκινήτου.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η κατασκευή του κτιρίου Pompidou είναι από γυαλί και μέταλλο⁸ με τα λειτουργικά στοιχεία (κυλιόμενες σκάλες, σωλήνες ύδρευσης, κλιματισμός) να παρουσιάζονται με χρωματική κωδικοποίηση στην πρόσοψη του κτιρίου.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η πλατεία ανήκει τόσο στο Centre Pompidou όσο και στην πόλη ενώ αποτελεί το συνδετικό κρίκο μεταξύ των δύο. Είναι ένας μεγάλος πνεύμονας για την πόλη αλλά και ένας χώρος

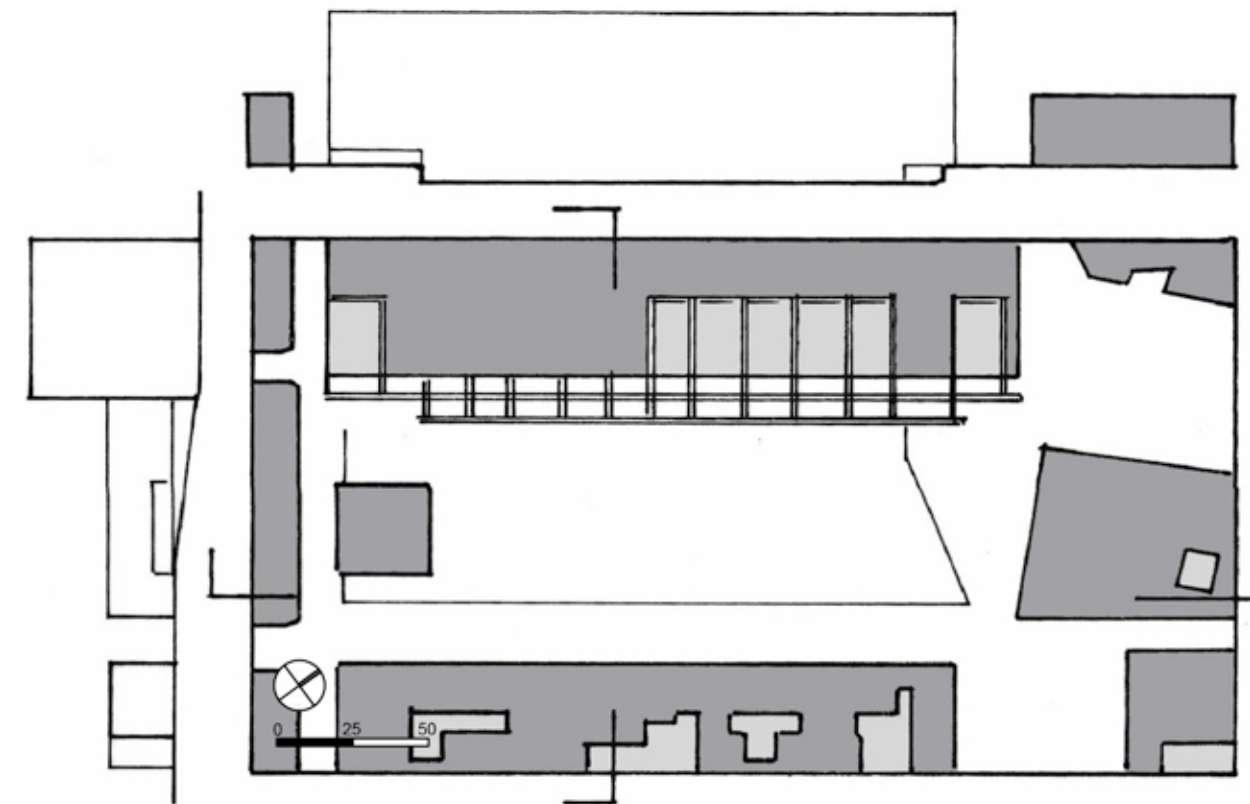
με έντονη προσαρμοστικότητα στις συνεχείς αλλαγές των χρήσεων που φιλοξενεί.

Ο διαδραστικός χαρακτήρας της τέχνης παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του χώρου. Η πλατεία δίνει το χώρο για κάθε μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης και η ίδια η τέχνη γίνεται κομμάτι του δημόσιου βίου.

Το κτίριο και η πλατεία συνδέονται άμεσα: ο εσωτερικός χώρος μπλέκεται με τον εξωτερικό και η μετάβαση από τον έναν χώρο στον άλλον γίνεται σχεδόν με φυσικό τρόπο. Ο δημόσιος χώρος με τον "ιδιωτικό" γίνονται ένα: η κίνηση της πόλης - πλατείας διαγράφεται στην κατακόρυφη κίνηση του κτιρίου, η γυάλινη όψη του κτιρίου επιτρέπει τη συνεχή οπτική επικοινωνία με το αστικό τοπίο και οι αντανakλάσεις από τα γύρω κτίρια στην όψη του αναδεικνύουν την παραπάνω σχέση.

Το κτίριο αποτελεί ένα ορόσημο της πόλης τόσο με το ύψος του, που ξεπερνά την "οροφή" του Παρισιού, όσο και με την πλήρως ανεξάρτητη – ιδιαίτερη μορφή του από το υπόλοιπο ιστορικό κέντρο της πόλης. Ο χώρος της πλατείας παντρεύει τις δύο εποχές με έναν αριστουργηματικό τρόπο αναδεικνύοντας τη συνέχεια της ιστορίας της πόλης με σεβασμό στο παρελθόν υπό το πρίσμα ενός νέου καινοτόμου σύγχρονου πνεύματος.

8. Wikipedia, Centre Georges Pompidou, http://en.wikipedia.org/wiki/Centre_Georges_Pompidou (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

22. Place de la Maison Carree - Nimes

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Place de la Maison Carree βρίσκεται στο κέντρο της πόλης Νιμ της Γαλλίας. Η ονομασία της προέρχεται από τον ρωμαϊκό ναό, Maison Carree, που στέκει στη μέση του χώρου και η κατασκευή του χρονολογείται το 16ο πΧ. αιώνα.

Μετά από αρκετές παρεμβάσεις στο χώρο η κατασκευή του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης, Carre d' Art, από τον Norman Foster έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην τελική της διαμόρφωση.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης της Νιμ στη γωνία που διαμορφώνει η συμβολή του κεντρικού Β – Ν άξονα Boulevard Victor Hugo και της οδού Avenue du General Perrier.

Η κεντρική λεωφόρος Boul. Victor Hugo καταλήγει νοτιοανατολικά στο αρχαίο ρωμαϊκό αμφιθέατρο Arenes, βόρεια συναντά την Place d' Assas ενώ διασταυρώνεται με μία εξίσου κεντρική λεωφόρο την Quai de la Fontaine. Η Av. Perrier συνεχίζει στα δυτικά περνώντας από το εμπορικό κέντρο της πόλης La Coupole.

Δευτερεύοντες δρόμοι, παράλληλη της λεωφόρου, καταλήγουν στη μέση της βόρειας

και νότιας πλευράς της αλλά και στις γωνίες της. Η σχετικά φαρδιά Rue Auguste, στη βόρεια πλευρά, καταλήγει μπροστά από την είσοδο του ναού προεκτείνοντας έναν νοτιό άξονα σε Β – Ν.

Οι δρόμοι που εφάπτονται στην ανατολική και στη νότια πλευρά της πλατείας είναι πεζοδρομημένοι, περιορίζοντας την κίνηση των αυτοκινήτων στους παραπάνω οδικούς άξονες. Ο πεζόδρομος στη νότια πλευρά, Rue de l' Horloge, συνδέει το χώρο της πλατείας με το Θέατρο της πόλης και την πλατεία του ρολογιού (Tour d' Horloge) που βρίσκεται λίγα μέτρα μακριά προς τα ανατολικά.

Σε μια μέση απόσταση 300μ. από την πλατεία βρίσκονται στα ανατολικά ο καθεδρικός ναός Notre Dame, το Μουσείο της παλιάς πόλης και το δημαρχείο στα νοτιοανατολικά. Νότια βρίσκεται το Τεχνικό λύκειο της πόλης και το ρωμαϊκό αμφιθέατρο και δυτικά αναπτύσσεται το δημόσιο πάρκο της πόλης.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η πρόσβαση στον κεντρικό χώρο της πλατείας είναι εφικτή μόνο για τους πεζούς και τα ποδήλατα. Οι δρόμοι που την πλαισιώνουν σε βορρά και δύση είναι μονής κατεύθυνσης και επιτρέπουν την κυκλοφορία των οχημάτων. Η κεντρική λεωφόρος Victor Hugo εξυπηρετεί γραμμές λεωφορείων με δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης των οχημάτων.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Η προσέγγιση του χώρου γίνεται από τις γωνίες της και από τη μέση της βόρειας και της νότιας πλευράς της.

Από τις τέσσερις γωνίες η πρώτη άποψη του χώρου διαμορφώνεται από πλάγια θέση ενώ η παρεμβολή του ναού, που βρίσκεται στο επίκεντρο, δεν επιτρέπει τη συνολική θεώρηση.

Η βασική διαφορά ανάλογα με τη θέση πρόσβασης είναι στην εικόνα του βάθους που πλαισιώνει το ναό. Από τη βορειοδυτική και νοτιοδυτική γωνία ο ναός κρύβει και ταυτόχρονα πλαισιώνεται από τον ιστό της πόλης ενώ από τις ανατολικές γωνίες διακρίνεται στο βάθος το σύγχρονο μουσείο Carree d' Arts.

Η πρόσβαση από τη μέση των πλευρών της διευκολύνει την αντίληψη της συνολικής διαμόρφωσης του χώρου αλλά και της σχέσης του με τον αστικό ιστό και το μουσείο.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ¹

Η πλατεία καταλαμβάνει το ένα κομμάτι του χώρου μιας Γαλλορωμαϊκής αγοράς που χρονολογείται από το ξεκίνημα της εποχής μας.

Το 1533 ο Francis I προκειμένου να αναδείξει το ναό κατεδάφισε κάποια κτίρια που τον πλαισιώναν. Αυτή η τακτική συνεχίστηκε και τους επόμενους αιώνες με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί σταδιακά ο χώρος της σημερινής πλατείας.

Το 1809 ο αρχιτέκτονας Charles Durand ανακατασκεύασε ένα θέατρο απέναντι από το ναό που είχε καταστραφεί από μια πυρκαγιά και το 1824. Το εσωτερικό του ναού μετατράπηκε σε μουσείο με εμφανή αρχαία ίχνη γύρω από αυτόν. Πενήντα χρόνια μετά οι δρόμοι και οι όψεις των σπιτιών ευθυγραμμίστηκαν σύμφωνα με το στυλ του 19ου αιώνα, εκτός της δυτικής πλευράς όπου η κατασκευή της πρόσοψης του θεάτρου είχε προηγηθεί.

Τον 20ο αιώνα ο χώρος εξυπηρετούσε τη στάθμευση των οχημάτων μέχρι και το 1984 όπου αποφασίστηκε η αναδιαμόρφωση της πλατείας ξεκινώντας με την αντικατάστασή του ερειπίου θεάτρου και την αντικατάστασή του με το σύγχρονο μουσείο Carre d' Art.

Τα δύο εγχειρήματα ξεκίνησαν το 1988 και διήρκεσαν 5 χρόνια υπό την επίβλεψη του αρχιτέκτονα Norman Foster. Επιπλέον οι δρόμοι σε ανατολή και νότο πεζοδρομήθηκαν αποτρέποντας την κίνηση των οχημάτων.

¹ Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.124

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η πλατεία έχει μήκος 75μ. και πλάτος 60μ.² Ο ναός διαστάσεων 26,42μ. Χ 13,54μ. και ύψους 15μ. τοποθετείται σε ένα βάθρο ύψους 2,85μ.³ Τα κτίρια της περιμέτρου είναι τριώροφα και πενταώροφα και το μουσείο Carrer d' Art με τους εννέα ορόφους αναπτύσσεται μέχρι τη μέση υπόγεια χωρίς να κυριαρχεί στο χώρο.⁴

Ο ρωμαϊκός ναός πλαισιώνεται από μία βυθισμένη κατά ένα μέτρο επιφάνεια από το επίπεδο των δρόμων και των πεζόδρομων. Το βάθρο στο οποίο είναι τοποθετημένος ο ναός τον φέρνει στο ίδιο ύψος με το κτίριο του μουσείου που τοποθετείται επίσης σε ένα βάθρο ύψους ενός μέτρου.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Ο χώρος περικλείεται στις τρεις πλευρές

του από κτίρια ίδιου ύψους και παρόμοιας πρόσοψης. Το ανατολικό κτιριακό μέτωπο είναι συνεχές ενώ το βόρειο και το νότιο διακόπτεται στη μέση από έναν δρόμο.

Στην περίπτωση του βορείου ορίου ο άξονας που εισέρχεται στο χώρο διασπά την κτιριακή συνέχεια και υποβιβάζει την αίσθηση της περίφραξης, η οποία ενισχύεται στη συνέχεια με την παρεμβολή του κεντρικού ναού.

Στα δυτικά η πλατεία ανοίγει προς το δρόμο και το κτίριο του μουσείου το οποίο αν και βρίσκεται έξω από την άμεση περίμετρο της πλατείας και σε απόσταση από τα περιμετρικά κτίρια αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της.

Οι όψεις των κτιρίων της περιμέτρου βρίσκονται σε χρωματική αρμονία με το ναό και το πλακοστρωμένο δάπεδο. Οι όροφοι τους μονοπωλούνται από μακρόστενα ανοίγματα και μπαλκόνια ενώ στα ισόγειά τους οι είσοδοι συνεχίζουν τις κάθετες γραμμές των

σε σειρά παραθύρων.

Η πρόσοψη του μουσείου από την άλλη είναι λιτή και απέρριπτη και διαμορφώνεται από μια γυάλινη επιφάνεια και ένα στέγαστρο που στηρίζεται σε μεταλλικούς στύλους διαμορφώνοντας μία στοά εισόδου. Εκατέρωθεν του κτιρίου παρεμβάλλονται ψηλοί όγκοι πρασίνου και δρόμοι.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στις χρήσεις της περιμέτρου συγκεντρώνεται στην πολυλειτουργικότητα του Μουσείου Μοντέρνας τέχνης (Carrer d' Art). Το υπόγειο του κτιρίου αποτελείται από αποθηκευτικούς χώρους, χώρους αρχειοθέτησης και κινηματογράφο ενώ στο ισόγειο και τους ορόφους βρίσκεται η βιβλιοθήκη και οι εκθεσιακοί χώροι. Στον τελευταίο όροφο/ταράτσα είναι τα γραφεία διοίκησης του μουσείου καθώς επίσης κι ένα υπόστεγο καφέ με θέα προς την πλατεία.

χώρους διαφορετικών ποιοτήτων και χρήσεων. Λίγα σκαλοπάτια κάτω από το επίπεδο του δρόμου ένας μικρότερος τετράγωνος χώρος πλαισιώνει το ναό και αποκαλύπτει μέσα από δύο τρύπες στη βόρεια πλευρά του τα αρχαία ίχνη της ρωμαϊκής αγοράς.

Με αρχή το επίπεδο του δρόμου δύο ελαφρώς κεκλιμένα πλευρικά πλατώματα σε βορρά και νότο συναντούν το επίπεδο του βυθισμένου χώρου αγκαλιάζοντας το ναό. Ο ναός είναι τοποθετημένος σε ένα βάθρο με αποτέλεσμα το ύψος του να φτάνει το ύψος των περιμετρικών κτιρίων και η βάση του να ξεπερνά το επίπεδο του δρόμου. Η υψομετρική διαφορά που θα προέκυπτε μεταξύ του ναού και του κτιρίου του μουσείου επιλύεται με την δημιουργία ενός νέου βάθρου για το μουσείο. Μ' αυτό τον τρόπο τα δύο κτίρια βρίσκονται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο ορίζοντας μια καθοδική πορεία από το μουσείο προς το ναό και αντίστροφα.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Η πλατεία σχηματίζει σε κάτοψη ένα ορθογώνιο το οποίο χωρίζεται σε δύο ίσα τμήματα από το μνημείο, που βρίσκεται στο κέντρο του. Στη δυτική της πλευρά εφάπτεται ένας δρόμος που τη συνδέει και ταυτόχρονα την διαφοροποιεί από τον προαύλιο χώρο του μουσείου ενώ ένας λιγότερο σημαντικός δρόμος οριοθετεί τη βόρεια μεριά.

Μικρές υψομετρικές διαφορές στην επιφάνεια της πλατείας δημιουργούν επιπλέον

πιο ολοκληρωμένη οπτική του χώρου.

Η απλότητα της πρόσοψης του μουσείου μοντέρνας τέχνης δεν υποβιβάζει το ναό ενώ είναι εμφανής η ομοιομορφία των δύο κτιρίων που επιτυγχάνεται μέσα από κάποια κοινά χαρακτηριστικά όπως το βάθρο, η στοά και οι στύλοι.⁶ Η γυάλινη όψη του δημιουργεί έναν εκπληκτικό διάλογο με το Maison Carrée μέσα από τις αντανακλάσεις της καθρεπτίζουσας επιφάνειας.⁷

Τα διαφορετικά επίπεδα και η καθοδική πορεία προς το ναό εντείνουν τη μνημειοκότητα του χώρου και μ' αυτό τον τρόπο η πλατεία συνδέει τα δύο μνημεία.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η σκιά του ναού και των πλευρικών κτηρίων λόγω του προσανατολισμού, καλύπτει ένα κομμάτι της πλατείας αν και δεν μπορεί να αντικαταστήσει την έλλειψη των στεγασμένων χώρων.

5. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.124

6. Foster & Partners, Carrer d' Art, <http://www.fosterandpartners.com/projects/carr%C3%A9-dart/> (πρόσβαση Οκτώβριος 2014)

7. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof ό.π. σελ.124

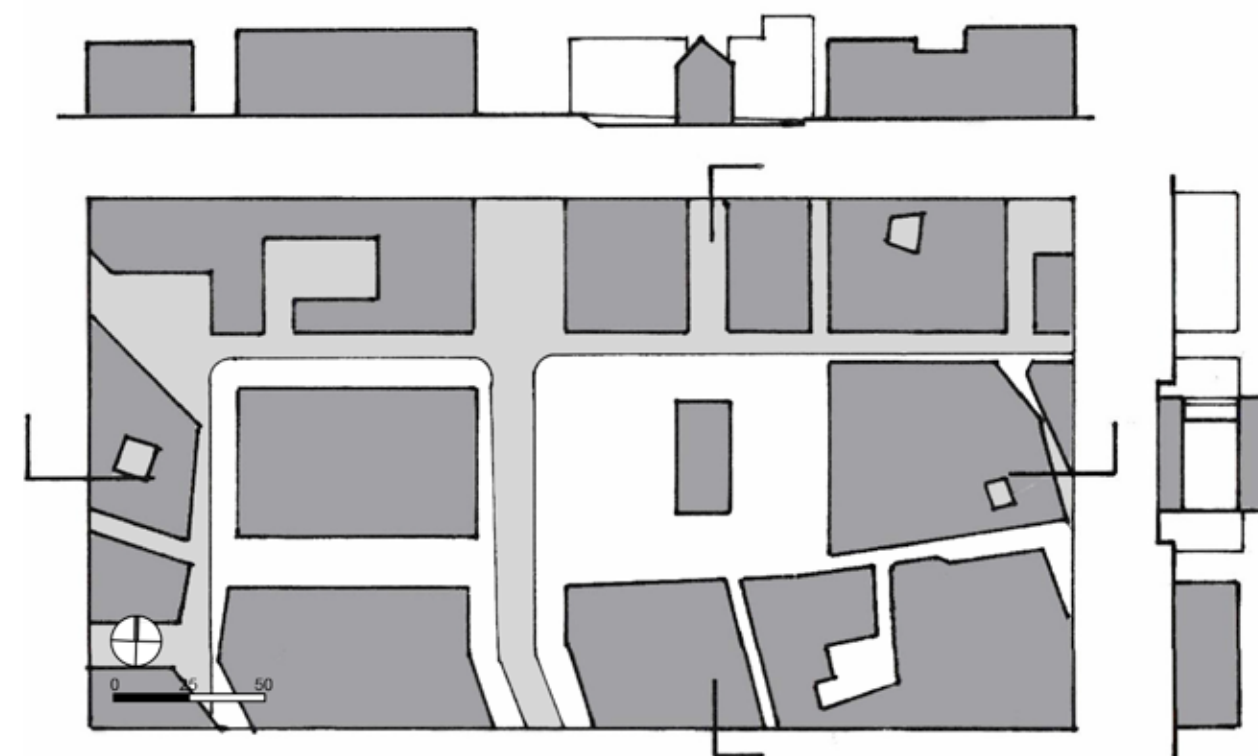
7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Διαφορετικά υλικά τοποθετούνται στις διαφορετικές ζώνες του χώρου. Κυβόλιθοι καλύπτουν τον βυθισμένο χώρο ενώ πέτρινες και μαρμάρινες πλάκες το επίπεδο του δρόμου.

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Ο χώρος της πλατείας γεφυρώνει επί της ουσίας δύο διαφορετικές ιστορικές περιόδους και τονίζει τη σημασία της αρμονικής συνύπαρξης των δύο μέσα από την εφαρμογή κοινών θεμελιωδών αρχών. Η ιστορία και ο πολιτισμός του τόπου βρίσκονται σε συνεχή διάλογο μεταξύ τους και είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τη ζωή της πόλης η οποία παρελαύνει στην Place de la Maison Carree.

ΚΑΤΟΨΗ & ΤΟΜΕΣ

ΙΣΠΑΝΙΑ

ΙΣΠΑΝΙΑ
ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ

23. Placa dels Angels - Barcelona

1. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ 178
2. Wikipedia, Barcelona Museum of Contemporary Art, http://en.wikipedia.org/wiki/Barcelona_Museum_of_Contemporary_Art (πρόσβασιούλιος 2014)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Placa dels Angels είναι αποτέλεσμα ενός ευρύτερου προγράμματος ανάπλασης δημοσίων χώρων που ξεκίνησε το 1980 στη Βαρκελώνη, και σημειώνεται ως τον σημαντικότερο αστικό μετασχηματισμό που έχει δεχτεί μια ευρωπαϊκή πόλη τις τελευταίες δεκαετίες.¹

Βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης της Βαρκελώνης και συγκεκριμένα στη συνοικία El Raval. Το όνομα της οφείλεται στο μεσαιωνικό μοναστήρι dels Angels που συνορεύει με το χώρο.²

Η περιοχή El Raval θεωρούνταν αφιλόξενη πριν την δημιουργία του μουσείου μοντέρνας τέχνης και κατ' επέκταση της πλατείας, η οποία αναβάθμισε την περιοχή συγκεντρώνοντας καθημερινά μεγάλο αριθμό των κατοίκων.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Στον κεντρικό χώρο της πλατείας οδηγείται κανείς μέσω του δρόμου Carrer de Montalegre, που εφάπτεται του ανατολικού ορίου της αλλά και μέσα από τον στενό πεζόδρομο, Carrer de Ferlandina που τέμνει το δυτικό κτιριακό μέτωπο.

Η Carrer de Montalegre, είναι μονής κατεύθυνσης, ήπιας κυκλοφορίας με ποδηλατόδρομο, πεζόδρομους και ειδικά διαμορφωμένες θέσεις παρόδιας στάθμευσης. Στη νοτιοανατολική γωνία του χώρου ο εν λόγω δρόμος συναντά την κάθετη σε αυτόν οδό Carrer d'Elisabets, που συνδέει αξονικά το χώρο με τον κεντρικό άξονα της πόλης La Rampla ο οποίος οδηγεί με τη σειρά του στην Placa Catalunya.

Το δίκτυο των δρόμων της περιοχής που ανή-

κει η πλατεία διαμορφώνεται κυρίως από μονόδρομους ήπιας κυκλοφορίας και πεζόδρομους που εξυπηρετούν τις κατοικίες που βρίσκονται σε αυτήν.

Η περιοχή εκτός από κατοικίες κατακλύζεται από έναν σημαντικό αριθμό κτιρίων διοίκησης, μουσείων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Τα σημαντικότερα εκ των οποίων είναι ,το κτήριο CCCB (Κέντρο Σύγχρονου Πολιτισμού της Βαρκελώνης), τα κεντρικά γραφείο του FAD (Ιδρυμα διακοσμητικών τεχνών), το κτήριο CIDOB (Κέντρο διεθνών σχέσεων και αναπτυξιακών μελετών), το παρεκκλήσι του μεσαιωνικού μοναστηριού (τμήμα του μουσείου) και η Σχολή Πληροφορικής.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε δια μέσου του δρόμου Carrer de Montalegre εξυπηρετείται η κίνηση των οχημάτων και των ποδηλάτων με δυνατότητα παρόδιας στάθμευσης και των δύο, ενώ παράλληλα στάσεις λεωφορείων

βρίσκονται εκατέρωθεν του χώρου.

Η κίνηση εσωτερικά της πλατείας είναι εφικτή μόνο για τους πεζούς και τα ποδήλατα, εκτός από ιδιαίτερες περιπτώσεις, ενώ ένας υπόγειος χώρος στάθμευσης αλλά και ειδικά διαμορφωμένες ζώνες για τα ποδήλατα (προς δανεισμό και στάθμευση) ωφελούν και αποφορτίζουν την περιοχή από την παρουσία του αυτοκινήτου. Επιπλέον όχι πολύ μακριά από τον χώρο υπάρχει και στάση Μετρό.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Προσεγγίζοντας το χώρο από τα βορειοανατολικά, η πλάγια όψη του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης και η επιβλητική όψη του Πολιτιστικού κέντρου προδιαθέτουν την ύπαρξη ενός ανοικτού χώρου. Στο βάθος ένα τμήμα πέτρινου κτιρίου νότια της πλατείας, το κτήριο FAD, έρχεται σε αντίθεση με την άσπρη μοντέρνα όψη του μουσείου του οποίου το μέγεθος αποκαλύπτεται μαζί με το χώρο.

Από τα νοτιοανατολικά η όψη και το μέγεθος του Μουσείου διακρίνεται άμεσα και κυριαρχεί στο χώρο ενώ παράλληλα φαίνεται η σχέση της πλατείας με την πόλη. Η καθόλου διακριτική σύγχρονη πρόσοψη του κτιρίου εκπροσωπεί ένα νέο πρόσωπο της αρχιτεκτονικής της πόλης, το οποίο αν και πλήρως αντίθετο στο μεσαιωνικό χαρακτήρα της περιοχής, εναρμονίζεται με έναν πρωτοφανή τρόπο με το χώρο παντρεύοντας την παλιά με την νεώτερη ιστορία της Βαρκελώνης.

Η είσοδος από τα δυτικά τονίζει ακόμα

περισσότερο την παραπάνω αίσθηση. Στα δεξιά μια σειρά από παλιές πολυκατοικίες και αριστερά στο βάθος η όψη του μουσείου δημιουργούν έναν φαρδύ διάδρομο - προσόμοιο του συνολικού χώρου. Από αυτή τη θέση δεν διακρίνεται άμεσα το μέγεθος και η διαμόρφωση του μουσείου.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Η εμφάνιση του δημοκρατικού δημοτικού συμβουλίου στα τέλη της δεκαετίας του '70 πυροδότησε έναν αστικό μετασχηματισμό που επικεντρωνόταν σε συστηματικές παρεμβάσεις – αναπλάσεις του κέντρου της Βαρκελώνης που θα διάνθιζαν την πόλη με υποδειγματικές κατασκευές και χώρους.³

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο ανήκει και η ανάπλαση του χώρου της Placa dels Angels που ξεκίνησε με την κατασκευή του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης το 1987 σε σχέδια του Αμερικάνου αρχιτέκτονα Richard Meier.Ο σχεδιασμός και η κατασκευή του κτιρίου διήρκησαν 8 χρόνια και το μουσείο άνοιξε για το κοινό στις 28 Νοεμβρίου το 1995.⁴

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το ορθογώνιο μουσείο MACBA έχει μήκος 120μ. και πλάτος 35μ.⁵ και ύψος σχεδόν 30μ. – 40μ. Τα κτίρια της περιμέτρου είναι

τεσσάρων μέχρι και έξι ορόφων. Σε άξονα Β – Ν το μέγιστο πλάτος κενού χώρου φτάνει τα 60μ. και το ελάχιστο περίπου στα 35μ. ενώ το μήκος του σε Α – Δ τα 130μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η ακανόνιστη γραμμή της περιμέτρου διαμορφώνει χώρους διαφορετικών μεγεθών και ποιότητων που εξυπηρετούν τα κτίρια – όρια και φιλοξενούν δραστηριότητες των κατοίκων της περιοχής.

Το μουσείο Μοντέρνας Τέχνης που κυριαρχεί στο χώρο ορίζει τη βόρεια πλευρά και η αρχιτεκτονική της όψης του φαίνεται να επαναλαμβάνει την τεθλασμένη κτιριογραφμή που οριοθετεί το χώρο. Με σαφείς αναφορές στο Μοντερνισμό, η πρόσοψη του κτιρίου αποτελείται, σε γενικές γραμμές, από μία ενιαία άσπρη επιφάνεια πάνω στην οποία προσαρτώνται δύο γλυπτικοί άσπροι όγκοι σε προεξοχή.⁶ Οι τελευταίοι τονίζουν τις

3. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ 178

4. Wikipedia, Barcelona Museum of Contemporary Art, http://en.wikipedia.org/wiki/Barcelona_Museum_of_Contemporary_Art (πρόσβασιούλιος 2014)

5. Στο ίδιο

6. Richard Meier & Partners Architects LLP, Barcelona Museum of Contemporary Art, <http://www.richardmeier.com/?projects=barcelona-museum-of-contemporary-art-2>

εισόδους του κτιρίου και ενώνονται με μία μεγάλη γυάλινη επιφάνεια με οριζόντιες διαμήκεις περσίδες.

Το νότιο όριο της πλατείας ορίζεται από την τεθλασμένη γραμμή του κτηρίου FAD, το οποίο προεξέχει στα ανατολικά. Η όψη του κτιρίου συνδυάζει μεγάλα ανοίγματα - εσοχές στη νοτιοανατολική και στη δυτική του μεριά σε αντίθεση με τη συμπαγή νοτιοδυτική πλευρά όπου γυάλινες σύγχρονες προσθήκες τονίζουν την είσοδο σε αυτό. Στην ακανόνιστη γραμμή της οροφής του προστίθενται κατακόρυφα στοιχεία ενώ η παρόμοια χρωματική αντιμετώπιση των μερών του συνδυάζει αρμονικά την προϋπάρχουσα κατασκευή με τη πιο σύγχρονη προσθήκη.

Ανατολικά ο χώρος ανοίγει προς το στενό δρόμο για να παισιωθεί από ένα κτιριακό σύμπλεγμα με διαφορετικά ύψη και όψεις. Δυτικά του μουσείου ένας τοίχος κρύβει τη βάση μιας συνεχούς σειράς πολυκατοικιών και διαμορφώνει έναν διάδρομο κίνησης που σε κατευθύνει βόρεια του μουσείου.

Μπροστά από τη νοτιοδυτική γωνία του MACBA μια σειρά από πολυκατοικίες με παράθυρα και μπαλκόνια διαμορφώνουν έναν μικρότερο χώρο.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η περίμετρος αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από κτίρια δημόσιου χαρακτήρα. Συγκεκριμένα τα κτίρια που παισιώνουν το χώρο είναι τα εξής: το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, που ορισμένες λειτουργίες του φιλοξενούνται στο παρεκκλήσι (Capella del Macba), το κτίριο FAD που είναι το ίδρυμα Διακοσμητικών Τεχνών, η Σχολή Πληροφορικής καθώς επίσης πολυκατοικίες και καφετέριες.⁷

Ο κεντρικός χώρος χρησιμεύει για υπαίθριες εκθέσεις και εκδηλώσεις του μουσείου με υπόγειο χώρο στάθμευσης, ενώ κατακλύζεται από τους κατοίκους της περιοχής καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, προσελκύοντας ιδιαίτερα τη νεολαία που εκμεταλλεύεται το χώρο για skateboard.⁸

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Θεωρώντας ως βασικό χώρο της πλατείας το χώρο που βρίσκεται μπροστά από το MACBA, τότε κάνουμε λόγο για έναν ενιαίο χώρο ορθογωνίου σχήματος στον οποίο δύο δευτερεύοντες χώροι, σχεδόν μισού μεγέθους του βασικού, αγκιστρώνονται στη δυτική και στη νοτιοδυτική μεριά του.

Αν και ο κεντρικός χώρος είναι συνεπίπε-

δος του δρόμου το μουσείο τοποθετείται σε μία ελαφρώς υπερυψωμένη επιφάνεια που δημιουργεί μία βεράντα προς την πλατεία πλάτους περίπου 15μ. Η είσοδος σε αυτό γίνεται διαμέσου μιας ράμπας με ήπια ανηφορική κλίση προς τα δυτικά αλλά και μέσω σκαλοπατιών εκατέρωθεν αυτής ενώ διαχωριστικά στοιχεία των δύο διαμορφώνουν χώρους στάσης με γραμμικά συμπαγή καθίσματα.

Η εσοχή του κτιρίου στα νοτιοδυτικά λειτουργεί σαν προαύλιο ή σαν χώρο υποδοχής του ιδρύματος FAD, ενώ παράλληλα εξυπηρετεί την είσοδο στον υπόγειο χώρο στάθμευσης αλλά και τη στάθμευση των ποδηλάτων.

Δυτικά, ο στενότερος από τους 3 χώρους βρίσκεται σε κομβικό σημείο. Παρεμβάλλεται του κεντρικού χώρου και του ιστού της πόλης ενώ παράλληλα συνδέει το νότιο με το βόρειο τμήμα του μουσείου όπου αποκαλύπτεται ένας τέταρτος χώρος, το προαύλιο του Σύγχρονου Κέντρου Πολιτισμού (CCCB).

Η ιδιαιτερότητα της πλατείας αποτυπώνεται και στην όψη του MACBA, που συνδέει και ενοποιεί τα επί μέρους τμήματά της. Οι προεξοχές στην όψη του κτιρίου βρίσκονται στη συνέχεια του άξονα που διαμορφώνουν οι μικρότεροι χώροι, ενώ η γυάλινη επιφάνεια συσχετίζεται με τα μεγάλα ανοίγματα στο νοτιοανατολικό κομμάτι συνδέοντας το εσωτερικό του κτιρίου με την πλατεία. Η δυτική όψη του μουσείου συγχέεται με τις όψεις των πολυκατοικιών με τα μικρά μπαλκόνια και τα ενιαία παράθυρα.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η πρόσοψη του κτιρίου MACBA συσχετίζεται με τη χρήση του καθώς βασικά στοιχεία της θυμίζουν γλυπτά. Η γυάλινη επιφάνεια του αποκαλύπτει την εσωτερική ράμπα κίνησης η οποία φαίνεται σαν συνέχεια της εξωτερικής αποδεικνύοντας την ενιαία αντιμετώπιση του μέσα με το έξω και προεκτείνοντας νοητά το χώρο (βλ. Place Beaubourg). Το λευκό χρώμα του κτιρίου τονίζει την αντίθεση των σκιών με το φως προσδίδοντας μία γλαφυρότητα στη μορφή κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Το νότιο μέτωπο αν και σχετικά ανήσυχο γίνεται αντιληπτό σαν ενιαίο σύνολο με τη βοήθεια του υλικού της πέτρας αλλά και την χρωματική αντιστοιχία. Η τεθλασμένη γραμμή του κτιρίου προσδίδει έναν αυθορμητισμό και μία χαλαρότητα που σε αντίθετη περίπτωση θα έδινε την

αίσθηση της αυστηρής οχρωματικής περιφραξης.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Παρατηρείται σημαντική έλλειψη στοιχείων που συμβάλλουν στο δροσισμό του χώρου και στην ηλιοπροστασία. (νερό, φύτευση, στέγαστρα) Παρ' όλα αυτά ένα μέρος του χώρου σκιάζεται από τον όγκο των κτιρίων. Το σκούρο χρώμα του υλικού της δαπεδό-

7. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ 178

8. <http://unlike.net/barcelona/escapism/placa-dels-angels>

στρώσης πιθανόν να έχει μεγάλη θερμοαπορροφητικότητα.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οι όψεις των προϋπάρχοντων κτιρίων είναι από πέτρα ενώ για το σύγχρονο κτίριο του μουσείου έχει χρησιμοποιηθεί στόκος, γυαλί, γρανίτης και λευκά πανελ αλουμινίου.⁹

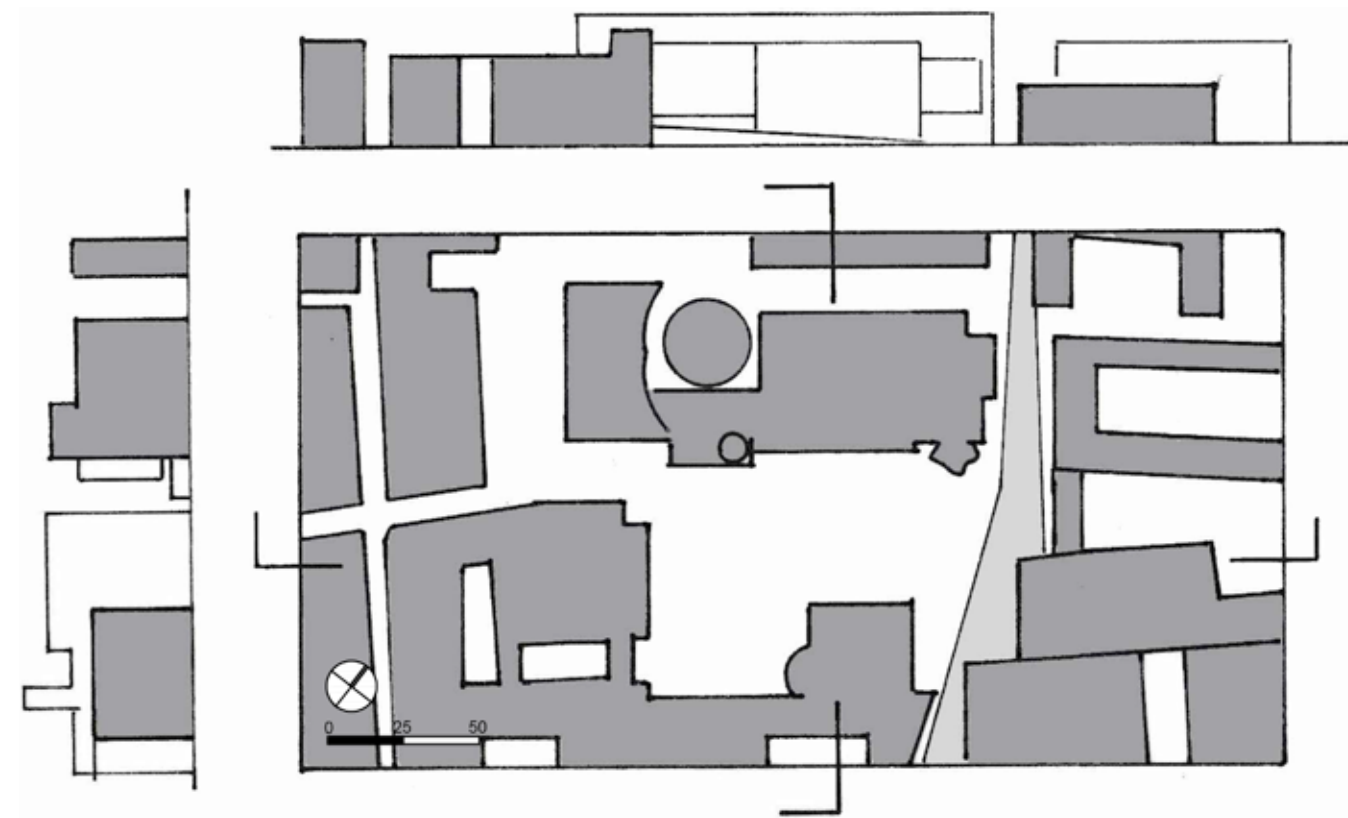
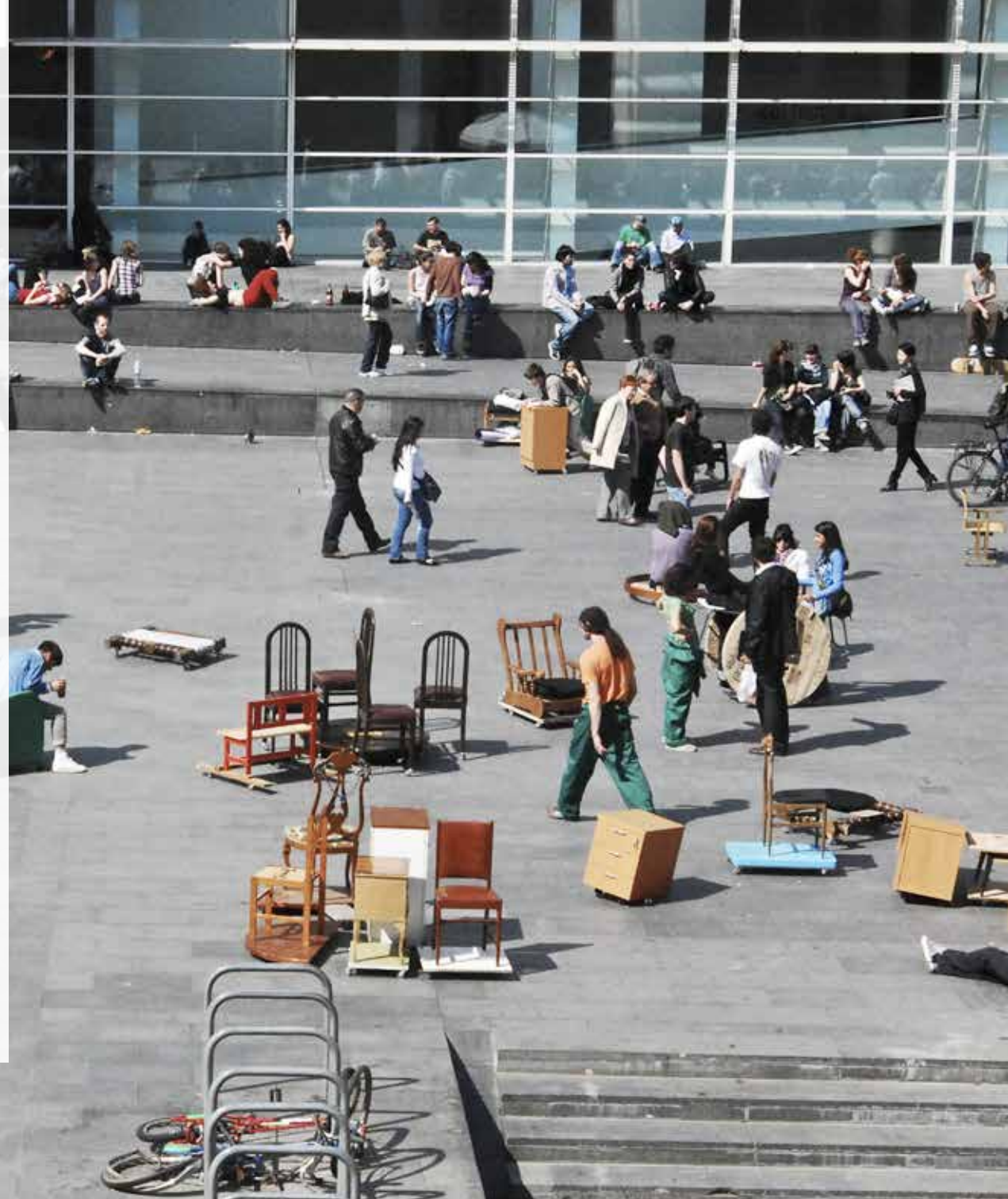
8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η Placa dels Angels αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αρμονικής συνύπαρξης δύο διαφορετικών εποχών χωρίς η μία να υποβιβάζει την άλλη.

Το τρίπτυχο τέχνη – καθημερινότητα – δημόσιος χώρος αποτελεί το βασικότερο συστατικό της επιτυχίας του χώρου. Το μουσείο συνδιαλέγεται με το δημόσιο χώρο και τον αστικό ιστό, είναι ζωντανό και συμμετέχει ενεργά στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Η ιδιωτική ζωή συγκατοικεί με την τέχνη και συνυπάρχει με τον κοινόχρηστο χώρο, τα πάντα είναι αλληλένδετα και άμεσα εξαρτημένα. Η τέχνη γίνεται καθημερινότητα και μέσω αυτής ο δημόσιος χώρος ζωντανεύει, οικειοποιείται και ευημερεί.

Ο χώρος διαμορφώνεται νοητά και σχεδιαστικά μέσα από τον πολιτισμό και με τη σειρά του διαμορφώνει ανθρώπινες επαφές – σχέσεις και κατ' επέκταση κοινωνίες.

⁹ Meier, Richard. Richard Meier, Barcelona Museum of Contemporary Art. New York: Monacelli, 1997.

24. Rampla del Raval - Barcelona

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Rampla del Raval, που στην κυριολεξία σημαίνει λεωφόρος, δεν αποτελεί μια πλατεία όπως όλες οι άλλες έχουν αναλυθεί σε προηγούμενα κεφάλαια. Επί της ουσίας πρόκειται για μία σύγχρονη αστική ανάπλαση ενός οριοθετημένου δημόσιου χώρου, που στοχεύει στην αναβάθμιση της περιοχής, και φέρει κοινά χαρακτηριστικά και ποιότητες με μια πλατεία.

Βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης της Βαρκελώνης στην συνοικία El Raval, απ' όπου προέρχεται και η ονομασία της. Το έργο ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2000 και αποτελεί μέρος των αναπλάσεων της Βαρκελώνης που ξεκίνησαν τη δεκαετία του '80.

Β. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Παράλληλη με τον κεντρικό άξονα, La Rampla, βρίσκεται λίγα τετράγωνα προς τα δυτικά, στο ίδιο ύψος με τη μέση του άξονα. Δύο δρόμοι εφάπτονται της βόρειας και νότιας άκρης της Rampla el Raval και συγκλίνουν στο κέντρο της La Rampla. Η Carrer de l' Hospital, της βόρειας μεριάς, καταλήγει στο κτίριο της αγοράς Mercat de Sant Antoni στα ανατολικά. Νοτιοδυτικά η Carrer de Sant Pau συνδέει το χώρο με το μοναστήρι Sant Pau del Camp που είναι ιστορικό μνημείο.

Η Rampla del Raval είναι η συνέχεια του οδικού άξονα Carrer de Sant Oleguer, ο οποίος

ξεκινάει από το παραλιακό μέτωπο, διχοτομείται και διασχίζει εκατέρωθεν τον χώρο για να καταλήξει ως Carrer Maria Aurelia Carmany. Δευτερεύοντες δρόμοι, από τα ανατολικά και τα δυτικά, συναντούν κάθετα το χώρο εξυπηρετώντας άμεσα τα οικιστικά τετράγωνα της περιοχής.

Στην γύρω περιοχή βρίσκονται διάσπαρτα αρκετά σημαντικά κτίρια. Μερικά από αυτά είναι το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης (MACBA), η βιβλιοθήκη της Καταλονίας, το θέατρο Grand Teatre de Liceu, το Palau Guell, η ταινιοθήκη της Καταλονίας, το κτίριο της Αγοράς Sant Antoni και το μοναστήρι Sant Pau.¹

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η Rampla del Raval όπως αναφέραμε δεν μπορεί να θεωρηθεί πλατεία και ως εκ τούτου είναι αποκομμένη από το οδικό δίκτυο της πόλης. Την είσοδο στο χώρο επισημαίνουν δύο κυκλικοί κόμβοι που βρίσκονται στις άκρες της, οι οποίοι φιλτράρουν και στη συνέχεια διαχέουν τις κινήσεις των οχημάτων προς όλες τις κατευθύνσεις.

Δύο παράλληλοι μονής λωρίδας δρόμοι εσωτερικά του χώρου, ορίζουν έναν ενδιάμεσο πεζόδρομο. Με ειδικά διαμορφωμένες θέσεις παρόδιας στάθμευσης και ποδηλατόδρομο σε όλο το μήκος τους, αποφορτίζουν την περιοχή από την κυκλοφοριακή συμφόρηση ενώ εξυπηρετούν την κίνηση εντός και εκτός του χώρου.

Γραμμές λεωφορείων διασχίζουν κατά μήκος

την Rampla del Raval με στάσεις λεωφορείων εκατέρωθεν του κεντρικού πεζόδρομου, στις δύο άκρες του χώρου αντίστοιχα. Ακόμη, σε απόσταση περίπου 500μ. βρίσκονται στάσεις μετρό.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Προσεγγίζοντας το χώρο από τους γύρω δρόμους η απότομη διακοπή του πυκνοδομημένου ιστού της πόλης με την παρέμβαση της Rampla del Raval τονίζει την αντίθεση μεταξύ ανοικτού και κλειστού χώρου.

Η φυτεμένη επιφάνεια που αποτελείται κυρίως από φοινικόδεντρα, φαίνεται και λειτουργεί σαν όαση μέσα στην πόλη, ενώ το μακρόστενο σχήμα και οι αναλογίες του μήκους με το πλάτος του, δεν επιτρέπουν τη συνολική θεώρηση του χώρου από όποιο σημείο εισόδου κι αν σταθεί κανείς.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Μετά από απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της πόλης ένας μεγάλος αριθμός αστικών αναπλάσεων και αποκαταστάσεων δημοσίων χώρων (δρόμοι, πλατείες, πάρκα) θα λειτουργούσε σαν πυροκροτητής μιας σειράς φυσικών και κοινωνικών αλλαγών που χρειαζόταν η πόλη. Μέρος αυτού του έργου είναι και η Rampla del Raval. Καθώς ο προϋπάρχων αστικός ιστός αποτελούνταν από σκοτεινά στενά δρομάκια όπου αναπτύσσονταν εγκληματικές δραστηριότητες η

κυβέρνηση αποφάσισε τη δημιουργία ενός νέου δημόσιου χώρου για την επίλυση του προβλήματος.²

Κατοικίες και εμπορικά καταστήματα, 1384 – 293 αντίστοιχα σε αριθμό, απαλλοτριώθηκαν παρέχοντας το χώρο για την εκ νέου διαμόρφωση του. Το έργο ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2000 εξυγιαίνοντας την περιοχή και μειώνοντας τον κυκλοφοριακό φόρτο που επικρατούσε. Το 2001 κατασκευάστηκε ένα κτιριακό συγκρότημα που εφάπτεται της Rampla στεγάζοντας 11.300τμ. κατοικιών, 9400τμ. γραφείων καθώς επίσης ξενοδοχειακές και εμπορικές μονάδες στα οποία προστίθενται ένας υπόγειος χώρος στάθμευσης για 556 οχήματα.³ Σήμερα ο χώρος έχει ενσωματωθεί στην καθημερινή ζωή της πόλης, αναβαθμίζοντας αισθητά την περιοχή και τη ζωή των κατοίκων.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η Rampla del Raval έχει μήκος 250μ. και πλάτος 25μ.⁴ ενώ πλαισιώνεται από κτίρια τεσσάρων μέχρι έξι ορόφων με μοναδική εξαίρεση τον σύγχρονο ξενοδοχειακό πύργο, Barcelo Raval, που φτάνει τα 37μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Η περίμετρος απαρτίζεται από τρεις ζώνες, σχετικές των διαφορετικών χώρων που διαμορφώνουν.

Η πρώτη και βασικότερη είναι η συμπαγής κτιριακή ζώνη που οριοθετεί με σαφήνεια το χώρο και αποτελείται από πολυώροφα κτίρια. Τα κτίρια έχουν μικρές διαφορές ως προς το ύψος και τη μορφή τους και τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο χωρίς κενά μεταξύ τους. Το δυτικό κτιριακό όριο διακόπτεται ανεπαίσθητα από εισερχόμενα δρομάκια ενώ στα ανατολικά σε μία προεξοχή, στη μέση της Rampla, αποκαλύπτονται δύο σύγχρονα κτίρια με κυρίαρχο στο χώρο,

2. EL BLOC: de arquitectura y urbanismo de Barcelona, El acierto de la Rambla del Raval <http://elbloc.net/2011/02/el-acierto-de-la-rambla-del-raval/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

3. Pikre+D Architecture, La Rampla del Raval: Making space for place making, <http://pinkredarchitecture.com/making-space-for-placemaking/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

4. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ 179

1. A proposito, La Rampla del Raval de Barcelona, <http://pandugar.wordpress.com/2011/12/29/la-rambla-del-raval-de-barcelona/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

λόγω ύψους, ένα κτίριο που θυμίζει πύργο. Το κτίριο αυτό πλαισιώνεται από ένα εξίσου μοντέρνο, σχήματος L, με πολλά τετράγωνα ανοίγματα.

Η δεύτερη ζώνη ορίζει τους δύο δρόμους που αναπτύσσονται στις αντίστοιχες πλευρές του χώρου. Αποτελείται από δύο σειρές δέντρων που αναπτύσσονται εκατέρωθεν των δρόμων οριοθετώντας τόσο τον πεζόδρομο, που εφάπτεται στο κτιριακό μέτωπο, όσο και

την κεντρική πεζοδρομημένη επιφάνεια.

Η 3η ζώνη αποτελείται κυρίως από φοινικό-δεντρα και λειτουργεί ενισχυτικά των προηγούμενων ξεχωρίζοντας τον ενδιάμεσο πεζόδρομο από τους διαδρόμους της περιμέτρου.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Η περίμετρος φιλοξενεί ως επί το πλείστον οικιστικές, εμπορικές, διοικητικές και του

ριστικές χρήσεις. Το μοντέρνο συγκρότημα περιλαμβάνει ένα πολυτελές ξενοδοχείο, μια πολυκατοικία και ένα κτίριο που στεγάζει γραφεία και κινηματογράφο.

Η Rampla del Raval έχει γίνει ένα κομβικό σημείο της διασκέδασης στην περιοχή με την οργάνωση τοπικών εκθέσεων και πολιτιστικών εκδηλώσεων στο χώρο της ενώ τα Σαββατοκύριακα φιλοξενεί την υπαίθρια αγορά «Mercat Raval».⁵

Τον Ιούλιο ο χώρος ζωντανεύει με το τοπικό φεστιβαλ, «Las Festas Major del Raval» που διοργανώνεται από κοινοτικές οργανώσεις εκπροσωπώντας την πολιτιστική ποικιλομορφία που εκπροσωπείται μέσα από μουσικά και χορευτικά δρώμενα, ταινίες και εργαστήρια.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Η διαμόρφωση της Rampla del Raval αποτελεί έναν τεράστιο ενιαίο δημόσιο χώρο στην καρδιά της πόλης.

Ένας μικρότερος χώρος στη μέση της ανατολικής πλευράς αγκιστρώνεται στη Rampla χωρίς όμως να χαλάει τη συνοχή του μακρόστενου σχήματός της. Αν και επί της ουσίας είναι το προαύλιο των κτιρίων που τον πλαισιώνουν δεν εμποδίζει τη χρήση του κι από τους περαστικούς.

Σε γενικές γραμμές δύο λωρίδες κυκλοφορίας και μία κεντρική διάβαση πεζών οριοθετούνται πλευρικά από συνεχή μέτωπα κτιρίων και συναντούν στις δύο άκρες δύο κυκλικούς

κόμβους.

Εκατέρωθεν των δύο δρόμων πεζοδρόμια διαμορφώνουν επί μέρους χώρους χωρίς να διασπούν το σύνολο ενώ οι γραμμικές πράσινες ζώνες από δέντρα δημιουργούν μια νοπή οροφή ορίζοντας τις τρεις διαστάσεις του χώρου.

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Αν και περικλείεται από πολυκατοικίες, περιβάλλεται από δρόμους και ορίζεται από οδικούς κόμβους ο χώρος εσωκλείεται από τις στρώσεις φυτεμένων λωρίδων που κρύβουν τη θέα από μέσα προς τα έξω δίνοντας την αίσθηση ενός γραμμικού πάρκου.

Αποτελώντας έναν μικρόκοσμο που αντιτίθεται στη βουή της πόλης αφήνει ένα κομμάτι της να εισχωρήσει, μέσα από μικρές οπτικές φυγές και χρήσεις που αναπτύσσονται σε αυτόν, υπενθυμίζοντας το σημείο στο οποίο βρίσκεσαι.

Το μακρόστενο σχήμα του χώρου σε συνδυασμό με τις ανοιχτές άκρες του, όπου διακρίνεται ένα μέρος της πόλης, δίνουν την αίσθηση ενός απέραντου – ατέρμονου χώρου που συνενώνει τα δύο άκρα της Βαρκελώνης.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η Rampla del Raval αποτελεί έναν σημαντικό πνεύμονα πρασίνου για την πόλη. Η υψηλή φύτευση ανανεώνει τον αέρα της περιοχής και δημιουργεί έναν δροσερό υπό σκιά

χώρο για τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ η τοποθέτηση μεταξύ άλλων και φυλλοβόλων δέντρων δεν εμποδίζει τον ήλιο το χειμώνα.

Ο προσανατολισμός του χώρου διευκολύνει την κυκλοφορία του αέρα εξυγιαίνοντας την περιοχή από το καυσαέριο. Οι ποδηλατόδρομοι αποφορτίζουν την περιοχή από το αυτοκίνητο και αποτρέπουν τη χρήση του παίζοντας σημαντικό ρόλο στη μείωση της κυκλοφοριακής όχλησης και κατ' επέκταση του καυσαερίου.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η επιλογή διαφορετικών υλικών δαπέδου τονίζουν κι αυτά με τη σειρά τους τον διαχωρισμό των ζωνών που προσαναφέραμε. Ο κεντρικός χώρος έχει πεζοδρομηθεί με σκυρόδεμα (βοτσαλωτό μωσαϊκό) και εκατέρωθεν αυτού, στις ζώνες πρασίνου, έχουν χρησιμοποιηθεί πλάκες από πορφυρίτη. Στους κυκλικούς κόμβους στις άκρες σε Β – Ν κυβόλιθοι από το ίδιο υλικό ορίζουν την κυκλική κίνηση και πλαισιώνουν τους κύκλους που καλύπτονται και πάλι από σκυρόδεμα.

5. Pikre+D Architecture, La Rampla del Raval: Making space for place making, <http://pinkredarchitecture.com/making-space-for-placemaking/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

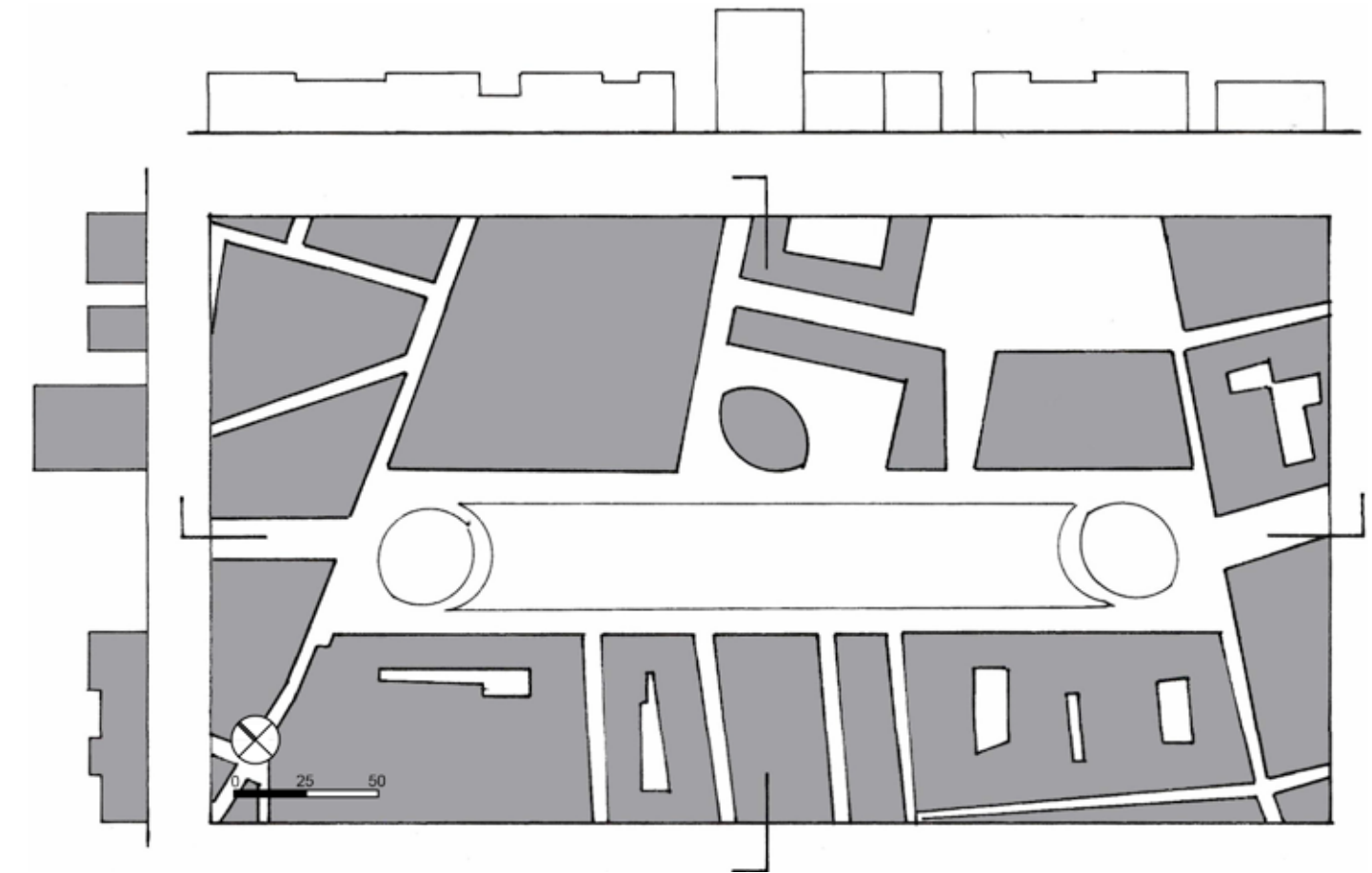
8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Συνδυάζει τις δύο αντίπαλες καταστάσεις, του τεχνητού και του φυσικού περιβάλλοντος, και επισημαίνει τη σημασία της συνύπαρξής τους στο σύγχρονο κόσμο.

Υποδέχεται την πολυπολιτισμικότητα της περιοχής και σε αυτήν βασίζει τη ζωτικότητα και την ελκυστικότητα του χώρου της. Οι διαφορετικής καταγωγής κάτοικοι της περιοχής συνυπάρχουν και συμβιώνουν στο χώρο τον οποίο και καθορίζουν/διαμορφώνουν.⁶

Η Rampla del Raval είναι αντιπροσωπευτικό δείγμα των καιρών μας όπου μία περιθωριοποιημένη και υποβαθμισμένη γειτονιά μέσα από τη διαδικασία μεταρρύθμισης μεταβάλλεται σε ένα κοινωνικό και πολιτιστικό μείγμα με συνεχή δυναμική εξέλιξη. Οικειοποιείται από τους κατοίκους του άμεσου περιβάλλοντός της αλλά και των γύρω περιοχών με δυνατότητα προσαρμογής σε μικρή και μεγάλη κλίμακα (κλίμακα γειτονιάς – κλίμακα πόλης).

6. Pikre+D Architecture, La Rampla del Raval: Making space for place making, <http://pinkredarchitecture.com/making-space-for-placemaking/> (ηρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

ΟΛΛΑΝΔΙΑ
ΠΟΤΕΡΝΤΑΜ

25. Schouwburgplein - Rotterdam

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η πλατεία θεάτρου, στα ολλανδικά Schouwburgplein, βρίσκεται στην καρδιά του Ρότερνταμ. Σχεδιάστηκε και μελετήθηκε από το αρχιτεκτονικό γραφείο West 8, που ειδικεύεται στην αρχιτεκτονική τοπίου με ιδρυτή τον Adriaan Geuze. Η κατασκευή της ξεκίνησε το 1991 και ολοκληρώθηκε το 1996.¹

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι δεν πρόκειται για μια πλατεία με καθαρό αστικό χαρακτήρα, αλλά για έναν χώρο με ιδιότυπα χαρακτηριστικά που τον καθιστούν σημαντικό και άξιο να μελετηθεί.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Η πλατεία Θεάτρου βρίσκεται στο κέντρο του Ρότερνταμ και απέχει λίγα λεπτά από το μεγαλύτερο λιμάνι της Ευρώπης που βρί-

σκεται νότια του χώρου. Λίγα μέτρα από την πλατεία με κατεύθυνση προς το βορρά βρίσκεται ο κεντρικός σιδηροδρομικός σταθμός της πόλης, Rotterdam Centraal.

Η σύνδεση σε Β – Ν γίνεται δια μέσου του κεντρικού άξονα Karel Doormanstraat που εφάπτεται του ανατολικού ορίου της πλατείας. Επιπλέον, δύο δρόμοι κάθετοι στον κεντρικό άξονα, διασχίζουν το χώρο σε βορρά και νότο και συνεχίζουν προς την ανατολική και τη δυτική μεριά της πόλης. Ο δρόμος Aert van Nesstraat, στο νότιο άκρο, καταλήγει ανατολικά και δυτικά σε δύο γραμμικές φυσικές τάφρους. Η γύρω περιοχή φιλοξενεί κυρίως κτίρια κατοικιών και γραφείων αλλά και εμπορικά καταστήματα, ενώ τα σημαντικότερα δημόσια κτίρια παισιώνουν το χώρο.

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Οι δρόμοι που εφάπτονται των 2 πλευρών σε βορρά και νότο είναι ήπιες κυκλοφορίες, πεζοδρομημένοι και πλακοστρωμένοι με

ποδηλατόδρομους και χώρους για παρόδια στάθμευση οχημάτων. Ο άξονας Β – Ν αν και αυτοκινητόδρομος στο μεγαλύτερο μέρος του, στο κομμάτι που συναντάται με την πλατεία λειτουργεί αποκλειστικά ως πεζόδρομος και ποδηλατόδρομος.

Εξωτερικά της περιμέτρου σε πολύ μικρή απόσταση από την πλατεία εξυπηρετούνται γραμμές και στάσεις τραμ, λεωφορείων, μετρό και σιδηροδρομικές γραμμές. Τέλος κάτω από το επίπεδο της πλατείας είναι διαμορφωμένος ένας υπόγειος δημόσιος χώρος στάθμευσης.

3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Από τους γύρω δρόμους η προσέγγιση στο χώρο γίνεται από τις δύο άκρες του σε βορρά και νότο. Η πρώτη αίσθηση που διαμορφώνεται είναι ότι δεν πρόκειται για μια πλατεία με σαφή όρια αλλά για μια συνέχεια των πεζοδρομημένων δρόμων.

Από τα βορειοδυτικά, ο χώρος συνδέεται άμεσα με το δρόμο ενώ μια μικρή υψομετρική διαφορά μεταξύ των δύο συμβάλλει στον διαχωρισμό τους. Στο βάθος φαίνονται ξεκάθαρα δύο πολυόροφα μακρόστενα κτίρια σε μεγάλη απόσταση το ένα από το άλλο με τη στενή πλευρά τους να κοιτάει προς την πλατεία.

Από τη νοτιοανατολική και τη βορειοανατολική γωνία ο χώρος της πλατείας αποκτά μεγαλύτερη σαφήνεια. Η υψηλή φύτευση των δρόμων λειτουργεί σαν φυσικό όριο ενώ στο βάθος διακρίνονται τα κτίρια που ορίζουν τη δυτική της πλευρά. Η πλάγια προσέγγιση μαζί με το μακρόστενο σχήμα της δεν επιτρέπουν την συνολική αντιληπτική θεώρηση του χώρου με μια πρώτη ματιά.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

Παρά την προνομιακή του τοποθεσία, η πλατεία Θεάτρου ήταν στο παρελθόν ένας

νεκρός αστικός χώρος που χρησιμοποιούταν σπάνια. Η παρέμβαση του μελετητικού γραφείου West 8 ξεκίνησε το 1991 και η πλατεία άνοιξε για το κοινό το 1996.²

Το 2010 επί μέρους προσθήκες και αλλαγές στο χώρο σχεδιάστηκαν από το ίδιο γραφείο προκειμένου να βελτιωθεί η λειτουργικότητα του χώρου. Τοποθετήθηκαν νέα υλικά στο δάπεδο με αντοχές στα φορτία και επιπλέον αναβαθμίδες στην ανατολική πλευρά.³

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η πλατεία έχει μήκος 140μ., πλάτος 87μ. και συνολικό εμβαδό 12.250τμ.⁴ Το ύψος των κτιρίων που την περιβάλλουν είναι πάνω από 20μ. με τα περιμετρικά δέντρα να είναι λίγο πιο χαμηλά από αυτά. Οι μεταλλικοί πύργοι εξαερισμού έχουν με τη σειρά τους 15μ. ύψος⁵ και το πλάτος των γύρω δρόμων

είναι γύρω στα 25μ.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Με μια γρήγορη ματιά η πλατεία παισιώνεται σε πρώτο και σε δεύτερο πλάνο από κτίρια πλήρους ανομοιογένειας αλλά και από ενδιάμεσα στοιχεία πρασίνου. Η περίμετρος δεν είναι αυστηρή και σε καμία περίπτωση δεν φαίνεται να περικλείει το χώρο. Πιο συγκεκριμένα η δυτική πλευρά της ορίζεται από 2 κτίρια, το ένα σε εσοχή, που δεν έχουν καμία σχέση μεταξύ τους. Σε πρώτο επίπεδο τοποθετείται ένας γκρι όγκος με μια υποτυπώδη στοά και μια γυάλινη επιφάνεια στο ισόγειο ενώ στο βάθος ένα μακρόστενο κτίριο με κατακόρυφα λευκά στοιχεία και αμέτρητα παράθυρα ορίζει το χώρο στη σκιά πολυόροφων κτιρίων.

Στα ανατολικά, τοποθετούνται δέντρα σε σειρά δημιουργώντας ένα ξεκάθαρο μέτωπο κρύβοντας εν μέρει τα κενά που δημιουργούν οι ασυνεχείς όψεις των πολυώροφων

1.Wikipedia, Schouwburgplein (Rotterdam) [http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_\(Rotterdam\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_(Rotterdam)) (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

2. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 100

3. Architecture in Rotterdam, Schouwburgplein, <http://www.architectuurinrotterdam.nl> (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

4. Wikipedia, Schouwburgplein (Rotterdam) [http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_\(Rotterdam\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_(Rotterdam)) (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

5. Στο ίδιο

κτιρίων στο βάθος. Μπροστά από τη ζώνη πρασίνου τρία κατακόρυφα μεταλλικά στοιχεία εξαερισμού και τέσσερα ιδιόμορφα στοιχεία φωτισμού, που θυμίζουν γερανούς, συμπληρώνουν την ανατολική πλευρά.

Η βόρεια και η νότια πλευρά ορίζεται από εξίσου ανομοιογενή κτίρια λίγο πιο έξω από τον κεντρικό χώρο, που οριοθετούν τους δρόμους, ενώ μια πρόσθετη σειρά από δέντρα προσπαθεί να εναρμονίσει και να παντρέψει τα επί μέρους στοιχεία της περιμέτρου.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ο χώρος πλαισιώνεται από καταστήματα και σημαντικά δημόσια κτίρια όπως το Δημοτικό Θέατρο, το Μέγαρο Μουσικής καθώς επίσης και το μεγαλύτερο συγκρότημα κινηματογράφων του Ρότερνταμ. Στο χώρο των κτιρίων φιλοξενούνται συνέδρια και εκδηλώσεις ενώ ένας πολυώροφος υπόγειος χώρος στάθμευσης εξυπηρετεί μεταξύ άλλων και την πρόσβαση σε αυτά.⁶

Ο κεντρικός χώρος της πλατείας χρησιμοποιείται από τους κατοίκους κυρίως για εκδηλώσεις και δρώμενα της πόλης. Είναι ευέλικτος στη χρήση του και μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια της ημέρας αλλά και ανά εποχή.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος είναι ενιαίος σχήματος Γ και υπερυψωμένος κατά 35εκ. από το επίπεδο των δρόμων σαν ένα είδος αστικής σκηνής.⁷

Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωσή του χώρου παίζει ο διαδραστικός αστικός εξοπλισμός και η επιλογή των υλικών του δαπέδου. Τα τεράστια φωτιστικά στοιχεία που κυριαρχούν στο χώρο τροφοδοτούνται από υδραυλικές αντλίες και προβάλλουν ακτίνες φωτός και μπορούν να ενεργοποιηθούν από τους ίδιους τους χρήστες του χώρου. Οι τρεις ψηλοί πύργοι εξαερισμού του υπογείου παρκινγκ είναι ισχυρά κατακόρυφα στοιχεία στο χώρο. Κάθε μία από αυτές τις ελαφριές μεταλλικές κατασκευές ενεργοποιείται με οθόνες LED.⁸ Οι τρεις μαζί σχηματίζουν τη μέρα ένα ψηφιακό ρολόι ενώ τη νύχτα βγαίνει από το εσωτερικό τους ένα απαλό φως.⁹

Το κέντρο της πλατείας τονίζεται με ένα δάπεδο από διάτρητα μεταλλικά πλαίσια και ξύλο. Τα διάτρητα μεταλλικά στοιχεία φωτίζονται με λευκό, πράσινο και μαύρο λαμπτήρα φθορισμού.

Όσον αφορά στα υλικά δαπεδόστρωσης, έχουν τοποθετηθεί ανάλογα με την πορεία του ήλιου κατά τη διάρκεια της ημέρας αλλά και για το διαχωρισμό των επί μέρους χρήσεων. Η δυτική μεριά μπροστά από την είσοδο στο κτίριο των κινηματογράφων και το παρκινγκ έχει καλυφτεί με βιομηχανικό δάπεδο, ενώ η ανατολική (με το περισσότερο φως του ήλιου) ζώνη στάσης έχει έναν ξύλινο πάγκο σε όλο το μήκος του και η δαπεδόστρωση αποτελείται από ζεστά υλικά όπως ξύλο και καουτσούκ .

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η υπερύψωση του δαπέδου και τα ελαφριά υλικά που το αποτελούν θυμίζουν περισσότερο έναν σκηνικό χώρο στην καρδιά της πόλης παρά μια αστική πλατεία.

Η όψη της αντικατοπτρίζει το λιμάνι του Ρότερνταμ. Τα φωτιστικά που θυμίζουν γερανούς, η ξύλινη μακρόστενη επιφάνεια στα ανατολικά που θυμίζει προβλήτα, η γυαλά-

δα του βιομηχανικού δαπέδου που προσομοιάζει την επιφάνεια της θάλασσας είναι μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά που δικαιολογούν την παραπάνω αίσθηση.

Το βράδυ ο χώρος ζωντανεύει και μεταμορφώνεται σε μια υπαίθρια σκηνή, η οποία φωτίζεται και φαίνεται να αιωρείται ενώ οι πολύχρωμοι φωτισμοί στα κτίρια και στους πύργους εξαερισμού δημιουργούν ένα τεχνικό Milky Way.¹⁰

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Τα περιμετρικά δέντρα σκιάζουν την ανατολική πλευρά ενώ σε γενικές γραμμές δεν υπάρχουν υπό σκιά χώροι, χωρίς αυτό να αποτελεί σημαντική παρανόηση λόγω του ψυχρού κλίματος της Ολλανδίας.

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το δάπεδο αποτελείται από υλικά όπως: εποξική ρητίνη, ξύλινες σανίδες, διάτρητες

6. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 100

7. West8, Schouwburgplein, <http://www.west8.nl/projects/schouwburgplein/> (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

8. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 100

9. Στο ίδιο

10. Wikipedia, Schouwburgplein (Rotterdam) [http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_\(Rotterdam\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_(Rotterdam)) (πρόσβαση Αύγουστος 2014)

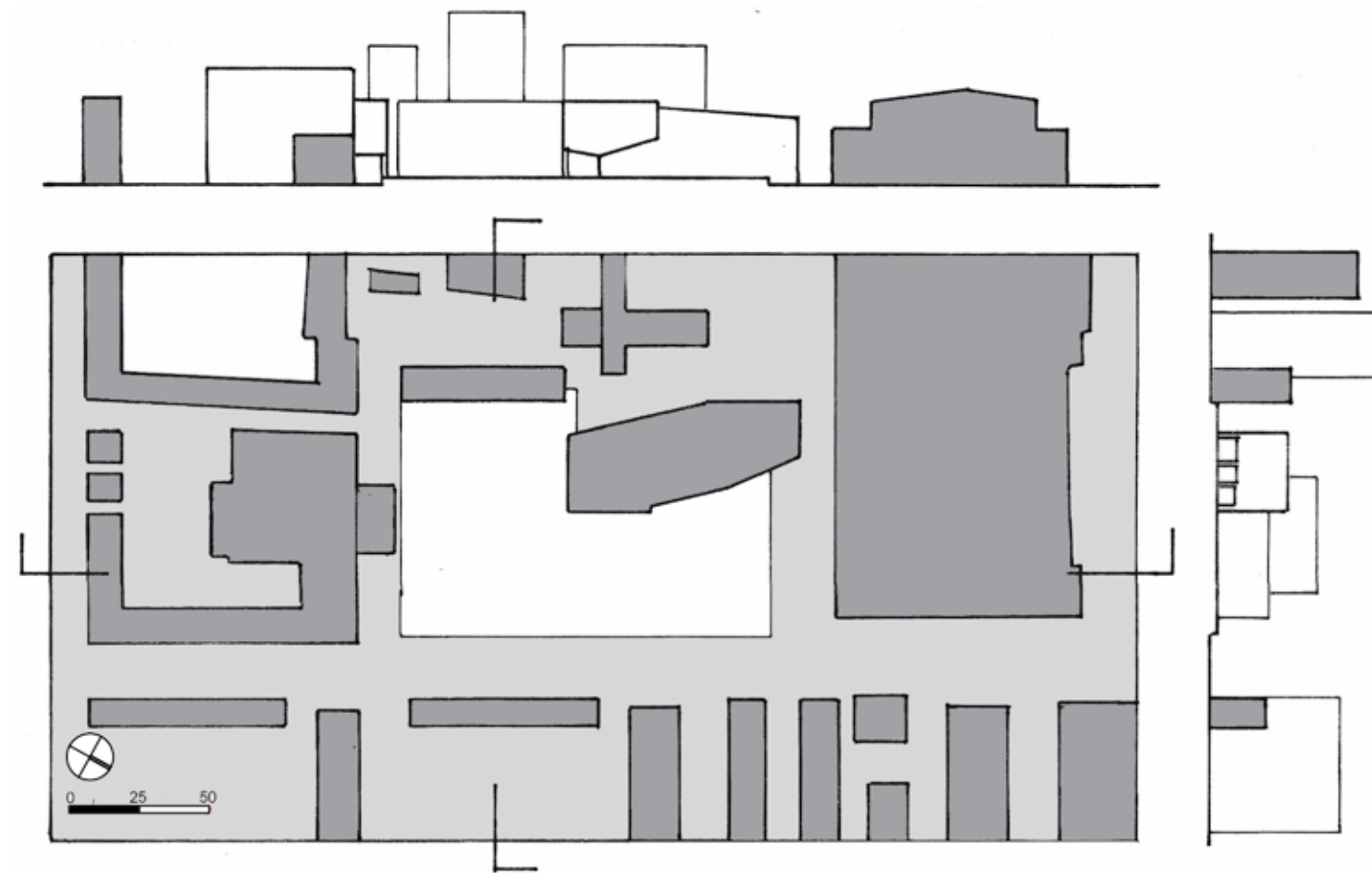
λαμαρίνες και καουτσούκ. Συνδέσεις για την ηλεκτρική ενέργεια και το νερό καθώς επίσης και εγκαταστάσεις για την κατασκευή σκηνών και περιφράξεων είναι ενσωματωμένες στο δάπεδο.¹¹

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η πλατεία Θεάτρου σχετίζεται άμεσα με το περιεχόμενό της. Αποτελεί η ίδια ένα σκηνικό χώρο για την πόλη και μεταβάλλεται ανάλογα. Ακόμα κι αν οι κάτοικοι χρησιμοποιούν το συγκεκριμένο χώρο για εκδηλώσεις, η πλατεία Θεάτρου αντιπροσωπεύει παρ' όλα αυτά έναν χώρο με αξιοσημείωτο ενδιαφέρον λόγω των ιδιαίτερα καινοτόμων χαρακτηριστικών του.¹² Πρόκειται για ένα δείγμα των δυνατοτήτων της σύγχρονης εποχής και ένα πείραμα εφαρμογής των νέων τεχνολογιών σε αστική κλίμακα.

11. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, ό.π. σελ. 100

12. Στο ίδιο

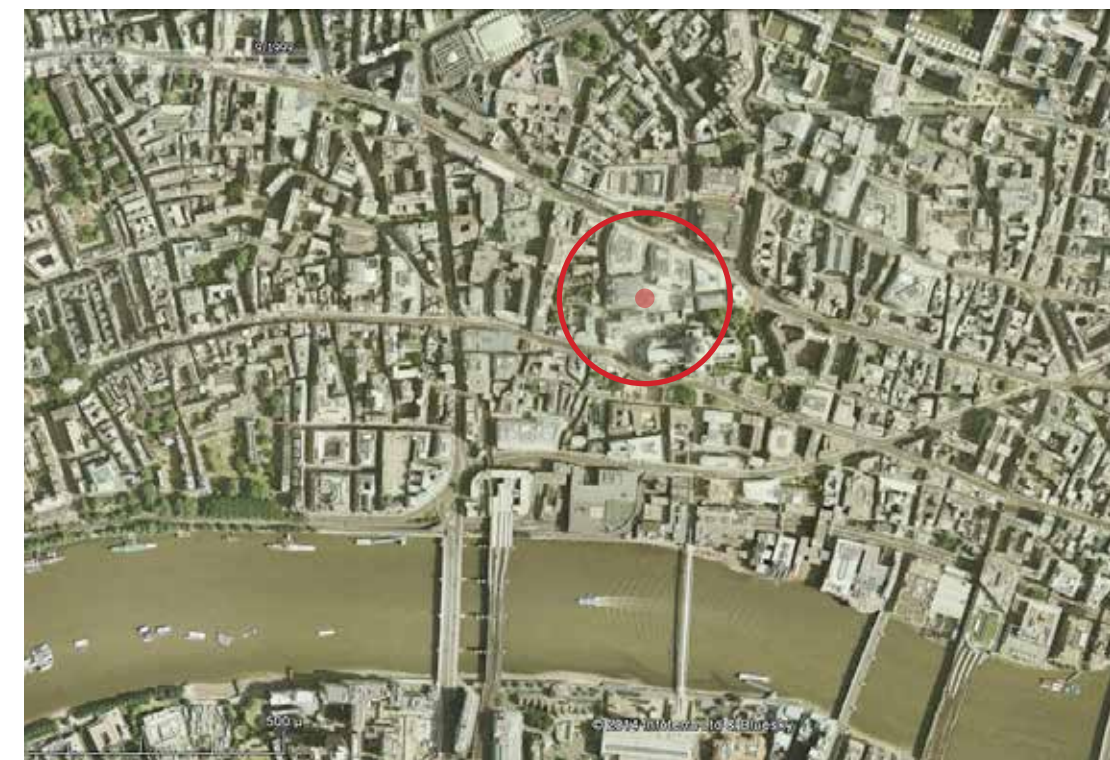

ΑΓΓΛΙΑ

ΑΓΓΛΙΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ

26. Paternoster Square - London

1. Wikipedia,
Paternoster Square,
http://en.wikipedia.org/wiki/Paternoster_Square (πρόσβαση
Σεπτέμβριος 2014)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η πλατεία Paternoster βρίσκεται στο κέντρο του Λονδίνου, κοντά στην κορυφή του λόφου Ludgate στο υψηλότερο σημείο της πόλης. Πήρε το όνομά της από έναν δρόμο, Paternoster Row, του Λονδίνου όπου οι κληρικοί προσεύχονταν εν κινήσει από τον μεσαιωνικό καθεδρικό ναό του Αγ. Παύλου (Pater noster = Πάτερ ημών).¹ Μετά από πολλές ανοικοδομήσεις, που ξεκίνησαν τη δεκαετία του '60, αλλά και προτάσεις που δίδαξαν την αρχιτεκτονική κοινότητα τις δεκαετίες '80 και '90, η σημερινή μορφή της πλατείας είναι αποτέλεσμα του αρχιτεκτονικού γραφείου του William Whitfield και συνεργατών και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2003.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Σχεδόν στην κορυφή του λόφου Ludgate ο χώρος της πλατείας βρίσκεται βόρεια του ποταμού Τάμεση, και εφάπτεται στον περιβάλλοντα χώρο του καθεδρικού ναού του Αγ. Παύλου με τον οποίο σχετίζεται άμεσα. Μαζί με το χώρο του καθεδρικού ναού το σύ-

μπλεγμα που δημιουργείται περικλείεται από κεντρικές οδούς με βασικότερες τη Newgate st. στο βορρά, τη Ludgate Hill στο νότο και αντίστοιχα σε ανατολή και δύση την New Change και τη Warwick.

Από το κυκλοφοριακό δαχτυλίδι που πλαισιώνει το χώρο μικρότεροι πεζόδρομοι φιλτράρουν την έντονη κυκλοφορία και οδηγούν στον κεντρικό χώρο της πλατείας από διαφορετικά σημεία. Ο πιο σημαντικός πεζόδρομος με κατεύθυνση Β – Ν είναι ο Rose St. με αρχή τη Newgate, διαπερνά την πλατεία από τα δυτικά και καταλήγει μπροστά από τον καθεδρικό ναό του Αγ. Παύλου. Η γύρω περιοχή διαμορφώνεται ως επί το πλείστον από κτίρια διοίκησης, γραφεία και εμπορικά καταστήματα.

2.ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Οι οδικοί δρόμοι που αναφέραμε εξυπηρετούν την έντονη κυκλοφορία των οχημάτων των λεωφορείων και σε μερικά σημεία και την κίνηση των ποδηλάτων. Η πρόσβαση στο χώρο είναι εφικτή μόνο για τους πεζούς και τα ποδήλατα. Στάσεις λεωφορείων και μετρό βρίσκονται σε ελάχιστη απόσταση από την πλατεία καθώς επίσης και ένας σταθμός τρένου. Εξίσου κοντά βρίσκεται κι ένας ειδικά

διαμορφωμένος χώρος στάθμευσης, ενώ κάτω από το χώρο της πλατείας ένας υπόγειος χώρος στάθμευσης εξυπηρετεί τα κτίρια των γραφείων.

3.ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Τα μεγάλα κτίρια που περικλείουν το χώρο και τα σχετικά στενά δρομάκια που εισέρχονται στο χώρο από τις γωνίες του, δεν επιτρέπουν την άμεση οπτική του χώρου κατά την προσέγγισή του.

Από την είσοδο στη βορειοδυτική γωνία, στη συμβολή των αξόνων Rose st. και White Hart st. ένα κομμάτι του καθεδρικού ναού καδράρεται από τις γωνίες των κτιρίων για να αποκαλυφτεί στη συνέχεια η συνολική διαμόρφωση του χώρου υπό τη σκιά της πλά-

γιας όψης του ναού. Από το νότο μία τοξωτή πύλη κρύβει το χώρο και σηματοδοτεί την είσοδο στην πλατεία μέσω της οποίας φαίνεται ξεκάθαρα το βόρειο και το ανατολικό κτιριακό μέτωπο αλλά και η έκκεντρη θέση ενός στύλου.

Στα νοτιοδυτικά ο πεζόδρομος Paternoster Ln υποδέχεται τον περαστικό σ' έναν μικρότερο χώρο, στον οποίο κυριαρχεί ένα μοντέρνο γλυπτό, και λειτουργεί σαν προοίμιο κατευθύνοντας τον πεζό προς το χώρο της πλατείας. Στο βάθος διακρίνεται ένα κομμάτι του ανατολικού μετώπου. Αντίστοιχα από τα ανατολικά αποκαλύπτεται μόνο ένα μέρος της πλατείας με φόντο κομμάτια του δυτικού κτιριακού ορίου.

4.ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ²

Το 17ο αιώνα κατασκευάστηκε ο καθεδρικός ναός από τον Christopher Wren. Στις 29 Δεκεμβρίου το 1940 η πόλη του Λονδίνου βομβαρδίστηκε από τους Γερμανούς με αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος των κτιρίων της περιοχής Paternoster Row να καταστραφεί. Το 1956 δημοσιοποιήθηκαν οι προτάσεις του William Holford για την αναμόρφωση του περιβάλλοντος βόρεια του καθεδρικού ναού. Οι βασικοί στόχοι αφορούσαν την αντιμετώπιση της κυκλοφοριακής ροής στην περιοχή του ναού και η ανάδειξη του μνημείου. Οι εργασίες που αφορούσαν ένα μέρος της πρότασης διεξήχθησαν μεταξύ του 1961-7 παραλείποντας στοιχεία και κατασκευάζοντας κτίρια αδιευκρίνιστου χαρακτήρα και μορφής.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 ξεκίνησε μία δεύτερη σειρά από προτάσεις για την ανάπλαση της περιοχής. Μία μεταμοντέρνα πρόταση από το γραφείο Arup κέρδισε το 1ο βραβείο ενός αρχιτεκτονικού διαγωνισμού που έλαβε χώρα το 1984. Η πρόταση εγκαταλείφθηκε και το 1990 η πιο κλασική πρόταση του John Simpson αν και υποστηρίχτηκε από τον πρίγκιπα της Ουαλίας δεν κατάφερε να πείσει τους υποστηρικτές των σύγχρονων αρχιτεκτονικών στυλ.

Εν τέλει το 1996 ένα γενικό σχέδιο από τον William Whitfield εγκρίνεται και ολοκληρώνεται τον Οκτώβριο του 2003. Οι υποστηρικτές της πρότασης έκαναν λόγο για μια αρμονική αρχιτεκτονική που αναδεικνύει και σέβεται το μνημείο αλλά και για τη συνεκτική οργάνωση του χώρου με πολυλειτουργικό

2. Wikipedia,
Paternoster Square,
http://en.wikipedia.org/wiki/Paternoster_Square (πρόσβαση
Σεπτέμβριος 2014)

3. Wikipedia, Paternoster Square, http://en.wikipedia.org/wiki/Paternoster_Square (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

4. Wikipedia, St Paul's Cathedral, http://en.wikipedia.org/wiki/St_Paul%27s_Cathedral (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

5. Wikipedia, Paternoster Square, http://en.wikipedia.org/wiki/Paternoster_Square (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2014)

6. Στο ίδιο

χαρακτήρα. Από την άλλη δεν έλειψε η κριτική η οποία απέρριπτε την φαινομενική μεικτή χρήση των κτιρίων τονίζοντας την έλλειψη κατοικιών που επιφέρει έναν νεκρό χώρο συγκεκριμένες ώρες και μέρες.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το κατά προσέγγιση εμβαδόν του χώρου φτάνει τα 3250τμ. Το μέγιστο μήκος των πλευρών είναι περίπου στα 64μ.και το ελάχιστο στα 38μ. Ο στύλος στο κέντρο έχει 23μ. ύψος³ και το ύψος των περιμετρικών κτιρίων κυμαίνεται από τρεις έως έξι ορόφους. Ο καθεδρικός ναός με μέγιστο ύψος 111μ. και μήκος 158μ. αν και εκτός της πλατείας κυριαρχεί δικαιολογημένα στο χώρο.⁴

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

Ο χώρος πλαισιώνεται από 6 κτίρια διαφορετικού ύψους και μορφής και μεταξύ τους παρεμβάλλονται 7 ανοίγματα τα 5 εκ των οποίων είναι οι είσοδοι στο χώρο από τους γύρω δρόμους.

Τα ψηλότερα κτίρια (5-6 ορόφων) πλαισιώνουν την πλατεία σε βορρά, ανατολή και δύση ενώ το νότιο μέτωπο αποτελείται από

τριώροφα κτίρια. Δύο μεγάλα ανοίγματα στη νοτιοανατολική γωνία και στη μέση του νοτίου ορίου, σε συνδυασμό με το χαμηλό ύψος του, αποκαλύπτουν την πλάγια όψη του ναού η οποία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της περιμέτρου. Η νοτιοανατολική γωνία – άνοιγμα ενώνει το νότιο με το δυτικό μέτωπο μέσω μιας ασίδας.

Αν και τελείως διαφορετικές μεταξύ τους οι όψεις των κτιρίων παρουσιάζουν μία συγγένεια που οφείλεται στην κοινή χρήση υλικών αλλά και σε κάποιες κοινές χαράξεις. Με τα πιο λιτά και ζεστά κτίρια να οριοθετούν το νότιο και το ανατολικό όριο τα υπόλοιπα αν και βασίζονται σε αυτά είναι εμφανώς πιο ανήσυχα και ψυχρά. Οι μεγάλες γυάλινες επιφάνειες, οι προεξοχές και οι εσοχές στις όψεις, οι ισόγειες τμηματικές στοές και τα πολλαπλά ανοίγματα είναι μερικά από τα στοιχεία που δικαιολογούν την παραπάνω διαπίστωση.

Παρ' όλα αυτά έχει γίνει μία σημαντική προσπάθεια στη συσχέτιση των κτιρίων τόσο μεταξύ τους όσο και με τον καθεδρικό ναό. Το τούβλο που άλλοτε χρησιμοποιείται εξ' ολοκλήρου και άλλοτε τμηματικά συνδυάζεται με το μάρμαρο που ντύνει το ναό και τα ψηλά κτίρια αλλά και με το γυαλί που εκπροσωπεί το σύγχρονο ύφος της πόλης.

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Τα κτίρια της πλατείας στεγάζουν κυρίως εταιρείες και τράπεζες κολοσσούς. Στο συγκεκριμένο χώρο βρίσκεται το χρηματιστήριο του Λονδίνου, τα κεντρικά γραφεία επενδυτικών τραπεζών όπως η Goldman Sachs, Merrill Lynch, η ασφαλιστική Nomura Securities καθώς επίσης και η διαχειριστική εταιρεία κεφαλαίων Fidelity Investments.⁵

Τα ισόγεια των κτιρίων φιλοξενούν ως επί το πλείστον εμπορικά καταστήματα καφέ και εστιατόρια ενώ εμφανής είναι ο μηδενικός αριθμός κατοικιών στο χώρο αλλά και στη γύρω περιοχή. Ο κυρίως χώρος της χρησιμοποιείται από τους εργαζόμενους στα διαλείμματά τους αλλά και από τους περαστικούς ενώ άλλων ειδών εκδηλώσεις δεν βρίσκουν εύφορο έδαφος στο χώρο.

Τον Οκτώβριο του 2011 διαδηλωτές του κινήματος Occupy London κατευθύνονταν προς το χρηματιστήριο με στόχο την κατάληψη της πλατείας. Οι όποιες προσπάθειες έπεσαν στο κενό με την παρέμβαση της αστυνομίας που σφράγισε την είσοδο κατ' εντολή του Ανώτατου Δικαστηρίου.⁶ Μ' αυτή την κίνηση υποθάλφτηκε ο δημόσιος χαρακτήρας του χώρου αλλά και οτιδήποτε πρεσβεύει η πλατεία για την πόλη γενικότερα.

4.ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

Ο χώρος είναι ενιαίος σχήματος τραpezίου με διαγώνια τη βορινή κτιριογραμμή. Το κάθετο στοιχείο της κολώνας που έχει τοποθετηθεί έκκεντρα δημιουργεί δύο νοπούς διαδρόμους κίνησης με κατεύθυνση Β –Ν και Β - Α που παραλαμβάνουν τους συνδετικούς πεζόδρομους και αφήνουν ανοιχτό το χώρο προς τον καθεδρικό.

Δύο στοές με περιττά διακοσμητικά στοιχεία στα ισόγεια του βορείου και του δυτικού μετώπου διαμορφώνουν επί μέρους άξονες κίνησης και στάσης. Η πρώτη και μεγαλύτερη στοά οδηγεί σ' ένα άνοιγμα που δημιουργείται με την εσοχή του κτιριακού όγκου που αν και θυμίζει αίθριο, οι διαστάσεις του δεν το υποστηρίζουν. Μπροστά από το άνοιγμα και τη στοά έχει τοποθετηθεί ένα γλυπτό τονίζοντας την είσοδο στην πλατεία από τη βορειοανατολική γωνία.

Εξίσου φλύαρο με τη συνολική διαμόρφωση είναι το μοτίβο του δαπέδου. Με κέντρο τον στύλο ένας κύκλος με πολλές ακτίνες συνδέεται με έναν δεύτερο μεγαλύτερο ομόκεντρο κύκλο με μία τεθλασμένη γραμμή που θυμίζει γρανάζι ενώ απλώνεται στο χώρο με γεωμετρικά σχήματα κυκλικά παρατεταγμένα. Με βάση αυτό το μοτίβο έχουν τοποθετηθεί 6 πέτρινα παγκάκια τα οποία βρίσκονται

διάσπαρτα στον αχανή χώρο και σε καμία περίπτωση δεν διαμορφώνουν κάποιον ελκυστικό χώρο για να σταθεί κανείς.

Ο τρόπος που έχουν σχεδιαστεί και τοποθετηθεί τα κτίρια της περιμέτρου αναδεικνύουν το επίκεντρο της πλατείας που είναι ο καθεδρικός ναός του Αγ. Παύλου. Ειδικά στο νότιο όριο τα εμφανή μέρη του μέσα από τις διακοπές του κτιριακού όγκου φαίνονται σαν να κομμάτι της όψης των κτιρίων.

5.ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω το στοιχείο που δεσπόζει στο χώρο και καθηλώνει τον περαστικό είναι ο τρούλος του καθεδρικού. Αναδυόμενος μέσα από τις κεραμιδί όψεις των κτιρίων καθηλώνει με το μέγεθος του. Οι όψεις των νότιων κτιρίων αναδεικνύουν τον ναό και τονίζουν τα σημαντικότερα μέρη του.

Κοιτάζοντας προς τα πίσω επικρατεί ένα τελείως διαφορετικό σκηνικό. Η χρήση κοινών υλικών και υψών μαρτυρά την αποτυχημένη προσπάθεια για τη δημιουργία ενός εναρμονισμένου κτιριακού συνόλου. Κτίρια χωρίς συνεκτικότητα και ομοιομορφία με πολλά διαφορετικά αρχιτεκτονικά στοιχεία και χρώματα αντιτίθενται στην απλότητα του μνημεί-

ου ενώ μπερδεύουν και ζαλίζουν το θεατή.

Ο στύλος που βρίσκεται ανάμεσα σ' αυτό το αρχιτεκτονικό αμάγαλμα προσθέτει κι αυτός με τη σειρά του μια πινελιά από kits στο χώρο θυμίζοντας περισσότερο Las Vegas. Ενώ τα σχήματα στο δάπεδο φέρνουν λίγο σε αρχαία Ελλάδα.

Αν αξίζει να κρατήσουμε κάτι από τη συνολική εντύπωση του χώρου είναι ο τρόπος που συνδέεται με τον αστικό ιστό και το μνημείο. Η περίμετρος παρόλο που διακόπτεται σε αρκετά σημεία δε χάνει τη συνεκτικότητά της ενώ μέσω αυτών των ανοιγμάτων δημιουργείται ένας οπτικός διάλογος με τον ιστό της πόλης.

6.ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Οι στοές προστατεύουν από την βροχή και τον ήλιο και ο προσανατολισμός του χώρου σε συνδυασμό με τα ανοίγματα επιτρέπουν την κυκλοφορία του αέρα. Το τούβλο που χρησιμοποιείται κατά κόρον έχει καλές ιδιότητες ως προς την υγρασία και τις έντονες βροχοπτώσεις της Αγγλίας.

Ο ειδικά διαμορφωμένος υπόγειος χώρος στάθμευσης αποφορτίζει τους γύρω δρόμους από την κυκλοφοριακή συμφόρηση.

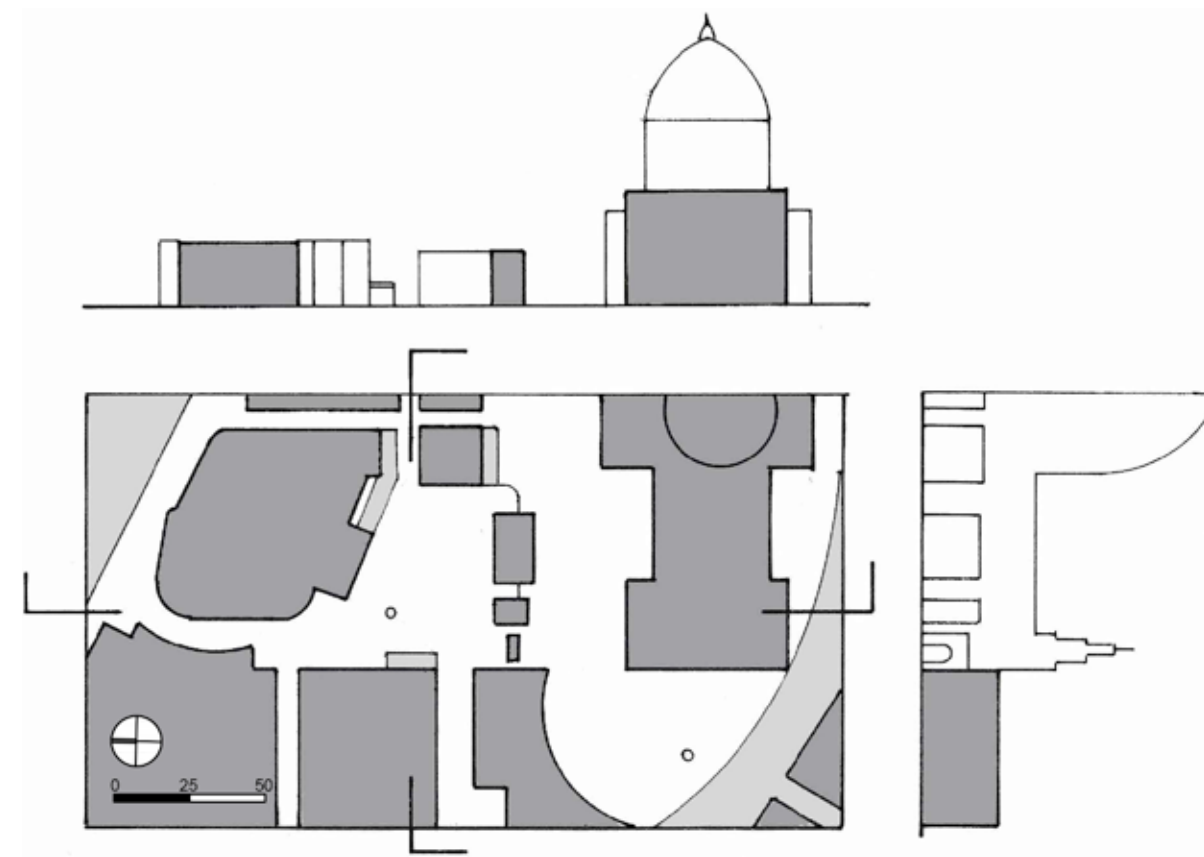
7.ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οι όψεις των κτιρίων επικαλύπτονται με τούβλο και με μάρμαρο ενώ δε λείπουν οι γυάλινες επιφάνειες. Στο δάπεδο έχει χρησιμοποιηθεί πέτρα και μάρμαρο.

8.ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η συγκεκριμένη πλατεία αντιπροσωπεύει μία άλλη οπτική του σύγχρονου αρχιτεκτονικού πνεύματος. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες πλατείες του 20ου αιώνα, που αναλύθηκαν, όπου οι δύο κόσμοι εναρμονίζονται μέσα από την έντονη αντίθεση της αρχιτεκτονικής τους (Placa dels Angels, Place Beaubour) στη συγκεκριμένη περίπτωση αναδύεται μία ανάγκη να διατηρηθούν στοιχεία από το παρελθόν εκφρασμένα με σύγχρονο τρόπο προκειμένου να διαιωνιστούν.

Ανεξάρτητα από το αν στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει στεφθεί με επιτυχία η παραπάνω προσπάθεια είναι σίγουρα η άλλη όψη του νομίσματος μιας εποχής που ακόμα δεν έχει ξεκαθαρίσει τι πρεσβεύει και τι πρόκειται να κληροδοτήσει στις επόμενες γενιές.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα συμπεράσματα που ακολουθούν αποτελούν το απόσταγμα της έρευνας που αναπτύχθηκε στις ενότητες Β και Γ. Βασίζονται σε προσωπικές παρατηρήσεις και εκτιμήσεις που συνδυάζονται και ενισχύονται με σχετικές βιβλιογραφικές αναφορές (ειδικότερα επισημαίνονται οι περιπτώσεις όπου παρατηρήθηκαν συγκλίσεις με τις προτάσεις της Χάρτας των Ευρωπαϊκών Πλατειών (Χ.Ε.Π 2007).¹

Ο επιμερισμός των συμπερασμάτων έχει γίνει με άξονα τις θεματικές κατηγορίες της ανάλυσης προκειμένου να συσχετιστούν άμεσα με τις προαναφερθείσες ενότητες.

B. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

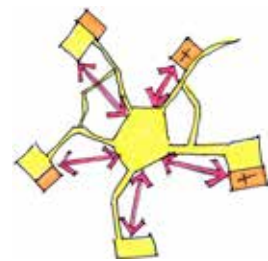
1. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

1. Οι πλατείες βρίσκονται σε κομβικά σημεία της πόλης που διευκολύνουν την πρόσβαση. Σε ορισμένες περιπτώσεις αποτέλεσαν μέρος ενός ευρύτερου σχεδιασμού αλλά συχνότερα ανήκουν σε ένα παλίμψηστο προηγούμενων αστικών μετατροπών. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ.1)

2. Σε περίπτωση που γειτνιάζουν με στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της αστικής περι-

οχής στην οποία εντάσσονται συσχετίζονται με αυτά και αναδεικνύουν την παρουσία τους.

3. Σημαντικά κτίρια – τοπόσημα, που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή ή γειτνιάζουν με το χώρο της εκάστοτε πλατείας, λειτουργούν ως πόλοι έλξης ενισχύοντας τον προσανατο-

λισμό σε αυτές και κατ' επέκταση τροφοδοτώντας την με κοινωνική ζωή.

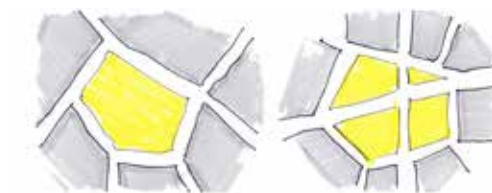
4. Βασική παράμετρο σχεδιασμού αποτελεί κατά κανόνα ο συσχετισμός με τα σημαντικότερα στοιχεία του αστικού ιστού (δρόμοι, στοές, γέφυρες κλπ.) του άμεσου αλλά και του ευρύτερου περιβάλλοντος. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ.8)

5. Ανάλογα με τη σημασία τους, οι πλατείες, αναδεικνύονται σε ουσιαστικά κέντρα των περιοχών, στις οποίες εντάσσονται οργανικά, τοπικής, υπερτοπικής έως και μητροπολιτικής κλίμακας. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 26)

6. Η ενότητα του χώρου διαφυλάσσεται και αναδεικνύεται (ακόμα και όταν δημιουργούνται στο εσωτερικό της διακριτές περιοχές). Για το λόγο αυτό οι άξονες του περιβάλλοντος αστικού ιστού σκόπιμο είναι να εφάπτονται της περιμέτρου τους και να αποφεύγονται χαράξεις που διασπούν το σύνολο. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 29)

2. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

7. Ο συσχετισμός με τον αστικό ιστό πραγματοποιείται μέσα από μια ποικιλία συνδέσεων διαφορετικού χαρακτήρα, όπου κυριαρχούν αυτές που έχουν χαρακτήρα φιλικό προς τον άνθρωπο (πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι, άξονες κίνησης ΑΜΕΑ, ήπιων μετα-

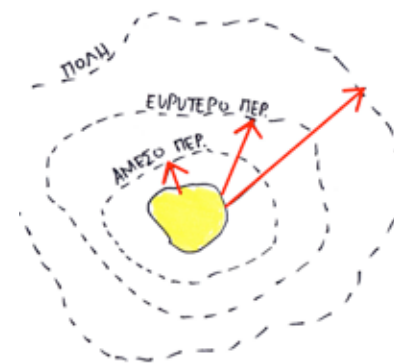

κινήσεων), που προκύπτουν από την ιδιαιτερότητα των περιβαλλουσών χρήσεων: ακάλυπτες προσπελάσεις, στοές, υπερυψωμένες ή υπόγειες συνδέσεις με σημαντικές χρήσεις διαφορετικής στάθμης (πχ. υπόγειος χώρος στάθμευσης, σταθμός μετρό), πεζογέφυρες, συνδέσεις με το υγρό στοιχείο (θαλάσσιο μέτωπο, ποτάμι) κλπ. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 7)

8. Η πρόσβαση στο χώρο θα πρέπει να διευκολύνει την προσέλευση ποικιλίας χρηστών διαφορετικής ηλικίας (παιδιά, νέοι, ηλικιωμένοι κλπ.) και διαφορετικού τρόπου μετακίνησης (ποδήλατα, πεζοί, ΙΧ, ταξί, ΑΜΕΑ κλπ.) μικρής μέσης και μεγάλης κλίμακας (λεωφορεία, τρόλεϊ, τραμ, μετρό κλπ.)

9. Οι συνδέσεις αφορούν τόσο στην τοπική κλίμακα (κι αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία διότι

προσφέρει την καθημερινή τροφοδότηση με περιοίκους κλπ.) όσο και στην ευρύτερη έως και το σύνολο της πόλης (ανάλογα με την εμβέλεια της κάθε περίπτωσης).

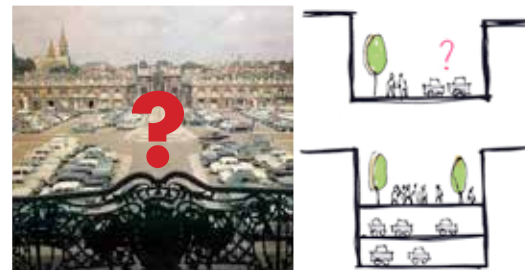
10. Ο βαθμός διείσδυσης των διαφορετικών τρόπων μετακίνησης και οι ανάλογες συνδέσεις που προβλέπονται αντιμετωπίζονται με γνώμονα την φιλικότητα τους προς τον πεζό και το βαθμό τυχόν όχλησης που προκαλούν. Αυτό σημαίνει ότι οι συνδέσεις και οι διεισδύσεις μέσω με δυσμενή επίδραση (οπτική, ακουστική, περιβαλλοντική, ασφαλείας, κλίμακας κλπ.) στο χώρο θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη προσοχή. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 6)

11. Σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα για λόγους ασφαλείας, λειτουργίας κλπ. (φορτοεκφόρτωση, πυρόσβεση, συντήρηση, έκτακτα περιστατικά κλπ.) θα πρέπει να είναι δυνατή η διακριτική κίνηση των ανάλογων οχημάτων μέσα στο χώρο. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δίνεται για την απρό-

σκοπη προσπέλαση των οχημάτων εκτάκτων αναγκών.

12. Απαραίτητη είναι η αντιμετώπιση της υπέργειας ή της υπόγειας στάθμευσης αλλά και η αποφυγή όχλησης που προκαλεί η ασχεδίαστη ενσωμάτωσή της στον κυρίως χώρο.

3.ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

13. Κατά την προσέγγιση της πλατείας δεν είναι συνήθως δυνατή η οπτική θεώρηση της συνολικής διαμόρφωσης του χώρου. Η αντίληψη της παρουσίας του γίνεται συνήθως αισθητή μέσα από περιορισμένες τμηματικές θεάσεις που

προϊδεάζουν και εντείνουν το ενδιαφέρον του επισκέπτη.

1. Luciana Miotto, όπ. αν. σελ 177 - 190

14. Στην περίπτωση ευθύγραμμων αξόνων προσπέλασης, η οπτική επαφή εξασφαλίζεται από μεγαλύτερες αποστάσεις γεγονός που επιτρέπει την γνωστοποίηση της παρουσίας του από πιο νωρίς.

15. Στις περιπτώσεις όπου οι κύριες προσπελάσεις γίνονται μέσα από τεθλασμένες διαδρομές/πορείες (πχ. μεσαιωνικός ιστός) ο χώρος αποκαλύπτεται σταδιακά, γεγονός που προσδίδει το στοιχείο της έκπληξης στην εμπειρία της προσέγγισής του.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ / ΕΞΕΛΙΞΗ

17. Οι περισσότερες γνωστές πλατείες της Ευρώπης είναι φορείς μιας μακράς ιστορίας και μιας σειράς μεταλλάξεων που υπέστησαν

κατά τη διάρκειά της. Τα ίχνη αυτής της ιστορίας (κτίρια, αρχαιολογικά ευρήματα, έργα τέχνης κλπ.) συχνά διατηρούνται και αναδεικνύονται ώστε να καταστούν σαφή και αναγνώσιμη την ιστορική ταυτότητα του χώρου. Στις περιπτώσεις αυτές οι πλατείες λειτουργούν σαν φορείς μνήμης και πυρήνες τόνωσης της ιστορικής συνείδησης. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 14)

με τα κατάλοιπα του παρελθόντος. Ο διάλογος αυτός μπορεί να πραγματοποιείται μέσα από την εναρμόνιση του νέου με το παλιό μέσα από την αντίθεση του σύγχρονου με το παλιό ή και μέσα από άλλες ενδιάμεσες προσεγγίσεις. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 16)

18. Η ανάγκη ανάδειξης της ιστορικής ταυτότητας, δημιουργεί δεσμεύσεις για τον συσχετισμό των όποιων σύγχρονων παρεμβάσεων

19. Επιπλέον η σύνδεση με το παρελθόν (αλλά και με το μέλλον) μπορεί να πραγματοποιηθεί και νοηματικά μέσα από την αναφορά σε γεγονότα, ιδέες

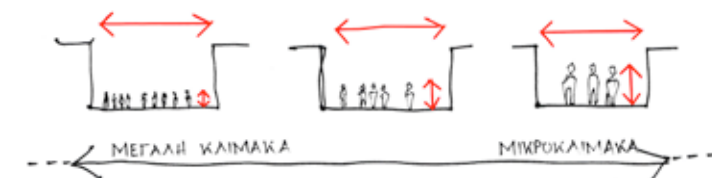
κλπ. με τη χρήση διαφορετικών μέσων που συχνά σχετίζονται με παρεμβάσεις εικαστικού χαρακτήρα ή με αρχιτεκτονικές διαμορφώσεις με έντονα συμβολική διάσταση.

Γ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

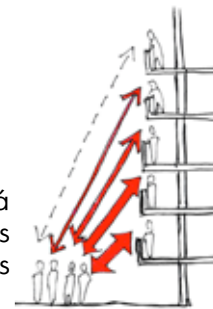
1. ΔΙΑΣΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

20. Το μέγεθος των πλατειών ποικίλλει ανάλογα με την εμβέλεια και το βεληνεκές που την χαρακτηρίζουν. Ο αριθμός των χρηστών καθορίζει, με βάση αναλογίες που εξασφαλίζουν ανθρώπινη κλίμακα, στο τελικό αποτέλεσμα τα διαστασιολογικά δεδομένα του χώρου. Τότε οι πλατείες αναγνωρίζονται σαν μεγάλα δημόσια κελύφη με νοπή οροφή σχεδιασμένα για να υποδεχθούν τον προβλεπόμενο κόσμο.

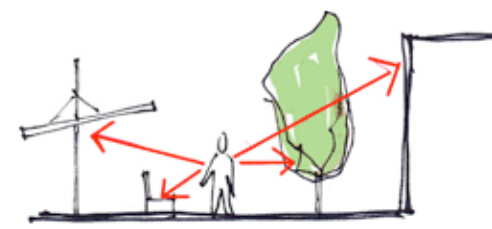

21. Τα ύψη των κτιρίων της περιμέτρου καλό είναι να περιορίζονται στους 4 – 5 ορόφους προκειμένου να διασφαλίζεται η αμε-

σότητα της οπτικής αλλά και ψυχολογικής επαφής με τον ισόγειο χώρο της πλατείας.

22. Η διασφάλιση της ανθρώπινης κλίμακας προφανώς δεν αφορά μόνο τις διαστάσεις του χώρου αλλά και τη σχέση όλων των επί μέρους στοιχείων και των συνθετικών ενότητων που τον συγκροτούν (ύψη όψεων περιμετρικών μετώπων, χωροθέτηση και διαστάσεις τυχόν κτιρίου – τοπόσημου, μέγεθος πιθανών εικαστικών έργων, επίπλωση, δαπεδοστρώσεις). Οι αναλογίες κρίνονται σημαντικότερες των διαστάσεων και των γεωμετρικών σχημάτων τους.

2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΥ

23. Η περίμετρος ορίζεται με σαφήνεια χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι δομημένη στο σύνολό της, αλλά μάλλον ότι η σχέση των κτιριακών μετώπων με τα όποια κενά είναι τέτοια ώστε να την εξασφαλίζει. Παράλληλα, κατά κανόνα η ενότητα ενισχύεται και από τη σχετική ομοιομορφία των υψών των μετώπων με σκόπιμες μόνο εξαιρέσεις όταν σ' αυτά εντάσσονται τοπόσημα συνήθως με έντονο δημόσιο χαρακτήρα (εκκλησίες, δημαρχεία, ακαδημαϊκά κτίρια κλπ.).

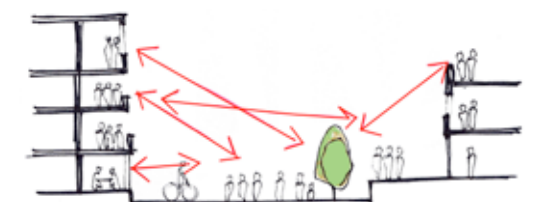
24. Στη διαμόρφωση των όψεων των περιμετρικών κτιρίων κυριαρχεί η πρόθεση της εξασφάλισης της προαναφερθείσας συνεκτικότητας του συνόλου και όχι η επιδίωξη δημιουργίας κτιρίων αυτοπροβολής. Εκεί και τότε μόνον οι επί μέρους διαφοροποιήσεις λειτουργούν ευεργετικά.

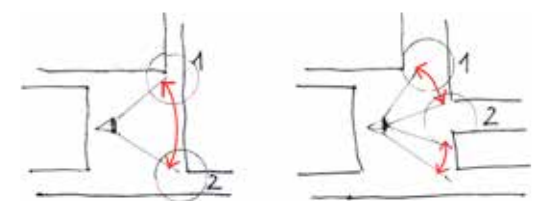
25. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις με έντονο ιστορικό χαρακτήρα ο σχεδιασμός σύγχρονων κτιρίων βρίσκεται σ' έναν συμβατό διάλογο με την αρχιτεκτονική του παρελθόντος.

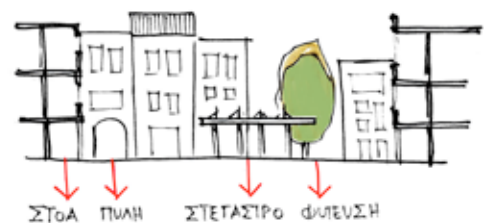
26. Πέραν του γενικού ύψους των κτιρίων της περιμέτρου επιδιώκεται και μέσα από τη διαμόρφωση των επί μέρους στοιχείων τους (στοές στα ισόγεια ή στους ορόφους, εξώστες, διαμόρφωση παραθύρων κλπ.) η τόνωση της ζωντανίας του δημόσιου χώρου με την εξασφάλιση της ανθρώπινης παρουσίας σε υπερυψωμένες ή και ελαφρά υποβαθμισμένες στάθμες που βρίσκονται σε οπτική επαφή με αυτόν.

27. Η διατήρηση της ενότητας των περιμετρικών μετώπων ενισχύεται δραστικά στις περιπτώσεις όπου η ρυμοτομία των εισερχομένων δρόμων δημιουργεί γωνιακές εισόδους. Η πρόθεση περαιτέρω ενίσχυσής της οδηγεί συχνά στη δημιουργία ασίδων ή πυλών που λειτουργούν σαν συνδετικές αρθρώσεις των μετώπων.

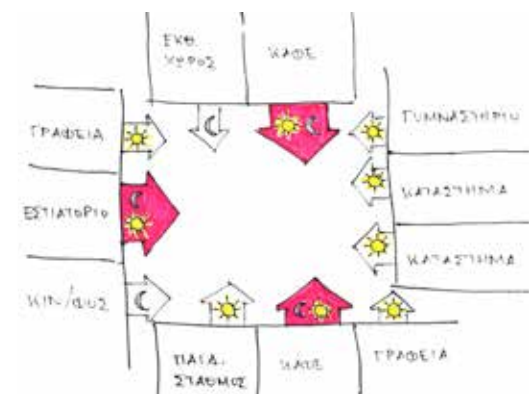

28. Η ανάγκη διαμόρφωσης της περιμέτρου δεν ικανοποιείται αποκλειστικά από τη δόμηση κτιριακών μετώπων αλλά ενίοτε και από τη χωροθέτηση ελαφρών στοιχείων όπως στεγάστρων, δεντροστοιχιών, στοών κλπ. που προσφέρουν μια ευχάριστη εναλλακτική προσέγγιση όταν η επιλογή αυτή ανταποκρίνεται στα πραγματικά δεδομένα του χώρου και του περιβάλλοντός του.

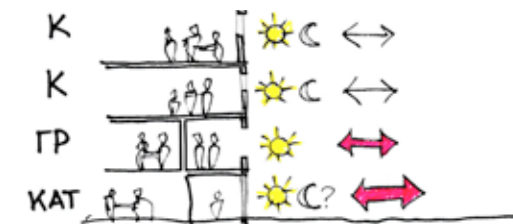
3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

29. Η κτιριακή περίμετρος αποτελεί τον άμεσο και κύριο ζωοδότη της πλατείας. Είναι σκόπιμο γι αυτό το λόγο να χαρακτηρίζεται από πολυλειτουργικότητα με τον συνδυασμό χρήσεων που να εξασφαλίζουν τη συνεχή τρο-

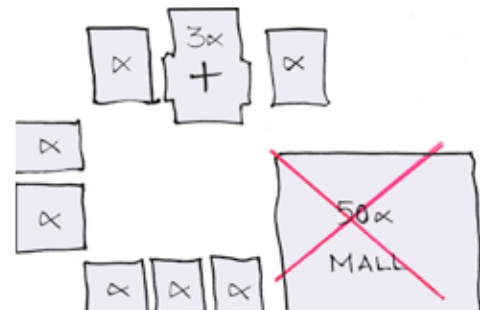

φοδόποίησής της σε όλη τη διάρκεια της μέρας εκτός περιόδων αιχμής και σε όλες τις εποχές του χρόνου (πχ. κατοικία, εργασία, εμπόριο, αναψυχή, πολιτισμός κλπ.)

30. Από τις παραπάνω χρήσεις κυρίαρχο ρόλο παίζει η κατοικία που διασφαλίζει τη συνεχή ύπαρξη της ανθρώπινης παρουσίας. Οι χρήσεις μπορούν να αλλάζουν χαρακτήρα κατά την έννοια του ύψους με αυτές των χαμηλότερων ορόφων να διακρίνονται από περισσότερο εξωστρεφή χαρακτήρα ενώ οι ψηλότερες να προσφέρουν περισσότερη ιδιωτικότητα.

31. Το μέγεθος, η συμβατότητα και το είδος των χρήσεων μπορεί να καθορίζεται μέσα από συγκεκριμένα πλαίσια ώστε να διασφα-

λιζεται ο συσχετισμός της κλίμακάς τους και της ταυτότητά τους με το χαρακτήρα του άμεσου περιβάλλοντος ή και της ίδιας της πλατείας ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που αφορούν ιστορικές περιοχές.

32. Εκτός από τις χρήσεις της περιμέτρου, η ζωτικότητα των πλατειών εξαρτάται και από την ποικιλία των δραστηριοτήτων και των εκδηλώσεων που μπορούν να φιλοξενηθούν στο υπαίθριο χώρο τους. Όσον αφορά στις τελευταίες ιδιαίτερα σημαντική είναι η εξασφάλιση της εξυπηρέτησης όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ποικιλίας εκδηλώσεων, τόσο σε σχέση με το χαρακτήρα τους (εμπορικές, πολιτιστικές, πολιτικές, θρησκευτικές) όσο και με το είδος της οργάνωσής τους (αυθόρμητες, περιοδικές, προγραμματισμένες). (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 11)

33. Οι γρήγορες εξελίξεις που συνεπάγονται η σημερινή εποχή δημιουργούν συνεχώς νέες ανάγκες και αντίστοιχα νέες απαιτούμενες χρήσεις του χώρου που δεν είναι δυνατόν να προβλεφθούν. Γι αυτό το λόγο, ιδιαίτερα σημαντική είναι η διασφάλιση του προ-

σαρμωστικού χαρακτήρα του, που μεταξὺ άλλων επιτυγχάνεται και με την χρηστική ευελιξία του εξοπλισμού. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 24)

34. Σε αντίθεση με τις παραπάνω θεωρήσεις που οδηγούν στην μεγιστοποίηση της ευελιξίας βρίσκεται η ανάγκη για τη δημιουργία συνθηκών υποδοχής και φιλοξενίας διαφορετικών ηλικιακών και κοινωνικών ομάδων με διαφορετικές αντίστοιχα ανάγκες, που για να εξυπηρετούνται μόνιμα θα πρέπει να τύχουν της αντίστοιχης χωρικής μέριμνας (παιδότοπος, skateboarding, χώροι πρασίνου, χώροι σχετικής ψυχίας, εικαστικές παρεμβάσεις, στοιχεία νερού κλη).

35. Ο βαθμός εξυπηρέτησης των παραπάνω αντιφατικών καταρχήν αναγκών εξαρτάται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εκάστοτε χώρου και τη θέση του στην πόλη. Αυτά καθορίζουν μεταξύ άλλων το βαθμό της τοπικής, υπερτοπικής ή μητροπολιτικής του εμβέλειας άρα και την απαιτούμενη ισορροπία

μεταξύ ευελιξίας και σταθερής οργάνωσης.

4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΟΥ

36. Η επιφάνεια του χώρου είναι ως επί το πλείστον ενιαία. Σε περιπτώσεις που συνυπάρχουν διαφορετικά επίπεδα δεν παρατηρείται έντονη διαφορά μεταξύ των υψών τους ενώ η γεφύρωση των δύο είναι προτιμότερο να γίνεται με κεκλιμένες επιφάνειες ή με σκαλοπάτια μικρού ύψους για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας ποικιλίας χρηστών (βλ. Β2 διαπίστωση 8).

37. Η οριοθέτηση επί μέρους χώρων που προκύπτει με τη χρήση ανάλογων δευτερευόντων στοιχείων (υλικά δαπέδου, επίπλωση, σκαλοπάτια, φύτευση κλπ.) συχνά πραγματοποιείται στις παρυφές ενός μεγαλύτερου, που παραμένει ελεύθερος για την εξυπηρέτηση ποικίλων δραστηριοτήτων (ο μεγαλύτερος χώρος καταλαμβάνει συνήθως την κεντρική περιοχή). (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 12)

38. Τα αστικά έπιπλα, (σιντριβάνια, καθιστικά στοιχεία, διαχωριστικά κολωνάκια, φωτιστικά κλπ.) αν και αποτελούν κατεξοχήν στοιχεία της συνολικής διαμόρφωσης, σκό-

πιμο είναι να χωροθετούνται αναλογικά με τις πραγματικές προκύπτουσες ανάγκες από τον προσδοκώμενο αριθμό χρηστών. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 17)

39. Το μικροκλίμα της περιοχής στην οποία ανήκουν επηρεάζει άμεσα το σχεδιασμό του χώρου. Για την καλύτερη ανταπόκρισή του στις ιδιαιτερότητες των εκάστοτε καιρικών συνθηκών (ψυχρά - θερμά, υγρά - ξηρά κλίματα κλπ.) ενδείκνυται η δημιουργία ανάλογων χώρων (στεγασμένων, ακάλυπτων, ημιυπαίθριων κλπ.) που καταλαμβάνουν κατά προτίμηση πλευρικές περιοχές της πλατείας. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 28)

5. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

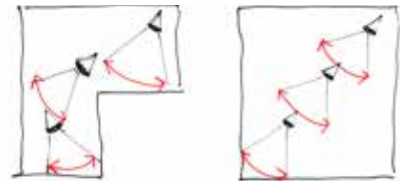
40. Η όψη της πλατείας, με τη χρήση ελαφρών μεταβλητών τεχνιτών ή φυσικών στοιχείων (φυλλοβόλα δέντρα, σκιάστρα, ομπρέλες), έχει τη δυνατότητα να αλλάζει σημαντικά κατά τη διάρκεια του χρόνου και λειτουργεί σαν ζωντανός οργανισμός επηρεάζοντας ανάλογα την αισθητική και λειτουργική εμπειρία των επισκεπτών.

41. Στο εσωτερικό του χώρου εντοπίζονται συχνά περιοχές που εξασφαλίζουν δυναμικές θεάσεις του άμεσου και του ευρύτερου περιβάλλοντος. Μ' αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η σχέση του με το φυσικό ή το δομημένο τοπίο, η παρουσία σημαντικών κτιρίων - αξιοθέατων της πόλης που βρίσκονται εντός ή εκτός της πλατείας κλπ. που ενισχύουν ποικιλότροπα την ένταξη του χώρου στην περιοχή αναφοράς του. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 13)

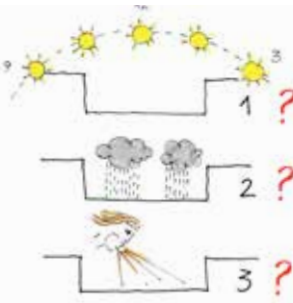
42. Το ποικίλο σχήμα του χώρου δημιουργεί πολυπλοκότητα και ενδιαφέρον στον τρόπο που γίνεται αντιληπτός. Η αποκάλυψή του γίνεται είτε διαδοχικά, μέσα από τμηματικούς χώρους, είτε άμεσα στο σύνολό του. Η τελευταία περίπτωση συναντάται συνήθως σε μεγαλύτερης κλίμακας πλατείες.

6. ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

43. Η δημιουργία ενός ευχάριστου και φιλόξενου περιβάλλοντος εξαρτάται, εκτός των

άλλων, από το μικροκλίμα που το χαρακτηρίζει, το επίπεδο της περιβαλλοντικής άνεσης που προσφέρει και τον βαθμό προστασίας του από τις δυσμενείς εκάστοτε κλιματολογικές συνθήκες. Ιδιαίτερης σημασίας μεταξύ των παραπάνω είναι η συμπεριφορά του χώρου σε σχέση με τον ήλιο, τη βροχή και τους κυρίαρχους ανέμους που επηρεάζουν καθοριστικά το συνολικό σχεδιασμό του.

44. Πέρα από τη γενική διάρθρωση του χώρου, τα επί μέρους συνθετικά στοιχεία (στοές, στέγαστρα, σιντριβάνια κα στοιχεία νερού, φύτευση, διαμπερή ανοίγματα στα περιμετρικά μέτωπα, υλικά επίστρωσης κλπ.) συμβάλουν επίσης στην διαμόρφωση ενός οικολογικού χαρακτήρα. Προς την παραπάνω κατεύθυνση, είναι επιτακτικός τόσο ο βιοκλιματικός σχεδιασμός τους όσο και η κατάλληλη χωροθέτησή τους μέσα στον συνολικό χώρο.

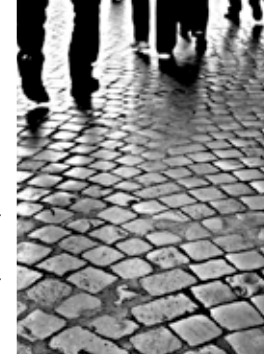
45. Για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας απαραίτητη είναι η εισαγωγή σύγχρονων οικολογικών τεχνολογιών και πρακτικών που έχουν τη δυνατότητα να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες λειτουργίας και συντήρησης του χώρου (συλλογή όμβριων υδάτων για το πότισμα, ηλιακοί συλλέκτες ή και φωτοβολταϊκά πανέλα για τον φωτισμό κλπ.). Εξίσου σημαντική είναι η χρήση υλικών συμβατών με τον επιδιωκόμενο χαρακτήρα του χώρου και την περιβαλλοντική του συμπεριφορά. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 25)

7. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

46. Η εκτεταμένη χρήση του χώρου από μεγάλο αριθμό ατόμων αλλά και ο διαχρονικός του χαρακτήρας καθιστούν απαραίτητη τη χρήση υλικών με μεγάλη αντοχή στο χρόνο και στα έντονα καιρικά φαινόμενα. Εξίσου σημαντική είναι η ευκολία με την οποία θα πρέπει να γίνεται η συντήρηση ή η αποκατάστασή τους από πιθανές φθορές ενώ σε κάθε περίπτωση επικίνδυνα – ακατάλληλα υλικά (πχ.

ολισθηρά υλικά, αιχμηρά υλικά κλπ.) θα πρέπει να αποφεύγονται. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 18)

47. Ο κατάλληλος και ευμετάβλητος φωτισμός του χώρου εκτός από την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του (κτίρια, στοές, έργα τέχνης, σιντριβάνια κλπ.) έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει την συνήθη όψη του κατά τις νυχτερινές ώρες αλλά και ανάλογα με τη χρήση του (κοινωνικές, πολιτιστικές εκδηλώσεις, θεάματα κλπ.). (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 19)

8. ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

48. Η πλατεία και ο τρόπος που διαμορφώθηκε κατά την πορεία της ιστορικής της εξέλιξης αναδεικνύει το χαρακτήρα της χρονικής περιόδου και της περιοχής ενώ αποτελεί ταυτόχρονα τον καθρέφτη της κοινωνίας που την δημιούργησε. Ο σύγχρονος σχεδιασμός της προϋποθέτει μέσα σ' αυτή τη λογική την χωρική ερμηνεία του σημερινού κοινωνικού γίγνεσθαι αλλά και των πιθανών

εξελίξεών του στο άμεσο μέλλον.

49. Αποτελεί το καθιστικό της πόλης και το χώρο όπου συναντώνται και συνυπάρχουν για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα διαφορετικοί τρόποι ζωής. Επιπλέον, η κοινωνική συνύπαρξη - αλληλεπίδραση που προκύπτει στο χώρο της, με την παραμονή μεγάλου αριθμού ατόμων, αποδεικνύεται ανά την ιστορία ως αναγκαία και άρρηκτα συνδεδεμένη με την εξέλιξη των κοινωνιών (πολιτικές συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις κλπ.).

50. Η πλατεία εντάσσεται νοηματικά σ' αυτό που αποτελεί το genius loci της εποχής και το εκφράζει δημιουργώντας τους ανάλογους συνειρμούς. (βλ. Χ.Ε.Π., προτ. 1) Πιο συγκεκριμένα, μέσα από εικαστικές παρεμβάσεις, στοιχεία δαπεδόστρωσης (ίχνη παρελθόντος κλπ.), συμβολικές κατασκευές - διαμορφώσεις (επιγραφές, μνημεία κλπ.) οι οποίες παραπέμπουν στις ιστορικές καταβολές της περιοχής που εντάσσονται, διαπαιδαγωγούν τονώνοντας ταυτόχρονα τη συλλογικότητα μέσα από τη συμβολική αναφορά στα κεκτημένα του παρελθόντος και στις προοπτικές του μέλλοντος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ερευνητική εργασία επιχείρησε την αποκωδικοποίηση και την επισήμανση των βασικών συνθετικών αρχών που καθιστούν μια πλατεία εμβληματικό χώρο για την πόλη και πυρήνα κοινωνικής ζωής ανά τους αιώνες. Μέσα από την εξέταση κοινών παραμέτρων σε μια σειρά εμβληματικών παραδειγμάτων από διαφορετικές χρονικές περιόδους προέκυψαν κάποια γενικότερα συμπεράσματα τα οποία σχετίζονται με το διαφορετικό χαρακτήρα των σύγχρονων και των ιστορικών πλατειών, παρά το δυσανάλογο εξεταζόμενο αριθμό των δύο ενοτήτων.

Οι παραδοσιακές πλατείες του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης έχοντας έμπρακτα αποδείξει την αξία τους μέσα από τη διαχρονικότητα της ύπαρξής τους αλλά και μέσα από την διατήρηση της ταυτότητάς τους ως ζωτικά μέλη της πόλης, μέχρι και τις μέρες μας, θέτουν τις θεμελιώδεις αρχές πάνω στις οποίες τα σύγχρονα παραδείγματα λογοδοτούν. Συχνά μάλιστα οι αποκλίσεις από τις παραπάνω αρχές, στις σύγχρονες εφαρμογές και πρακτικές, έρχονται να αμφισβητηθούν καθώς δεν προτείνουν αξιόπιστες εναλλακτικές.

Σε αντίθεση με τις διαμορφώσεις που έλαβαν χώρα μέχρι τον 20ο αιώνα πολλά από τα σύγχρονα παραδείγματα τείνουν ολοένα και περισσότερο στην επιβολή και αυτοπροβολή του ίδιου του χώρου και λιγότερο στην ένταξή του στο σύνολο του αστικού τόπου και τοπίου. Μέσα από τη χρήση εντυπωσιακών επί μέρους στοιχείων και τεχνολογιών υποβαθμίζουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της πλατείας και αναλαμβάνουν συγκεκριμένες μερικότερες ιδιότητες για τη λειτουργία και τη φυσιογνωμία της πόλης. Η πλατεία – θέατρο (βλ. Schouwburgplein), η πλατεία – εργασιακός χώρος (βλ. Paternoster Square) ή η πλατεία – μουσείο (βλ. Place Beaubourg, Place de la Maison Carree, Placa dels Angels) επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στο οπτικό ενδιαφέρον που χαρακτηρίζει την κίνηση στο εσωτερικό τους ενώ αποτελούν περισσότερο ενδιάμεσους χώρους στάσης (βλ. Rampla del Raval) παρά προορισμούς. Η παραπάνω τάση επιφέρει πολλές φορές αρνητικά αποτελέσματα στη λειτουργικότητα της πλατείας που μεταξύ άλλων υποβαθμίζουν και τον πρωτεύοντα ρόλο της ως υποδοχέα της κοινωνικής ζωής.

Ο σύγχρονος αστικός σχεδιασμός που έχει σαν προτεραιότητα τη δημιουργία λειτουργικών χώρων με ως επί το πλείστον κριτήρια αισθητικού εντυπωσιασμού και κατανάλωσης παραμελεί σημαντικά, σε αντίθεση με το παρελθόν, τις παραμέτρους που αναδεικνύουν την πλατεία σε προνομιακό χώρο συλλογικής συνύπαρξης και συνείδησης της ίδιας της πόλης και της κοινωνίας.

Παρ’ όλα αυτά, ο αρχιτέκτονας έχει την ικανότητα, τα εργαλεία και την ευθύνη να σχεδιάσει δημόσιους χώρους που η επιτυχία τους δεν αρκείται μόνο στην εικόνα και τη χρήση τους αλλά και στα κρυμμένα νοήματα που εμπνέουν και ενισχύουν την κοινωνική συνείδηση των κατοίκων.

Επιτρέποντας μια άλλη βιωματική διάσταση, αυτή που συνδέει τα άτομα με την κοινωνία, την πόλη, την ιστορία, ο σχεδιασμός μιας πλατείας μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό πεδίο άσκησης και προβληματισμού σχετικά με την ευθύνη του αρχιτέκτονα για την κοινωνία και όχι απλά μια βιτρίνα επίδειξης της αρχιτεκτονικής του γραφής.

Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία ή στην αποτυχία της πλατείας ως ουσιαστικού παράγοντα του δημόσιου χώρου είναι αμέτρητοι, ενώ ατελείωτη μπορεί να είναι η έρευνα πάνω στη σημασία και στο ρόλο που παίζει η ίδια για την κοινωνία και την πόλη.

Οι συμπληρωματικές κατευθυντήριες γραμμές που παρουσιάζονται στην παρούσα μελέτη επ’ ουδενί δεν εξαντλούν το ζήτημα της πλατείας και του αστικού ρόλου της, πλην όμως αποτελούν μια μικρή συμβολή στην ανάδειξη και αντιμετώπιση του προβλήματος, της κακοποίησης του δημόσιου χώρου, που βιώνουμε καθημερινά, ιδιαίτερα στη χώρα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

1. Christopher Alexander, Sara Ishikawa, and Murray Silverstein. *A Pattern Language*. New York: Oxford Press, 1977
2. Bacon, E. N., *Design Of Cities*, New York: Penguin Books, 1967
3. Baker, G., *Design Strategies in Architecture*. London: Von Nostrand Reinhold Company, 1989
4. Bowsky, W. M., *A Medieval Italian Commune: Siena under the Nine, 1287 – 1355*. Berkeley: University of California Press, 1981
5. Broadbent, G. *Emerging Concepts in Urban Space Design*. New York: Von Nostrand Reinhold, 1990
6. Camillo Sitte, *Η πολεοδομία σύμφωνα με τις καλλιτεχνικές της αρχές*, εκδ. ΕΜΠ, 1992
7. Gehl J., *Η ζωή ανάμεσα στα κτίρια: Χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, 2013 (πρώτη έκδοση 1971), μτφρ. Κατσαβουνίδου Γ., Ταράνη Π., Thorvald Μπάρλας Κωνσταντίνος
8. Gehl J., *Cities for People*, Washington/Covelo/London, Island Press, 2010
9. Gus Gamaro, Elizabeth, *Piazza Navona, Harvard Square, Piccadilly Circus: A study about morphology and use*, M.I.T. June 1985
10. Giedion, S. *Space , Time and Architecture: The growth of a new tradition*. Cambridge: Harvard University Press, 1967
11. Hedman, R.& Jaszewski, A., *Fundamentals of Urban Design*. Washington D.C.: Planners Press, 1984
12. Heydenreich, L., & Lotz, W., *Architecture in Italy: 1400 to 1600*. (M. Hottinger, Trans.. London: Penguin Books Ltd, 1974
13. Lakeman, S. D. (1992). *Natural Light and the Italian Piazza: Siena as a Case Study*. San Luis Obispo: Natural Light Books, 1992
14. Mancuso Franco, Kowalski Krzysztof, «Squares of Europe, Squares for Europe», Jagiellonian University Press, 2007
15. Miotto Luciana, *The Square a European Heritage: A topical survey in five countries (Spain, France, Greece, Italy, Poland)*. Fondation Maison des Sciences de l’ Homme, 2007
16. Moffett Marian, Fazio Michael, W., Lawrence, Wodehouse, *A World History of Architecture* , London: Laurence King Publishing Ltd, 2003

17. Meier, Richard. *Richard Meier, Barcelona Museum of Contemporary Art*. New York: Monacelli, 1997.

18. Norberg - Schulz C., *Urban Design: Street and Square*. Oxford: Architectural Press, 2003

19. Puppi, L., *The Stones of Venice*, New York: The Vendome Press, 2002

20. Rasmussen, S.E. *Experiencing Architecture*. Cambridge: The MIT Press, 1959

21. Rowe, P., *Civic Realism*. Cambridge: The MIT Press, 1997

22. Kostof Spiro, *The City Assembled: The Elements of Urban Form Through History*, London,Thames & Hudson Ltd, 1992

23. Kirk Terry, *The Architecture of Modern Italy*, Princeton Architectural Press, 2004

24. Thiis – Evensen T., *Archetypes in Architecture*. New York: Oxford University Press, 1989

25. Webb, M. *The City Square*. London: Thames and Hudson, 1990

26. Zucker, P., *Town and Square: From the Agora to the Village Green*, Cambridge: The MIT Press 1970

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

27. Ανανιάδου - Τζημοπούλου Μ., Καραδήμου - Γεrolύμπου Α., *Πλατείες της Ευρώπης, Πλατείες για την Ευρώπη*, Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη, 2009

28. Καρούζου Σέμνη, *Το Ναύπλιο*, Έκδοση της Εμπορικής Τραπέζης της Ελλάδος, Αθήνα, 1979

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

29. Τριποδάκης Α. Δ. , «Η ανασυγκρότηση του δημόσιου χώρου στα ελληνικά αστικά κέντρα», *Ένα μέλλον για την ελληνική πόλη*, Τσέτσης Σ.Χ., εκδ. ΟΚΤΑΓΩΝΟ, Αθήνα 2007, σελ. 89 – 101

30. Τριποδάκης Α.Δ., « Η Νέα Χάρτα των Αθηνών και η ελληνική πόλη στον 20ο αιώνα», *Πόλη και χώρος απ’ τον 20ο στον 21ο αιώνα*, επιμ. Οικονόμου Δ., Σαρηγιάννης Γ.Μ., Σερράος Κ., Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, 2004, σελ. 543 – 559

31. Τριποδάκης Α. Δ., «Conclusions of the International pre-congress 1994», *From the Charter of Athens to the 21st Century: The evolution of urban thought*, ΣΕΠΟΧ 1995, σελ. 23 – 32

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΕ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

32. Τριποδάκης Α. Δ., « Προς την πόλη των πολιτών: Ανάκτηση του δημόσιου χώρου και ανακυττάρωση της αστικής δομής», *Προς τη Νέα Χάρτα της Αθήνας: Από την οργανική πόλη στην πόλη των πολιτών, τόμος πρακτικών Εθνικού προσυνεδρίου*, Αθήνα, 1994, σελ. 277 – 292

33. Τριποδάκης Α. Δ., « Η ανάκτηση του δημόσιου χώρου στις ελληνικές πόλεις: Μια πορεία μέσα από τον αστικό σχεδιασμό», *Διεθνές Συνέδριο ΑΓΕΤ, Πρόγραμμα Ηρακλής*, 1997, σελ. 200 – 205

34. Τριποδάκης Α.Δ., «Η αρχιτεκτονική της πόλης - ο νέος ρόλος του αρχιτέκτονα», Πρακτικά Συνεδρίου: *10ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ: Η αρχιτεκτονική και η ελληνική πόλη στον 21ο αιώνα*, εκδ. ΤΕΕ, 2002, σελ. 865 – 881

ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ & ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

35. Καπετάνιος Αντώνης Β., *Σιωπηλές πλατείες (Α μέρος)*, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ, ημερομηνία έκδοσης: 24/06/2010

36. Κρίκου Νάντια, *Η προσπελασιμότητα της πόλης, μέσα από τις αστικές πλατείες*, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ www.greekarchitects.gr, 04/04/2008

37. Μπίρης Τάσος, *Η Πλατεία με το βλέμμα του αρχιτέκτονα*, Η ΑΥΓΗ, 01/04/2012

38. Παπαντωνίου Κ. - Μαυροειδής Σ., *Οι πλατείες είναι οι καθρέφτες της κοινωνίας*, Η ΑΥΓΗ, 01/04/2012

39. Ρηγόπουλος Δημήτρης, *Η πλατεία είναι γεμάτη με το νόημα...*, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 06/12/2009

40. Τριποδάκης Α.Δ., *Το δημόσιο και το (idiot)ικο στην ελληνική πόλη*, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ,www.greekarchitects.gr., 24/05/2011

41. Τριποδάκης Α.Δ., *Το ανοίκειο του δημόσιου χώρου στην ελληνική πόλη και η ευθύνη των αρχιτεκτόνων*, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ διάλογος κοινωνική ευθύνη, www.greekarchitects.gr., 13/12/2010

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- http://en.wikipedia.org/wiki/St_Mark's_Basilica
- http://en.wikipedia.org/wiki/St_Mark's_Campanile
- http://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_San_Marco
- http://www.museumsinflorence.com/musei/Palazzo_vecchio.html
- http://en.wikipedia.org/wiki/Torre_del_Mangia/
- http://en.wikipedia.org/wiki/Capitoline_Hill
- http://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_del_Popolo
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_obelisks_in_Rome
- <http://www.geodifhs.com/kappaomegaiotaalpha/sanpietrino>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Fontana_della_Barcaccia
- http://en.wikipedia.org/wiki/Piazza_Navona
- http://en.wikipedia.org/wiki/Fontana_dei_Quattro_Fiumi
- [wikipedia.org/wiki/Royal_Palace_of_Naples](http://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Palace_of_Naples)
- http://en.wikipedia.org/wiki/Place_des_Vosges
- http://en.wikipedia.org/wiki/Place_Stanislas
- <http://whc.unesco.org/en/list/229>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Plaza_Mayor,_Madrid
- <http://www.lareial.com/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Pla%C3%A7a_Reial
- http://es.wikipedia.org/wiki/Plaza_del_Pilar
- [http://es.wikipedia.org/wiki/Fuente_de_la_Hispanidad_\(Zaragoza\)](http://es.wikipedia.org/wiki/Fuente_de_la_Hispanidad_(Zaragoza))
- [http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλας_\(Βρυξέλλες\)](http://el.wikipedia.org/wiki/Γκραν-Πλας_(Βρυξέλλες))
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Bebelplatz>

- http://en.wikipedia.org/wiki/Centre_Georges_Pompidou
- http://mediation.centrepompidou.fr/education/ressources/ENS-la_place/ENS-la_place.html
- http://en.wikipedia.org/wiki/Maison_Carr%C3%A9
- <http://www.fosterandpartners.com/projects/carr%C3%A9-dart/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Barcelona_Museum_of_Contemporary_Art
- <http://www.richardmeier.com/?projects=barcelona-museum-of-contemporary-art-2>
- <http://unlike.net/barcelona/escapism/placa-dels-angels>
- <http://pandugar.wordpress.com/2011/12/29/la-rambla-del-raval-de-barcelona/>
- <http://elbloc.net/2011/02/el-acierto-de-la-rambla-del-raval/>
- <http://pinkredarchitecture.com/making-space-for-placemaking/>
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_\(Rotterdam\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Schouwburgplein_(Rotterdam))
- <http://www.architectuurinrotterdam.nl>
- <http://www.west8.nl/projects/schouwburgplein/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Paternoster_Square
- http://en.wikipedia.org/wiki/St_Paul%27s_Cathedral

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

- Προσωπικό αρχείο
- www.flickr.com
- www.google.com
- www.tumblr.com
- <http://www.panoramio.com/>

